Tractatus Sacerdotalis vtilissimus dñi Nicolai de ploue: decretoꝝ doctoris: capellaniq3 ecclesie Posnoniensis: de sacramētis et diuinis officijs.

scilicet
- De expositione misse.
- De dicendis horis canonicis.
- De snia excōicationis et suspensionis.
- De interdicto ecclesiastico.
- De irregularitate.

Superadditum est in fine huius Tractatus Confessionale beati Thome de aquino.

Liber ad Sacerdotem lectorem.

Si proprio officio vis fungi rite sacerdos:
Me lege: et obserua dogmata rite mea.

Venundantur Parisijs In Sole aureo vici diui Jacobi.

¶ Tabula titulorum huius Tractatus.

¶ Finis tabule.

Tabella alphabetica ad precipuas materias presertim in margine notatas que in tractatu sacerdotali cõprehendũtur / facili lectores q̃slibet tramite ducet. Numerꝝ em̃ folioꝝ et ip̃oꝝ colũnas patenter pre se fert. Quem lõge ampliorem cõtexuissem⁹ / nisi recẽtiorib⁹ breuitatem amicam esse cõspeximus.

 05

¶ Finis Tabule.

¶ Registrum chartarum †.a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l. omnes sunt quaterni preter l.q̄ est quaternꝰ et.†.ternꝰ.

¶ Augustinus de dignitate sacerdotum.

O Veneranda sacerdotum dignitas: in quorum manibꝰ dei filius velut in vtero virginis incarnatur. O felices sacerdotes si sacerdotaliter vixeritis. O celeste mysteriū quod per vos pater et filiꝰ & spiritus sanctꝰ tā mirabiliter operatur sup tā ineffabili mysterio vestro quod vno eodemqz momento idem deus qui psidet in celo in manibꝰ vr̄is est in sacrificio. Celū miratur. horrescit infernꝰ. contremiscit diabolus/ reueretur quam plurimū āgelica celsitudo. Quid retribuā domino vt taceā de ceteris q̄ tribuit mihi pro tam singulari dono sacerdotij mihi impēso quod est datū optimū et donū perfectū. verbi gr̄a. Ille qui creauit me sine me: creatur mediante me. Et ille qui ex nihilo cuncta creauit sine me. si fas est dicere dedit mihi creare se. O venerabiliū sanctitudo manuū. O felix exercitiū vbi tractat xp̄m sacerdos dei filium/ cuius delicie sunt esse cū filijs hoim/ O sacerdotes attendite. maior est dignitas vobis collata quam angelis q̇ adorant qd vos conficitis: nec ipsi cōficere possunt/ O altitudo sapiētie dei/ O ineffabilis clementia saluatoris/ qd datū nō est angelis concessum est homini. Sacerdos hoc sacramentū ineffabile cōficit: angelus conficiēti sibi quasi famulus assistit/ O quam venerabile: quam gl'iosum/ quam isigne fuit apud antiquos nomē sacerdotij: sed hodie quid abiectiꝰ eo: q̇d vilius? O sacerdotes si aīa cuiuslibet iusti sedes dei sit multomagis sed et tēplū dei esse debetis mundū & īmaculatū. Si sepulchrū eius gloriosum est in quo corpꝰ iacuit exanime gloriosiora & digniora esse debent corpora vr̄a. q̄ a morte suscitatus quotidie dignatur inhabitare. si beatꝰ est venter qui nouē mensibꝰ xp̄m portauit ita et si nō tantū tn̄ beata debēt esse corda vr̄a in qbꝰ q̇tidie elegit sibi hospitiū filiꝰ dei. si btā sunt vbera q̄ puulꝰ suxit: ita dz esse os btm̄ qd carnē eiꝰ sumit/ et sanguinē sugit. Carnes ergo vestras cū timore eiꝰ cōfigite & vobis diligēter prouidete ne lingua loquēdo q̄ vocat de celo filiū dei contra dn̄m loquatur. Et ne manꝰ que intingūtur sanguine xp̄i: polluantur sanguine peccati.

V Iri venerabiles: sacerdotes dei.
Precones altissimi: lucerne diei.
Charitatis radio/ fulgētes et spei.
Auribus pcipite/ verba oris mei.
Vos in sanctuario: deo deseruitis.
Vos vocauit palmites xp̄s vera vitis.
Cauete ne steriles/ aut ianes sitis.
Si cū vero stipite: viuere velitis.
Vos estis catholice legis ptectores.
Sal terre lux hoim/ ouium pastores.
Muri domus israel: morū correctores
Iudices ecclesie/ gentium doctores.
Si cadat ptectio: legis lex labetur.
Si sal euanuerit/ in quo salietur?
Nisi lux appareat: via nescietur.
Nec si pastor vigilet/ ouile frangetur.
Vos cepistis vineā dei pcurare.
Quā doctrine riuulis debetis rigare.
Spinas et riuulos procul extirpare.
Ut radices fidei: possint germinare.
Vos estis in area boues triturantes.
Prudenter a palea granū separantes.
Vos habēt p speculo/ legē ignorātes.
Laici qui fragiles: sunt & inconstātes.
Quicqd vidēt laici/ vobis displicere
Dicunt pculdubio/ sibi non licere.
Quicquid vos in ope: vidēt adiplere.
Credūt esse licitū: et culpa carere.
Cū pastores ouiū: sitis constituti.
Non estote desides sicut canes muti.
Vobis non deficiēt latratus acuti.
Lupus rapax inuidet/ ouium saluti.
Grex fidelis triplici cibo sustinetur.
Corpore dominico/ quo salus augetur
Sermonis cōpendio: qd discrete detur.
Mundano cibario: ne periclitetur.

Quibus tenemini vestris predicare.
Sed quid/ qb⁹/qualiter/ vbi/qñ/q̄re.
Debetis sollicite reconsiderare.
Ne quis in officio dicat vos errare.
Spectat ad officiũ: vestre dignitatis.
Gratie petentib⁹/ dona dare gratis.
Sed si vnꝙ̃ fidei/munera vendatis.
Incursuros giezi: lepram vos sciatis.
Gratis eucharistiã/ plebi ministrate.
Gratis cõfitemini/gratis baptizate.
Scd̃m apl̃m: cunctis gratis date.
Solũ id quod fuerit vestrũ cõseruate.
Vestra cõuersatio: sit religiosa.
Munda conscientia/vita virtuosa.
Regularis habit⁹/mensaꝙ gratiosa.
Nulla vos coinquinet: labes criminosa
Nullus fast⁹ depĩmat/ vr̃e signũ mẽtis
Grauis in intuitu habitu sit testis.
Nihil vos illaqueet: curis inhonestis.
Quib⁹ claues tradite/ sũt regni celest;

Estote breuiloqui: ne vos ad reatum
Protrahat loq̃citas/ nutrix vanitatũ.
Verbũ qd̃ ꝓponitis/ sit abbreuiatum.
Nã in multiloquio: nõ deest peccatũ.
Estote beniuoli: sobrij/ prudentes.
Iusti/casti/ simplices/pij/ patientes.
Hospitales hũiles/ subditos docentes
Cõsolãtes miseros/ prauos corrigẽtes.
Vtinã sic gerere curã pastoralem
Possitis et ducere vitã spiritalem.
Vt cũ exueritis/ clamydem carnalem
Induat vos dñs: stolam eternalem.
Qui sedet in solio/ summe maiestatis
Vos purget a vitio: mũdet a peccatis.
Vobis sit auxilio: vestre pietatis.
Vt abrahe gremio: fine sedeatis.

A M E N.

Beatus Gregori⁹ gemma sacerdotum.

Joannes Chappuis ad lectores.

Huc properate gregis preciosa morte redēpti
Rectores: vobis scribit iste liber
Condita si vultis hic cuncta reuoluere scripta:
Vobis & gregibus pascua leta dabunt.

Greg. in pastorali.

MEdice cura teipsum.
Luc.iiij.c. Sicut ait
Gregori⁹ pria pte sui
pastoralis.c.ij. Quis
aūt cogitationū vulne
ra occultiora nesciat esse vulneri=
bus viscer. Minimū videt medicū
spūalē multo subtiliorē debere fo
re medico corpali: q̄ vt bene curet
vitia / multa peritia opus habet.
p̄sertim vt vim pigmētoꝝ spūaliū
considerās prius q̄ ceteros cura
re desideret: circūquaqꝫ regulas
medicine cogscat. Alioqn si artis
spūalis iperit⁹ et i seipo ignorātie
confossus vulnerib⁹ alios mederi
pperet: audire nō immerito mere
bit. Medice cura teipm. Magna
qppe stultitia est: vt idē ait Greg.
si aliqs alios mederi properat qui
et ipe i facie vuln⁹ portat. Et ma=
xima plane demētia est: vt inqt in
pastorali.c.ij. dū hi q nequaqꝫ pre
cepta spūalia cognouerūt: cordis
se medicos pfiteri nō metuūt. dū
q pigmētoꝝ vim nesciūt videri me
dici carnis erubescūt. Recte igit
cuilibet talium dr. Medice cura
teipsum. Quos igit medicos cor
diū appellare ad pns meli⁹ cōue=
nit q̄ curatores aiaꝝ ipos videli=
cet rectores ecclia: quib⁹ ille the
saurus est tradit⁹: p quo non pcet
de⁹ pater q ppo filio suo nō peper
cit: vt dr ad Roma.viij. Quibus
etiā ille vulnerat⁹ incidit in latro=
nes / curād⁹ / fouēdusqꝫ samarita=
no relict⁹ est. Lu.x. Vnicuiqꝫ em̄
ipoꝝ dr. Curam illi⁹ habe. Et rur
sus de⁹ per pphetā. Custodi virū
istū: q si lapsus fuerit / aia tua erit
p aia ipsi⁹. Porro dns p Ezechie
lem.iij.⁊.xxxiij.ca. cōminat cuili=
bet curatori dicēs. Sanguinē ei⁹
de manu tua requirā. q̄si dicat. q
vita ⁊ mors subditoꝝ posita est in
man⁹ prelatoꝝ. vn̄ dr Judith.viij.
Ex nobis pendet aia illorū. Hac
itaqꝫ sententia cōmonit⁹ qsqꝫ prela
torum ⁊ rectoꝝ p̄sēt periculū sui
regiminis: et artem doctrināqꝫ di
scat spūalis curationis: quatenus
in se ignorātie curare possit vulne
ra: et in subditoꝝ cordib⁹ per sanā
doctrinā / ⁊ salubrē penitētiā sciat
sanari contagia delictoꝝ. Ne (qd
absit) dū sanandi regulas nesciat:
et ad sanādum cōmissos subditos
festinet / iuste sibi obijci audiat de
eisdē. Medice cura teipm. Recte
nāqꝫ prelato ignorāti dr: vt prius
in se sufficiētē artē curādi spūaliū
morboꝝ habeat q̄ emplastrum sa
nandis vulnerib⁹ adhibeat. Nam
vt ait Grego. in registro. Verecū
dum est ⁊ dicere pudet q sacerdo
tes ducatū arripiūt: q exordiū re=
ligiose vite non nouerūt. Licet in
quibusdam catholicis ministerijs
ignorātia toleranda foret: eo q in
plerisqꝫ meli⁹ est nephare q̄ cura=
re. In quibusdā etiā iuxta Augu
stinū in lib. de v̄bis dn̄i. Meli⁹ est
fidelis ignorātia q̄ temeraria sciē
tia. In eccliasticis tn̄ ministerijs
ordinādis / disponēdisqꝫ oīno dā=
nabilis est. De quib⁹ est illud v̄bū
apli.j. ad Corin.xiiij. Si quis aūt
ignorat ignorabit. Ordinis nāqꝫ
ignorātia: quo videlꝫ ordine qcqd
agēdū est in ecclia cōturbat nego
cioꝝ naturam / formāqꝫ meritoꝝ.
Nā statutis facere iniuriā vel cō=
traire nō est intelligere sed errare.
vt inqt Ambro. sup Beati imacu=
lati. Hic est q dn̄s reqrit seruum
prudētē quē cōstituit sup familiā
suā. Mat.xxiiij. Prudētem dixe=
ro vt sciat quo ordine / quo sensu /
quomodo / quo fine qcqd gerēdū
sit. Alioqn si cec⁹ ceco ducatū pre
stet: nōne ambo in foueam cadūt?
Mat.xv. Non em̄ cec⁹ cecū duce
re pōt: sic nec idiscret⁹ p̄lat⁹ subdi
tū indiscretū pōt p viā ducere sa=
lutis. Et qm̄ his piculis tēporib⁹
in plurib⁹ ecclesijs ɔtra sancta in=
stituta i administrādis sacris: que

Curat⁹ dr medicus spiritualis: et subtiliorē se habebit medico corporali.

Grego.

Ignorāti prelato recte dr: medice cura teipm.

Augu.

Ignorātia in ministerijs eccliasticis semp dānabilis est.

Ambro.

sunt instrumēta spūalis curatiōis plerosq₃ non tā errasse ꝙ variasse circa eādē cognouim⁹: adeo vt ꝑa

Sñia rabanēsis. — sit illa rabanensis sñia. Cōe est me dicoꝝ sēp circa egritudines varia

Medici i exhibitione medicinaꝝ raro conueniūt. — ri. Vñ si ꝗ tres vel q̄tuoꝛ medici ve niūt ad infirmū nūq₃ i assignatiōe vel exhibitiōe cure ꝯueniūt. hec il le. Et hoc idē ꝙ verū sit heu nr̄is tꝑib⁹ res fidelib⁹ subiecta poplis quotidiana experientia clari⁹ ma nifestat. Profecto siq̄dē cū aliqd̄ sacroꝝ administrādum sit i eccl̄ia dei: vix dyocesis toti⁹ cler⁹ in ipo ritu ꝛ canonice tradēdo cōcordat aut ꝯuenit. Sed nūc i hac eccl̄ia hic addit: in alia ille minuit. Ille ꝑeponit postponenda: postponit ꝑponēda. Ille benedictionē ꝑ sua dat: ille nequaq₃ asserit. Ille corri git librū tāq₃ deuiū ꝛ erroneū: ille corrigit corrigētem tanq₃ ignarū. Sic ꝑlati mutua discrepatione collidētes: non sine graui scādalo alios subditoꝝ i cōfusiōis labyrin thum ꝑcipitāt ꝛ demergūt. Por ro nos Stanislaus dei et aplice se dis grā eps̄ Posnoniēsis paterna sollicitudine pastoralis officij ex citati inter tot fluctiuagos excur sus viā cupiētes ostēdere: certioꝛē ꝑntem tractatū de administran dis rite eccl̄iasticis sacramentis/ celebrādisq₃ missaꝝ solēnijs/et cē suris eccl̄iasticis canonice obser uādis: p venerabilē virū magistrū

Nomen cōpilatoris. — Nicolaum de ploue: decretoꝝ do ctorē capellanū nostrū deuotū fi deliter collectū/et plena discussio ne masticatum de fratrū nostroꝝ Posnoniēsis capituli cōcilio ꝛ as

Ordinarius ꝑcipit hunc tractatū ab oib⁹ rectori bus haberi. — sensu ꝑuia deliberatione appro batum oib⁹ et singulis rectoribus eccl̄iaꝝ parrochialiū habendum et tenēdū ad vnguem ꝑfecte ꝑcei pim⁹ et mādam⁹: volētes ꝓm ipm in administrādis sacramentis ce lebrādis officijs/censurisq₃ obser uādis oēs ꝛ singulos dirigi ꝛ gu

bernari. Statuētes ꝙ si (qd̄ absit) quispiā per archidyaconū nostrū aut per testes nr̄os synodales tꝑe visitationis repert⁹ fuerit qui ꝓm dicti tractat⁹ formā/modum ꝛ di spositionem se nō gesserit i oib⁹ su ꝑdictis/aut q̄ eūdem nō habue rit ꝑ e manib⁹: penā synodalem ir remissibiliter persoluēdam ꝓ ꝑi ma vice se nouerit incursurū. ꝓ alijs ꝓo vicib⁹ ad arbitriū nostrū de cetero puniendum. — Pena statuit ꝯtra nō habētes ꝑntē tractatum.

¶ Tractat⁹ sacerdotalis de administrādis eccl̄iasticis sacramentis: celebrādisq₃ missarū solēnijs: et cēsuris eccl̄iasticis canonice obseruādis: editus per venerabilem virꝝ dn̄m Nicolaum de ploue. Iuris pōtificij doctorem: ac capellanum eccl̄ie Posnoniēsis: feliciter incipit. Et primo.

De sacramētis i genere.

Quoniam natura hūana post lapsum considerata sub alligatione pcti maxie eget grā dei p quam ab illa infectione pcti purget: et ad statū originalis iusticie reducat. iuxta il lud. Oēs peccauerūt ꝛ egent grā dei. ad Rom. iij. et. v. c. Talis aūt grā purgās infectionē in trib⁹ cō sistit: que vnicuiq₃ sunt necessaria ad salutē: q̄ sunt fides/bona ope ratio/et fidei sacramēta. Hec aūt tria ꝓm Hugonem. d' sacris. lib. j. pte. x. ita sibi coherēt vt salutis ef fectū hr̄e non possint si simul non fuerint: q2 fides nec habet meritū si dū pōt operari negligit. iuxta il lud Iaco. ij. Fides sine operibus mortua est. Nec bonū opus aliqd̄ est sine fide: sine qua īpossibile est placere deo. ad Heb. xj. Et rurs⁹. — Tria ꝑci pue in pctis lapsis sunt nc̄ia: ꝛ sibi coherētia sūt.

Fides operās hoiem sanctificare
non sufficit si eā que i sacramētis
dei cōsistit sctificatiōem cōtēnit.
hec Hugo. Hic est q̄ virt⁹ sacrox
eccl'iasticox pro salutari pfectu
multū est nobis necessaria cū ipsa
sint occasio τ auxiliū nostrū a pec
cato resurgēdi: et in ipsis tota me
dicina nostris vulnerib⁹ salutaris
cōsistit. fm Tho. in cōpēdio theo
logice veritat;. lib. vj. c. j. non q̄ in
eis grā subiectiualiter contineat/
vel causaliter per ea efficiat: cum
in sola aia habeat collocari/ et a so
lo deo infundi: sed q2 i illis τ per il
la illam grām curationis a summo
De⁹ non alligauit potē tiam suā sacris. medico iesu xpo oportet haurire:
eo q̄ non alligauit suā potentiam
de⁹ sacramentis quinetiam p aliā
viam grām cōferre valeat. fm ma
gistrum sniax. lib. iij. dist. j. pter
Deus iustificat pctōrem auctiue sacrā pō effectie. qd de⁹ sanās τ iustificās pctōrem
iustificat ipsum auctoritatiue: sa
cramenta vero effectiue per grām
in eis tanq̄ in vasis contentam.

Quid sit sacramentū et quot sint.

Licet aūt sacramentū
multi; modis diffinia
tur: tñ fm doctox cō
munem concordiā sic
diffinitur in lib. de do
Sacrī diffō. ctrina xpiana. Sacramētum est in
uisibilis gratie visibilis forma: ita
q̄ ei⁹ similitudinem gerēs τ causa
existat. Ex qua diffinitione habē
tur differētie sacramētox veteris
et noue legis. Illa eñi que figura
bant non efficiebāt: q2 grām signi
ficabāt/ quam tñ non efficiebant.
Sacra noue legis sunt septem. Sacramēta noue leg; sunt septē.
Baptism⁹. Cōfirmatio. Euchari
stia. Extrema vnctio. Penitētia.
Sacer ordo. et matrimoniū. Ista
aūt sunt tāq̄ sufficiētia p xpm or
dinata i remediū ecclie militātis.
Sed circa hoc cōsiderādum est
Primo q̄ quedam data sunt i re
medium vni⁹ persone: quedam in
remediū toti⁹ eccl'ie. Illa que da
ta sunt i remediū vni⁹ persone sunt
triplicia. Quedā eñi data sunt in Sacrm ad intrā dū eccle siam.
remediū ad intrandū eccl'iam: sc; ad intrā
baptism⁹. Quedam ad egressum
de ecclesia: vt est extrema vnctio.
Quedā ad pgressum i ea: et hoc Sacrm ad pgre diēdum in eccl'ia
dupliciter. Uno modo ad execu
tionem virtutis: videl; vt nō a ma
lis superemur: τ quātū ad hoc est
cōfirmatio. vel vt bonis adherea
mus: et quātū ad hoc est euchari
stia. Alio modo i reparatiōem vir
tutis: q2 ipm hoiem i pugna spūa
li aliquo modo cōtingit ledi: et sic
est penitētia. Si aūt i remediū to
tius eccl'ie: hoc pōt esse duob⁹ mo
dis. Aut ad remediū multiplica
tionis spūalis: et sic est ordo. Aut
ad multiplicatiōem naturalē fide
lium: et sic est matrimoniū. Qui Sacrox numer⁹ etiā recipit fm adapta tionē vir tutum.
dam aūt etiā recipiūt numerū sa
cramētox fm adaptationē virtu
tum: vt fidei correspōdeat baptis
mus q est sacrm fidei. Spei extre
ma vnctio per quam preparamur
quodāmodo ad futuram glīam.
Charitati eucharistia. Prudētie
ordo. Iusticie penitētia. Tēperā
tie matrimoniū. Et fortitudini cō
firmatio. Adaptant etiā diuersis Sacra adaptāt etiā cul pis τ vi tijs.
generib⁹ culpax/ vitiox et penax.
vt Baptism⁹ sit cōtra culpā origi
nalem. Penitētia cōtra actualem
et mortalem. Extrema vnctio cō
tra venialem. Ordo cōtra ignorā
tiam. Matrimonium cōtra cōcu
piscētiam. Cōfirmatio cōtra infir
mitatem. Eucharistia cōtra mali
ciam: q2 est sacrm charitatis que
per se opponit malicie. Hec sctūs
Tho. sup. iiij. sniax. dist. ij. q. ij.
Scdo credēdum et considerā Sacrox institutor q̄s fuit.
dum est q̄ sol⁹ de⁹ fuit institutor
sacrox. et qdā ante aduētū: vt ma
trimoniū et pniā: sed hec duo cōfir
mauit i nouo testamēto dum peni
tētiā predicauit/ et nuptijs inter

fuit. Q̄d aūt dr̄ ꝙ Jacobus inſtituit penitētiā. Jaco. v. Cōfitemini alterutrū peccata vr̄a. nō eſt veriſile: q2 per illa v̄ba nō intēdebat aliqḋ ſacramētū inſtituere: ſꝫ promulgare: cū nō fuiſſet auctoritas inſtituēdi aliqḋ ſacr̄m apḋ Jacobum. Jtem extrema vnctio inſtituta eſt. Mar. vj. vbi legit̄ ꝙ apl'i vngebāt egros multos ꝛ ſanabantur. Cōfirmat̄ aūt ꝙ hoc nō fecerūt v̄tute ꝓpa: ſꝫ auctoritate ieſu x̄pi: illā virtuoſam vnctionē inſtituentis ꝑ illa v̄ba. Jaco. v. Jnfirmatur qs ex vobis inducat p̄ſbyteros. ꝛc̄. Sīl'r modo intelligendū eſt ſicut de pn̄ia dictū eſt. ſ. ꝙ per illa v̄ba vnctionē ꝓmulgauit ꝛ docuit faciēdā: nō aūt inſtituit. Jtē ordo inſtitutus eſt cum x̄ps dixit Mat. xxvj. Hoc facite in meā cōmemorationē. et Joh. xx. Quoꝝ remiſeritis pctā. Hec eñ duo pertinēt ad ordinē ſacerdotalē: ſcꝫ poteſtas dimittēdi peccata reſpectu corporis x̄pi myſtici: et ptās cōſecrandi reſpectu corporis x̄pi veri. hec Scot⁹. Jtem cōfirmatio inſtituta eſt ꝑ hoc ꝙ x̄po impoſuit manus puulis. Jtē baptiſm⁹ inſtitutus eſt ꝑ x̄pm: qñ ipſe ſe baptizari fecit a iohāne: et apl'is formā dedit dicēs. Eūtes in mūdū vniuerſum predicate euāgeliū: baptizantes eos in noīe patris ꝛ filij ꝛ ſp̄ūs ſcti. Jtē euchariſtiā inſtituit ī cena vltima: in qua apl'os cōicauit.

Vnctio extrema vbi inſtituta eſt.

Ordo ſacer vbi inſtitut⁹ ē.

Confirmatio vbi inſtituta eſt.

Baptiſm⁹ vbi.

Euchariſtia vbi

¶ Tertio cōſiderādum eſt ꝙ ſm̄ ſctm̄ Tho. ſup quarto ſn̄iaꝝ. diſt. j. q. iiij. artic. iij. efficacia ſacroꝝ eſt ex trib⁹: ſcꝫ ex inſtitutione diuina tāq̄ ex cauſa pn̄cipali agēte: ꝛ ex paſſiōe x̄pi ſicut ex cauſa ꝓmaria meritoria: ꝛ fide eccl'ie ſicut ex cōtinuatione inſtrumēti principaliter agentis. et hoc eſt qḋ dicit glo. ſup illḋ ad Roñ. v. Jn ſimilitudinem preuaricatiōis ade. Q̄ḋ a latere x̄pi profluxerunt ſacramenta per que ſaluata eſt eccleſia.

Efficacia ſacramentoꝝ eſt ex tribus.

¶ Quarto ꝯſiderādū eſt ꝙ q̄dā ſacra ſunt neceſſaria: q̄dā volūtaria. ſ. q. j. c. remiſſionē. §. ſed notandū. Nā ſacr̄a neceſſitat; ſunt iſta. Baptiſmus. Cōfirmatio. P̄nitē. tia. Corp⁹ x̄pi. et Vltima vnctio. Et dicūtur ſacr̄a neceſſitat; ideo q2 ſine iſtis hō nō pōt ſaluari; ſi ex cōtēptu omittātur et haberi pn̄t. Sacr̄m v̄o baptiſmi ī neceſſitate a quocūq̄ pōt recipi; dūmodo in forma eccl'ie cōferat̄. de ſum. tri. et fide catho. c. j. in fine. et de cōſe. di. iiij. a quodā. Et etiā pn̄ia: nam cōfiteri poſſum cuicūq̄ in neceſſitate. Juxta illud. Confitemini alterutrū pctā vr̄a. non tñ heretico vel excōicato. Sacr̄a v̄o voluntaria ſunt illa q̄ omittere nō eſt peccatū: q̄ dicunt̄ ſacr̄a dignitatis. ſ. q. j. §. ſꝫ notādum. vt ſunt ordines q̄ a digniorib⁹ ꝯferunt̄. i. ab epis. vel q2 nō niſi digni ad ordines aſſumendi ſunt. Jtem matrimoniū. ſine hmōi ſacramētis bene poſſumus ſaluari. xxij q. iiij. §. vlti. ad finem. Hec oīa habētur in glo. ſ. c. veniens. de tranſactionibus.

Sacramēta: q̄dā ſunt neceſſaria: q̄dā volūtaria.

Sacr̄a neceſſitatis.

Sacr̄a volūtaria.

¶ De ſacr̄o baptiſmi.

Niſi qs renat⁹ fuerit ex aqua ꝛ ſp̄ūſctō: nō pōt intrare ī regnum dei. Johā. iij. Et de conſe. di. iiij. fili⁹ dei. Sicut dicit Guido de baꝑ. de cōſe. di. iiij. placuit. poſt Augu. Corpus nō fecit aīam peccatricē: ſed peccatrix aīa corruptibilē carnē fecit. Peccauit quidē aīa primi hoīs: et ꝑ peccatū corrupit carnē. poſtea v̄o caro cū nō poſſet ſe vindicare ex toto ī iſta aīa voluit vindictā ſumere de qualibet aīa cōſimili: ſcꝫ vt ꝯcito ſibi infunderet̄ aīa: ex ipā. i. ex ei⁹ corruptione naſceretur peccatū in ipā aīa. hoc aūt eſt peccatū originale: qḋ q̄dē

ale imputat cũ quadam digna retributione innascat aie. Cũ igit ab hoc peccato nõ potuim⁹ perfecte liberari nisi p baptismũ: in quo aia nr̃a quodãmodo renascit spiritualiter: et q̃ natura fuit filia ire dei fit filia adoptiõis. Ideo saluatoz veniẽs i mũdum pclamãs necessitatem hui⁹ sacri baptismi dixit. Nisi qs renat⁹ fuerit ex aqua. Glo. scʒ exterius abluendo corp⁹ et interi⁹ spũsctõ mundãdo aiam: non põt intrare. &c. Ex quo ptʒ necessitas hui⁹ sacri. Et qꝛ baptism⁹ est ianua oim sacroꝝ ideo de ipso pzio videndũ est. Erit aũt triplex cõsideratio circa istõ sacramẽtũ. Primo videbit de ipsi⁹ substãtialibus. Secũdo de ipsi⁹ accidentalibus. Tertio de ipsius cautelis. Quam triplicem cõsiderationem circa quodlibet sacramẽtum i presenti tractatu seruabimus.

Baptismus est ianua omniũ sacroꝝ.

Baptism⁹ quõ diffinit.

Diffinitur aũt sic. Baptism⁹ est ablutio corporis exterius facta sub forma ꝟboꝝ prescripta. Quinq3 vero sũt de substãtia baptismi. Primũ est intẽtio: et sufficit gñalis: scʒ qꝛ baptizãs intẽdat illõ facere qõ facit ecclia. Melius tñ est si fiat spãlis intẽtio: scʒ vt baptizãs intẽdat qꝛ baptizãd⁹ mũdetur i aia a peccato. Silr requirit intẽtio illius q baptizat si est adultus: qꝛ inuit⁹ non reciperet sacramentum: vt dr in. c. maiores. de baptismo & eius effectu circa finẽ. Scdm est fides baptizandi: qꝛ in adultis requirit fides ppria: sed i paruulis aliena: qꝛ paruuli baptizãtur i fide ecclesie. Tertium est expressio vocalis forme a xp̃o institute: que est hec. Ego te baptizo innoie patris & filij & spũssancti. Circa cuius prolationem videat baptizãs ne aliquã

Baptismi diffinitio.

Baptismi substantie quinq3 sunt.

Adult⁹ inuitus non recipit sacramẽtum baptismatis.

Baptismi forma q̃lis est.

dictionem omittat: nec etiam addat aliquã vltra: vel ne trãsponat dictiões: vel cõmutet aliqualiter noia personaꝝ. Unde si diceretur in noie genitoris & geniti et pcedẽtis ab vtroq3 non esset baptismus. Item non debet omitti illud pnomen i pzincipio positũ scʒ ego: qꝛ licet nõ sit de forma quãtũ ad necessitatem sacri sed ex constitutione ecclie: peccaret tñ omittẽs: q̃uis ibi eẽt baptism⁹. Ita notat de baptismo & ei⁹ effectu. c. j. vbi etiã dr immergẽs pueꝝ et dicẽs. In no. p. et fi. & s. s. et pretermittẽs. ego te baptizo. non est baptismus. Greci aũt & rutheni dicũt qꝛ expssio ministri. s. ego: non sit de necessitate forme: qꝛ ex eo baptism⁹ efficaciã non habet. Sed persona recipiẽs est de necessitate forme: qꝛ actus ad recipiẽtem terminatur. Ideo differũt a nobis in forma quãtum ad tria. Pzimo: qꝛ psonã ministri nõ exprimũt ad remouẽdũ dubiũ primitiue ecclie q̃ efficaciã attribuebat baptizãti vt ptʒ. j. Coꝝ. iij. Scdo: qꝛ significãt actum sub tertia persona cũ optatiuo modo vel coniũctiuo: vt baptizet seru⁹ xp̃i. Tertio personã baptizati in noiatiuo exprimũt vt dictũ est. Utrũ ipsi hic mutẽt de substãtia forme: ita vt opoz teat rebaptizare nõ est determinatũ: sed certum est qꝛ nostra forma est melioz. Hec sanct⁹ Tho. dist. iiij. q. ij. arti. j. Et licet in pzimitiua ecclesia ex speciali consilio spiritussancti baptizauerunt innoie xp̃i et pp̃ter modum significandi: qꝛ quodãmodo ꝑm Amb. tota trinitas i hoc noie intelligit: et pp̃ter reuerentiam significati. vt illõ nomen celebre & virtuosum redderetur. Cessante tñ hac causa iam non licet sic baptizare ꝑm theologos. Si qs tamen esset baptizatus in noie chzisti faciẽdum esset cũ eo sicut in alijs dubijs. ex

Ego pro nomen in forma baptismi nõ dʒ omitti: valet tñ baptismus.

Greci in trib⁹ a latinis differũt in cõferẽdo baptismate.

quo non esset simpliciter determinatum p ecclesiam talem baptismũ non valere: ita q talis baptizaret his verbis. Si baptizat⁹ es/ ego te non baptizo: si nõdũ baptizat⁹ es/ ego te baptizo in noie. p. et. f. z. s. s. Et idem fiat qñ baptizãtur ruthe ni z greci: q nõ cõstat illoꝝ formã simpliciter nõ valere: presertim cũ ecclesia scit et tolerat eam/ nec expresse reprobat. Quartum qd requiritur ad substantiam baptismi est materia debita: scz ablutio per elemẽtũ aque i toto corpore vel in pte digniori. Quintum q illa ablutio fiat ab vno z eodem tpe qñ forma vboꝝ exprimit: ita q vn⁹ vba pferat z eo tpe puerũ immergat. Ista aũt immersio debet fieri trina vice: nisi necessitas magna suadeat aliud facere. Uel si baptizãdus eẽt adult⁹ q per sacerdotem ter immergi non pot: tũc eñ sufficit trina aspersio aque: qd ecclesia in plurib⁹ locis seruat. Et in paruulis pter pericula que accidere possunt circa totalẽ immersionem paruuli. Unde grauiter peccaret q semel tãtum immergeret: q ptra ecclie cõsuetudinem faceret. Sciẽdum est aũt q sm Johã nem parisiẽsem super. iiij. disti. iij. c. iiij. aquam baptismi oportet de necessitate esse sanctificatã: quia dñs contactu sue mundissime carnis vim regeneratiuam aquis cõtulit. Sed tñ aqua debet esse simplex sic q non mutetur spẽs aque quantũcũq fiat cõmixtio. Unde põt fieri baptismus in lixiuio: vel aqua maris: vel sulphurea: vel in aqua expssa mũde de luto. Et dico mũde expssa. i. liquide et apparẽter/ sic q ibi appareat va aqua: q aqua imbibita spisso luto nõ potest fieri cõueniẽs materia huius sacramenti. Et hui⁹ ratio sm doctorem subtilem vbi supra est: q lotio est materia proxima: vel quasi per se fundamẽtum: vel pars fundamẽti isti⁹ sctificationis. Aqua aũt est materia remota. Uñ aqua imbibita spõgie vel spisso luto etiã si tangit carnem/ tñ non est cõueniẽs materia ad baptismum: q talis cõtact⁹ non est lotio. Et silr in glacie non est lotio et i niue: eo q non est aqua fluida lotioni conueniẽs. Silr aqua rosacea: vel aqua expressa de floribus: vel brodium nimis spissum i quo plus est de pinguedine q de aqua: nec aqua mixta cũ luto muto. Silr vinum z saliua: aut etiam hois vrina non sunt cõueniẽs materia baptismi: eo q aqua ibi mutata est in aliã spẽm. Ubi tñ non tãta trãsmutatio esset aq: sicut in brodio/ medone/ ceruisia z sic de alijs liquorib⁹: dubitãt quidã doctores non esse materiã istius sacramenti. Ego tñ oino reprobo in istis liquorib⁹ fieri sacramẽtum pter defectum significationis. Aqua eñ baptismi sigt illam aquam que fluxit a latere xpi in cruce: que fuit vera aqua elemẽtaris et non miraculosa pter significatiõem baptismi. sic etiam et sanguis verus ibi pfluxit. Ratio aũt institutionis in isto elemẽto est ex parte cõueniẽtie: quia est frigida/ fluida/ lucida/ necessaria et cõis. Et he oẽs pprietates cõueniũt hmõi aque in qua debet fieri baptism⁹: qui est ad reprimẽdum feruorẽ cõcupiscẽtie: ad flectẽdũ rigorẽ inobediẽtie: ad illustrandũ charitatẽ fidei: ad introducẽdum viã salutꝫ. Item alia ratio: q per baptismũ ab his malis liberamur scz ab immũdicia/ ignorãtia et cõcupiscẽtia: vt pz ex pprietatibus aque: scz puritate per quã mũdamur: perspicuitate per quã illuminamur: et frigiditate per quã ab estu cõcupiscẽtie tẽperamur. Fit etiã baptismus in aqua: ne quem inopia alteri⁹ liquoris excusaret.

Baptizãs qui puerum semel tm̃ imergit/ grauiter peccat.

Baptismus fit i lixiuio vel aqua marꝫ zc.

Baptismi materia est duplex.

Baptism⁹ i glacie aut niue nõ resoluta non fit.

Baptismus qre cõfertur in aqua.

et ne ppter defectũ periculũ salutis hoies incurrerẽt: et vt inueniatur apd oẽs cõis materia baptismi.

Qz triplex est baptism⁹.

Baptismus est triplex. Preterea sciẽdũ q triplex est baptismus: scʒ fluminis q fit in aqua cõiter. et talis liberat a pena ⁊ a culpa: ⁊ gratiam infundit i habitu/et caracterem imprimit. Alius est flaminis: q tũc fit qñ qs desiderat baptizari sʒ nõ habet p quẽ baptizet. Talis in fide saluabit put determinatum est in decret. aplicã. de pbrõ non baptisato. Et idẽ ptʒ p Aug. viij. li. de ciui. dei. et lib. iij. de vnico baptismo. et p beatũ Amb. de obitu Ualentiniani. Augu. Ambro. Et hic delet culpã/et grãm habet i vsu in quo meritũ cõsistit. Tertius est baptismus sanguinis: qui fit i martyrio p xpi noie suscept⁹: vt ptʒ de innocentibus. Et quidã dicũt etiã de latrone dextro: sed non videt esse verũ: cũ ille non possit dici martyr ex pena crucis: eo q non p veritate/aut iusticia/aut fide xpi: sʒ pro suis scelerib⁹ passus est: sicut sol⁹ cõfitet dicẽs. Nos qdẽ digna factis recipim⁹. ⁊c. Uidet ergo potius q baptizat⁹ est baptismo flaminis ppter cõfessiõem fidei quã habuit ad xpm credens eũ deum et hoiem esse. Et iste baptism⁹ ab omi tẽtatione liberat ⁊ cõfert statim premium: qz martyres statim euolãt in celũ sine retardatione: sicut ptʒ de sctõ Stephano dicẽte. Video celos apertos. Actuũ. vij. Item in hoc sacro qddã est sacrm tm: vt est ablutio exterior i corpe. Quoddã res tm: vt gra interior. Quoddã res ⁊ sacrm: vt caracter in aia. Et sic q ficte baptizatur cũ pposito peccandi mortaliter/nec attritus: vel q errat in articulis fidei: vel q dicit sacramẽta non valere/tãtũ recipit sacramẽtũ et nõ saluatur. Qui pro desiderat baptizari et non habet per quẽ/recipit rem tm et saluabit. Qui pro recipiũt rem ⁊ sacrm vt paruuli: exterius ⁊ interius mundãtur: qz recipiũt exteriorẽ ablutionẽ in corpore: et impressionẽ caracteris i aia. Est aũt caracter distinctio a caractere eterno impressus aie rõnali fm imaginẽ cõfigurãs trinitatem creatã. i. hoiem: trinitati creãti. i. deo: et distinguẽs a non cõsignatis fm statum fidei. Et hoc est tantũ dicere q caracter est quedã qualitas seu signum cõsignatiuum xpo distinctiuum ab infidelib⁹ et assimilatiuum fidelib⁹/et dispositiuũ ad gratiam. Caracterꝫ baptismi diffõ. Et talis caracter est in fidelib⁹ potẽtie cognitiue intellectiue: in qua principaliter consistit imago: ex qua etiam homo habet q sit homo: sicut ex appetitiua habet q sit bon⁹ vel mal⁹. Et ratio fm Tho. dist. iiij. q. iij. artic. iiij. qz impressio caracteris est per quandam aie rõnalis sanctificatiõem: put sanctificatio dr deputatio alicuius ad aliquid sacrum. Ad hãc aũt sctificatiõem non magis actiue operat aia sctificanda q aqua sctificãda vel oleũ vel chrisma ad sui sanctificatiõem: nisi q homo se subijcit tali sanctificationi per cõsensum. Res aũt predicte subijciũtur: quia libero arbitrio carẽt. Et ideo qualitercũqz aia variet per pprias operationes nũqz caracterem amittit: sicut nec chrisma nec oleum nec panis consecrat⁹ vnqz sctificationẽ perdũt qualitercũqz trãsmutẽtur: dũmodo non corrũpãtur. Null⁹ aũt põt bis baptizari: qz dñs cõstituit baptismũ irreiterabilem: et hoc ppter plenam remissionem tam pene q culpe q fit in baptismo. als daret occasio sepius delinquẽdi. hec Scotus super. iij. sententiaꝝ. dist. iiij. q. v.

De baptismi accidib⁹.

Baptismi solennitates sūt octo.

Consequenter de accidētib⁹ baptismi restat videre. Sūt aūt octo de solēnitate baptismi que non sunt de substātia .ꝟ. Sal/oleum/chrisma/cere⁹ chrismale/saliua. Flat⁹ virtutem baptismatis ista figurāt. Hec cū patrinis non mutāt: sꝫ bene ornāt Jnūgiꝭ aūt baptizādus in quattuor locis: scꝫ i frōte vt fidem publice predicet. et hoc fit i cōfirmatione p epm. Jn ꝑtice: vt agēda facilius cognoscat. Jnter scapulas vt iugum xpi suauiter portet. Jn pectore: vt deum dulci⁹ diligat. Sed de istis oib⁹ meli⁹ videbitur infra in practica hui⁹ sacramēti.

¶ De cautelis circa hoc sacramētum seruandis.

Baptism⁹ pter necessitatem conferri nō dꝫ in domib⁹ priuatis / nisi puer eēt pricipis.

Hinc de cautelis circa istud sacm̄ adhibendis est vidēdum. Primo caueat sacerdos ne i priuatis domibus baptizet infantē vel adultum/nisi esset puer regis vel principis: quib⁹ in hoc differꝭ. Et hoc intellige preter casum necessitatꝭ. alioqn i necessitate pōt baptizare vbiqꝫ. Ut si puer esset i mortis articulo: aut deferētes haberēt inimicitias capitales. Prout hoc totum notaꝭ in clemētina vnica de baptismo ⁊ ei⁹ effectu. Scḋa cautela caueat ne quem coacte baptizet: vt iudeū vel paganū. Et hoc si reclamat aut ꝓtestatur aliquo signo exteriori suū dissensum: nam talis non recipit sacm̄/nec cogiꝭ legē xpianā tenere. Si aūt metu mortis vult baptizari ne cremeꝭ vel suspēdatur ꝓ suis excessib⁹: talis si nō reclamat q̇uis int⁹ dissentit vt sacm̄ recipiat: tn̄ teneꝭ legē christianā seruare. Tertio caueat ne baptizet amētem vel fatuū seu furiosum: verūtamen vt dicit sanctus Tho. Amentes a natiuitate recipiūt sacm̄ sicut ⁊ pueri. Et illi q̇ incurrūt amētiā ex infirmitate postq̄ habuerūt vsum rōnis et lucida interualla et habuerūt tūc ꝓpositum recipiēdi baptisma: tūc suscipiūt sacm̄ et rem: etiā si actu ꝯtradicāt qn̄ baptizētur i amētia: alꝭ non. Et sic intelligendū est qḋ dicit Augu. iiij. cōfessionū de amico suo: q̇ dum desperaret baptizatus est nesciens. Quarto caueat ne iudeū vel paganū statim baptizet: ⁊ nisi prius de fide instruatur. de conse. dist. iiij. iudei. Et hoc ne ecclia i talib⁹ decipiaꝭ. Et hoc est verū nisi necessitas aliqua eis immineret. Quinto caueat qn̄ simul plures baptizet ne dicat. Ego baptizo vos: quia grauiter peccaret ſm Tho. et tamen eēnt baptizati. Et ideo cum plures baptizat ad quēlibet seorsum dicat. Ego te baptiso. ⁊c̄. hec sctūs Tho. Si tn̄ maxima necessitas instaret: vt si portarentur duo vel tres pueri simul debiles et infirmi q̄si agonizātes: et tunc videtur mihi q̇ possit dici. Ego vos baptizo. ⁊c̄. ne ꝓpter dilationē vlteriorē pueri morerenꝭ. Sexto caueat ne variet formam per aliquā interpositionē magnā ꝑ quā discōtinuaret actū. hoc eni̇̄ multū noceret ſm Petrū de tharan. sup. iiij. sn̄iaꝝ. di. iiij. q. ij. Modica tamē interpositio vel interruptio nō nocet: vt si dicaꝭ. Jn noie pr̄is. et tūc forte aliqḋ impedimētū sacerdoti occurreret: vt si madidaretur sibi manica suppellicij vel siꝉe: ita q̇ diceret ministro. vide ne madideꝭ suppelliciū vel siꝉe: et tūc vlteri⁹ ꝓsequeretur. et filij et. s. s. non viciaret baptismū. Siꝉr de tusse si acciderit tp̄e ꝓlationis dicēdū est aut etiā de silentio longo inter verba longa idem intelligendū est ſm Tho. sup. iiij. di. iiij.

Sacerdos exiſtens in mortali peccat mortaliter baptizando.

q.iij.articu.j. Septimo caueat ſacerdos ne in peccato mortali exiſtens baptizet cū ſolēnitate more ſolito puerū: quia peccaret mortaliter ſm ſctm̄ Tho. et pe. de tha. ſuper. iiij. diſt. v. q̄ſti. ij. Quis puer baptizetur in hoc caſu. Et baptiſmus confertur tam per malum ꝙ̄ per bonū miniſtrum: quia bonitas miniſtri non eſt de neceſſitate baptiſmi: ſed de cōgruētia. Nec peccat ſuſcipiēs baptiſmū a malo ſacerdote tolerato ab eccl'ia. ſecꝰ eſt de preciſo ab eccl'ia: vt ab heretico ſciſmatico excōicato: a quibus nullo modo recipiēdus eſt baptiſmus niſi in caſu neceſſitatis: tunc enim etiam a nō baptizato vt a iudeo vel pagano poſſet recipi ꝙ̄tūcūq̄ malo dūmodo in formam eccleſie redderetur cū intentiōe videlicet faciendo illud qđ facit eccleſia. Verūtamē licet baptiſmus a malo ſacerdote tolerato ab eccleſia nō vitiat ꝙ̄tū ad ſacramētales effectꝰ: tamē a bono ſacerdote melius recipit ſi haberi poteſt: q ſm beatū tho. cum effectu principali poteſt aliquid addi plꝰ ex merito baptizātis. Ex hoc patet ꝙ̄ dānabile ⁊ periculoſū ſacerdoti eſt morari in peccato mortali ad vnā horam cū ſemper debeat eſſe paratꝰ ad miniſtrandū ſacra.

Baptiſmus ab heretico aut excōmunicato nullo mō recipiēdꝰ ē: niſi i neceſſitate

¶ Sed circa hoc nota ꝙ licet in caſu neceſſitatis iudeus vel paganꝰ poſſit baptizare: non tamē poſſit leuare de fōte ſm Tho. Ratio: quia in p̄mo caſu batizando pōt tenere vices dei: cū ſit eius creatura: ſed in ſecundo nō: q nō eſt mēbrum eccl'ie nec etiā aliquā cognationē ſpūalem cōtrahit cū ſit expers ſpūalis gratie. Hec Tho. ſup. iiij. di. vj. q. iij. ar. ij. Octauo attendat vt hēat circa baptizandū actualē intētionem baptizādi: ⁊ maxime cū dicit ꝟba eſſentialia. Tñ ſi tunc nō haberet eā. ⁊ tñ priꝰ habuit eūdo ad baptizandū ſufficit. Ex quo patet ꝙ furioſus aut ebrioſus nō pōt baptizare. Et dico ꝙ ebrioſo carēte vſu rōnis q̄ talē intentionē nō hꝫ: nec actualē nec habitualē que eſt neceſſaria. iuxta illđ. Accedit verbum ad elementū ⁊ fit ſacrm̄. Nā ſm Bonauenturā. in. iiij. diſt. iij. q. j. ar. j. i fine p̄ncipalis. ad hoc ꝙ verba ordinent ad effectū aſſignatū neceſſariū eſt interuenire intentionem miniſtri qui intēdit in illo actu ⁊ verbo dare talem effectum vel ſaltem qđ eccl'ia facere ordinauit: vel ſaltē qđ xp̄s inſtituit diſpēſare. alioquin ꝟba ⁊ elemētū vt ſic diſtincta nō faciūt ſacramētum. Hoc autē pro regula habēdū eſt/ ꝙ ad omnē ſacramentorū diſpēſationē neceſſariū eſt hr̄e intentionē actu vel habitu: explicite vel implicite ſm Tho. in. iiij. diſ. vj. q. ij. ar. j. Nono caueat quilibet ne puerum anteꝙ̄ naſcat de vtero mr̄is baptizet. Et hoc ſi puer ad oēs ptes eius eſt in vtero mr̄is integer et totalr: q ſic nō pōt aqua eū attingere immediate: nec pōt lauari ibi exiſtēs. Si autē apparet principalis ps. puta caput tūc ſimpliciter baptizari pōt: q iā pōt aqua aſpergi. Si aūt apparet ps minꝰ principalis ſicut manꝰ vel pes/ illa etiam eſſet baptizāda: quia in illa parte eſt tota anima. licet nō oēs ſenſus vt in capite: ⁊ poſtmodū poteſt baptizari ſi naſcatur viuꝰ ſub cōditione. Talis tamē puer ſi naſceretur mortuꝰ ſepeliretur in cymiterio ſm doctorē ſubtilē. diſti. iiij. q. j. arti. ij. Et idē tenet Johānes parriſiēſis. diſtin. iij. Similit dicendū eſt de illo circa quē dimiſſa eſt forma eccleſie neceſſaria ex neceſſitate inſtanti. Talis enim ſepelirer in cymiterio: q pie creditur ꝙ ſummus ſacerdos ſuppleret ſm Petrū de tharan. diſti. iij. q. ij. arti. j. Decimo caueat ne ma-

Judeus vel paganus pōt in neceſſitate baptizare/ nō tñ leuare de fonte.

Intētio q̄lis reqrit in baptizādo.

Puer exiſtens in vtero ſi caput apparet pōt baptizari/ vl manus aut pes.

trem infirmã vel morietẽ diuidat in qua puer viuit: q2 sic homicidium cõmitteret quisquis hoc faceret. Nõ sunt enim facienda mala vt veniant bona. ad Ro. iij. Ideo cauti⁹ dimittat perire infantẽ cũ ea ꝙ ipsa pereat. ẜm dominũ petrũ vbi supra. Si tamẽ mater mortua esset iam perfecte: tunc potest et debet eam facere diuidere: et puerũ inde extractum baptizare: al's non. Undecio caueat ne monstrum nõ bene prius dijudicatum an sit vn⁹ homo vel duo: vel an habeat vnam aiam vel duas baptizare festinet. Nam si sint duo capita/ duo colla et duo pectora: et per consequẽs erunt duo corda. et ita baptizandi sunt duo: et quilibet seorsum. Si autem non est certũ ꝙ sint due anime: tunc primo baptizand⁹ est vnus: et postea alter sub conditione dicendo. Si tu es baptizatus non rebaptizo: sed si non es baptizat⁹ ego te baptizo in nomine patris et filij et spiritussancti. Et tale mõstrũ dicit fuisse in francia/ duo capita habẽs: quorũ vnũ expressit velle de eo de quo alterũ expressit nolle. vnũ tñ voluit continere: et sobrie viuere: et aliud lasciuire et epulari: et cum vnũ p ossuum excederet/ aliud se grauari clamabat: ita refert doctor subtilis. di. vj. q. j. arti. iiij. Duodecimo caueat ne chrismate antiq̃ baptizet: q2 punit sacerdos hoc faciẽs de conse. dis. iiij. si quis de alio. Et de sen. excõi. in ca. quoniã. lib. vj. Ubi dicit glo. finalis dando rationem: q2 vetus chrysma non debet inesse vsui: nec de illo debet quis chrysmari. Et depõitur sacerdos qui de illo antiquo chrysmate vngit baptizatũ: nisi in mortis articulo. Unde omni anno nouũ chrysma debet confici et antiquum cremari. de conse. distinc. iij. litteris. Sit autẽ diligens sacerdos inter

Sacerdos baptizãdo chrisinate antiq̃ punitur.

Chrisma antiquũ cõburi

omia ne puer decedat sine baptismo: vt si iam incipit canonẽ misse et viderit puerũ morientẽ sine baptismo põt eum baptizare. de cõse. di. j. null⁹ eps. in glo. penul.

De cathecismo et exorcismo.

Restat nũc ponere practicam manualẽ circa hui⁹ sacramẽti dispensationẽ. Est autẽ primo sciendũ ꝙ cathecismus et exorcism⁹ debent precedere baptismũ quãdo solẽniter confertur. Exorcism⁹ vero dicit illa sonatio orationũ per quam expellitur dyabolus: et adiuratur vt recedat a puero: de quo dicit Tho. ꝙ valde cõueniẽs sit ipm premitti ante baptismũ. vnde hoc signant ea que ponunt in baptismo. Recede ab eo sathana ⁊c. Ipse etiã exorcism⁹ debilitat potestatẽ demonis ne tantum possit in hoie sicut ante: ne baptismũ in alia bona in ipo impediat. Sed ptãs predicta totaliter tollit in baptismo: sicut etiam Pharao pri⁹ est flagellat⁹. populo nõdũ de egypto egresso: et postea totalr̃ in mari rubro: qđ est figura baptismi submersus. Et sic bene dicit ꝙ exorcismi sunt instituti propter energuminos: id est intus laborantes p' infectionẽ fomitis: videlz ɔtra diabolũ in eis potestatẽ habentẽ. Hec Tho. di. vj. q. iij. ar. j. et ij. Est aũt cathecism⁹ ẜm Tho. istructio ante baptismũ in illis que sunt cõia. Et dicuntur fidei rudimẽta: ad q̃ credẽda oẽs explicite tenentur: sicut est fides trinitatis incarnatiõis et passiõis dñi: iudicij: et prouidẽtie dei de factis hominũ de alijs autem debet istrui post baptismũ. Unde etiam ẜm Tho. in adulto requirit vt per se cathecisetur et christianam religionẽ ɔfiteatur. Cathecizat aũt

Exorcismi diffinitio.

Cathecismi diffinitio.

jidi monstrũ duos capita ... voluntatum

ad hoc adultus q ad fidem vocatur: vt ad quã vocatur pprio moueatur volūtatis arbitrio. Hinc est q cū baptizatur ruthenus vel pagan⁹ adultus nō patrini sed ipsemet p se ad iterrogata rñdeat sacerdoti. Huius cōtrariū seruatur in mazouia: in polonia: et satis male.

De mō baptizandi.

Postq̄ igitur puer debeat baptizari sacerdos nō permittat nisi vnū vel vnã feminã in patrinos: put determinatum est de cognatione spūali. q̄uis lib. vj. de cōsc. di. iiij. nō plures. Alicubi tñ ɔsuetudo obtinet: q si puer masculus debeat baptizari: tunc duo viri et vna mulier in patrinos admittãtur. Si vero femina tūc due mulieres et vnus vir in patrinos admittãtur. Et illa est satis tolerabilis: cum honestatem quandã et vrbanitatē contineat. Deinde autē ante fores ecclie sacerdos statuat patrinos vt si puer est masculus teneat eum vir: si vero femina teneat eum mulier. Et isti duo stant iuxta se. Alij ṽo possunt stare in ecclesia vel iuxta quē puerum conduxerūt: nec pro ipso respōdeant sed possunt omnia attendere dūmodo non tangãt puerum ad occasum sol. solus autem stet ad orientē. Quo facto sufflet in faciē eius: et dicat illū exorcismum. Exi īmūde spirit⁹: et da honorem deo viuo et vero et c. que cōtinentur in agenda. Iterū statim dicat. Recede ab eo diabole et c.

Baptizãdi modus.

Flatus autem ille siue exufflatio debet fieri ad occidentem vt patz ṗm Tho. Et significat spirit⁹ maligni expulsionem et boni introductionem. Post hoc faciet crucem in fronte eius dicens. Signum saluatoris dñi nostri iesu xp̄i in frontem tuam pono: similiter in pectore aliã faciet crucē dicēs. Signū saluatoris dñi nostri iesu christi in pectus tuū pono. Et demum coniunctim sub vna prolatione faciet vnam crucē in fronte et aliã in pectore dicens. Accipe signaculum sancte crucis tã in fronte q̄ in corde et c. Et quid ista signatio significet statim in predicta ōnditur oratione cum dicit. Sume celestium preceptoꝝ fidē et c. per qd̄ denotatur q ad hoc i pectore signat q in preceptis dei suscipiēdis accept⁹ efficiatur. Et in fronte vt leta facie dei culture existat aptus. Demum sequit oratio. Preces nr̃as et c. in qua tūc dicitur. Et hūc electū tuū crucis dñice cui⁹ impressione eū signam⁹ in ṽtute custodi. Et fiat crucis signatio sup totum puerū. Inde sequit ōro. Omipotēs sempitne de⁹ et c. Circa quã q̄rat pri⁹ sacerdos de noīe infantis dicendo quis dz vocari. Et postq̄ illi dixerunt. N. ille statim prosequat incipiendo orationē dicens. Omnipotēs sempiterne deus pater dñi nostri Jesu christi respicere dignare sup hunc famulum tuum et c. Non est au[t]em opus cum venerit ad locum ppriū nomis in aliqua oratione q requirat patrinos dicens: quomodo vocatur: et hoc propter incongruitatē que ibi contingeret: et improprietatē locutionis. Nã oratio quãdoq̄ reqrit dici propriū nomen in accusatiuo casu: et patrini respōdent in noīatiuo qd̄ est magna absurditas sicut patet cū dicit. respicere dignare sup hūc famulū tuū. N. et si patrini respōderēt in noīatiuo dicēdo. N. magna eēt incōgruitas. dicat aūt sacerdos sol⁹ variando nomē vsq̄ ad fontē ṗm exigentiã orōnū put viderit expedire: nec totiens q̄tiēs occurrit nois noīatio requirat pñnos: sed sol⁹ noīet in latiuo ppt absurditatē pdictã. Orōnes autē iste sūt p puero: vt grã pue-

Orōnes q̄re fiunt p puero baptizãdo.

niat et subsequatur que vires prebeat libero arbitrio: et q procul fiat vniuersa maligni spiritus illusio. Signatur puer in frōte: in pectore: in oculis: in narib⁹: in ore signo crucis: cuius virtute vict⁹ est diabol⁹ et exaltatus est christus. Unde Abacuc. iij. Cornua i manibus eius sunt. ibi abscondita est fortitudo eius. Hoc signo muniūtur totius corporis sensus: cuius virtute ⁊ oīa sacra cōplētur: et oīa diaboli figmēta frustrantur. Sicut enim cū primogenita delerentur egypti populus hebreorum signatis postibus domorū suarū sanguine agni paschalis in typo dñice passionis saluat⁹ est: popul⁹ pro egyptiorū qui hoc caruit signo in suis primogenitis grauiter pcussus est: sic apud Ezechielē hierlm ab imminēte clade liberanda esse pmittitur si thau que figurā crucis exprimit in frontib⁹ gementiū atq dolentiū signaret. Deinde anteq sal ponit in os pueri recepto sale simplici ⁊ mundo bñdicat ipsum spāliter per illam orōnē. Exorcizo te creatura salis in noīe dei patris omīpotētis: ⁊ in charitate dñi nostri iesu christi: ⁊ in virtute spūssācti ⁊c. faciēdo signa crucis ad inuocationē cuiuslibet psone sancte trinitatis: et compleat vsq ad finē. Nec credat quis posse sufficere sal illud ad exorcizandū puerū qd bñdicitur die dñico ad bñdicendū aquā: cū illud spāle officiū habeat ⁊ distinctū ab isto. Et ideo caueat sacerdos ne cū illo sale cū quo die dñico aquam exorcizat ad baptismū vadat: sed ipo die dñico in alio cipho benedicat sal pro benedicenda aqua/⁊ in alio p exorcizādis infantib⁹ ante baptismum. Cū aūt cōpleuerit orationē dictam ⁊ sal benedixerit: recipiat sal et ponat ad os pueri dicēs. Accipe salem sapientie: et sit tibi dominus propicius in vitā eternam amen. Ponat tñ sal i os pueri pulchre ⁊ modeste nō cū vehementia sicut quidā solēt ponere: ita q puer cogit flere pter durā impressionē salis: quod est abominabile. Seruāda est nāq maxima vrbanitas ⁊ honestas in sacramentorum collatiōe pter deuotionē populi excitandā et reuerentiā sacramētorum a populo impendendam et exhibendam: significat enim salis immissio gratiam ⁊ sapientiam: et a peccatorū putredine preseruationem. Consequēter prosequant orōnes solite q habentur in agenda. Et puideat sacerdos eas correcte dicere. Et qr spāles sūt orōnes super feminas ⁊ spāles sup viros: iō singulis singulas adaptet. Que aūt sunt sup vtrosq illas pferat sup vtrosq indifferēter. Deinde sequit euangeliū fm mathēū Oblati sunt Jesu paruuli ⁊c. qd sacerdos dictur⁹ depōat mitram: silr patrinos deponere faciat. In legendo autē imponat manus infanti: vt precludat diabolo expulso viam ne redeat. Et hoc idem significant benedictiōes ⁊ crucis signationes superius premisse: legat autem pretermittēdo dominus vobiscum. Quo facto faciat orare Pater nr ⁊ Credo ipos patrinos: demū dicat illam orationem. Nec te lateat sathana ⁊c. Quo facto recipiat mundos pulueres terre et immiscens sputo faciat inde lutū i manu sinistra recepto eo duobus digitis: scilz pollice et indice dextre manus tangat aurem pueri dicens. Effeta: quod est adaperire. Et cum subiunxerit in odorē suauitatis: tunc tangat aures. Caueat autem ne faciat lutum grossum et astantibus abominabile: sicut qdā facere psueuerūt. emittētes psputo qnq flegma spumosū ex ore inducētes horrorē astātib⁹

Sal qd bñdicit die dñico nō sufficit ad exorcizādū puerum

Spute et saliue immissio quid designat? Designat autē spute ꝛ saliue imissio sensus/tactus/audit⁹/ ꝛ aliorū sensuū spūaliū apertionem: vel signat impedimēti remotionē ipsi⁹ demonis respectu fidei docendo/ vel discendo.

Post hoc sacerdos itroducat puerꝫ i ecclīaīn dicēs. Dñs custodiat introitū ꝛc. dās ei per hoc ptātem intrādi ecclesiam/ ꝛ annūerando eū cōsortio fideliū: quo ad hoc videlꝫ vt possit orare cū fidelib⁹ in ecclīa si est adultus. Etiā in missa: dū tñ talis sit exorcizat⁹ etiam si nō esset vlterius secum ꝓcessum: nō tñ posset audire totā missam: sꝫ nisi vsqꝫ ad sursum corda: sicut ꝛ cathecuminus. Tunc sacerdos accedens ad fontē querat a patrinis noīando puerū dicens. N. abrenuncias sathane. Et illi rñdent abrenūcio. et iterū dicit. Et oībus pōpis eius. Illi rñdent: abrenūcio. Hoc autē fit ideo vt pri⁹ abrenūciet errorē: ꝛ sic approxiet ad veritatē. Juxta illud apl'i. Deponite veterē hoīem ꝑm cōuersationē pristinā abnegātes oēm impietatē ꝛ secularia desideria. Deide q̄rat iterū. Credis in deū patrē oīpotentē ꝛc. Et ter rñdent pñni. Credo. Et sic de singulis articulis fidei specificando distincte/ ꝛ interrogando. Et licet duodeci sunt articuli fidei in simbolo de q̄b⁹ oīb⁹ deberet q̄rere et interrogare sigillatim/ sufficit tñ si plures articulos simul coniūgat et de ipsis simul q̄rat: ꝛ ita sufficit si totum symbolū sex vicibus vel octo ꝑcurret interrogando. Inter rogatio aūt ista dꝫ esse in vulgari et non in latino: qꝛ tunc pñni laici fidē ꝓfitētur ꝓ baptizādo puero.

Exorcizat⁹ ꝛ cathecuminus non pōt interesse missę nisi vsqꝫ ad sursum corda.

Est autē sciēdū ꝙ si adult⁹ baptizatur/ licet pñni ipsum teneant: tñ ipse solus dꝫ rñdere et non patrini ad interrogationē fidei/ ꝛ abrenūciationē supradictam cū habeat vsum liberi arbitrij. Hoc aūt symbolū tradit baptizādis tāq̄ noue vite auditorib⁹: ꝑ quā ꝓfessionem incipit in eis mori vetus hō: ꝛ per fidē nouus viuere q̄ ꝑm deū creatus est in iusticia ꝛ scītate ꝟitatis.

Adult⁹ solus rñdet ꝑ se ad interrogationē fidei.

Tādē sacerdos accepto oleo sctō ad hoc disposito: qḋ vocat oleum cathecuminorū referēs puerū ex velamine suo: et denudans eū vngat eū pri⁹ in pectore. Deinde in scapulis dicens. Ego te linio oleo salutis in xp̄o iesu dño nostro. Et tādē subiūgat. Pax tecū. Et cleric⁹ assistēs rñdeat. Et cū spū tuo

Ista autē inunctio olei significat hoīs expeditionē: quam suscepit aduersus dyabolum in pugna: fit enī in signū pugne ꝯtra inimicū sicut athlete inungūt ꝑm Thomā. Vel ꝑm Petrū de tharan. signat legis dei amorē ꝑ hoc qḋ fit in pectore vbi est loc⁹ cordis. Per hoc autē qḋ fit iter scapulas designat deuotā subiectionē. Vngitur aūt in pectore ne hostꝭ ei imunda persuadeat desideria. Inter scapl'as vbi est vigor portandi on⁹ ꝙ fortitudinē accipiat ad portādū pōd⁹ diei et estus. Vngit etiā in pectore vt vigeat in eo sapiētia. Vngit etiā in hūero dextro ꝙ exercitijs bonorū operū indeficiens seruet patiētia. Neqꝫ enim nouerit sinistra q̄d fecerit dextra vr̄a. Math. vj. Sed qꝛ in humeris vigor constat portandi onera hui⁹ ptis vnctione xp̄i athlete dedicantur vt sciant se esse ad certamē vocatos per totū vite sue cursum ꝯtra antiquum hostē publicis ac priuatis congressib⁹ pugnaturos. Vel ꝑm Rabanū in lib. de institutiōe clericorū. de cōse. di. iiij. c. deīde. Pectus vngit ꝙ nulle relīqe latentis hostꝭ in eo resideant: sed i fide trinitatis mēs ei⁹ ꝯfortet. Itē inter scapulas: vt vndiqꝫ muniat: et ad

Rogatione fidei.

Olei inunctio quid signat?

bona opera facienda per dei gratiam roboretur. Deinde omnibus his rite peractis querit sacerdos a patrinis infantem tenentibus/et si fuerit adultus tunc ab ipsomet adulto querat dicens. Quis vocaris. Et ille respondeat. N. Tandem sacerdos querat. Uis baptizari. Et ille respondeat. Uolo. Hoc autem faciat ter: propter hoc vt constet de ipsius voluntario proposito baptizandi: et ne coactus baptizari videatur. Et tunc sacerdos recepto puero ad manum sinistram: denudato eo toto: si est in estate: si vero in hyeme denudetur tantum ipsius caput patenter et manifeste vsque ad ipsius scapulas: tenendo eum supra fontem si est infans: si vero adultus tunc solum inclinato capite in fontem ter dicat distincte et expresse habendo intentionem ipsum baptizandi. Et ego te baptizo in nomine patris. Et tunc faciat manu dextera primam aque in capite pueri profusionem. Statimque prosequatur dicens. et filij: faciendo secundam profusionem in capite pueri sicut prius. Et deinde subiungat: et spiritussancti: faciendo similiter tertiam profusionem/seu ablutionem. Quam quidem imersionem recipiens homo a sordibus vetustatis ipsius exutus: et alium nouum hominem indutus triduane christi sepulture consepelitur. Unde ait apostolus. Quicunque baptizati sumus etc. Ambrosius autem in lib. de sacris dicit: quod trina interrogatio ante baptismum/ et trina imersio in baptismo significat triplicem lapsum peccati qui ibi abluitur: scilicet cogitationis/locutionis/et operis: ideo etiam fit trina confessio. Ista etiam forma obseruanda est a vetulis in necessitate baptizantibus: et per curatores sepius predicanda. Nam comperi et inueni in parrochia mea quosque multa supstitiosa et vana his verbis addi/et ea mirabiliter variari. Quidam enim proferunt solum ista verba sine aspersione aque: credentes sufficere solam prolationem verborum. Quidam autem solo sale puerum cum his verbis tangunt: quidam vero formam verborum mutant dicentes. N. ego te baptizo in nomine dei amen. Quidam autem dicunt: in nomine omnipotentis dei amen. que omnes forme enormes sunt: nec aliquid operantur. Sed hic queritur. Cuius sunt verba ista cum dicunt patrini interrogati: abrenuncias sathane. respondendo Abrenuncio. vel credis in deum. et illi respondent. Credo. Uidetur enim cuiuscunque sint quod mentiri videatur ille qui respondet. Si enim sunt ex persona patrini mentitur. quia non habet in conscientia quod ipse baptizetur. Si autem pro puero dicuntur nihilominus mentitur patrinus: cum puer sit nullius voluntatis compos vt patet ex eo quod dum imergitur recalcitrat. Ad quod dicendum est quod patrinus in persona sui loquitur. Quod autem respondet credo etc. tantum est ac si diceret. Talem fidem habeo per quam hic saluari potest. Cum simpliciter respondet. Uolo baptizari. sensus est. in fide mea quam ego teneo baptizetur. Seruantur tamen verba illius pueri ex identitate verborum patrini vt identitas verborum ad puerum notetur. Unde dicit Bonauentura quod quando respondetur in persona paruuli. Credo. non est falsus sermo/vel inconsuetus quia secundum Augustinum frequenter signum accipitur pro re. sicut dicimus. Cras erit resurrectio domini. Et videns fumum dicit se videre ignem. Unde sensus est. Credo. i. sacramentum fidei recipio: vel recipere paratus sum. i. ad credendum me obligo. Dicit etiam iste doctor quod patrini postea tenentur puerum docere in his que sunt de fide/vel de bonis moribus: si non habet alios doctores vel parentes. nunc autem ex quo habent parentes catholicos et visitant ecclesias ibi potius doceantur: et sic patrini excusantur. ¶ Notandum etiam quod qui vult esse verus patrinus: non solum debet respondere verba solita: sed etiam tangere

Baptismi forma.

Ambrosius.

Immersio trina in baptismo quid significat.

Patrini verba quid operantur quando respondit baptizando.

Augustinus.

Patrini ad quid tenentur.

Cōpaternitas ꝑ͂cipue ɔ͂hiꝭ ex tētione seu leuatōe. Procurator ad leuandū ɔ̄stitutꝰ verꝰ est ɔpater.

puerū. vnde rn̄sio nō est de necessitate/seu essentia compaternitatis spiritualis: sed tentio seu leuatio. Potest etiā cōpaternitas ɔtrahi per ꝓcuratorē q̄tū ad amicitiā: sed non q̄tū ad cōpaternitatis spiritualis vinculū. vñ solus ꝓcurator est verus cōpater ⁊ non constituens ꝓcuratorē: vt habeꝭ de ꝓcuratorībꝰ.c.fi.lib.vj. Deinde sacerdos accepto sancto chrysmate vngit puerū in vertice.i.in summitate capitis dicēs orōnē q̄ sequiꝭ scʒ Deꝰ oipotens pater dn̄i nostri iesu xp̄i q̄ te regenerauit ex aqua et spiritusancto ⁊c̄. ¶ Circa hoc tn̄ cauendū est sacerdoti: ne puer vngat in fronte sicut iam plꝛes fecisse cognoui: et eos de cetero facere ꝓhibui ⁊ interdixi. Nā solus eps̄ habet vngere in fronte in confirmatione. Vñ ꝓhibitū est inferiorībꝰ sacerdotibꝰ vt nunq̄ tangant frontē hoīs aliqua vnctione qm̄ eis nō ɔpetit. De hoc expresse habeꝭ in glo.ij.c. qm̄ in baptismo. de sen.excō.lib.vj. vbi dꝛ manifeste q̄ post baptismū sacerdos inūgat in vertice chrysmate: non autē in fronte: q꞉ hoc est soliꝰ epi: vt notaꝭ de cōsuetudine.c.quāto. Prohibitio aūt ne sacerdotes inferiores inungāt in frōte habeꝭ in pluribus iuribꝰ. vt ptʒ de cōse. dist.v. c.nouissime. Erroris aūt cām illorum sic errantiū cōperi: q꞉ libros/ viaticosq̄ suos ipsos sic grauiter decipere vidi. Nā fere oms̄ agende/⁊ libelli baptismales in hoc loco sic habent. Hic faciat sacerdos crucem in fronte. Corrigant igitur de cetero libros suos erroneos: ne a dn̄o corrigantur: et agant pn̄iam de errore p̄terito. Adeant autē auctoritatē ordinariā: p quā cū eis super hm̄oi errore cōmisso dispenseꝭ. Et fit etiā ista vnctio in capite: vt charitas q̄ per spm̄sanctum daꝭ abundet semp in cordi-

Sacerdotes inferiores nō debēt vngere i fronte.

bus nr̄is: s̄m illud sapiētis. Oleū de capite tuo nunq̄ deficiat. Vñ ⁊ apl's. Charitas dei diffusa est in cordibꝰ nostris p spm̄sctm̄ q̄ datꝰ est nobis. Vel fit ideo in vertice vt cognoscat se ꝓmotū esse in regale genꝰ ⁊ sacerdotale vt a xp̄i consortio voceꝭ xp̄ianus: ⁊ eterni regni sit coheres. Et etiā statim tegitur veste vel mitra: vt itelligat se dyademate regni et sacerdotali: sicut dictū est potiri. ¶ Sed dubitaꝭ. Nōne iam sp̄ūssanctus datꝰ est baptizato in ipa aq̄ baptismi: Respōdeo q̄ sic: sed differenter hic ⁊ ibi. Nā ibi daꝭ ad pctōꝝ p̄teritoꝝ remissionē: q꞉ p ipsam aspersionē aque in baptismo oīa p̄terita peccata purgata sunt. Sec hic datur in ista vnctione ad edificādum in corde nr̄o dei ⁊ ꝓximi dilectionē Consequēter daꝭ baptizato vestis candida que debet ita disponi vt cooperiat totū caput/⁊ oīa loca vnctionū: scilʒ scapulas ⁊ pectus s̄m Hugonē que candore suo figuram p̄refert accepte nouitatis: et restitutionē inocētie/⁊ spem futu re imortalitatꝭ. Hec est enī vestis in q̄ ad nuptias regis intrare quēlibet est necesse. Vñ sacerdos imponendo eam dicit. Accipe vestē candidā/sctām/⁊ immaculatā.i. vite innocentiā q̄ tūc restituiꝭ ei: quam perferas ad tribunal xp̄i vt habeas vitā eternā amē. Potest tn̄ iste pannicꝰ etiā seruari pro alijs pueris baptizādis in eccl'ia: vt dꝛ de cōse.di.iiij.c.si q̄s. vbi dꝛ. Si quis voluerit chrysmate iterū pannū linire/et sup aliū baptizandū mittere nō est absurdum. Et vl timo sacerdos tradit pueroin manus lāpadē/seu cereum incēsum: qd̄ significat fidei ⁊ amoris longitudinem. Lumē enim significat fidem: sed incēsum significat fidem informatā charitatis feruore. In manibꝰ autem acceptum signifi-

cat bonorũ operũ exhibitionẽ et cum tali xp̃o oẽs occurrere debemus ad iudiciũ veniente. Et ideo dicit sacerdos. Accipe lampadẽ ardentẽ et irreprehensibilẽ et custodi baptismũ tuum: vt cum dñs ad nuptias venerit possis ei occurrere vna cũ sanctis ⁊ electis dei in aula celesti vt habeas vitã eternã: et viuas in secula sclorũ amen.

De sacrõ cõfirmatiõis.

Confirma hoc de⁹ qđ operatus es in nobis. ps. lxvij. Post sacrm̃ baptismi sequit̃ aliud qđ mai⁹ est q̃tũ ad ministrorũ dignitatẽ. Hoc eñi a summis põtificibus. i. epis vel suffraganeis tm̃modo tradit̃: sicut et a solis aplis tradebat̃. vt dr̃ de ɔse. distin. v. man⁹. Pri⁹ enim vnctio postea sequit̃ cõfirmatio. ibi peccatum dimittit̃: hic gratie dona dant̃. Dat̃ autem hic illa gr̃a qua contra singula vitia ⁊ si non semꝑ quandoq̧ tamen pugnat̃. Est autem gratia quasi armatura q̃dam qua in hoc deserto post transitum maris baptismi contra vitia pugnamus. Sicut enim submersus egyptijs a tergo sequentibus filios israel olim hostes oppugnauerunt per desertum / sic submerso diabolo in baptismo qui primum nos insequebatur. multa nobis ꝑ huius vite desertum vitia constituit: ɔtra q̃ vitia gr̃a in hoc sacrõ est data. qua q̃si armatura / et munitione q̃dã muniamur. Vñ post baptismi susceptionẽ in q̃ est gratia collata quantũ ad innocẽtie ⁊ noue vite restitutionẽ / cõgrue petit ecclesia sibi dari sacramentũ a deo per qđ in illa gratia confirmetur dicẽs verba p̃missa. Cõfirma hoc de⁹. s. per sacramentũ confirmationis: qđ operat⁹ es in nobis: scʒ per gr̃am baptismalis renouationis. Ista duo sacramẽta ita sũt cõiũcta ꝙ abinuicẽ nisi morte preueniẽte nullaten⁹ pñt segregari: ⁊ vnũ sine altero rite ꝑfici non põt. Ita dicit melchiades papa scribẽs hyspaniarũ epis. cuius verba ponunt̃. de ɔse. dis. v. de his vero.

¶ Diffinit̃ autẽ istud sacramẽtũ ꝭm doctorẽ subtilẽ sup. iiij. sniaꝝ. dist. vij. q. j. sic. Cõfirmatio est vnctio hoĩs viatoris aliqualiter consentientis vel libero arbitrio nõnũq̃ vsi facta in frõte figura crucis cũ chrismate sanctificato: et a ministro idoneo simul cũ intentione debita inungẽte: ⁊ verba debite ꝓferente signãs efficaciam ex institutione diuina vnctionẽ aĩe per gr̃am roborãs ad ɔfitendũ cũ constantia fidẽ xp̃i. Et ꝭm beatũ thomam sup. iiij. sniaꝝ. Cõfirmatio in re est ipsa linitio chrysmat; sub forma verborum prescripta. — Confirmatio quid est.

¶ Que sint de substantia huius sacramenti.

Circa qđ sciẽdũ est ꝭm Petrũ de tharã. sup iiij. dis. xvij. ⁊ Archidia. de conse. dis. v. no uissime. Quinq̧ dicũtur de substantia hui⁹ sacramenti duo ex parte sacramẽti in se: scilʒ materia chrysmatis. i. oleũ cũ balsamo ab epõ sanctificatũ. vt habetur de conse. di. iiij. presbyter. Nec potest sine tali oleo cõferri hoc sacramẽtũ: eo ꝙ ꝭm Thom̃. sup. iiij. dist. vij. q. ij. arti. iij. illa sacramenta q̃ sibi ministrũ determinãt etiã materiã sanctificatam requirũt ⁊ exigũt. Sed sacrm̃ qđ nõ determinat sibi ministrũ nisi q̃tũ ad solẽnitatem non hʒ materiã sanctificatam q̃tum ad necessitatẽ sed q̃tũ ad solẽnitatẽ: vt baptismus. Et qꝛ hoc sacramentum determinat sibi ministrũ / ideo etiã reqrit materiam sanctificatam ab eo q est mini- — Ad ɔfirmatiõis substantiam requntur quinq̧. Confirmatõis materia.

ster hui⁹ sacramēti.s.ab episcopo. Quare autē materia est chrisma ostēdit ar.ij. dicēs q hoc sacramē tum sūpsit initiū ab aduentu spūs: sancti in discipulos q̄ apparuit in linguis igneis: sed igni nihil cōue: nietius accipi pōt loco ei⁹ pro materia in cōfirmatione q̄ oleū: q2 lucet z nutrit ignem. Figurā aūt lingue cōueniēter accipit balsamus ꝓpter odorē: q2 ꝓpter cōfessiōem lingue odor bone noticie dei diffū ditur i omi loco. Ideo sicut visibilis apparitio spūssancti fuit i igne figurata i figura lingue: ita materia cōfirmationis est in loco balsamato: vt oleū pertineat ad cōsciē: tiam quā op3 habere nitidam eos q̄ cōfessores diuine fidei cōstituū tur. Et balsam⁹ ad bonā famā pertinet quā op3 diffundere z verbis z factis i cōfessiōe fidei. hec sctūs Tho. Et l3 xp̄s circa institutiōem hui⁹ sacri non fuit vsus tali materia: nec apli post eū: tñ ideo hodie ecclia non vtit incōgrue tali materia: eo q xp̄s nō alligauit potētiā suam sacramētis. Potuit eñ sine tali materia conferre per aliū modum grām hui⁹ sacramenti. Sicut fm doctorē subtilē potuit cū discipulis dispēsare i primitiua eccl'ia vt per aliū modū conferrēt hoc sacramētum: maxime cum tūc erāt aliqua signa sensibilia: vtputa descēsus spūssancti desuper / et donū linguaꝝ: que oīa accipiebāt cōfirmati per apostolos. Unde nō fuit necessaria eis materia hui⁹ sacramēti in signo tam occulto: ex quo in magis visibili z euidētiori illud cōferebāt. Credit tamen idem doctor q hec materia ab apostolis sit instituta: licet non legatur.

¶ Scdm qd est de substātia hui⁹ sacri est forma ꝟboꝝ: que est hec. Cōsigno te signo sancte crucis: et cōfirmo te chrisinate salutis i noie pa. et fi. z.s.s. amen. Refert tamen

Confirmatiōis forma.

Archidyaconus de cōse. di. v. ca. nouissime. et fm Hugonem ibidē tenuisse q nec forma predicta nec alia est necessaria et de substantia hui⁹ sacramēti: immo credit q sacramētum olei z sacrm chrismat3 potest cōferri sine verbo / dūmodo fiat vnctio de oleo vel de balsamo consecrato. Idem etiā notat. xcv. dist. c. peruenit. Illd tamen ibi dixit sub dubio. Ego tñ istud dictū minus recipio nec admitto: eo q nec iure nec rōne cōsistit: et oībus theologie magistris aduersatur.

¶ Tertium q est de substātia huius sacri qd requirit ex parte ministri: est dignitas pontificalis seu epālis z intētio debita. Intātum eñ requirit ministeriū pontificis in collatione hui⁹ sacramēti: vt si per aliū simplicē sacerdotē fieret etiā de cōmissione nō valeret: licet fm quosdam papa pōt simplici sacerdoti cōmittere vt posset hoc sacramētū ꝯferre. Et hoc tenet glo. c. iiij. de cōsuetudine. Hoc etiā tenet ibi Hostiē. Hoc etiā tenet Archi. xcv. dist. ꝑuenit. Hoc etiā idē approbat sctūs Tho. sup. iiij. dist. vij. q. vj. ar. iij. vbi assignat rōnem dicēs: q papa per hoc qd est epōꝝ summ⁹ non dicit habere plenitudinem ptātis p relationē ad corp⁹ dñi verū: sed p relationē ad corp⁹ mysticū. Et q2 grā sacramentalis descēdit in corp⁹ mysticū a capite ideo oīs operatio i corp⁹ mysticū sacramentalis per quā grā datur depēdet ab operatione sacramentali super corp⁹ dñi verū. Et ideo solus sacerdos pōt absoluere in foro penitētiali: et baptizare ex officio. Et ideo dicēdum q promoueri ad illas perfectiones que nō respiciūt corpus dñi verū: sed solum corpus mysticum pōt a papa qui habet plenitudinē pōtificalis potestatis cōmitti sacerdoti qui habet actum summū sup corpus dñi

Sacrm cōfirmatiōis nullus inferior epō conferre potest. Confirmādi potestas an possit p papā cōmitti nō epis.

verum: non autẽ dyacono vel alicui inferiori qui nõ habet perficere corpus dñi verũ: sicut nec absoluere in foro penitẽtiali. Non aũt potest simplici sacerdoti cõmitti ꝓmouere ad perfectionem que respicit aliquo modo corpus dñi verum. Et ideo simplex sacerdos ex mãdato pape non põt conferre ordinem sacerdotij: quia oẽs sacri habẽt actum supra corpus dñi verum: vel supra materiam eiꝰ. Potest tñ cõcedere sacerdoti ꝙ cõfirmet: qꝛ cõfirmatio perficit eum in actu corporis xp̃i mystici: nõ autẽ habet aliquam relationem ad corpus dñi verũ. Et hoc dictũ approbat in toto Petrus de tharan. super. iiij. sniaꝝ. dist. iiij. scdo principali. q. j. arti. ij. Hoc idem approbat Scotus: et licet Bonauẽtura videatur p̃missis contradicere: tñ assistẽdum est maiori parti doctoꝝ p̃dictoꝝ: qui cũ determinatione ecclie hoc approbãtes consentiant in toto ⁊ concordant.

¶ Quartum qđ est de substãtia huiꝰ sacramẽti est ex p̃te suscipiẽtis: scꝫ suscipiens q̃ est frons. Unctio eñi fit ad consignificãdum id qđ confertur in sacramẽto. Unde in cõfirmatione cõfertur audacia cõfessionis: cuiꝰ oppositum scꝫ timor ⁊ erubescẽtia p̃cipaliꝰ et euidentiꝰ in frõte manifestatur: ideo fit vnctio frõtis. Hec est ratio Archidi. de conse. disti. v. nouissime. Alia aũt ratio ẜm Petrũ sup. iiij. dist. vij. q. iiij. qꝛ etiã robur in fronte signaꝛ. iuxta illud Ezechie. iij. Ecce dedi frõtem tuã duriorem frontibꝰ eoꝝ. Unde in tribꝰ sacramẽtꝪ fit triplex vnctio sancti chrismatis: sed tñ diuersificãtur ex fine: qꝛ i baptismo (vt dictum est) fit in vertice ad significãdum fidei susceptionem: qꝛ vertex est locus rõnalis. In cõfirmatione in frõte fit vnctio ad significandã audaciam confessionis: cuiꝰ impedimentum scꝫ timor vel verecũdia in pallore vel rubore frõtis ostẽditur ex propinquitate cellule memoratiue et imaginatiue. In ordine ẜo in manibus fit vnctio ad significandum potestatem cõsecrãdi corpus dominicum hec Petrꝰ. Aliam rationem ponit canon dicẽs. Spũssanctus i baptismo tribuit plenitudinem ad innocẽtiam: in cõfirmatione augmẽtum ad gratiã p̃stat. In baptismo regeneraꝛ ad vitam: post baptismum confirmaꝛ ad pugnã. In baptismo abluimur: post baptismum roboramur. Regeneratio per se soluit: confirmatio armat ⁊ instruit ad agones huiꝰ mũdi ⁊ prelia. de conse. distin. v. spiritussanctus. His oibus consonãs Rabanus de institutiõe cle. lib. j. ca. xxx. dicit. Signatur in baptismo baptizatus cum chrismate in capitꝪ summitate. i. in vertice per sacerdotem simplicem. Per pontificem ẜo in fronte: vt in priori vnctione: scꝫ in summitate capitis in baptismo significetur sup ip̃m spiritussancti descensio ad inhabitationem deo cõsecrãdam. In secũda quoqꝫ scꝫ in confirmatione vt eiusdem spiritussãcti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis scientie, virtutis ⁊ veritatis venire in hoiem declareꝛ. Habentur ista verba de conse. dist. v. nouissime. Dicitur aũt hec gratia nõ solũ cõmuniter sicut in alijs sacramentis/ sed etiã specialiter per quam quis deputatur ad effectũ sanctitatis/ et idoneꝰ efficitur ad xp̃m cõfitẽdum. Et hec est maxima vtilitas. Unde hoc debẽt pensare hoies: et istud sacramentum non omittere: nam omissio ipsius augmentum gratie subtrahit.

Confirmatio q̃re pfert in frõte.

¶ De accidentibꝰ circa sacr̃m confirmationis.

Consequẽter videndũ est de accidẽtib⁹ hui⁹ sacri: q̃ sunt quattuor. ¶ Primo q̃ istud sacramẽtũ est cõferẽdũ a ieiuno epo: vt dicit canon de cõse. dis. v. vt epi. Hoc aũt est ꝓpter venerabilitatem hui⁹ sacramenti: q2 venerabili⁹ est vt a ieiuno cõferatur. In necessitate tamen cõfertur post prandium: presertim quã do est multitudo cõfirmandorum que ante prandium cõmode expediri non potest. Uel quãdo aliqui veniũt de longinquo/ non volẽtes expectare in crastinum. Uel quãdo eps non potest expectare i crastinum. Unde meli⁹ est vt tũc confirmentur q̃ si episcopo recedẽte sic dimitterenť. ¶ Scdo q̃ istud sacramentum sit a ieiunis hoibus sumẽdum ꝓpter reuerẽtiam ⁊ honestatem hui⁹ sacramẽti: vt dicit in capi. vt ieiuni. de conse. disti. v. Tamen vt dictum est in necessitate etiã post prandium põt suscipi. ¶ Tertio q̃ in susceptione huius sacramẽti debet alter cõfirmatus tenere confirmãdum: eo q̃ ille qui accedit ad illud sacramẽtum non habet robur per se standi: nec presumit per se stare nisi adiutus ab alio. Licet aũt de ratione hui⁹ sacramẽti confirmatus debeat esse qui illũ debet tenere: tamen si non est cõfirmatus ꝓpter hoc non est minutum hoc sacramentum: licet grauiter peccet. de cõse. dist. v. nouissime. ¶ Quarto requiritur q̃ locus vnctionis ligeť pãno quousq3 siccetur: et postmodum etiam sm Hugonẽ debet homo esse sub quadam disciplina i custodiẽdo chrisma: scilz ne caput lauet vsq3 ad septem dies: ꝓpter septem dona spiritussancti que tunc recipit. Hoc tamen hodie non bene seruať. Bonum tamen esset seruare ꝓpter reuerentiam sacramenti ⁊ significationem predictam. Cõsuetudo autem nostra est q̃ ligatura illa portetur vsq3 ad tertiam diem: et tũc tertia die cõburetur panniculus: et loc⁹ frontis bene cũ sale ⁊ aqua lauetur: et aqua in focum vel i fornacem fundatur.

Sacr̃m cõfirmatiõis est conferẽdum ab epo ieiuno.

Confirmatio ẽ a ieiunis recipienda.

Confirmãd⁹ q̃re d3 teneri ab altero confirmato.

Uncti chrisma te sub ligatura ad tps illud custodiẽt.

¶ Cautela huius sacri.

Primo caueat sacerdos ne aliquem prius confirmatũ cõfirmet: q2 hoc sacr̃m est irreiterabile: cũ imprimet caracterem indelebilẽ sicut et baptismus. Et etiam q2 magnã iniuriam faceret sacramẽto qui istud reiterarct: cũ per hoc prima cõfirmatio iudicatur nihil esse. ¶ Secũdo caueat confirmãdus ne bis ꝓcurare sciẽter se faciat. Nam talis ꝑ penitẽtia debet ingredi monasterium: et ibi sub habitu regulari deo famulari: vt d3 de conse. dist. v. dictũ est nobis. ¶ Tertio caueat ne vxor teneat in cõfirmatione virũ vel maritũ suũ vel econuerso/ ꝓpter cõtrahẽdam cognationem spũalem: que impedit matrimonium contrahẽdum ⁊ cõiugalem actũ. Nam tales debẽt abstinere abinuicem vsq3 ad mortem ipsorum: et sic separari debẽt a thoro: licet nõ absoluãtur a vinculo matrimonij vsq3 ad mortem. ¶ Silr caueat ne q̃s filiũ propriũ teneat: q2 etiã cõtrahitur cognatio spũalis inter cõiuges: non tñ matrimoniũ dirimẽs/ sed tñ grauiter puniunť cõiuges. ¶ Silr caueat ne soror fratrem vel e cõuerso teneat: q2 sufficit inter tales vinculũ cognatiõis carnalis. Si tñ fieret nihil ĩpedit: s3 tñ honesti⁹ est abstinere. Nã turpe est audire si frať vocaret sororẽ in hoc casu cõmatrẽ vel ecõuerso. Alij tñ cognati vt patrueles/ fratrueles/ auũcl'i pñni ⁊c. bñ pñt tenere cõfirmãdos nepotes ⁊ alios.

Confirmatiõis sacr̃m est irreiterabile.

Cognatio spũalis cõtrahitur ꝑ cõfirmationẽ inter multas personas.

¶ Quarto caueat cõfirmãdus: vt nõ accedat ad istud sacramētū nisi cõfessus si est cõscius alicui⁹ mortalis peccati ne ponat obicē gratie quã suscepturus est in hoc sacramēto. Quantum tñ est ex vi sacramēti suscipit ipm sacrm: non tamen esse sacramēti: scȝ gratiam.

¶ De sacro eucharistie.

Accipite et comedite. Matth. xxvj. et de cõse. di. ij. panis. Quia suscitati a pctis p baptismū: et confirmati in gra per cõfirmationem ne laborātes i via pñtis vite in certamine spūali deficiāt: opus eis habēt refici cibo spūali. Alioquin saluatore testāte. Si dimissi ieiuni fuerit deficient in via. Matth. xv. Ideo post duo sacramēta sequit tertiū: scȝ venerabilis eucharistia qð est cibus aiaꝝ nostraꝝ: iuxta illð Iohan. vj. Nisi manducaueritis carnem. ꝛc. Ne igitur omittat sed frequentius sumat a fidelib⁹: hortat saluator i verbis pmissis dicēs. Accipite ꝛ comedite. Et rect⁹ ordo est vt post baptismum ꝛ post cõfirmationem sumatur hoc venerabile sacramentū ab adultis. Legimus siqdē ꝙ submersis egyptijs in mari rubro: transitoqȝ mari predicto filij israel nouū pasca in azymo pane fecerūt i deserto. sic nos subuersis demonibus i baptismo cum pctis nostris in deserto hui⁹ mundi pascha nouum in azymis sinceritatis ꝛ veritatis huius sanctissimi panis facere debemus.

¶ Circa pto hoc sacrm excellētissimum tria sunt cõsiderāda. Primo qdē substātia ipsi⁹. Scdo credēda ipsi⁹. Tertio cautele. De primo sciendum est circa hoc sacrm ꝙ quattuor sunt de substantia sui necessaria. Primū est ordo sacerdotalis. Nullus eñ potest hoc sacramētum cõficere nisi sacerdos.

Quattuor sūt de substātia eucharistie nēcia

Unde nec laicus nec angelus bonus põt hoc conficere: qȝ non habet qs potestatē sup actū cõsecrationis hui⁹ sacramēti: nisi ordinatus i sacerdotem: non eñ meritis scītitatis/ sed auctoritate officij et ministerij sacerdotalis hoc sacrm cõficitur. Iuxta illud. Non in meritis cõsecrātis: sed in vbis cõficit sacerdos. Ex quo ptȝ error illoꝝ q dicūt ꝙ si laicus pferret verba canonis sup panē triticeū conficeret sacramētū: qð oino est falsum. Nec debet quē mouere illa historia que refert de quibusdā pastoribus laicis: qui addiscētes verba canonis ꝛ cõsecrationis in ecclīa a sacerdote tpe ɔsecratiōis plata: ipsi etiā veniētes ad greges suos sup pane ptulerūt eadem verba: et statim apparuit puer pulcherrimus. Ibi eñ non fuit caro xpi sicut est in hoc sacro a sacerdote cõfecto: sȝ ibi fuit miraculose ex permissione diuina qdā figura ꝛ spēs carnis diuinitus formata: nec ille puer erat ver⁹ xps de⁹ et homo habēs aiam sicut est in sacro isto per sacerdotē cõfecto/ vbi realiter est xps cū diuinitate et humanitate et aia sua sicut nūc est i celo. Nec etiā illa caro illi⁹ pueri adoranda fuit sicut xps: nec sumenda p corpore xpi: sed p quodā miraculoso corpore ꝛ ope diuino venerāda sicut alia miracula diuina. Sicut etiā dicimus de sanguine illo q dr exiuisse de imagie lignea passiōis xpi: quā cū quidā iudei i cellario cõfodissent i ptumeliā xpi subito emanauit qdā humor sanguine⁹ i maxima quātitate: q viso iudei illi fuerūt cõuersi. Ille eñ humor nõ fuit sanguis xpi verus sicut est in hoc sacro: nec dign⁹ tali adoratione sicut q est in calice: sȝ modo suo venerād⁹ tāqȝ miraculosum opus dei. Et de tali humore sanguineo collecto in loco predicti cellarij

Sacrm eucharistie laic⁹ nõ põt cõficere

fuit per diuersas partes mūdi distributum. Ex quo peruenerat error fideliū qui putātes verum xp̄i sanguinem esse adorabāt eū adoratione latrie: et sic idolatrabant. Immo dato q fuisset verus sanguis xp̄i sub cruce xp̄i collectus: adhuc min⁹ esset adorādus q̄ iste q est in calice per sacerdotem consecratus. Ratio hui⁹ est: q2 ille diuisus est a diuinitate q̄cito deflu xit ad terrā de xp̄o: nec potuit dici fili⁹ dei amplius/nisi xp̄o reunitus et reintegratus. Iste aūt q est in calice cōiūctus est diuinitati: q2 de ip̄o sanguine verū est dicere. Hic est verus fili⁹ dei. Cum ibi ratione cōcomitātie sit etiā vera caro xp̄i et anima eius et diuinitas.

Sāguis xp̄i an remansit sub cruce: et de carne p̄putij. Archi. de conse. di. ij. q mādu cāt. tenet q non remansit aliquis sanguis sub cruce dn̄i: nec etiā de carne preputij: sicut rome mōstratur et i hyldesheyz: sed erronee: q2 tūc habuisset duo preputia: qd tñ est falsum et non tenendum. Magne itaq3 dignitatis sunt sacerdotes/ q hoc pñt qd nullus circa deū facere pōt. Sed prochdolor dignitatem suā minime attēdūt: nulli⁹ pene reputantes estimationis.

Eucharistie materia. ¶ Scdm qd est de substātia hui⁹ sacri est materia debita: sc3 panis tritice⁹. Et hoc ideo q2 dn̄s se grano tritici cōparauit. Joh. xij. Cū etiam q2 xp̄s credit sic cōsecrasse. Uinum vitis est materia debita et necessaria: q2 xp̄s se viti cōparauit. Joh. xv. Ista aūt duo sc3 panis et vinum ita sunt cōiūcta in cōsecratiōe vt nequāq3 vnū sine alio debet cōsecrari/ aut a celebrāte suscipi. Iuxta illud Gelasij. Sacerdos corpus xp̄i sine eius sanguine nūq3 debet suscipere: aut eñ integre sumat/ aut ab integris abstineat: q2 vni⁹ eiusdēq3 mysterij diuisio sine grādi sacrilegio non potest peruenire. de conse. dist. ij. cōperimus. Non putet tamen qs ex hoc q sacerdos quantū est de ratione sacramēti non posse cōsecrare hostiam per se sine calicis cōsecratione: q2 forma consecrationis panis et calicis non se expectant: q2 altera sine altera totum effectum operatur q̄cito p̄fertur. Sed tamen dico q hoc sacerdos non pōt facere sine graui peccato. Addēda est etiam vino modica aqua: que sigt coniūctionem ppl'i ad xp̄m in hoc sacramēto. Et licet sine aqua in solo vino pōt confici/ non tamen sine graui peccato. E conuerso vero si ne vino in sola aqua nihil conficit: et hoc tūc graui⁹ est peccatum q̄ primum p̄pter idolatriam quam cōmittit populus tēpore celebrationis et eleuationis: quorum omnium est reus celebrans.

Eucharistie forma. ¶ Tertium quod est de substātia hui⁹ sacri est debita forma v̄boꝝ: que est hec sup hostiā. Hoc est eñ corpus meū. Et sup sanguinem. Hic est eñ calix sanguinis mei noui et eterni testamēti: mysterium fidei: qui pro vobis et pro multis effundetur i remissionem pctōrum. Circa qd sciendum est q licet illa cōiūctio eñ posita in ambab⁹ formis non sit de substātia forme simpliciter necessaria: debet tñ apponi s̄m vsum eccl'ie: qui vsus a beato Petro initium sumpsit: et grauiter peccāt omittētes eā. Qr autem premittit. Accipite et manducate ex hoc oēs. pertinet ad vsum sacramēti: et non est de substantia forme. Sed si queritur quomodo ista locutio est vera cum sacerdos dicit. Hoc est eñ corpus meum. Hoc eñ videtur falsum si ex psona sacerdotis illa verba dicantur cum sacerdos non intendat conficere ibi suum p̄prium corpus: sed christi. Ad hoc respōdetur breuiter q ista verba sacerdos non profert ex persona sua/ sed xp̄i. Demō

strat aũt illud ꝓnomen hoc/ verũ corpus xp̄i: in ordine ad totam cõpositionem huius forme. Hoc est enim corpus meũ. Non ꝙ prolato isto solum ꝓnoīe hoc statum fit corpus christi: sed ꝓlata tota forma a xp̄o instituta: qꝛ in vltima ꝓlatione istoꝝ verboꝝ fit transsubstãtiatio ad quã ordinãtur precedẽtia. Et pro isto vlteri⁹ sciẽdũ est ꝙ ꝯm beatũ Tho. super. iiij. disti. viij. q. v. arti. ij. Forma huius sacramẽti differt a formis alioꝝ sacroꝝum in duob⁹. Primo: qꝛ forma alioꝝ importat vsum materie: forma autem istius importat consecrationem tantum que consistit in transsubstãtiatione materie. Unde minister vel sacerdos in conficiendo hoc sacramentum non habet aliũ actum nisi ꝓlationem verboꝝ ex persona xp̄i. Scḋo: qꝛ alioꝝ sacramentoꝝ forme ex persona ministri ꝓferũtur: forma aũt isti⁹ sacramẽti a ministro in ꝑsona ꝓfertur xp̄i.

Eucharistie forma ab aliorũ sacramẽtorum formis differt in duob⁹.

Ad intelligendum aũt quodlibet verbũ positũ in hac forma est sciẽdum ꝙ hec forma est sufficientissima. Primo quantum ad operatiuam potentiã: qꝛ cũ factio habeat suam cõpletionem/ ideo conueniẽter ponitur istud pronomen hoc/ demõstrãs panem q̄ est transsubstantiatus in panem xp̄i: et est idem cũ corpore xp̄i. Secũdo est sufficiẽs quãtum ad modũ operãdi: qꝛ hic termin⁹ ad quem est sine oĩm immutatiõe ex p̄te sui. Ideo bene ponit̃ ly est/ designãs permanentiam: et non ponit̃ verbũ fiẽdi scilꝫ erit designans mutationem. Tertio est sufficiẽs ex p̄te operis: qꝛ hic corpus xp̄i verum designat corpus xp̄i mysticum qḋ habet diuersas partes/ et forte diuersarũ rationum ꝓpter differẽtem gr̄am gratis datam. Ideo meli⁹ dicitur corpus q̄ caro. Quarto est sufficiẽs ex parte operãtis. Unde corpus xp̄i non tãtum signat corpus xp̄i veꝝ/ sed etiã significat corpus xp̄i mysticũ. et cũ hoc non possit facere ꝯm se: sed inquantũ est vnũ vel vnitum cũ diuinitate/ ideo cõgrue ponitur ibi ly meum. Quinto est sufficiẽs ex parte effectus principij. Unde qꝛ iste effect⁹ scilꝫ corpus xp̄i est tãte nobilitatis ꝙ non fit i sacramẽto nisi adeo immediate: nec minister habet aliquẽ actũ specialem in isto sacramento sicut in alijs/ ideo cõueniẽter factũ est ꝙ ista forma non ꝓfertur in persona alicui⁹ sed dei absolute: sicut vox hoīs ꝑ tubã/ ita dei ꝑ hoĩem.

Quartum qḋ est de substãtia hui⁹ sacramẽti est intẽtio cõsecrãtis: scꝫ vt in speciali vel in generali hoc facere velit qḋ facit ecclesia: vel qḋ fecit xp̄s/ et statuit faciendum. Licet tamen intẽtio semper est necessaria de substãtia/ non tamen attẽtio. Unde si mẽs rapitur ad alia ex infirmitate/ vel negligẽtia/ vel incuria: non ideo est min⁹ consecratum q̄ si affuisset attentio. Peccat tamen ille q̄ cõsecrat et non intelligit: ꝛ se non recolligit quãto attẽtius potest ad cõsecrationem. Nam debet attentus esse ad hoc vt consideret quid facit: et tunc maxīe quãdo plures hostias consecrat pro cõmunicãtibus. vnde debet habere respectũ specialẽ ad alias hostias oẽs que sunt coram eo. Al's eñ si haberet generalem intẽtiõem ad oẽs hostias que sunt in altari/ staret qñq̧ ꝙ etiam illas que sunt in pixide residue cõsecraret ꝯm quosdam. Michi aũt non apparet hoc: quia ex quo non intendit consecrare alias nisi que sunt coram ip̄a de propinquo cumulate ad vnum locũ quãtũcũq̧ generaliter intẽdat super eas/ non consecrabit nisi illas. Sil'r dico ꝙ si hostia aliqua iaceret sub palla non consecrata/ abscõsa in tẽpore

Intẽtio qlis req̄rit̃ i cõfectiõe sacramẽti eucharistie.

consecrationis/forte per obliuionem clerici dimissa / ex quo sacerdos de ea non intēdit non est cōsecrata. Secus dico si habet intentionem ad oēs que sunt ante eum: tūc ⁊ illam hostiam abscōsam consecrabit. Tamen dicit Johannes caldinēsis in supplicationib⁹ suis de officio ordinarij. si sacerdos. ꝙ si sacerdos credēs ponere. xvj. hostias/ponit. x. si intētiōe sua est tātum consecrare quātum habet ante se: oēs sunt consecrate. Et ideo dicendum est ꝙ sufficit sacerdoti habere intentionem determinatā faciendi vt facit ecclesia sup totā materiā preordinatā sine specificatione nūeri ƀm magistrū Frāciscum de braga. in quadā questiōe disputata. Idem dico de vino perfuso super altare per negligētiam perfusionis tēpore in calicem: qꝛ illud non cōsecratur dū sacerdos non intendat super illud. Et ideo dixi ꝙ maxime requiritur intētio super illa que sunt coram sacerdote posita in tali loco tātum/et non in alio. Ex illo soluit dubium an scismaticus vel heretic⁹ conficiat

Scismaticus vel heretic⁹ cōficere potest.

hoc sacramētum. Patet enī ꝙ sic: cū talis potest habere intētionem ecclesie in cōficiēdo: et hoc maxime vniuersalem: scȝ intēdēdo facere quod xp̄s fecit ⁊ instituit faciēdum: et qđ ecclesia facit: licet etiā non intendat in speciali: qꝛ ex quo est in heresi vel in scismate/ipe certus est ⁊ credit nihil valere: vel facere ꝑpter peccatum in quo est. Nec obstat capi. scisma. xxiiij. q. j. vbi dicitur ꝙ scismaticus execrare potest/non aūt cōsecrare: quod intelligitur quātum ad efficaciā sacramēti: quia non operatur effectum salutis in illo sic cōsecrante illam vel cōficiēte propter scisma vel heresim: sed tamen est verꝫ corpus xp̄i. Similiter etiā illud intelligitur scȝ vbi dicitur. Non est corpus xp̄i qđ scismaticus cōficit: id est quod non est verū corpus xp̄i quātum ad cōficiētem in scismate vel heresi: qꝛ sibi non proficit / sed officit. i. nocet. Nichilominus tamen quātū est ad veritatem sacramenti est verū corpus xp̄i. Similiter in. c. audiuimus. vbi dicitur ꝙ scismaticus execrare potest/nō autem consecrare intelligit̃ vt dictum est. Unde ptȝ illos indiscrete facere qui sacramētum per ruthenos / aut grecos confectum in forma ecclesie blasphemāt ⁊ derident: cū ibi sit verum corpus xp̄i. Consultius tn̄ isti facerēt vt illuc non intrarēt: nec inspicerēt ī ipoꝝ ecclesias/q̄ꝫ vt veniētes illuc derideant. ¶ Concludēdo ergo dico ꝙ ad hoc sacramētum cōficiēdū sufficit triplex cōditio ex parte cōficientis. Primo ꝙ sit sacerdos rite ordinat⁹. Scđo ꝙ possit verba proferre cōsecrationis. Tertio ꝙ possit habere debitā intentionem faciendi qđ facit eccl'ia. Propter defectum prime conditionis nullus laicus quantūcūqꝫ sanctus: nec sacerdos gentilis vt tartaroꝝ conficiūt: qꝛ non sunt rite in forma eccl'ie ordinati. Propter defectū secūde cōditionis mutus non potest conficere: quia non potest verba consecrationis proferre. Propter defectum tertie conditionis carens vsu rationis ⁊ ebriosus nōdum digestus non pōt conficere: cum non habeāt intentionem debitam. Sed prima cōditio est propria: quia solus sacerdos et quilibet potest cui possunt competere iste conditiones: scȝ prolatio ⁊ intētio. Nec obstat si instatur de degradato ꝙ non sit sacerdos: qđ tamen non est verū: qꝛ characterem sacerdotalem sibi semel ī ordinib⁹ susceptis collatum nullus potest delere. Quāuis taliter degradat⁹ pōtus perdat priuilegium clericale cōficere.

Cōditio triplex requirit̃ ex parte cōficiētꝫ hoc sacͣmētum.

Degradat⁹ pōt cōficere.

et traditur curie seculari: tamen si celebraret cõficeret: quia auctoritas substãtifica non est sibi ablata quãtum ad veritatem sacramẽti: sed tantũ quãtum ad executionẽ legitimã qua caret quo ad se et ad alios / et quo ad totam ecclesiam. Quãdo aũt dicitur ꝙ scismatic⁹ excõicat⁹ / hereticus ⁊ degradat⁹ non conficiãt: intelligẽdum est ꝙ non cõficiũt rite ⁊ ordinate / nec legitime quãtum ad efficaciam sacramẽti: vt sc3 sit vtilis illa confectio ad salutem eis: sed tamen conficiunt quantum ad veritatem sacramenti. Et hoc catholice sentiẽdum est de isto sacramẽto omissis opinionib⁹ multorum. Et si quis cõtra predicta obijciat magistrũ sententiarum. lib. iiij. dist. viij. vbi dicit tales nõ posse cõficere. Salua pace magistri dico ꝙ i hoc non tenetur. Tamen ꝓpter sui reuerẽtiam vt ei⁹ dictum potius valeat ꝙ̃ pereat intelligẽdum est ꝙ tales non possunt conficere de iure ⁊ sine peccato seu ordinate: sed de facto bene possunt. Nec moueat aliquem ratio magistri ibi posita per quam dicit ideo non posse predictos conficere: qꝛ nemo in ista consecratione dicit Offero / sed offerimus hoc sacrificium. Nemo igiť nisi fuerit mẽbrum ecclesie potest dicere cum alijs offerimus / quasi esset vna de personis ecclesie. Unde cũ heretici ⁊ scismatici non sint membra ecclesie non possunt dicere offerimus: ergo nec conficere. Ad quod dicimus ꝙ oblatio non pertinet ad rationem consecrationis. Unde non necessario requiritur vt offeratur. Ita soluit doctor subtilis super quarto. distin. viij. q. ij. et sctũs Thomas eadem dist. q. j. arti. j. iij. et. iiij.

¶ De credendis circa hoc sacramentum.

Ante oĩa credendũ est ꝙ in hoc sacramento idem xp̃s qui de virgine nat⁹ est / et ꝓ nobis passus est cõtinetur. Et sicut ibi ver⁹ est xp̃s: ita etiam est ibi sub vna quantitate / sed non quãtificatiue. hoc est tãtum dicere ꝙ nõ vtitur illa quãtitate occupando locũ. Sic etiam non vtitur claritate sua illuminãdo aerem.

¶ Scd̃o credẽdum est ꝙ corpus xp̃i põt esse in pluirb⁹ locis: quãtũ cuiꝙ plures panes transsubstãtiãtur in ip̃m. Unde in celo est localiter: in v̓bo diuino personaliter: in altari sacramentaliter. Scd̃m naturale ei⁹ est esse in celo i vno tãtũ loco. fm esse sacramentale ei⁹ põt esse i diuersis locis. Est ꝙ̃ hic fm ꝙ multa i ipsum transmutari pñt. Sed fm esse ꝑsonale non est in loco. Unde dicit Petrus de tharãthasia. scd̃m ꝙ vnũ est ⁊ indiuiduũ in se / non põt esse nisi in vno loco: sicut nec angel⁹ nec aliud corpus: sed fm ꝙ in ip̃m multa trãsmutari possunt indiuidua: sic põt esse i diuersis locis. dist. x. q. iij. arti. ij. super quarto sententiarum. Corpus xp̃i põt esse i plurib⁹ locis.

¶ Tertio credendũ est fm Tho. ꝙ cũ corpus xp̃i apparet in specie carnis vel pueri: vtrum ibi appareat verũ corp⁹ xp̃i. vel an ille species sint ꝓpe corporis xp̃i non oĩno determinatum est a doctorib⁹. Tñ secure dr ꝙ ille dimẽsiones panis manẽt: et in eis alia accidẽtia sensibilia supducũtur diuina virtute que spẽm carnis pretẽdãt: sicut accidẽtia que prius erãt pretẽdebãt spẽm panis. Qñ tñ appareret sub forma carnis vl' pueri nõ debet sumi / sed ꝓ reliquijs fuari.

¶ Quarto credendum est ꝙ illa accñtia manent sine subiecto post cõsecrationem virtute diuina: retinẽt tñ ibi modũ agẽdi vel patiẽdi in corpore xp̃i: quem prius ha-

buerūt. ¶ Quinto credēdum est ꝙ facta cōsecratione vlterius non manet in hostia cōsecrata substan tia panis:nec in vino substantia vi ni:sed statim corpus xp̄i fit in ho= stia:ꝛ sanguis xp̄i in calice. Et ra= tio ꝑm beatū Tho. est:q: oppositū huius dicere repugnat ꝟbis xp̄i/ non eni esset verū dicere. Hoc est enim corp⁹ meū: sed hic est corp⁹ meū. Itē si remaneret substantia panis tollereꝫ reuerētia xp̄o debi ta vt contineꝫ in hostia. Nam xp̄o vt cōtineꝫ in hostia debeꝫ cultus latrie: sed si ibi maneret substātia panis non deberet talis cultus la= trie exhiberi propter idolatriam adorando creaturā. Et licꝫ multi doctores huic ɔtradicāt sentētie: iam tamē ꝓ catholica cōclusa est sub alexādro quarto papa ꝛ mar= tino quinto. ¶ Sexto credēdū est ꝙ fractio que fit in hostia nō fit in corpore christi: sed tantū in specie bus hostie. vñ ibi accidentia ma= nentia sine subiecto dicunꝫ frāgi. ꝑm Pe. dist. xij. ar. principali. q. j. quia al's fractio est quedam diui= sio. diuisio vero est passio quāti vt quantū. In sacramēto vero aliqd est quantū per modū quāti: vt spe cies: aliqd est quātum: sed nō per modum quanti: vt corpus christi. Ideo dicendū est ꝙ fractio vel di uisio fit in specieb⁹ ꝛ nō in corpore christi. ¶ Septimo credendū est ꝙ corpus christi in hoc sacramen= to proprie non videꝫ nec sanguis corporalis. Ratio Gre. quia tunc ibi non esset aliud visum ꝛ aliō cre ditum. Item alia ratio naturalis: quia nullū corpus videri pōt: nisi habeat accidētia i essentia: vel ni= si sit coloratū formaliter. vt patet de pariete: sed color alb⁹ non est in hostia formal'r ergo nō pōt videri ꝓprie. Nec tñ errāt laici q̄ dicunt se videre corp⁹ xp̄i: sicut illi non er rauerunt q̄ dicebant se videre an=

Christi corpus in sacro ꝓprie nō videtur.

gelos in assumpto corpore: q̄s tñ non viderūt inquantū fuerūt spūs Et simile est de hoīe armato quē dicis te videre/ cū tñ nec faciē: nec membrum aliquod nudū eius vi= deas: imo vt dicit Varro. dis. v. q. ix. Nulla creatura naturali cogni tione: nec angelus pōt cognoscere ibi esse corpus xp̄i. Licet tñ visiōe gloriosa ꝛ intellectuali pōt cogno sci/ oculus tñ glorificatus illud vi dere non pōt corpaliter ꝑm Tho. Vñ glorificati vidēt corp⁹ xp̄i in sacramēto visione intellectuali et nō corporali. ¶ Octauo credēdū est ꝙ in hostia sunt quattuor/ ꝛ q̄t= tuor veraciter in calice credenda continentur. Primo eni in hostia virtute verboꝝ est corpus christi. Ratio: q: illud veraciter contineꝫ in hostia de q̄ verba faciūt mētio= nem: sed hoc solū est de corpe xp̄i. quia ibi diciꝫ. Hoc est enim corp⁹ meū. vbi nihil diciꝫ de aīa: nec de deitate: nec de sanguie. ¶ Scd̄o ibi est sanguis christi nō principa= liter: sed ex ɔcomitantia quadam necessaria: quia corpus verum et viuum nō est sine sanguine. Unde dicitur aīa esse i sanguine. ¶ Ter tio ibi est anima christi ex ɔcomi= tantia mediata: q: impossibile est animā informare ꝛ perficere cor= pus nisi corpus sit dispositum: sed sine sanguine non est ibi corp⁹ be= ne dispositum: nec etiā organiza= tum. Ibi ex consequēti etiam est anima/ cum ibi sit corpus disposi= tum per sanguinē. et hoc est dice= re mediante sanguie. ¶ Quarto est ibi deitas ex quadam cōcomi= tantia remota: q: corpus ꝛ deitas sunt disparia: tamen ex quo chri= stus natus fuit ex Maria virgine verus homo et de⁹: ideo etiam hic est ver⁹ homo et deus. Similiter diciꝫ de calice ꝙ ibi p̄mo est san= guis: quia de illo ꝟba faciunt mē= tionem. Secūdo ex concomitātia

Quattuor pa= citer sūt in sacro euchari= stie cre= denda.

Quat= tuor pa= citer sūt in calice ɔsecrato

immediata ibi est corpus christi. Tertio ex cōcomitantia mediata ibi est aīa christi. Quarto ex concomitantia quadā remota ibi est deitas. ¶ Nono credēdū est q̄ in hoc sacramento aliquod est sacramentū ⁊ non res sacramenti: sicut species sensibilis panis ⁊ vini: ⁊ ille spēs sūt creature. Vñ adorator vidēs hostiā non dʒ ferre intentionem principaliter ad id quod videt: sed ad id quod credit ibi esse scilicet christū. Secundo inuenit̄ ibi sacramentum et res sacramenti: et hoc est verum corpus christi. et sanguis eius. Ista autē dicunt̄ sacramentū et res sacramenti per respectum ad ministrum vel sacerdotem sub debita forma conficiētem. Unde dicit̄ sacramētū quasi sacre rei signum: q̄r significat spiritualē refectionē anime. Et dicit̄ res: quia hoc ipsum facit p̄ gratiā quod cōtinet. Tertio est ibi aliq̄d quod est res sacramēti: ⁊ nō sacramentū: sicut est gratia data digne suscipiēti: ⁊ hec gratia est res significata: nihil tñ̄ significati. Quarto est ibi quod nec est res sacramenti/ nec sacramentū/ vt sunt illa omnia que sunt cōcomitantia hoc sacramentū/ siue sint accidentia p̄pria/ siue cōmunia. Et illa dicunt̄ potius forme accidētales siue species. ¶ Decimo credendū q̄ licet sacerdos debeat sub vtraq̄ specie sumere hoc sacramentū cum celebrat: tamē populo sufficit sumere sub specie panis tantum. Et ratio est: q̄r fm̄ Archidi. de conse. di. ij. comperimus: in hoc sacramento non solum attenditur efficacia: sʒ etiam significantia. Significatur enim per istas duas species: scilicet corporis et sanguinis seorsum sumptas per sacerdotem tempore celebrationis q̄ sanguis x̄pi in cruce fuit diuisus a corpore suo. vt dicit Glosa super Mattheum. Cum autem sacerdos tantū ⁊ non populus habet huius facti significationē ex ordine suo exprimere/ tantū ipse ⁊ non populus: tūc sub vtraq̄ specie debet sumere/ eo q̄ ipse tunc gerit vices christi: populus autē non. Et ideo populo non est opus de significantia: sed de efficacia. Et quia efficacia est equalis sub vtraq̄ specie. ideo populo tradit̄ sub altera specie/ ī qua tradi pōt cum reuerentia ⁊ cautela. A presbyteris autem tantū sumitur sub vtraq̄ specie. Et p̄ isto sciendum fm̄ Thomā in tertia parte. q. lxxxij. articulo septimo et vltimo. q̄ circa vsum hui⁹ sacramenti possunt duo considerari. vnū ex parte ipsius sacramēti: ⁊ aliud ex parte ipsorum sumentiū. Ex parte ipsius sacramēti cōuenit q̄ vtrūq̄ sumatur. scʒ corpus ⁊ sanguis: q̄r in vtroq̄ consistit p̄fectio sacramēti. ⁊ iō quia ad sacerdotē pertinet hoc sacramentū considerare ⁊ cōsecrare et p̄ficere: nullo modo debet recipere corp⁹ x̄pi sine sanguine. Ex parte autē sumentiū requiritur summa reuerētia et cautela ne aliq̄d accidat q̄d vergat in iniuriam tanti mysterij q̄d p̄cipue posset accidere in sanguis sumptiōe: q̄ quidē si incaute sumeret̄ de facili posset effundi. Et q̄r crescente multitudine populi x̄piani in qua continent̄ senes et iuuenes: quorū quidā nō sunt tāte discretiōis: vt cautelā debitā circa vsum huius sacramēti adhiberēt: iō p̄uide ordinatū est: vt p̄plo sub altera tātū specie det̄. Hoc idē tenet Tho. super illud Joh. vj. Nisi māducaueritis dicēs. Non est de necessitate salut̄ p̄ceptio sāguis: sicut corporis x̄pi/ cū x̄pus tot⁹ sub altera spē tm̄ sumit̄. In hoc ipm̄ sequit̄ lyra ibidē dicēs. Nō est intelligendum q̄ sub vtraq̄ spē sit fidelib⁹ exhibēdū: sed tm̄ sacerdotib⁹ sumēdum.

Sacerdos q̄re hoc sacramētū sub vtraq̄ spē sumit ⁊ nō popul⁹

De cautelis seruãdis circa hoc sacramentũ ex parte sumentium.

Et quia duplex status vtit' hoc sacramẽto ad salutẽ scʒ secularis et spũalis: iõ quilibet hʒ suas cautelas. Unas igit' oẽs tam spãlis cuilibet eorũ q̃ cõis vtrisq; sit. Et p̃mo cauẽdũ est oĩbus ne in pctõ mortali sumãt hoc sacr̃m. Nã sic peccarent grauit'. Juxta illud .j. ad Cor. xj. Qui autẽ mãducat indigne iudiciũ sibi mãducat ⁊c̃. Sũt aũt q̃dã qui sufficiẽter se p̃parãt ṡm veritatẽ .s. qui expellunt dyabolũ de corde suo p verã examinationẽ cõsciẽtie / ⁊ p cõtritionẽ siue iudiciũ penitentie: ⁊ hi ꝯsequũtur gr̃am ⁊ mãducãt digne. Alij sunt qui p̃parãt se sufficiẽter / nõ tamẽ ṡm veritatẽ: sed ṡm ꝓbabilitatẽ: ita ꝙ estimant se carere pctõ: qui tñ si facerent maiorẽ ꝯsciẽtie inq̃sitionẽ inuenirẽt se reos: sed tñ sunt pati: q2 si scirẽt pctm̃ in se vellent cõfiteri / nõ tamẽ apponũt ad hoc omnimodã diligẽtiã. Et hi q̃uis gr̃am nõ percipiãt / nõ tamẽ incurrũt offensam: q2 nec sumũt digne nec indigne q̃uis sint indigni. Tertij sunt qui neutro mõ se p̃parant: imo cõtẽnunt: ⁊ hi peccant mortal'r et sumũt idigne. Uñ indigne accedũt triplices hoĩes. Primi qui cũ consciẽtia mortalis pcti et sine ꝓposito penitẽdi accedũt. Secũdi qui alit' q̃ eccl'ia statuit accedũt / vel extra eccl'iam: vt scismatici vl' heretici. Tertij q̃ sine reuerentia accedũt sicut faciũt ml'ti q̃ p̃mũt se ad altare: ⁊ vn⁹ in aliũ q̃nq; ꝓuocat'. Ul' vt q̃dã sacerdotes p̃parantes se ad celebrãdũ distracti accedũt ⁊ festinãt: ita ꝙ q̃nq; obliuiscũtur q̃d faciũt. Et lʒ q̃s non posset h̃re certitudiem an sit imunis a pctis, põt tñ hoc ꝑpẽdere ꝑ q̃ttuor signa. Primũ est: cũ quis v̱ba dei deuote audit. Joh. viij. Qui ex deo est v̱ba dei audit. Scd̃m: cũ quis ad bñ operandũ prõptũ se inuenerit. Quia ꝓbatio dilectiõis ẽ exhibitio opis ṡm Grego. Tertiũ cũ q̃s ꝓpositũ abstinẽdi a pctis in futurũ hʒ. Quartũ est cũ q̃s de p̃teritis cõmissis dolet. Uñ si q̃s ꝑ huiusmodi signa facta diligẽti discussione sue consciẽtie q̃uis forte nõ sufficiẽti ad sacrã cõionẽ accedat aliquo pctõ mortali in eo remanẽte: q̃d ei⁹ cognitionẽ subterfugiat nõ peccat: imo magis ex vi sacramenti pctõrũ remissionẽ conseq̃t': q2 istud sacramẽtũ venialia delet et mortalia oblita.

Qui p̃parãt se sufficiẽt ad hoc sacr̃m.

Accedunt hoĩes indigne triplicit' ad hoc sacramẽtũ

Eucharistie sacramẽtũ veniali a delet / et mortalia oblita.

Scd̃a cautela est oĩbus cõis ne quis pollutus in corpore accedat eodem die. Et non solũ requirit' mũdicia mentis ꝙ scilicʒ sit sine peccato: sed etiam corporis. Pro quo sciendũ ꝙ pollutio põt ꝯtingi ex sola dispositiõe nature: ⁊ nõ ex precedenti cogitatione: ⁊ tunc non est signũ alicui⁹ peccati: sed põt ebetudinẽ mentis inducere si simul cũ imaginatione cõtingat: imundiciã tñ corꝑis hʒ. Et ideo si necessitas iminceat ⁊ deuotio exposcat non ipedit. p̃cipue quãdo sine imaginatione accidit. Tñ si ꝓpter reuerentiã tunc abstineat laudand⁹ est: maxime quando talis dispositio nature non est ꝑpetua siue diuturna. Scd̃o modo potest cõtingere ex precedenti cogitatione / tunc si non fuit cõsensus ad cogitationem: ⁊ necessitas vrgeat põt accedere ⁊ celebrare / si autẽ non vrgeat necessitas accedendo non peccat mortaliter: sed venialiter. maxie q̃ñ cogitatio est cũ delectatione: licet sine cõsensu. Dicit tñ btũs Tho. ꝙ põt cõtingere ꝙ in ipsa cogitatione pollutio orit' q̃ si placet ꝓpter delectationẽ ex surreptiõe est pctm̃ veniale.

Pollutio q̃ñ ĩpedit accedere ad sacr̃ʒ et q̃ñ nõ.

Si autē deliberante cōsensu ⁊ precipue cū complacentia futura est peccatū mortale. Ista autē complacētia non facit dictā pollutionem esse peccatū: quia nō est eius causa: sed in se est peccatū. Si autē placeat vt alleuiatio nature peccatū esse non creditur. ¶ Tertio ꝯtingit ex cibo et potu: tunc idem est iudiciū sicut de illa pollutione que ꝯtingit cū imaginatione turpi. vt dicit canon. vj. di. testamentum. vbi dicit. Cū appetitus gule vltra modum in sumēdis alimentis rapitur: atq; idcirco humorū receptacula. i. virilia mēbra grauātur habet exinde anim⁹ aliquē ratū: id est veniale pctm̄. Et hoc non prohibet ab eucharistie sumptione: sed a confectione/ nisi sit necessitas. Unde ibidē sequit: nō tamen vsq; ad prohibitionē sacri mysterij percipiēdi: vel missarū solennia celebrādi: cum fortasse aut dies festus exigit: aut exhibere mysteriū pro eo ꝙ alius sacerdos deest ipsa necessitas compellit. Hec ibidē. Et nota ſm Archi. in canōe testamentū. dis. vj. ꝙ licet pollutio ex crapula in summo est veniale: tamē ipsa crapula ꝓcedēs est mortale. Ex quo patȝ ꝙ licet pollutio ex crapula q̄ est veniale peccatū prohibeat nihilominus preter casum necessitatis a confectione. tn̄ laicū a sumptione non ꝓhibet: qđ plus est: q2 maior mundicia requiritur ī sacrificio q̄ in sumptiōe. Un̄ Archid. vbi supra elicit efficax argumentū ꝙ minus est audire diuina q̄ celebrare: eo ꝙ ſm Thomā pctōr in mortali peccato existens videndo corp⁹ christi in missa non peccat/ licet tunc debeat humiliari. ¶ Quarto ꝯtingit pollutio ex illusione diabolica. de q̄ dicit Johānes parisiensis super. iiij. sententiarū. dist. x. q. ij. ꝙ talis illusio habet quādoq; causam intrinsecā. sicut quando dormiēs non fecit qđ debuit: scȝ se non signādo vel aliqđ aliud: ⁊ sic est peccatū. Aliquādo non est peccatū: scȝ quando habet causam extrinsecā: sicut narratur in vitaspatrū de quodā sancto viro. qui quotiēs celebrare volebat procurabat ei diabolus pollutiones: quod patres percipiētes dederūt ei consiliū ꝙ audacter celebraret. Quocūq; tamen modo accidat ex quadā congruentia semꝑ impedit sumptionē sacramēti propter duo. ¶ Primo: q2 ibi semper accidit feditas corporalis cū qua nullus ꝑpter reuerentiā sacramēti debet accedere: vn̄ accedentes lauāt manus ⁊c̄. nisi forte talis esset īmūdicia q̄ esset ꝑpetua ⁊ diuturna: vt si esset lepra vel flux⁹ sanguinis vel seminis. ¶ Scđo: quia ibi sequitur pollutio in euagatiōe mētis precipue ex turpi cogitatiōe: que etiā nō sine culpa ꝯtingit Tenēdū tn̄ est ſm Tho. ꝙ in omnibus istis propter necessitatē vł solēnitatem diei. vel vbi vnus est sacerdos tm̄: postponēda est tał cōgruētia: et cōmittēdo se deo cum dolore et cordis cōpunctione premissa ꝯfessiōe si haberi pōt: ał's cū bono ꝓposito ꝯfitendi accedat in noīe dn̄i. Dicit etiā doctor parisiensis vbi supra ⁊ ꝯcordat cū sctō Thoma de mēstruo ⁊ alijs īmūdicijs ꝙ q̄diu durāt ex quo sūt tꝑales īmundicie ⁊ non ꝑpetue in talibus est abstinendū ꝑpter reuerētiā sacri. Si tn̄ mulier habet deuotionē: vel forte postea nō habebit tꝑs ꝯpetēs ad hoc admittat ne ſȝ Greg. pena corpalis ei mutetur in culpā. Dicit tn̄ Gre. ꝙ si mulier eo tpe accedat nō ē iudicāda: q2 passio sua nō est culpa. Si aūt abstiēat laudanda est. v. di. ad eius vero Ualde igit eēnt arguēdi sacerdotes ideote grauātes tales ꝑsonas grauib⁹ pn̄ijs: eo ꝙ ad ecclīaȝ tpe

menstrui ingrediunt': aut ad sacra mentū altar(accedūt. Et audiui de quodā q̄ p̄ vna leui pollutiōe cuidā pie femine ꝛ multū deuote dedit multa psalteria p̄ penitētia cōparanda: puto tñ q̄ puiderat in hac pte de symonia sibiipsi ꝑ eādē faciēda: sed tñ mentita est iniq̄tas sibi. Illa eni statim discretiorē ac cessit qui cū ea meli⁹ ꝛ min⁹ egit: et ita ille pauper fuit frustratus: et in sua spe symoniaca confusus. ¶ Tertia cautela q̄ nullus die il lo in q̄ cōicet debitū petat a cōiu ge vel ecōuerso vxor a marito: ſm Tho. in. iij. parte. q. lxxx. nec etiā nocte sequenti aut precedēti: qđ si fiat causa prolis generande vel cā reddēdi debitū: iudicādum est si cut de pollutione nocturnali q̄ ac cidit nō sine pctō p̄pter imūdiciā corporalē ꝛ mētis distractionem. Unde in cōsilio libertino. de con se. distin. ij. c. oīs homo dicit'. Om nis hō ante cōionē sacrā a propria vxore abstinere debet tribus/ aut quattuor/ aut quinq̄/ aut septem dieb⁹. Glo. abstinere dꝫ quantum in se est vt non exigat: exactus ta men reddere debet quolibꝫ tpe. vt patet. xxxiij. q. v. si dicat. Dicit ta mē glo. q̄ hoc non est preceptum. pro illo notat'. xxxiij. q. iiij. vir cū propria. Iohānes etiā in nouella sua. de ꝯse. ecclesie vel alta. c. j. lib. vj. sup glo. i ver. feminis. in fine. di cit q̄ quando maritus accepit eu charistiam nō debet exigere: tene tur autem reddere de hoc. lxxxij. dis. p̄posuisti. ꝛ. xxxiij. q. iiij. xpia no. In tali ergo casu vt dicit Gre. sunt homies suo arbitrio seu iudi cio relinquēdi. ꝛ eoꝝ ꝯsciētia est re quirēda cū veniūt ad confessionē. Uñ si qs voluptate dn̄ante cōiugi miscet' prohiberi dꝫ ab hoc sacro. xxxiij. q. iiij. vir cū p̄pria. Albert⁹ autē dicit q̄ etiā post sacrā cōio nem nō lꝫ illo die debitū exigere: nec exactū reddere nisi cum diffi cultate. Puto tñ q̄ reddens illo die debitū nō peccat mortal'r: sed venialiter. Sꝫ diceres tñ Hieroni mus in quodā sermōe sil'r p̄hibet dicēs. Quicūq̄ vxori reddit debi tum nō potest carnes agni edere. xxxiij. q. iiij. sciat(. Dico ſm docto rem subtilē q̄ nō pōt oīno cū tāta reuerētia. ꝛ iō ꝯsiliū est vt tunc ab stineat: licet non sit preceptū neces sitatis: q2 nō video quō p̄pter hoc solum peccaret mortaliter: q2 per cipit corp⁹ christi. Uñ glo. sup di cto. c. sciatis. dicit q̄ talis non dꝫ edere de carnib⁹ agni. i. corpe xp̄i p̄pter reuerentiā sacri cum cā libi dinis ꝯmiscetur vxori. al's ſo tene tur debitum reddere: vt dicitur. xxxiij. q. v. c. j. Non video q̄re pu nietur cū tantū pro mortali absti nendum est a corpe xp̄i. de conse. distin. ij. quotidie. Ex quib⁹ infe ro q̄ dogma beguardoꝝ docens hoīem p̄ omni tēpore q̄ idone⁹ est mādūcare spūaliter eē idoneū ad māducandū sacr̄aliter: total'r est pestiferū ꝛ scriptur(sctīs ꝯtrariū. pa tet hoc ex supradictis. Nā multi sunt sine mortali peccato qui sunt idonei ad māducandum spiritua liter cum sint i gratia: ꝛ tamē pro pter reuerentiā sacramēti nō sunt idonei ad manducandū sacramen taliter: sicut patet de coniugibus actualiter ꝯmiscētib⁹ vt dictū est. Itē apparet ex his quant⁹ error est dicere q̄ hō ex reuerentia non debet moueri ad abstinentiā: imo magis ad sacramētaliter pcipien dum. Similiter dicere q̄ virgines ꝛ vidue deuote negocia seculi ab dicantes si se in defectib⁹ ꝛ impfe ctionibus spūalib⁹ inueniāt peri culose ab hoc sacro abstineāt. Un de eis consulendū est q̄ quotidie: al's frequēter: al'as aliquotiens in septimana hoc venerabile percipi ant sacr̄m: que oīa errorē sapiunt

Dogma beguar doꝝ pestiferū.

Hō ex reuerentia pōt moueri ad absti nendū a sūptione huius sa cramēti.

et valpinam calliditatē. Uñ dico
sm doctorē subtilem: q existēs in
gr̃a actualiter indeuot⁹ laudabili
ter abstieat ab hoc sacro. Nec est
cōsiliū eccl'ie ⁊ sctōꝝ patrū p sum:
ptionē sacri excitar̃ actualē deuo:
tionē: sꝫ p ieiuniū elemosinas ōr̃o
nes/⁊ meditatiōes deuotas. ꝑmū
ī se deuotionē excitar̃ auxilio dei
⁊ deinū ex sumptione eucharistie
feruorē ⁊ gr̃e expectare fidel'r cō:
plementū. ¶ Quarta cautela ne
qs quātūcūqꝫ ɔtrit⁹ de suis pctīs
sine ɔfessiōe facta sacerdoti acce:
dat ad cōionē. Nam sic accedens
peccat grauit̃ ex hoc qñ hꝫ copiā
sacerdotū. Sacerdos tñ volēs ce:
lebrare nō secū habēs copiā sacer:
dotū: si iminet scandalū populi: et
iā incipit canonē: vel forte q2 ifir:
mus amisit loquelā: ⁊ ipe ꝓ eo cōi
cando vult ɔficere eucharistiā et
celebrare missam: si talis est ī ꝓpo
sita ɔfitendi quāto citi⁹ poterit nō
peccat cōicando. Licet aūt in pec
cato existens non debeat sine con:
fessione cōicare: tamē pōt videre
corpus xp̄i sine peccato. Si tamē
abstineat ꝓpter humilitatē meli⁹
facit sm Tho. in. iiij. distin. xj. Di
cit tamen Albert⁹ q peccator po:
test videre corpus christi: sed non
multo aspectu: sed eo viso dꝫ per:
cutere pect⁹ suum quasi non sit di
gnus aspectu. ¶ Quita cautela
est ne quis nō ieiunus accedat ad
cōionē propter reuerentiā sacra:
menti. vij. q. j. nihil. et de ɔse. di. ij.
liquido. Et hoc propter honorem
tanti sacramenti. vt dicit August.
in libro responsionū ad Januariū.
Non te moueat q domin⁹ post ce
nam cōicauit apostolos: quia hoc
fecit ꝓpter impressionē memorie
apostolorū meliorem. Si tamē im
minet necessitas mortis: tunc po:
test cōmunicare etiam post cibū
vel potum. Sicut si quis vulnera
tus in taberna hora vespertina tēdit

Cōtrit⁹ quantū: cūqꝫ/ si: ne ɔfessi: one ad hoc sa: cramētū nō acce: dat.

Existēs in pctō qūo dꝫ aspicere corp⁹ xp̄i

ad mortē: talis potest expediri sta
tim ne recedat sine viatico. Unde
non licet aliquā medicinā ante cō
munionē recipere: nec etiā potare
Si tamē lauando os aliqd aque:
vel si reliquias cibi inter dētes re:
manētes trāsglutiret non ipedit̃
cōicare: q2 non sumpsit illud p mo
dum cibi vel potus sed per modū
saliue que vitari non pōt. Si quis
etiam post mediā noctis aliquid
per modum cibi vel potus recipit
impeditur a cōione illo die. Si au
tē ante mediā noctē siue dormiat
siue non. q̃tum ad rationē p̄cepti
non videt̃ impedire: tamē sine cau
sa necessaria meli⁹ est differre cō:
munionem: ⁊ hoc ꝓpter turbatio:
nem mētis que ꝓuenit ex indige:
stione ⁊ insōnitate sm quā hō red:
ditur ineptus ad cōmunionē. Ita
dicit Thomas in. iij. parte. q. xxx.
¶ Sexta cautela est vt oēs xp̄ia:
ni habentes annos discretionis. s.
a decem sm tamen sub ⁊ supra an:
nis: semel i anno ī pascha nō omit:
tant cōmunicare: nisi de ɔsilio sui
sacerdotis. ⁊ propter aliquā ratio
nabilem causam ad tempus absti
neant: vt dicitur de penitētia ⁊ re:
missi. omnis vtriusqꝫ sexus. Si ta:
men sepi⁹ possint cōmunicare cō:
mēdabiles sunt. Et maxime ad fe
sta christi apostolorū et patronoꝝ
ecclesie/ in quibus maior deuotio
excitatur ꝓpter festum diem. Uñ
antiqua consuetudo iure appro:
bata hꝫ q seculares in natali do:
mini/ pascha/ ⁊ pēthecostes de cō
silio debent cōmunicare. de cōse.
distin. iij. c. ⁊ si nō frequētius. Se
culares tñ psone contēplatiue et
deuote singulis mensibus pñt cō:
municare. Unde sm Augustinū
in libro de ecclesiasticis dogmati:
bus. Singulis dieb⁹ dñicis si non
sint in proposito peccandi ampli⁹
Singulis autem dieb⁹ nō laudat
nec vituperat cōicantes. Nō lau:

Celebra: re q̊tidie nō ē lau: dādū v'l vitupan: dum.

dat: quia difficile est secularib⁹ se
preparare ad hoc singulis dieb⁹:
saltem digne. ¶ Circa hoc tū sciē
dum fm Thomā sup. iiij. dist. xij.
q si quis experimentaliter cogno-
scit ex quotidiana sumptione fer-
uorem amoris ad deum augeri: et
sacramenti reuerentiā nō minui/
talis posset q̄tidie sumere siue cō-
municare. Si autem sentiat reue-
rentiam minui/ et feruorem nō au-
geri multum debet interdū absti-
nere. vt cum maiori reuerentia: et
deuotiōe postmodū accedat. Un-
de quantu ad hoc vnusq̄sq; relin-
Aug⁹. quēd⁹ est suo iudicio. vt dicit Au-
gustin⁹ libro primo ad Januariū.
Nec te moueat in contrariū illud
dictū Ambrosij libro primo de sa-
cramentis quod etiā ponit. de cō
se. distinc. ij. si quotienscunq;. qd
etiam allegant hussite heretici dā
tes presumptionem cōmunicandi
secularibus quotidie vbi dicitur.
Qui semper pecco semper debeo
accipere medicinā. Hoc tamē est
intelligendum q̄tum ad prepara-
tionem animi et consciētie. Unde
dicit ibidem glosa. debeo semper
accipere: id est debeo semper me
prestare/ seu preparare abilē et di-
gnum ad accipiendum. Sic etiā
Ambro. intelligendum est illud Ambrosij:
quod ponitur. de cōse. distin. ij. nō
iste. vbi dicit. Accipe quotidie ti-
bi illud quod quotidie tibi prosit:
et sic viue vt quotidie merearis ac-
cipere. vbi glo. exponit. Accipe q̄-
Prestās tidie. i. prepara te quotidie abilē
se abilem ad recipiendū. Et ex his patet q
ad reci- christian⁹ semper abilē se prestās
piendū ad recipiendū hoc sacramentū di
sacrm̄ citur semp cōmunicare: et si non sa
euchari cramētaliter tamē spiritualiter. s.
stie, dr per fidē, deuotionē/ et charitatem
spūalr̄ Juxta illud Aug. Ut quid paras
cōicare. dentē et ventrē et nō mentē. crede
et māducasti. de conse. distin. ij. vt
quid. Patet etiam scdo ex hoc q

periculose errāt illi qui dicūt. suf-
ficit q ego ante cōionem pascha-
lem quadraginta dieb⁹ quadrage
sime me reddā abilem ad cōionē.
non curando totum tempus anni
inutiliter expendere/ imo creden-
tes se dignos: tunc ad cōmunionē
currunt intrepidi: quib⁹ tunc me-
lius ei. et si q̄tidie digni existētes
acciperent spūalr̄ siue mentaliter
et vtiliter q̄ semel i anno sacramē
taliter: et dānabiliter. Un̄ Chriso. Chriso-
sup epistola ad hebreos. sermone. stom⁹.
xvij circa mediū omnes p̄dictos
tangit dicēs. Quos magis acce-
ptamus. i. approbam⁹/ an eos qui
semel in anno: an eos qui sepi⁹: an
illos qui raro accipiunt? Et respō
det. Neq; illos q semel: neq; illos
qui sepius neq; illos qui raro: sed
eos qui cum munda consciētia: et q
cum mūdo corde: qui cū vita irre-
prehensibili isti semper accedunt:
Qui vero tales non sunt: neq; se-
mel accedant: quia iudiciū sibi ac
cipiunt et dānationē: et suppliciū.
Hec Chriso. Ad hoc sonat illud.
de conse. distinc. ij. Accipe quoti-
die. vbi dicitur. Qui nō meretur
quotidie accipere: non meret post
annū accipe. Et est dictū Augu.
tractās illud Matth. vj. Panem
nr̄m quotidianū etc. ¶ Septio ca
ueat cōicand⁹ ne post cōmunionē
cibis lubricis/ aut potib⁹ qui pos-
sunt vomitū puocare vtatur: sicut
fieri solet in pascha: vbi tunc vtun
tur lardo cocto infrigidato: ouis
infrigidatis: et alijs cibis ex quib⁹
frequēter sequit vomitus. Tales
autē qui ex hm̄oi causis die sacre
cōmunionis habēt vomitū ex ip-
sorum culpa qualicūq;: penitētia
dura sūt puniēdi. Et ne sacerdos
talē qualē voluerit penitētiā pro
tali peccato iniūgat/ audiat peni-
tentiā districtā diu per sanctos ta
xatā et a iure approbatā. Sicut ei
dicit Beda in suo penitentionali:

et ponūtur verba in decreto de cō se. dist. ij. vbi dr̄. Si quis per ebrietatē vel voracitatē eucharistiam euomuerit. xl. dies peniteat. Clerici vel monachi. lxx. diebus. Epi xc. Si vero per infirmitatis cām euomuerit/ septē diebus peniteat Et hoc qd dicit̃ de infirmo cui iniūgitur penitētia pro vomitu/ itelligendū est ꝙ hoc fit ad cautelam qꝛ cum esset infirm⁹ non debuit sumere: ꝛ ita fuit in culpa. Vñ et sacerdos sit circa hoc cautus: ꝙ si viderit infirmū talē ad vomitum ꝓnum siue promptū: tm̄ ostēdat sibi corpus xp̄i/ et suadeat sibi pie credendū et sentiendū de ipso: et sufficit sibi ꝑ cōione sacramentali. Qꝛ nihilominus cōicat ipse spūaliter et nō sacramētaliter: si est sine peccato mortali.

De cautel' seruandis ex parte sacerdotis hoc sacramentū conferētis vel conficientis.

Primo sacdos caueat ne cōicet alienū parrochianū absqꝫ licentia sui plebani: qꝛ grauiter peccaret mittendo falcē in messem alienam. Religiosus tñ hoc faciēs est excōicat⁹ de facto: ꝛ per solū papam est absoluendus vt dicitur in cap. religiosi. de priuilegijs. in clementina. Et nota ꝙ pleban⁹ cōicans alienū parrochianū non incurrit hāc penā excōicatiōis. vt dicit Johan. an. in glo. dicti. c. Et Stephanus polon⁹ hoc idē sentit. Si tñ religiosus prefectus ecclie parrochiali hoc faceret: dubitat ibidē Johānes ādree an īcideret illā penā. videt̃ tñ dicere ꝙ sic in. c. j. de deci. in prima glo. in clemētina. et in. c. j. de reb⁹ eccle. non alie. in glo. v. in fi. penā cōsimilē nō extēdit ad religiosum qui preest ecclesie sclari vt cleric⁹ secularis. Scda cautela. caueat sacerdos ne peccatorē occultum ab hoc sacro publice petentē cōione abijciat vel ꝓhibeat: sicut qui dā indiscreti fecisse inuenti sunt. Unde dicit Aug. Nō ꝓhibeat dispēsator. i. sacerdos pingues terre id est pctōres mensam dñi manducare: sed exactorē moneat timere. de ɔse. di. ij. nō prohibeat. ¶ Pro quo sciendū ꝙ ẜm Thomā in. iiij. sententiaꝝ. di. ix. q. v. Si peccatū est occultū per confessorē solū scitū ꝛ ille in occulto petit/ dꝫ ei denegare: et monere eū in occulto ne petat in publico. Si aūt nihilominus petit in manifesto debet ei dare exēplo xp̄i qui Jude traditori dedit corpus suū. j. q. j. christus. de. cōse. di. ij. sicut iudas. Si vero pctm̄ est manifestū: tūc siue in occulto/ siue ī māifesto petat dꝫ ei denegari. Quare aūt pctōri ī occulto non est deneganda eucharistia. Guido de bas. in rosario decretorū in dicto. c. non prohibeat. dicit ꝙ hoc est ideo ne prodat pctōrem suspectū esse de crimine qd faceret si eū ꝓhiberet. Sꝫ diceres: videtur in hoc sacerdos esse re⁹ dānatiōis sic cōicantis: qꝛ dat medicinā per quā morit̃ egrotus: ꝛ dat gladiū furioso quo se transuerberat: imo videt̃ talis sacerdos ꝓijcere in lutū pessimū consciētie immunde illius pctōris corpus xp̄i. Rñdeo ꝙ hec oīa non debent aliquē mouere in ɔtrariū: qꝛ nihil cōcludūt. Jste aūt sacerdos nō dat medicinā mortiferā illi pctōri: sed ille peccator sol⁹ rapit violēter a q̄ non pōt prohiberi de iure ꝑ sacerdotē. Nec dat ei gladiū sacerdos sed ipse solus violēter rapit: cui sacerdos resistere non pōt: ex q̄ sibi ius ꝓhibuit. Nec proijcit corpus xp̄i in hoc casu in lutū: sed ille peccator hoc facit. Sacerdos aūt in-

Augustinus.

uitus hoc facit, et cū dolore maxi mo: qr monet eum i secreto deū timere: qd cū fecerit non habet amplius qd faciat. Sicut de beato Gregorio legit᷑ q cū fratri petēti petōri occulto eucharistiā dedit/ publice dixit. Judicet deus inter me ꝛ te. Eligat ergo petōr occultus ſm cōsiliū Guidonis supradi ctivt potius se prodat suspecto de peccato abstinendo a cōmunione ꝙ in peccato sumat indigne.

¶ Tertia cautela est ne sacerdos det alicui hostiā non cōsecratā lo co cōsecrate: qr ſm Tho. in sacramento veritatis non debet esse fictio aliqua. Et hoc ideo qr mādu cans hostiā adorat eā / et sic committeret idolatria: qd crimen i sacerdotem retorqueret / qui daret actus ꝛ cām idolatrādi: ſm Tho. in suo quolibeto. lib. vj. q. vj. Nec etiam solus sumat in missa ꝑpter quodcūq peccatū sibi occurrens hostiā non consecratā. Sicut de quodā intellexi: q sentiēs se graui bus pctis fornicationū irretitum: presertim nocte illa habuisset concubinam: timēs offendere diuinā maiestatē: in missa eodē die ꝑ ipm celebrata: ad quā non cōfessus pu dore sociorꝫ aliorꝫ ne de eo illud sci retur cōfusus accessit, et hostiam non cōsecratā eleuauit ppl'o adorandā: quā sol⁹ postea sumpsit: qd se sepissime facere asseruit corā cōcubina predicta: cū per eā ipsa retēta irreuerētior sicuti ad quod ita indignus accederet fuisset reprehēsus. Hoc aūt est maximum peccatum/ et maius illo quo quis in peccato mortali communicat. Sicut dicit decretalis de celebra tione missaꝝ. de hoie. vbi dr q talis illudit deo ꝛ populo: quia facit populum idolatrare. Faciat aūt talis sacerdos iuxta consilium iuris. l. di. de his. in fine vlti. glo. vbi dicitur q talis dūmodo sit contri tus ꝙuis non confessus/ necessitate vrgēte potest licite celebrare: et in tali casu non fingat se celebrare sed veraciter in nomine domini cō secret: et hoc est dignum.

¶ Quarta cautela. caueat sacer dos ne det corpus xpi histrionib⁹ et alijs qui hoies ꝓuocāt ad luxu riam vel lasciuiam ꝛ dissolutionē: qr hoc nec diuine maiestati / nec euāgelice discipline cōpetit. de cō se. dist. ij. pro dilectione. Et hoc in tellige de istis histrionib⁹ qui vtūtur verbis impudicis: vel factis il licitis: vel adhibent ludum negocijs: sicut illi qui induunt laruas: et fingunt se ceruos vel equos/ induentes saccos. et qui hoc faciūt tempori⁹ indebitis: sicut diebus festiuis distrahētes populū a deuotiōe. Alias aūt illis pōt dari cōmunio qui licite ꝛ ornate interdū corā hoibus faciūt iocosam collationem ꝟbis honestis ꝛ non scādalosis. Nam ioculatores audire causa recreationis non est peccatum mortale. lxxxvj. dist. donare. in prima glo. Nam ꝛ talib⁹ potest dari aliqd pro mercede: ſm Tho. secūda secūde. q. lxviij. articu. iij. Sil'r amētibus ꝛ fatuis naturaliter nō debet dari. Si aūt oīno nō sunt debiles in mente / sed aliquo modo sunt dociles: et habēt reuerentiam ad sacramētum / non debet eis denegari. Similiter puerꝭ qui non habent discretionem non debet hoc sacramētum porrigi.

¶ Quinta cautela. caueat sacerdos ne habeat euaporatā/ aut corruptam hostiam. Unde notāt doctores q vltra vnam septimanam seu hebdomadā sacerdos non debet seruare hostiam ne putrescat. vt habetur de sentē. excōi. vt promittimus. super glo. prima. Simi liter ne sit vinū acetosum: quia in talib⁹ nihil cōficeret. Si tñ hostia nōdum totaliter esset euaporata:

Eucharistie sacramentum an dādum sit histrionibus.

Eucharistie sacramentum an dādum est amētibus et fatuis.

nota het tatu...

Joculatorib pōt aliqd p merce...

sed tēderet ad corruptionem. si vi-
num etiā inciperet acetescere: po-
test quidem confici: sed peccat cō-
ficiens mortaliter ꝓpter reueren-
tiam sacramēti. Silr ne conficiat
in vino agresto: scʒ nondum matu
ro: qꝛ nōdum est vinū/sed in via ge
nerationis. In musto tamen cōfi-
citur bene: qꝛ habet plenam ratio-
nem vini: tamen non est cōficiēdū
de multum recēti musto propter
impuritatem ipsius: ꝯm Thomā
in. iiij. distin. xj. q. iij. arti. j. ij. ⁊. iij.
Videat etiam sacerdos ꝙ appo-
nat tantū de aqua ꝙ totaliter po-
test conuerti in vinum.

¶ Sexta cautela. caueat sacer-
dos ne cū est debilis ita ꝙ non po
test conficere missam audeat cele-
brare. sicut cōtingit patiētibꝰ ter-
tianā febrē et quartanā. vel quos
interdū dimisit febris q̄ vt sepius
deficiūt in celebrādo/ita ꝙ vix ab
altari domū languētes deportā-
tur. Verūtamen lʒ sic debilis non
pōt celebrare/pōt tñ seipm cōmu-
nicare si non habet alium sacerdo
tem q̄ ipm cōicaret: sed tūc debet
habere stolam. xxiij. dist. eccl'iasti
ca. in glo. prima. In hoc tamen ca
su si sacerdos incipiēs missam de-
bilitatur intātum ꝙ non possit eā
ꝯficere: si est ante consecrationem
corporis xpi: vel āte cōsecrationē
sanguinis: vel etiā sanguine conse
crato/debet reliqua ps misse sup-
pleri per aliū: vt ptʒ. vij. q. j. nihil.
Et hoc idem tenet Tho. in. iij. pte
q. xciij. Si aūt sacerdos post cōse
cratiōem corporis xpi ante tñ cō-
secrationē sanguinis percipiat vi-
num aut aquā deesse i calice/tūc

Aque apposi-tio an sit de neces-sitate sa-cramēti calicis.

debet statim apponere ⁊ cōsecra-
re. Si ꝟo post oīa consecrationis
ꝟba percipit ꝙ aqua desit / debet
nihilominꝰ ꝓcedere: qꝛ appositio
aque non est de necessitate sacra-
menti. Nullo aūt modo aqua de-
bet vino iam consecrato misceri.

Si aūt post ipsam cōsecrationem
sanguinis ꝑcipit ꝙ vinū non fuit
appositū in calicē sed solū aqua: si
hoc ꝑcipit ante sumptionē corpo-
ris xpi: debet deposita aqua si ibi
fuerit aquā cū vino sumere ⁊ resu
mere a ꝟbis cōsecrationis sangui
nis. Si ꝟo hoc ꝑcipit post sūptio-
nem corporis xpi: debet apponere
aliā hostiā cū sanguine cōsecrādā
et in fine sumere hostiā iterū cōse-
cratam et sanguinē: non obstāte si
priꝰ etiā sūpsit aquā que erat i ca-
lice: qꝛ preceptū de ꝑfectiōe sacri
maioris est ponderis q̄ꝫ preceptū
ꝙ hoc sacrm a ieiunis sumat̄: ꝯm
Tho. Alijs tñ videt̄ ꝙ solū debet
apponere vinū in calicē et aquā si
ne noua hostia: et repetere ꝟba cō
secrationis calicis tm̄/ab illo loco
Silr̄ modo. Et si timet ꝓlōgatio-
nem misse sufficit dicere ꝟba essē-
tialia cōsecratiōis calicis: nec est
necesse repetere orōnes sequētes.
Et hoc totū intelligūt ipi/si gusta
uit tm̄ ⁊ non transglutiuit. Quid
aūt faciat si habeat aquā i ore ⁊ ve
re sentit ꝙ est aqua tm̄? Dicit In-
nocē. ꝙ non debet eā emittere: qꝛ
ꝓpter corpꝰ xpi qd̄ est in ea cauē-
dum est ne viliter tractaret̄. Et qꝛ
est timendū ne generaret̄ scādalū
his q̄ viderēt/dicit etiā ipe Inno.
Si eā trāsglutit nō est ieiunꝰ: nec
debet postea ꝯficere. vij. q. j. nihil.
Hostiē. ꝟo dicit ꝙ debet eā serua
re ⁊ ponere in sacrario. et ꝯm hoc
debet se fingere eā transglutire. et
hoc ideo qꝛ al's tāq̄ꝫ nō ieiunꝰ non
debet cōficere. Ego tñ teneo cum
Thoma ꝙ post cōsecratiōem istiꝰ
aque posset in hoc casu cōsecrari
corpꝰ xpi ⁊ sumi ne sacrificiū ma-
neat impfectū: qd̄ est grauiꝰ pecca
tum. Itē si ꝑcipit hostiā corruptā
post sumptionē debet aliā accipe-
re ⁊ iterū consecrare ⁊ sumere: ꝯm
Tho. in. iij. pte. q. lxxxiij. art. vlti.
Silr̄ si recordaretur se omisisse

aliqua vba que sunt de necessitate forme: resumat formā iterū per ordinē. Si aūt essent vba non de necessitate forme pcedat/ne turbet ordinē officij diuini: sm Tho. in.iij.parte.q.lxxxiij.arti.vlti.

Quid si aliqd de corpore xpi vl' de sanguine i terrā vl' vestē ceciderit.

¶ Septia cautela: caueat sacerdos ne aliquid de corpore xpi vel sanguine i terrā vel i vestē ornat⁹ sui cadere: vel stillare permittat: qz grauiter puniret. Nam si cecidérit aliqd sup tabulā ligneā/lingua lābat et tabula radat. Si autem non est tabula/locus radatur et cōburat: et cinis in sacrario recōdatur: et sacerdos quadragita dieb⁹ peniteat. Si vo sup lapidē altar; ceciderit/sorbeat sacerdos stillam: et trib⁹ dieb⁹ peniteat. Si vo super lintheum altaris: vel super casulam sacerdotis ceciderit: si puenerit stilla ad aliud lintheū quattuor dieb⁹ peniteat. si vo puenerit ad tertiū/nouem dieb⁹ peniteat. si vsqz ad quartū. xx. dieb⁹ peniteat: et lauet lintheamina trib⁹ vicib⁹ que stilla tetigerit supposito calice: ꝛ aqua ablutionis iuxta altare cōdatur. de cōse. distin. ij. si per negligentiā. Posset etiā sumi a sacerdote/nisi timeret abhoiatio. Cautius tamen est illā partem lintheaminis vel corporalis excidere vel cōburere/cinerem aūt ponere in sacrario: sm Tho. in. iiij. dist. xiij. et in. iij. parte. q. lxxxiij. arti. vlti. Habentur hec oia de cōse. distin. ij. si per negligentiam.

Quid si aliqd in calicē ceciderit.

¶ Octaua cautela: caueat sacerdos ne aliqd cadat i calicē: et maxime in estate: vt est vermis/aranea/musca/fun⁹ passeris/puluis et silia. Q̄ si ante cōsecrationem calicis ptigerit/calix debet ablui: et de nouo vinū infundi cū aqua. Si vo post cōsecrationem/dz caute capi ꝛ diligēter lauari ꝛ cōburi et ablutio i sacrario mitti. Et si venenum ibi esse dephenderit/nullo modo sumere debet: nec alteri dare/ne calix vite i mortē vertat: sed debet diligēter seruari i vasculo. Et ne sacrm maneat imperfectū/debet inde deponi: et sacerdos de nuo incipere cōsecrationē calicis vt sacrm pficiat. Nihil em aboiabile dz sumi occasione huius sacri sm glo. fina. c. si per negligētiam. de conse. disti. ij. hec Hugo.

Corpus xpi caute debet poni.

¶ Nono caueat ne corp⁹ xpi ponat incaute: ita qꝫ a murib⁹ comedatur: qz de hoc quadraginta diebus debet penitere. de cōse. dis. ij. qui non bene. Sed di. tñ ibi. Mus non comedit corpus xpi: quare ergo sacerdos sic tūc punit? Respōdeo. licet multi doctores non concedāt ibi rodi corp⁹ xpi/sed solum speciem sacri: eo qꝫ vt dicūt q̄cito sumit a mure vel ab alio aīali desinit esse sacrm: non est tñ inconueniens si dicatur qꝫ mus sumat corpus xpi: cum sceleratissimi homines illud sumant: sm glo. de cōse. distin. ij. qui non bene. Potest tamen dici qꝫ licet homo malus sumat sacramētum istud sacramentaliter et nō spūaliter: mus tamen vel brutum animal nec spūaliter nec sacramētaliter recipit: qz non vtitur eo vt sacramento: eo qꝫ non credit ibi esse deū et hoīem: sed sumit per modum alteri⁹ cuiuscūqz cibi: et ita sumit bene accidētia et spēs sacramētales/sed non sacramētum: immo dicūt doctores vt notat i glo. dicti. c. non isti. de cōse. dist. ij. qꝫ etiam in bono homine quādiu sentiunt species tādiu est ibi corpus christi: et q̄cito deglutitur statim desinit esse sacramentum ꝛ corpus xpi desinit esse in sumente. Ita sentit Hugo cardinalis. Sed Hugo de sancto victore et recitat Archi. i. c. predicto. non isti. dicit qꝫ q̄diu ibi manent spēs sub illis est christus integer. vñ si intrāt stomachum sub illis manet.

quādiu sint ibi sicut sub ip̄a specie
est in pixide. Et verū est ꝫm Pet.
de tharan. ꝙ non vadit in corpus
nostrū vt illud nutriat sicut ceteri
cibi intrat tñ ⁊ est ibi sub specie sa
cramentali quādiu illa durat: ꝫm
Petrum. et hoc etiā tenēt theolo
gi. Dicit etiā glo. de cōse. dist. ij. tā
ta. super verbo commisceri. ꝙ spe-
cies ille nec cibis aliis cōmiscent:
nec i stomachum descēdūt. et pro
pter hoc neq̧ per secessum emittū
tur. Et licet aliq̄s ex ip̄is reficiat:
non tñ incorporātur: nec in stoma
chum descēdūt: nec per secessum
emittūtur. Interdum tñ etiā ho-
mo odore recreat qui tñ nec per se
cessum nec i stomachum digerit.
Tamen Bartholome⁹ brixiensis
ibidem dicit: ꝙ bene dicere potest
ꝙ in stomachum descendāt: nam
al'as quomodo euomerētur. Qn̄
ergo dicit Augu. Non iste est pa-
nis qui transit in vētrem. exponit
Archi. in ca. si q̄s per ebrietatem.
de conse. dist. ij. ꝙ hoc pro tāto dr̄
ꝙ non est iste panis q̄ vadit in cor-
pus sicut cib⁹ naturalis sic ꝙ nu-
triat: sed est ibi sub specie sacramē
tali. Et pro tanto punit sacerdos
qr̄ ꝑmisit irreuerēter a murib⁹ cō-
tractari sacr̄m tam venerabile.

De sacramēto penitētie

Penitentiam agite ap-
propinquabit enim re
gnum celoꝝ. Mat. iij.
et. iiij. et de peni. dis. j.
ex his. Quia restitu-
ta i baptismo innocētia homo fra
gilis illesam ⁊ incōtaminatā cōti-
nue seruare nō pōt vitā quin sepi⁹
cadat: ideo diuina maiestas ꝯtra
casum hōi ꝓ restauratiōe innocē-
tie predicte de sacr̄o pnie ꝓuidit:
per quā homo a deo per peccatū
elōgatus ad ip̄m appropinquat.
Hinc est ꝙ saluator veniēs in mū-
dum quasi bon⁹ medicus egrotis
cōsulēs dicit. Pniam agite. Agi-
te inq̄ ꝫm Gorrā sup Mat. tanq̄
medicinā ad sanādū morbū: qua-
si armaturā ad ineūdū bellū: qua-
si clauē ad reserādū celū. Tria ei
cōsequit pnie actor: scʒ sanationē
vulneꝝ cordis: armationē insidia-
rum hostis: et apertionē regni ce-
lestis. vñ dr̄. Appropiquabit ei vo
bis regnū celoꝝ. Diffinitur aūt sic
ꝫm magr̄m sniaꝝ. lib. iiij. dist. xiiij.
Pnia est virt⁹ qua cōmissa mala
plāgim⁹ cū emēdationis ꝓposito.
Amb. aūt sic diffinit pniaʒ. Pnia
est virt⁹ cordis amaritudo aīe pro
malis q̄ q̄s cōmisit. Alibi etiā idē
Amb. dicit. Pnia est mala prete-
rita plangere: et plāgēda iterū nō
cōmittere. ¶ Circa qđ sciendum
ꝙ duplex est pnia: scʒ interior im̄:
et est dolor ꝓ pctō. et hoc est de iu
re nature. Alia exterior q̄ fit arbi-
trio hoīs. s. imposita ꝑ sacerdotē.
Prima nō est sacr̄m ꝓprie sʒ scđa:
scʒ per ministros eccl'ie imposita.
Est aūt materia hui⁹ sacr̄i act⁹ mi
nistri. s. sacerdotis quē exercet cir
ca pctōrem absoluēdo ip̄m. For
ma aūt isti⁹ sacr̄i licet a xp̄o nō sit
instituta certa: tñ ꝫm doctores est
hec ꝙ prīo premittat orō: scʒ illa.
Dñs te absoluat: vel misereat tui
oīpotēs deus: et dimitiat tibi oīa
peccata tua: et ꝑducat te in vitam
eternā. Et tūc sequat forma essen
tialis: scʒ Et ego auctoritate qua
fungor absoluo te a pctīs tuis In
noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Ita
ponit Albertus in scripto quarti
sniaꝝ. distin. xvij. Dicit aūt Tho.
in. iij. parte. q. lxxxiiij. art. iij. ꝙ de
substantia forme est. Ego te absol-
uo. sed hoc qđ premittitur scʒ ora-
tio non est de substātia forme: sed
tantū ne sacr̄i effect⁹ impediat ex
parte penitētis. Fit aūt man⁹ im-
positio sup caput cōfitētis qđ non
est de essentia ꝫm Tho. qr̄ hoc sa-
cramētum non ordinat ad aliquā

Penitētes consequit̄ tria.

Pnie diffō.

Penitētia est duplex.

Pnie materia.

Penitētie forma qualis est.

Manus īpositio sup caput an sit de necessitate.

excellētiam grē cōsequēdam: sed ad remissiōem pctoꝝ. Vñ magis in hoc sacro cōpeteret signū cruc꜡ q̄ man⁹ impositio: in signū ꝙ per sanguinē xpi remittūtur peccata: nō tñ est de necessitate sacramēti. Hoc tñ qđ dicit sacerdos Ego te absoluo. valet tñ. i. sacrm̄ absolutionis tibi cōmitto. Sicut cū queritur ab aliquo baptizādo: credis in deū. rñdet: credo. qđ valet tātū sicut sacramētum fidei cōmittere volo. ꝭm doctorē parisiēsem. dist. xiiij. q. iij. Plures tñ docti sic absoluūt. Auctoritate dñi nostri iesu xpi: et auctoritate btōꝝ petri et pauli: et auctoritate mihi in hac parte cōcessa ab oībus pctis tuis per te deo ⁊ mihi confessis/ego te absoluo. In noīe prīs ⁊ filij ⁊ spūs sancti. Et ista forma mihi magis placet. Tñ ex quo certa forma nō est ab ecclia prescripta i hoc sacro eligat sibi quis quā vult ex istis. Vñ ex hoc pōt patere ꝙ cū istud sacrm̄ nō habet certā formā a xpo institutā. vel p eccliam prescriptā videt̄ cōsonum ꝙ illi q̄ absoluebāt p virtutē passiōis dñi nři iesu xpi/. vel aliter nō sint dānādi tāq̄ erronei: immo videt̄ ꝙ predicta forma absolutionis per doctores inuēta ⁊ approbata sit sustinēda: nec op⁹ fuit repetere cōfessiones talib⁹ factas: q̄ꝛ i nullo ꝯtra determinationem ecclie venerunt predicti: nec causa inducēdi errorē per illā formā ſ3 tāq̄ pie seruatā eadē vsi sūt.

Pnie tres sunt species. ¶ Ulterius sciēdum ꝙ tres sunt spēs penitētie: quedā est solennis: quedam publica: quedā priuata/ seu secreta. Solēnis pnīa est que imponitur ab epō i capite ieiunij p crimine publico ⁊ manifesto: sicut p homicidio. incēdio/et sacrilegio. ⁊c. Et talis non pōt reiterari ne vilescat: nec imponit̄ clerico nisi deposito. Et agēs talē pniam decetero non pōt ꝓmoueri ad sacros ordines. Forma aūt imponē di eā ponit̄. l. dist. in capite. vbi dr̄ ꝙ oēs penitētes q̄ talē penitentiā publicā suscipiūt presentēt se epō in capite quadragesime āte fores ecclie nudis pedib⁹: vultib⁹ in terram demissis ⁊c. Ibi debēt adesse decani: archipbři parrochiani: et pbři penitētium q̄ debēt iniūgere talibus penitētias. Post hoc eos in eccliam introducāt: et cū omni clero septem psalmos penitētionales ipis i terrā ꝓstratis cū lachrymis p eoꝝ absolutione decātent. Postea surgēs ab oratione man⁹ eis imponat aquā benedictā sup eos aspergat cinerē tñ pu⁹ immittat. Deinde cilicio capita eoꝝ cooperiat. Post hoc per ministros ecclie de ecclia eos expellat cū responsorio. In sudore vult⁹ tui. Iste tñ mod⁹ non seruat̄ apud nos: sed trāslat⁹ est i cenā dñi: et ibi expeditur. Sciendum tñ ꝭm vvilhelmū ꝙ ingressus ecclie q̄ iniungit̄ solēniter penitētib⁹ pēdet ex arbitrio sacerdotis: tñ postq̄ introducunt̄ tales i eccliam per epm̄ feria quinta magna solum intrabūt eccliam vsq̄ ad octauam pasche: et postea exibūt per totū annū. vt dicit glosa. l. distin. in capite. Et erūt extra eccliam vsq̄ ad eādem feriam sequētis anni: nec cōmunicabūt aliquādo vsq̄ ad mortem. Nūq̄ tñ minus ꝭm arbitriū epi. xij. q. ij. de viro. xxxiij. q. ij. admonere. xxvj. q. vj. si qs de corpore. et de penitē. dist. v. si qui vero. Si tamen penitet potest ei secundo vel tertio anno reddi ingressus ecclesie. vt patet. xij. questione. ij. de viro.

Penitētie impo nēde forma solēnis.

¶ Penitentia publica est que fit in publico/non tamen cū predicta solennitate: vt cū iniūgitur alicui peregrinatio per mūdum cū baculo cubitali/et cū scapulari/et cum hmōi. Et hāc pōt imponere quilibet suo parrochiano. Et fit publi-

ce ideo vt publicũ peccatũ publi-
cam habeat medicinam. Sicut si
quis in fornicatione esset dephen
sus publice: vñ qz talis est magna
cõfusione dignus ꝓpter alioꝝ scã
dalum: et vt sit alijs i terrorẽ et in
exẽplum penitẽdi ꝛ non desperã-
di/ publice agat pniam. Non opz
aũt ꝑ quolibet manifesto peccato
manifestã agere pniam ẞm Alber
tum: sed solũ quãdo scandalizauit
alios. Et hoc est ꝯtra multos qui
iniũgũt suis parochianis publicã
pniam ante fores eccl'ie: vel in cir-
cuitu cymiterij ambulare ante ꝓ-
cessionem i die festiuo: vel iacere
ad faciem infra ostiũ eccl'ie ꝓ leui
pctõ: sicut ꝓ vna potatiõe/ vel pro
alio pctõ: qd tñ non scandalizauit
totã eccl'iam. et isti precludũt viã
penitẽdi seu cõfitẽdi alijs filijbus
pctis inuolutis ne sil'r cõfũdãtur.
¶ Penitẽtia aũt ꝓuata seu secre
ta est quã qs imponit pro pctõ oc
culto. Ut aũt ordinate ꝓcedamꝰ
circa hmõi penitẽtias tam publi-
cas ꝙ priuatas tria ꝯsiderari opz
circa istud sacramẽtũ. Habet em
Penitẽtie tres sũt ptes. penitẽtia tres ptes: scz cõtritionẽ:
confessionem: et satisfactionem.

¶ De contritione: que est prima pars penitẽtie

Contritiõis diffinitio. Contritio est dolor pro
pctis volũtarie assum
ptus cũ ꝓposito confi
tendi ꝛ satisfaciendi.
Circa quod sciendum
ꝙ dolor est duplex. Unus est vo-
lũtatis q non est aliud nisi peccati
displicẽtia. et iste est de necessita-
te ꝛ essentia cõtritionis. Alius est
dolor sensibilis q apparet i lachry
mis ꝛ suspirijs. et iste nõ est de eẽn
tia cõtritionis sed de perfectione:
qz non est in nostra potestate eam
habere quãdo volumus. Põt aũt
fieri tãta cõtritio ꝙ non solum cul
pa sed etiã tota pena dimittatur.
Potest em̃ tantũ incẽdi charitas
in cõtrito ꝛ tantus esse dolor sensi
bilis ꝙ cõtritio inde ꝓcedẽs mere
bitur solutionem ab omni pena.
Sciẽdũ tñ est ꝙ aliqui putãt satz
indiscrete tũc esse cõtritionem qñ
hñt quãdã displicẽtiam de pctis:
vel qñ hñt ꝓpositũ dolẽdi de eis:
et tales pauperes decipiunt. hoc
enim non est cõtritio, sed attritio. attritio
Sed qñ homo hz perfectã displi-
cẽtiã: et hz nõ solũ dolẽdi ꝓpositũ
sz etiã verũ cordis dolorẽ pro ipis
tũc habet contritionem: ẞm Tho.
in. iiij. di. xvij. q. vj. arti. iij. Debet
aũt pctõr deo de oĩni pctõ mortа-
li dolere ꝛ cõtritionẽ habere: ꝛ de
ꝗlibet spãliter. De oblitis tñ suffi-
cit cõtritio gñalis cũ conat ad re-
cordãdũ et ad dolendũ. Et debet
dolere de obliuione pctõꝝ que ex
negligẽtia sua ꝓcessit. Non intel-
lige ꝙ qs necessario debet hr̃e do-
lorem spãlem de ꝗlibet pctõ mor-
tali: talẽ videlz dolorẽ qui est gr̃a
informatꝰ: sed liquet ꝙ debet hoc
hr̃e circa principiũ cõfessionis cũ
qs recogitat pctã et dolet. Et be-
ne faceret pctõr q pro maiori pec-
cato plus doleret: qz magis ꝑ hoc
deũ offendit ꝛ maiorẽ penã ꝓme-
ruit. Nec debet cõtritio saltem in
habitu cessare in pctõre etiã post
confessionem: sed semper manere
vt dicit Tho. in. iiij. distin. xvij.

¶ De confessione nunc sequitur.

Cõfessionis diffinitio. Confessio aũt ẞm Au-
gu. sic diffinit. est per
quã morbꝰ latẽs spe ve
nie apertur. Uel ẞm
Ray. Cõfessio est legi
tima corã deo et sacerdote pctõꝝ
declaratio. Tenẽtur aũt habẽtes
annos discretionis ad eã faciẽdã
semel in anno: vt ptz de peni. et re-
mis. ca. Oĩs vtriusqz. Jmmo qua-
liscũqz esset contritio si qs cõtẽne-

ret cōfiteri dānaretur. vñ falsum
est ꝛ hereticū dicere. Sufficit soli
deo cōfiteri. Nam dicit canon. de
pe. di. j. taciturnitas. Ubi est taci
turnitas cōfessiōis nō est sperāda
venia criminis. Ptz hoc exēplo
xp̄i qui lazarū suscitauit: sed tñ di
scipulis tradidit absoluēdū. Joh.
xj. et. xj. q. iij. tūc vera. Item decē
leprosos ad sacerdotes misit q̄ in
via eūdo fuerūt mūdati. vt dicit
Luc. xvij. Per qđ significatur ꝙ
pctōr licet in via eūdo ad cōfessio
nem rōne contritionis quā habet
cōsequat veniā et remissionē pec
catoꝝ: tñ tenet venire ꝛ cōfiteri sa
cerdoti. Sz di. quare pctōr dz ire
ad confessionē vel sacerdotem: ex
quo remissa sunt ei pctā per cōtri
tionem? Rñsio ꝫm Host. in sūma.
de pe. et re. c. j. Tu dic ꝙ pctōr du
plici vinculo ad satisfaciēdū astri
gitur. Uno q̄ ligat ad deū: et illđ
in cōtritiōe dimittit. Alio q̄ ligat
ad ecclīam: et hoc ꝑ cōfessionem
et satisfactionē dimittit: et ꝑ abso
lutionem sacerdotis relaxat. Ad
hoc facit de sen. excō. a nobis. c. j.
de pe. di. j. multiplex. et. c. quē pe
nitet. in fi. et di. v. cōsideret. Licet
igit pctm̄ dimittat quo ad reatū
ꝑ contritionē / manet tñ obligatio
ad penā tēporalē per sacerdotem
infligēdā. Et ꝓbat Archi. de pe.
di. iij. ꝓductio. Quia sicut oēs
creature ostēdūt ꝛ cōfitētur defe
ctus suos tēporales et naturales
hoībus eo modo quo pñt: vt dicit
Pē. cx. glo. sup illo ꝟsu. Cōfessio ꝛ magni
ficentia opus ei⁹. ꝛc̄. ita homo de
bet ostēdere defect⁹ suos volūta
rios ꝛ cōfiteri verbo vocali in quo
abūdat. Et etiā debet cōfiteri ho
mini: eo ꝙ verbū diuinū humilia
tum est pro pctīs nr̄is delēdis: qđ
ꝟbū vnitū hūanitati obligat nos
ꝙ humilien⁹ verbū nostrū loquē
do: non solum homini sz etiā deo:
ꝛ nō solū deo sz etiā homini: qđ fit
in cōfessione vocali. Preterea cū
hodie peccamus corā deo ꝛ hoīe /
debem⁹ cōfiteri non solū corā deo
sicut ī veteri testamēto fuit: sz ho
mini loco dei ꝯstituto. Nec ꝓpter Cōfessio
hoc ꝙ in cōtritione homini dimit vocalis
titur reat⁹ culpe / suꝑflua esset con est ncīa
fessio vocalis: que ꝫm Hugo. car propter
di. ad hoc necessaria est ad humi multa.
litatē ꝛ iusticiā exercendā. Item
ad hoc ꝙ ecclīe satisfaciat: que le
sa est ex peccato. Ualet etiam ꝫm
Joh. an. ꝓpter fidē quā pctōr ha
bet credens auctoritatē clauiū in
ecclīa. Silr̄ valet ꝓpter obedien
tiam quā exhibet ministris ecclīe
vel deo. de pe. di. j. multiplex. ꝛ. c.
nōnulli. Qñ ergo legis ī scp̄turis
sctis ꝙ sola cōtritio sufficit ad re
missionē pctōꝝ: intelligas ī necessi
tate quādo cōfessio non pōt habe
ri. Nam tūc nō est preceptū iuxta
illud. Cōfitemini alterutrū. ꝛc̄. qꝛ
necessitas legem non habet. Nam
tūc volūtas ꝓ facto reputat. suffi
cit eñ tūc soli deo cōfiteri ī corde.
Si tñ ibi esset aliqs laicus / bonū
esset sibi ꝯfiteri ꝓpter hoc vt post
ea ecclīam informaret: qb⁹ reme
dijs ꝓ aīa sua esset subueniēdum.
Doctor tñ subtilis dicit. Ex quo Cōfiteri
accusatio in cōfessione non fit ad laico ī ne
aliud nisi vt cōsequat sñiam. et lai cessitatē
cus non habet auctoritatē sentē an sit ne
tiādi ī isto foro sequit ꝙ nullū pre cesse.
ceptū est ad accusandū se corā lai
co. Forte aūt meli⁹ eēt hoc dimit
tere si pctōr posset aliqualē vere
cundiā corā se habere recogitādo
eadē: et sic eque puniri. Etiā licet
simplicib⁹ laicis sit vtilis talis co
fessio corā laico ī necessitate: non
tñ viris discretis q̄ sciunt ad quid
instituta est cōfessio. Hic est ꝙ di
cit Johānes andree. in. c. si episco
pus. de peni. et remis. lib. vj. in vlti
ma glo. ꝙ licet laico in necessitate
possum⁹ confiteri: tamen ipse non
potest absoluere: quia non habet

claues.de peni.dist.j.quē penitet. Et notaṯ de officio cure pastoralis.vbi Hugo dicit ꝙ licet i necessitate audit:non tñ ad hoc vt sit vera absolutio:sed quo ad signa pnie declarāda.sed Raymūd⁹ cōtradicit. Item Archi.xxv.dist.audire. dicit quosdā dixisse ꝙ null⁹ etiam in necessitate teneṯ confiteri rustico vel laico pbr̄o absente:maxime pctā mortalia. Et dicit ꝙ illd̄ Jacobi. Cōfitemini alterutrū peccata vr̄a. tñ de venialib⁹ intelligiṯ: ꝗ pn̄t talib⁹ laicis cōfiteri in necessitate. vel loquiṯ de confessione in gn̄ali ꝗ fit in eccl'ia. vel loquiṯ tñ de sacerdotibus. Hugo ꝓo dicit ꝙ laico teneṯ quis cōfiteri peccata sua cū non pōt hr̄e sacerdotem. Nec videṯ vere penitens ꝗ in articulo mortis pctā sua non cōfiteṯ cuicūqꝫ pōt si sacerdotem habere non pōt: Quis laicus non habeat auctoritatē absoluēdi. Dicit autē glo.xxx.q.j.oēs. ꝙ si laicus in necessitate audiat pctā mulieris/nō pōt cū ea postea contrahere: si tñ cōtrahat forte tenet matrimoniū. Videṯ tñ hoc tātūmodo sacerdoti ꝓhiberi:cū tñ ei⁹ officiū est audire peccata. Tu dic secure ꝙ talis pōt cū tali muliere contrahere quā audiuit i necessitate:qꝛ ꝑ hoc sacramentum nulla cōpaternitas cōtrahiṯ. vt dꝛ i canone. Quis.ꝛc. de cognatione spirituali.libro.vj.

Laic⁹ si i necessitate pec cata mulieris audiuit an cum ea postea cōtrahere possit

Item sciendum ꝙ confessio sexdecim cōditiones habere debet:que habentur in his versibus.

Confessio.xvj. conditiones hr̄e debet.

Sit simplex/humilis confessio pura/fidelis.
Atqꝫ frequēs/nuda / discreta/ libens/verecunda.
Integra / secreta/lachrymabilis/accelerata.
Fortis/et accusans:et sit parere parata.

Quantūcūqꝫ aūt nota sint sacerdoti peccata/adhuc tamen debēt narrari in cōfessione:qꝛ nō sufficit ꝙ ea cognoscit sacerdos vt homo tātum scꝫ in publico:sed etiam vt de⁹ scꝫ in secreto cordis. de peni. distin.j.imperfecta.in glo.prima. Teneṯ etiā pctōꝛ non solū mortalia sed etiā venialia confiteri:licet non ita necessitate absoluta teneṯ ad cōfessionē venialiū sicut mortalium. Tñ ex quo non possum⁹ vitam eternā consequi sine remissione venialiū/tenemur ad eoꝝ cōfessioēm. vt dicit Tho.in.iiij.di.xvj.

De modo audiendi confessiones.

Et quia experiētia docēte multos vidimus in practica huius sacramenti errare:ideo vtile videtur ponere modum et formā circa audiēdas confessiones. Circa qd̄ videdū est de plurib⁹.et primo de dispositione ꝑsone. Scd̄o quō sacerdos debeat inqrere a ꝯfitēte. Tertio qui sint casus in quib⁹ pōt absoluere.

De primo itaqꝫ sciēdum ꝙ confessionem audiēs sacerdos debet sedere i loco omi suspitiōe carēte nē quasi vbi ab oībus videri posset/a nullo vero audiri. Non sicut quidam in cameris ante lectū proprium audiūt/vel in sacrista: ꝗ cōperti sunt multa mala cū spūalib⁹ filiab⁹ cōmisisse. Non debet etiā sacerdos vel cōfessoꝛ inspicere vultū cōfitētis:ne duct⁹ terroꝛe sacerdoti minas audeat confiteri: vel ne qd̄ occultet vel alleuiet. Maxie tamen a mulierib⁹ caueat: qꝛ ꝭm sapiētē Facies mulieris sicut vent⁹ vrēs. Nec debet sedere ex opposito/sed ad latus. Nec etiam debet ꝓferre ꝟba iocosa ne alter ipoꝝ ad risum ꝓuocetur: sicut etiam cōpertum est de aliquib⁹:sed verbis blandis et benignis cōfessoꝛ vtaṯ. nō sicut quidā faciūt maledicētes cōfitē-

Audiēs confessionem qualiter se habere ds.

ti: dicentes. diabol⁹ te mihi miserat cū his peccatis: eos vel eas diabolo ꝯmēdantes vt quidā ydiote faciunt. Nec debet sacerdos mouere caput vel sputū sepi⁹ ꝓijcere ne videat̄ a circūstantib⁹ prodere pctā cōfitentis. Ubi ergo sunt illi qui pede trudūt cōfitentes vel faciūt quasdā vociferationes suspiciosas: vel suspiria suspiciosa: ex q̄bus ꝓditur cōfessio pctōris. Cum ergo incipit cōfiteri attendat v̄ba sua ꝯfessor vsq̧ ad finem/ nec interrūpat: nisi cū fuerit cōfessor ꝑ confitentē de aliquo exq̄situs: vel nisi cōfessor habuerit necesse inquirere de aliqua circūstantia pcti. Si v̄o confitens corā sacerdote pre timore erubescens obmutescit / tūc sacerdos eū dulciter alloquēs informet/ ꝛ det sibi cor ꝛ audaciam his verbis: vt dicit Hug. Fili charissime ex abūdantia gratie diuine habemus magnū donū hoc ꝛ salutis remediū q̄ ꝑ nr̄am veram confessionē possumus ꝯsequi īdulgentiam pctōrum. Non aūt verearis ꝓ aīa tua dicere ver̄ corā me q̄ sum pctōr sicut et tu. Nō aūt te audio vt homo: sed vt de⁹. Qd̄ si forte ꝯfitens nescit modū ꝯfitendi cōfessor dicat ei modū dicens. Charissime fili ita debes confiteri. Cōfiteor oīpotenti deo ꝛ tibi patri q̄ ego pctōr peccaui in multiplicib⁹ pctis. Et primo in mortalib⁹ peccatis transgrediēdo diuina precepta: nō diligendo deū nec ꝓximū Et tūc videat ꝯfitēs dicere pctā: et primo de mortalib⁹ pctis ꝺm q̄ disposuit in mēte sua. Si aūt ignorat q̄ sunt pctā mortalia dicat sibi Ecce fili mi ista sunt pctā mortalia. Superbia/ auaricia/ luxuria/ ira/ gula/ iuidia/ ꝛ accidia. Recordare si cōmisisti aliqd̄ istorū. Qui cū de eis expedit⁹ fuerit descēdat ad opa pietatis si ea neglexit adimplere. Silr̄ de alienis pctis vt ista

tim patebit. ¶ Scd̄o videndū est qualiter sacerdos deb3 querere a cōfitente. Pro quo sciēdū q̄ si est discretus confitēs nō debet ab eo aliqd̄ q̄ri: sed si est rudis tūc q̄rat ab eo sacerdos ꝛ p̄mo de mortalibus pctis in gn̄e: nunq̄ tamen in specie. v̄bi gratia sic dicens. Ecce fili nōne peccasti istis pctis: sc3 superbia/ auaricia ꝛc̄. Si ergo contigit te aliqñ supbisse de vestib⁹ / de pulchritudīe corpis / de sapiētia/ ꝺ diuitijs: hoc recogites ꝛ hoc doleas. Item si aliqñ excessisti modū comedēdi vel bibendi: vel habuisti diurnū odium contra ꝓximū tuū vel appetitū vltiōis iniuste ꝯ̄ ꝓximū: vel inuidisti sibi bona spūalia vel tp̄alia: aut ēt fuisti accidiosus ꝛ piger in diuino officio vel ꝺmōe q̧ forte nō diligēter attēdebas in missa: s3 dormitabas vel sermones inutiles miscuisti. Istis modis ꝛ cō similib⁹ confessor dicat in gn̄e. Et vt meli⁹ cognoscas modū in genere q̄rendi sic q̄ras. Fili charissime fecisti furtum? Si dicat sic. dicas vbi/ qñ/ quo tp̄e q̄ duct⁹ necessitate: a quo/ quotiēs. Nō aūt q̄rat fecisti hoī tali: in tali loco: hoc enī esset suspectum negociū. Silr̄ de luxuria q̄rat: vtrū fuit aliqñ pollut⁹ in corpore: si dicat sic. q̄ras an nocte vel die. Si dicat in nocte vl̄ in somno nō q̄ras vltra. Si dicat nō in somno: q̄ras ꝑ quē modū: cum quo vel quo: ꝛ expectes ei⁹ r̄nsionē. Nec determīes aliqd̄ sicut quidā indiscreti faciūt dicendo. Fecisti cū boue vel cū pecore vel equo descēdēdo ad sodomitica pctā de quib⁹ forte cōfitens ignorat. Et in hoc grauissime peccat confessor. Nec dicat. ꝺm Guil. Audio q̄ tu habitas cū tali muliere. Hoc est enī se ponere testē vel iudicem qd̄ nō debet fieri in confessiōe: sed ea peracta d3 iudicare ꝛc̄. Ueruntñ si sacerdos forte ꝓbauit q̄ ille for-

Confessionē audiēs q̄lr̄ iterrogare d̄beat

te oblitus est aliqđ pctm̄ qđ cōfes-
sori constat eū ꝯmisisse / potest sibi
in memoriā reducere dicēs. Acci
dit ne tibi aliquando inebriari vel
fornicari in isto anno. Et si dixerit
sic: querat pmo de persona cū qua
peccauit an ne sibi attinebat et in
quo gradu cōsanguinitatis / vel af
finitatis: nec est hoc ꝑdere aliam
personā vel aliū accusare: sed se li-
berare et mūdare veraciter cum
alio modo expedire nō potest sine
expssione illius circūstātie. Mul-
tum tn̄ caute circa hoc peccatum
luxurie est procedēdū ne quid cu
riose inquirat de ipso ꝯfitēte. Un̄
cōsulo vt cōfessor circa hoc dicat
sibi. Fili mi charissime ego quidē
verecūdor et erubesco de talibus
materijs impudicis inqrere: nec
putes ꝙ ista ex curiositate faciam
cū de eis fuissem libētius suppor-
tatus: oportet tamen ꝙ de necessi
tate procedā more et officio medi
ci debētis curare occultū morbū
infirmi. Itē aduertat confessor et
diligēter cōsideret psone confiten
tis qualitatē: cuius status et cōdi
tionis existat. Nā si est pnceps / ba
ro / miles / nobilis / vel quicūqȝ dn̄s
tpalis querat ab eo vtrū oppressit
pauperes subditos et aggrauauit
eos laborib⁹ vel iusticiā facere ne
glexit: vel aliquas impēsiones in-
iustas imposuit. Si vero est prela-
tus spūalis nō est op⁹ querere de
negligentia aīarum subditorū: qr
presumit si hoc faceret solus dice
ret eo ꝙ habet sufficientē cogniti-
onem et sciam quantū ad hoc. Si
aūt non confitet de officio in quo
est dicat et hortet eū proprio mo-
tu dicens. Pater venerabilis et fi
li. in hac parte velitis attēdere di-
gnitatē officij vestri in quo estis: ⁊
in remediū peccatorū vestrorū vo
bis iniungo vt habeatis diligētiā
de aīabus vobis cōmissis. Si aūt
est mechanicus querat ab eo vtrū
in suo opere debitū equitatis mo-
dum seruet: aut si est mercator an
aliquem defraudet in pōdere vel
mensura: an rē viliorē chari⁹ ven-
didit: vel ad vsuras pecunias mu-
tuauit vel ad prestitā chari⁹ vēdi
dit: vel causam rei vēdite nō dixit
emptori sicut circa equū defectū
aliquē vel ipsam rē sic vitiatā non
remissiori precio vēdidit. Aut die-
bus festiuis ⁊ dn̄icꝫ res suas vena
les exponit. Jurauit tantū valere
cū tn̄ nō valuisset: vel iurauit so-
lus emisse ꝑ tāto. Si est taberna-
tor qrat ab eo vtrū aliquando bra
siū miscuit diuersis granis. Sicut
apponendo aliquot choros tritici
aliqt siliginis: aliqt ordei. ⁊ vēdēs
nihilomin⁹ ceruisiā ꝑ tali triticea
vel si dieb⁹ festiuis circa eā labo-
rauit cū hoc āte vel post bn̄ posset
expediri. Uel mensurā minorē de
dit in domo ꝙ̄ extra domū bibēti-
bus ꝯmiserat. Sic etiā querat de
vino ⁊ alijs liquorib⁹. Itē a iudici
bus querat et consulib⁹ vtrū ali-
quādo ex grā / odio / timore / amore
vel priuato modo iusticiā puerte-
runt vel sententiā tulerūt: ex qua
quis dāmificat⁹ est in reb⁹ vł i cor
pore. Uel si ad penā fuerūt nimis
proni contra simplices sentētiādo
penā stari ꝑ vno leui verbo in iu-
dicio. Item a prībusfamilias que
rat q̄ habēt seruos vel filios vtrū
angariauerūt familiā dieb⁹ festi-
uis / vel eorū detinēt mercedē: aut
eorū mala dissimulauerunt. Silr
querat a seruis an fideliter seruie-
runt ⁊ non subtraxerūt bona dño-
rum suorū. Item si est virgo qrat
ab ea de custodia virginitatis: de
pudicitia verborū ⁊ honestate cō-
uersationis: qūo ⁊ cū quibus solet
cōuersari. Si est vidua querat de
deuotiōe ipsius ⁊ opibus pietatis
an libēter fuuit paupib⁹ / vel eos
visitauit: vel tēporalia ꝑ suo posse
impēdit ⁊ exhibet. ⁊ an dissolute

viuit seu delicate. Et isti sunt mori viduarũ ẜm aplm. Itẽ si est coniugata q̃rat ab ea an seruet cũ viro castitatẽ dieb⁹ festiuis: ieiunij: et altarũ vigiliarũ: ꝛ tẽpore impregnatiõis vel etiã partus. Simil'r an a marito exigat debitũ diebus festiuis: aut tpe menstrui vel ipregnatiõis vel tẽpoꝛe part⁹: an etiã aliter q̃ modus nature est vir eam cognouit. Et ẜm hoc procedat cũ qualibet. Circa tñ vitium luxurie cauti⁹ q̃ circa quodlibet aliud se regat ꝙ circũstantias necessarias non inutiles et curiosas inquirat. De quib⁹ sciendũ est hic ẜm Tho. Circũstantiarũ quedã sunt trahẽtes in aliud genus pctĩ vt coire cũ cõiugata ꝛc̃. et has homo tenetur cõfiteri. Quedã vero aggrauãtes sunt in eadẽ spẽ. et earum quedã sunt nõ aggrauãtes moꝛtaliter: sicut sciẽtia et hmõi. et has non tenetur cõfiteri: q꞉ sunt q̃si venialia. Quedã ꝟo sunt aggrauãtes moꝛtaliter: et has opoꝛtet cõfiteri: vt furari in sacro loco: foꝛnicari ĩ die festo. Unde versus. Aggrauat oꝛdo/locus/peccata/sciẽtia/temp⁹. Lucta pusilla metus culpe gen⁹ et stat⁹ altus. Cõditio/numerus/etas/et scãdala sex⁹. Item querat sacerdos a ꝯfitẽte de alienis peccatis que sunt nouẽ. ꝟsus. Iussio ꝯsiliũ consensus palpo recursus. Participãs mut⁹ nõ obstans nõ manifestans. Iussio. i. si precipit facere malũ: licet sol⁹ non interest vel consuluit alteri sine cui⁹ cõsilio nõ fecisset tale factũ: vel ꝯsensit facientib⁹ malũ: vel ipsis adulatus est laudando eoꝝ factũ. Uel quia malefactoꝛes habuerunt ad eũ recursum: vel ipis pticipauit in maleficio: vel tacuit non increpando eos vel non deferẽdo supioꝛi: vel non resistebat cũ posset: vel tenetur ex officio: vel nõ manifestauit cum debuit manifestare.

De casibus ad papã pertinentibus.

Ponendi sunt etiã hic casus ad solũ papã ptinẽtes. Prim⁹ est de eo q̃ verberat clericũ oꝛdinatum: si est lesio enoꝛmis cũ effusione sanguinis atroci. xvij. q. iiij. si q̃s suadẽte diabolo. Scd̃s de eo q̃ incendit vel frangit ecclesiam. ꝛ talis anteq̃ denunciat̃ potest absolui ab ep̃o: sed post denũciatiõnẽ p solũ papã. de sen. excõ. c. conquesti. Et idẽ de quolibet incẽdiario postq̃ publice excõicatus est. de sen. excom. c. tua. Terti⁹ quãdo papa solus aliquẽ nõiat vel noiatim excõicat: tũc solus papa absoluit eã de sen. ex. c. significasti. Quartus falsarius litterarũ pape: vel eis vtens sciẽter. vt p3 de falsarijs. c. dura. Quintus qui insequitur cardialem. de penis. c. felicis. lib. vj. Sext⁹ qui grauat iudicẽ spũalem in persona, vel bonis: vel dat sniam grauandi propter hoc ꝙ sniam excõicatiõis tulit. de sen. excõ. quicũq3. lib. vj. Septimus. si quis coꝛpus defuncti scinderet vel coqueret pro ossibus transferendis. De hoc habet̃ in quadã extrauaganti Bonifacij pape octaui que incipit. detestante. Octauus. si quis inquisitoꝛ hereticoꝛũ odio vel gratia amoꝛe vel lucro cõtra iusticiã vel cõscientiã omisit contra quẽpiam procedere vt de hereticis. multoꝛũ. in fine. in cle. Nonus. si religiosus absq3 licẽtia sui proprij sacerdotis solẽnizaret matrimoniũ: aut ministraret eucharistie et vnctionis sacramenta c. religiosi. de puile. in cle. Sil'r ẽt excõicati sunt religiosi q̃ excõicatos a canone absoluũt in casibus nõ cõcessis vel cõtra statuta puincialia vel synodalia vel a pena et a culpa. Decim⁹. si q̃s insequitur.

episcopū. de penis. si quis. lib. vj. Undecimus. si qui religiosi inducunt aliquē ad vouendum/ iurandum/ vel promittēdum/ apud eos eligere sepulturā: vel vt iam electam vlterius nō immutet. de penis. cupientes. in cle. Duodecim⁹ de his qui sacerdotem cogunt celebrare in loco iterdicto vel ad audiendū excōicatos vocant vel interdictos/ vel prohibēt ne moniti exeant. de sen. excō. grauis. in cle. Tredecim⁹: qui sarracenis arma ad expugnandū xpianos deferūt vel consilium vel auxiliū dant in dispendium terre sancte. extra. de iudeis. ita quorūdam.

Casus episcopales nunc sequuntur.

Casus vero epi qui notantur per Johan. an. in. iij. glo. si eps. de pe. et re. lib. vj. sunt isti. Prim⁹ absoluere excōmunicatos maiori excōicatiōe. vt de sen. excō. nuper. Secundus imponere penitentias blasphemātibus nomen dei ꝛ sanctorū eius. de clericis maledicis. c. ij. Terti⁹ absoluere sacrilegos. ꝺ sacrilegijs. c. ij. Quart⁹ cōmutatio quorūlibet votorū. de voto et voti redemptione. c. j. Excipitur tñ votū terre sancte. Quint⁹ depositio male ablatorū incertorū vel etiā certoꝝ quādo non existūt isti quib⁹ faciēda est restitutio. de iudeis. cū sit. Sextus penitētiā imponere illis qui matrimoniū clādestine cōtraxerūt vel cōtra interdictū eccl'ie. vt de matrimonio ꝯtra interdictū eccl'ie contracto. in cle. c. j. et vlti. Solēt etiā reseruari epis pnie oim publicanorū et oppressorum puerorū ex ꝓposito vl' casu. Itē homicidiū vel falsum testimoniū falsarij istrumētoꝝ. Itē piur⁹/ incest⁹/ corruptor monialiū vel coeuntes cū brutis: et his siƚia. Et breuiter intelligas ꝙ quattuor sunt casus de iure epales ꝑut determiat Hēdict⁹. ix. Prim⁹ est occisor clerici ꝑpter qd incurrit irregularitatē. Uñ eps pōt absoluere clericū ab homicidio: sed nō ab irregularitate. Uel potest absoluere clericū a peccato: quia celebrauit in eccl'ia interdicta: sed nō potest absoluere ab irregularitate inde contracta. Secundus. de incendiarijs/ qd tñ itellige anteꝙ sūt publicati. Tertius vbi est indicēda solēnis pnia. Quartus vbi qs incurrit maiorē excōicationē. Idē autē papa declarat qnq3 casus eē epales de cōsuetudine approbatos. Prim⁹ est homicidij voluntarij: Scd's falsarij: Terti⁹ violatoris eccl'iastice libertatis. Quart⁹ violatoris ecclesiastice emunitatis. Quintus sortilegi ꝛ diuinatoꝝ. vt. xxvj. q. j. c. j. Et incipit sua bulla in qua ꝑdicta declarāƚ. Inter cūctas. ꝛ renouata est iteꝝ ꝑ concil'. vienēse. in cle. dudū. ꝺ sepultur'. Ultra aūt hos casus pñt epi reseruare sibi alios. ꝑut videbiƚ eis expedire. Sed vt ois tollaƚ ambiguitas ponā casus tam de iure ꝙ de cōsuetudine ad epm ptinētes. vt sunt isti: homicidium/ sacrilegiū/ incestus/ filiorū oppiⁱsio/ coit⁹ cū moniali. Itē mulier coiēs cū religioso vel sacerdote. Itē vulnerās patrē vel matrē. Item deflorās virginē vi oppressam. Item baptizans ꝑpria filiā sine necessitate vel tenes eā ad cōfirmationē. Item fractor voti simplicis. Item contrahēs votū simplex castitatis. Itē intrās religionem inuita vxore post copulā carnis. Itē hereticā prauitatē tenēs quo ad pctm̄ tm̄. Silr' symoniac⁹ quo ad pctm̄ tm̄: qꝛ irregularitas huiusmodi ptinet ad papam. Itē celebrās corā excōicatꝭ solēnit' in ecclesia q̄ ad pctm̄ tantū: sed q̄ ad

Casus epales de iure sunt qttuor.

Casus epales ꝺ ꝯsuetudine approbati sunt quinq3.

Casus epales tā de iure ꝙ de ꝯsuetudine.

irregularitatē pertinet ad papam. Itē promotus per saltū ad sacros ordies. Item ordinatus ab alieno epō sine licētia proprij. Itē luxuriās in ecclīa ꝯsecrata. Itē coiēs cum iudea vel pagana. Itē concipiens a nō viro suo quē vir credēdo filiū suū cōstituit eū in herēdē in preiudiciū aliorū. Itē ꝓcurās aborsum vel sterilitatē in se vel in alio. Itē ꝯtrahens spōsalia preter matrimoniū cū aliquo marito interposito cōtracto. Itē sciens celebrans in ecclīa interdicta quo ad absolutionē peccati: sed quo ad irregularitatē ad papā. Itē sortilegus/incātator/nigromāticus/experimētator. Itē sciēter excōicatos et manifestos interdictos: vel etiā vsurarios sepeliēs. Itē clandestine matrimonium cōtrahens. Itē blasphemus dei et sctōꝝ. Itē incēdiarius. Itē periurꝰ/sodomita/adulter. Itē fornicās cum filia quā baptizauit vel ad cōfirmationem tenuit: vel audiuit cōfessionē eius. Itē celebrans in altari nō cōsecrato. Item celebrās sine sacris indumētis: vel omittens aliquod indumentorū: vt stolā vel manipulum. Item celebrans nō ieiunus. Horū autem penitentie ponūtur taxate inferius particulariter. Alij vero casus preter istos sunt de auctoritate plebanorum.

De satisfactiōe q̄ est tertia pars penitentie.

Satisfactōis diffinitiōes

Est aūt satisfactio ꝑm btm Tho. su p. iij. dis. xv. q. j. ar. iij. iniurie illate recōpēsatio ꝑm iusticie eq̄litatē vl' quantitatē. Et intellige eq̄litate ꝓportionis et non quātitatis. Similit Ans. in li. Cur deꝰ homo diffinit satisfactionē dicens. Satisfactio est deo debitū ꝓut est honorē impendere. s. ratiōe culpe commisse. Et iste diffinitiōes sūt satisfactionis prout est medicina preteritorū peccatorū et preseruatio futurorū: sed prout est ꝑseruatio a culpa diffinitur sic ꝑm Aug. Satisfactio est causas abscidere peccatorū et eorum suggestionibus aditū non indulgere. ¶ Circa qd̄ sciendum q̄ licz ꝑm Bonauē. vbi supra sine charitate non posset se hō preparare ad habendā charitatem et faciendā satisfactionē. ex quo impossibile est sine ea deo placere: et opera eius acceptari a deo: ideo nec satisfactio sine tali gratia est possibilis.

Pnīa fi nemortali pctō ē ꝯpleda.

Item ꝯsulendū est penitentibus q̄ eorū penitentiā ipsis iniunctā sine mortali peccato compleāt q: al's deus ab eis exigit penam. Nā satisfactio facta in pctō mortali et si soluit penam debitā non tamen meretur grām. vt dicit doctor subtilis vbi supra. q. j. scdo ꝑncipali. ar. iij. ¶ Sed si q̄ras vtrū homo pagens penitentiā in peccato mortali iterū facta confessione de illo pctō mortali debet peragere de nouo vel denuo istā penitentiā iā peractā: vel an reuiuiscat et valere incipiat illa pnīa sic pacta in pctō mortali: ex quo iā post confessionē scdam erit in charitate et grā.

Questō bona.

In hoc sunt doctores diuersi Nā sctūs Tho. prima facie dicit q̄ nō viuificātur nec valent ad satisfactionē illorū pctōꝝ pro quibꝰ agūt: nec etiā ad meritū vite eterne. Dicit tn̄ q̄ satisfactiones ille q̄ relinquunt post se effectum postq̄ actꝰ transit non opꝫ q̄ reiterantur vt ieiuniū dimittit post se debilitationem corporis. Elemosina reliq̄t post se diminutionē substātie. Ille vero que nō relinquūt post se effectū opꝫ vt reiterentur. vt est orō. Ex his ptꝫ q̄ qui ieiunāt pro peccatis existētes in mortali peccato non debent vltra ieiunare vel elemosynā dare. si q̄ orant in peccato

existētes tenenꝭ repetere horas ⁊
supplere eas: ⁊ istā opinionem ap=
probāt doctores. Doctor tñ subti
lis fauorizat pctōrib⁹ dicēs ꝙ qui
vere penitet ⁊ recipit satisfactio=
nem cōdignā ab ecclesia impositā
claue nō errāte ꝙtūcunqꝫ peccet
postea et recidiuet nunꝗ̄ tenebiꝭ
nisi ad illā vnicā satisfactionē ad=
implendā. Et si eam ipleat in cha=
ritate melius est: q: non tm̄ soluit
penā. sed etiā meretur grām. Sed
si impleat penitentiā volūtarie ex
tra charitatē: soluit ꝗdem penam
sed nō meretur gratiā: quia nō est
satisfactio reconsilians neqꝫ pla=
cans. Unde subdit ꝙ si homo ma=
gnā partē satisfactionis adimple=
uit i mortali peccato: et postea ite
rū peniteat de peccato nouo. non
est iterato iponenda penitentia ꝓ
pctō primo de quo satisfecit: licet
extra charitatē: sed tātū de nouis
pctis que fuerunt causa ꝙ ista sa=
tisfactio fuit mortua. Et hanc de=
terminationē sequitur Johannes
parisiēsis ibidē. q. v. dicens ⁊ dās
hui⁹ dicti rationē satꝫ pulchram.
Quia ex quo extra charitatē suf=
ficit satisfactio inuolūtaria ad pe=
nitentiā peccati. multo magis sa=
tisfactio voluntaria debet suffice=
re. Exemplificat ipse. Si alicui of=
fendenti regē offense regis corre=
spondeant precise ꝭm legē manus
abscisio. si isti inuito absideretur
manus satis patitur: et intantum
sufficit regi ꝙ ꝭm iusticiā non de=
bet vlteriorē penā exigere: et tunc
non recipit eum in gratiā vel ami=
citiam. Multo autē magis suffice
ret pro punitione culpe si aliquis
sibi debitā penam infligeret: licet
non esset in gratia vel amicitia il=
lius iudicis offensi. Ex quo sequi=
tur ꝙ si talis propter nouū pecca=
tum dānareꝭ anteꝗ̄ compleuisset
totā penitentiā sibi impositā puni
retur in inferno tēpaliter pena si=
bi correspōdente / que non fuit hic
soluta. ⁊ post temp⁹ aliquod nō pu
nireꝭ amplius tali pena: sicut dici
mus de veniali: q: moriens i venia
li simul cū mortali non puniretur
eternaliter pro veniali: sed tēpora=
liter: pro veniali vero eternaliter.
Hec doctor subtilis. ❡ Sunt aūt
tria opera satisfactoria. s. elemosy
na / ieiuniū / ⁊ oratio. Per ieiuniū
intelligūtur oia carnē affligentia
vt sunt macerationes / afflictiōes /
flagellationes / ⁊ peregrinationes.

Satisfa=
ctoria
opera
sūt tria.

Per elemosynā oia opera miseri=
cordie corporalia. Per oratiōem
omīa opera spūalia misericordie.
Per ieiunia homo reuocaꝭ a con
cupiscētia carnis. per elemosynā
a cōcupiscentia oculorū: ⁊ ꝑ ora=
tionē a superbia vite. Per ieiuni=
um ordinatur homo ad seipsum: ꝑ
elemosynā ad proximū: et per ora=
tionem ad deū. Per ieiuniū fit sa=
tisfactio de bonis corꝑalibus. per
elemosynā de bonis temporalib⁹:
et per orōnem de spūalibus. Licꝫ
aūt singula istorū cū singulis pec=
catis approprieꝭ ꝓpter ꝯuenien=
tiam: tñ quodlibet illorū pro quoli
bet pctō satisfacere pōt ꝭm Tho.
Dicit eni doctor subtilis. q. j. scdo
ꝑncipali. ar. xxx. ꝙ talis correspō=
dentia nec est de ꝯgruo: nec de ne=
cessitate in singulis casibus: sicut
patet in pauperib⁹. Nec pauperi
est congruū nec necessariū iniūge
re aliquod istorū si est insufficiens
ad ea: vt si est pauper qui nutritur
labore: et qua die nō laborat caret
victu: ⁊ si ieiunaret impotēs red=
dereꝭ ad laborē. Nec orōni vacare
pōt labore lassat⁹: vꝉ a fortiori nec
elemosynis: isti iniungendū est / vt
istū laborē subeat in remissionem
peccatorū: intendens illū ad hūc
finē referre: saltem quousqꝫ occur
rat sibi oportunitas aliquā aliā sa
tisfactionē soluēdi. Ex hoc dicto
habes ꝙ homo peccator libenter.

sustinēs defect⁹ temporales ꝛ labores a deo in eum permissos: vel tribulationes satisfacit per illa ꝓ peccatis ex quo eis cōsentit: ꝛ aliter satisfacere vel penitere nō pōt. Ita dicit Tho. vbi supra. dist. xv. q. iiij. ar. ij. Et hoc etiā sepius essꝫ predicandū pauperib⁹ et defectuosis: ne deficerēt ꝛ desperarēt de peccatis vidētes se impotētes ad peragendū penitentiā eius iniunctam. Simil'r diues qui laps⁹ est peccato carnis/ si adeo delicatus est ꝙ non velit ieiunare: nec macerationē carnis subire: vel presumptio est ꝙ si sibi imponeret abijceret eā: ꝛ ita iam nouo peccato peccaret: iudicand⁹ est ad orationem vel elemosynā/ ꝛ imponendū est ei quod libenter accipit: ꝛ quod creditur perseuerantius adimplere: immo si nullā vellet accipere penitentiam ꝛ haberet displicentiā de peccato/ ꝛ firmū propositū nō peccandi vel abstinendi/ non est remittend⁹ vacuus sed absoluendus ne cadat in desperationē: sed intimāda est penitentia ei que est pro peccatis illis imponenda: ꝛ ꝙ eam in se/ vel in equiualēte studeat adimplere: alioquin soluet ad plenū in purgatorio. Hec sentētia satis cōsōat dicto xpi. Matth. xij. ꝛ Esa. xlij. vbi dicit arundinē quassatam non ꝯfringet: ꝛ linum fumigās nō extinguet. Arūdo quassata est peccator quassatus tēptationibus et peccatis: et linū fumigās est linū nimis humidū: tamen habens aliquid de igne charitatis: hoc extinguitur per duriciā sacerdotis: sed cum ad aliqđ minus difficile obligatur/ tunc non extinguitur. Sed dicatur sibi ꝙ oportet eum hic vel ibi penā persoluere: ꝛ ꝙ faciat tantam penitentiā quantā hic debet pro pctis reddere. al's acrior alibi ab eo exigeť. Hec Scotus. Dicit Petrus de tha. di. xv. ꝛ Tho. ibidem. q. iij. ꝙ alter ꝓ altero pōt satisfacere si est in charitate quādo ille cui iniūcta est penitentia eam explere cōmode nō potest: et hoc quantū ad absolutionē debiti: sed quantū ad excisionē causarū peccatorū precedentiū. et inquantum penitētia est medicina ꝓ peccatis vnus nō pōt satisfacere pro altero Dicit tamen Tho. ꝙ nullus debet permittere satisfacere per alium: nisi appareat defect⁹ corporalis vel spiritualis: per quē non sit prōptus ad portandū onus penitētie Dicendū est ergo his q̄ satisfactionem per se alijs imponūt ꝙ si ambo negligentes fuerint ambo puniuntur. vnus pro peccato proprio: alter pro omissa satisfactione ad quam se obligauit.

Pniam agere q̄s ꝓ altero an pōt.

De penitētijs iniungendis ſm canones.

Restat nūc de penitentijs iniūgendis ſm canones taxatis. Circa quod principaliter est videndū ꝙ lꝫ penitentie sint arbitrarie vt diceť infra: tñ in publicis peccatis seruāde sunt taxate p canones. licet debeat haberi respectus ad circūstātias criminis: et ad qualitatē ꝛ quantitatem persone/ dignitatem/ officiū/ paupertatē/ debilitatē ꝛc̄. Ut tamen non ignorem⁹ penitentias taxatas cū tempus incurrerit imponēdas: notande sunt alique regle que canones penitētiales ab alijs appellantur. Prim⁹ canon ꝙ pro quolibet mortali pctō penitentia septē anoꝝ est iniūgēda. vt. xxxiij. q. ij. hoc ipm. ꝛ cap. seq. ꝛ. xxij. q. j. c. predicandū. in glo. ꝛ. lxxxij. dis. pbr̄. Et rō est: q2 sicut per peccatū mortale septiformē grām spūsscti amisim⁹: sic etiā eas p septē annos requiram⁹. Hoc tñ verū est ꝓ publico: ꝛ graui pctō pensatis circū-

Pnia septē annorū ꝓ mortali est iponēda ſm canones.

statijs. ¶ Scd̃o si p̃sbr̄ fuerit pu blicus fornicator decem annis peni teat inclusus saccoindut⁹. tribus mensib⁹ ꝯtinuis a vespa ad vespe ram pane et aqua vtatur/ except̃ dieb⁹ dñicis ⁊ festiuis: quibus an nis expletis põt eũ ep̃s ad pristi nũ reuocare statũ. de quo multũ habet. lxxxij. distin. c. pbr̄. qđ non scripsi ꝓpter tediũ eoꝝum qui in hoc sunt remissi ⁊ poti⁹ ad penam proni. ¶ Terti⁹: sacerdos cogno scens filiã sp̃ualem: scʒ quã bapti ʒauit/ vel ꝯfessiõem audiuit: duo decim annis peniteat. ep̃s ṽo. xv. annis peniteat. Mulier vero si est soluta tradenda est religiõi rebus suis pauperib⁹ erogatis. xxx. q. j. si quis sacerdos. Et sic patʒ vt di cit glo. in ca. p̃dicto ꝙ magis pec cat sacerdos cognoscẽs filiã sp̃ua lem ꝙ̃ alteri⁹ vxorẽ: q: per hoc im ponit p̃nia. xij. annoꝝ. ¶ Quart⁹ si quis ꝯtra naturã peccat. si cleri cus est/ deponit vel ad religionẽ recludit. si laic⁹/ excõmunicatur donec peniteat. Penitẽtia autem sua est septẽ annoꝝ. Et idẽ est pro incestu. xxxij. q. vij. hoc ip̃m. ⁊. c. se quẽti. ¶ Quĩt⁹: sacerdos q̃ iter est clãdestinis nuptijs siue bãnis trib⁹ annis suspẽdit. de clãdestina desp̃õsatione. c. j. ⁊. c. cũ inhibitio. ¶ Sext⁹. si quis votũ simplex vio lauerit. s. q: ꝓmisit in secreto vxo rem nõ ducere/ vel corã aliquib⁹ socijs: et postea duxit. trib⁹ annis peniteat. xxvij. distin. si vir. ¶ Se ptim⁹. si quis excõicatus celebrat trib⁹ annis feria secũda/ quarta/ ⁊ sexta a potu: al's vino ⁊ a carnib⁹ debet abstinere. xj. q. iij. de illis. ¶ Octau⁹. qui aliũ iniuste accu sat ad mortẽ septẽ annis peniteat si vitã ꝑdiderit. Si ṽo membrũ ꝑ tres annos peniteat. vt de accusa tionibus. c. accusasti. ¶ Non⁹. q̃ filiã suã sp̃ualem vel ꝯmatrem co gnoscit. per septẽ annos peniteat. xxx. q. iij. nõ oportet. ¶ Decimus Si quis desp̃õsatã alij duxerit: eã dimittat. et. xl. dieb⁹ in pane ⁊ aq̃ ieiunet: ⁊ peniteat ꝑ. vij. sequẽtes annos. de sp̃õ. duoꝝum. accepisti. ¶ Undecim⁹. qui cognoscit du as cõmatres vel sorores septẽ an nis peniteat. xxx. q. iiij. si pater. ¶ Duodecim⁹. homicida volũta ri⁹ sine spe restitutiõis deponat et septẽ annis peniteat. l. dis. miror. Si est casualis ꝑ quinq; annos pe niteat. l. di. c. si qua. ⁊. c. si qs. ⁊. c. eos. Et hec oĩa itelligas si potuit euadere homicidiũ et non euasit. Nam q̃ se et suas res liberãdo fu res qui capi nõ poterãt occiderit: penitentiã agere non tenet/ nisi vo luerit. Si tñ hoc facit in necessita te euitabili duos annos peniteat. distin. l. de his. licet si esset ieuita bilis in nullo ei ĩputaret. l. distin. quia te: qđ tñ est verꝝ quo ad petm̃ sed q̃ ad cautelã ⁊ innocentiã suã ecclesie ostendendã bonũ est peni tere. ꝺ homicidio. c. ij. §. fi. xxxiiij. q. ij. in lectũ. xxxiij. q. iij. excõica toꝝum. Si qs tñ in stultitia vel in firmitate vł furiositate occidit/ nõ imputatur ei. iij. q. ix. indicas. xv. q. j. aliqs. ⁊. c. illa. ⁊. c. si qs. Si au tem cã discipline sicut magr̄ scho larium incaute occidit imputat ei: ⁊ deponit si est sacerdos. de ho micidio. pbroꝝ. et. xv. q. v. si qs nõ iratus. Sed ⁊ quis ligatũ latronẽ interficit deponit. de homicidio. suscepim⁹. ¶ Tredecim⁹. matrẽ occidẽs decẽ ãnis pẽiteat ꝺm for mã satis asperã que ponit. xxxiij. q. ij. latorẽ. vbi dicit ꝙ primo ãno ecclesiã non intret: sed ante fores ecclesie oret. Post annũ ṽo intret ecclesiã stans inter audiẽtes: ⁊ nõ ꝯmunicet nisi cõpleto termio: ob lationes ei⁹ nõ volũtarie accipiã tur: nisi post septẽ ãnos. Et ꝑ hos decẽ annos non comedat carnes: nec potũ al's vinũ bibat. exceptis

dieb⁹ dñicis τ festiuis dieb⁹ a festo pasche vsq₃ ad festū penthecostes. Et nō vadat alicubi nisi pedester. feria scda/quarta τ sexta ieiunet: sed tñ non separatur ab vxore ꝓpter periculum adulterij. Decimusquartus. Uxoricida oib⁹ diebus qb⁹ penitet non debet vti carnibus: nec potu al's vino/nisi i pascha et natali dñi: in pane et aqua et sale: vigilijs/oratiōib⁹ et elemosinis pniam agat: arma nō sumat: vxorē non ducat: balneo nō vtat: cōuiuiū letātium non intret: in ecclesia post ostiū stet: non cōmunicet in vita/sed in morte tātū. vt patet. xxxiij. q. ij. admonere. Et intellige q̄ maior penitētia est vxoricide q̄ matricide: non q₂ maius est peccatū vxorē occidere q̄ matrē: sed q₂ ꝓniores sunt hoies ad occidēdū vxores q̄ matres: et ideo vt retrahātur grauior eis pena iniūgitur. arg. xxiij. q. j. nō afferam⁹. Decimusquītus. Jugulās volūtarie puer₂ suū dicit Ray. q̄ talis debet in monasteriū induci si non habet alios pueros τ vxorē. grauior ei debet imponi pnia: sc₃ septē annor₂. Cū aūt ex negligētia iugulāt eū parētes: ita q̄ ponūt eū i lectū suū sanū/et postea inueniunt eum mortuū: trib⁹ ānis peniteāt: quor₂ vnus ann⁹ est in pane τ aqua oib⁹ ferijs quartis/sextis et sabbatis. alij duo ieiunādo feriā quartam et sabbatū: s₃ sextā in pane τ aqua. et de his q̄ occidūt filios. c. j. et. ij. Decimussext⁹. Periurus. xl. diebus ieiunādo in pane et aqua per septem annos peniteat. vj. q. j. qui cūq₃. Decimusseptimus. Falsam mensuram habēs. xxx. dieb⁹ peniteat in pane τ aqua. de emptione et vēditione. vt mēsure. Decimusoctauus. Qui deuotā vel monialem cognouit decem annis peniteat: τ ipsa sl'r. xxvij. q. j. c. de filia. et. c. deuotā. Decimusnon⁹. Presbyter cātās missam τ non cōmunicans: anno vno penitere debet: et interim a celebratione misse cessabit. de cōse. dist. ij. relatum. Uigesimus. Sacerdos q̄ laicū mortuū cū palla altaris inuoluit: decē annis τ quiq₃ mensib⁹ peniteat. dyaconus ꝓ triennio et dimidio sue sex mensib⁹ peniteat. de conse. distin. j. nemo. Uigesimusp̄im⁹. Sacrilegus violās ecclesiam septem ānis peniteat. xvij. q. ij. de viro. Et primo anno ante cymiteriū quod violauit consistat secūdo anno ante fores ecclesie. tertio anno in ecclesia. Et per hos tres annos carnes non comedat: et potum al's vinum non bibat/nisi in pascha et in natali dñi: nec cōionem accipiat. In quarto anno cōicabit: et tunc quinto τ sexto vsq₃ ad septimū annū feria scda/quarta τ sexta a carnibus τ a potu abstineat. Uigesimusscds. Parētes frāgētes sponsalia filior₂ per triēnium separent a cōione: τ filij sl'r si in culpa sunt. xxxj. q. iij. si qui parentes. Uigesimustertī⁹. Qui ducit illā ad matrimonium quā prius polluit per adulteriū: quinq₃ annis peniteat. xxxj. q. j. si qua vidua. Uigesimusquartus. Blasphemās debet per septē hebdomadas agere pniam ꝺm formā que traditur de maledicis. c. statuim⁹. Uigesimusquint⁹ Sacerdos denudās cōfessionem alicui⁹ ꝟbo vel facto vel signo τc. de quo infra dicet. et habetur de peni. di. vj. sacerdos. Uigesimussext⁹. Periurus si liber est. xl. diebus per septē annos i pane τ aqua peniteat. Si seruus tribus annis. xxij. q. v. qui compulsus. Uigesimusseptimus. Qui periurat i manus epi per tres annos peniteat. Qui ꝓ i manu cōsecrata vno anno peniteat. Qui vero coacte nesciēs esse tā graue pctm̄ trib⁹ quadragesimis peniteat: hoc est trib⁹

Pnia maior q̄re ipōnit' vxoricide q̄ matricide.

annis quolibet anno quadragita dies.xxij.q.v.qui cōpulsus. Sed qui sciēter iurat vel alium iurare permittit quadraginta dies peniteat ī pane et aqua:et septem sequētes annos.et silr consocij sui.xxij. q.v.si qs peierauerit.et.ca.si quis cōuictus. Uigesimusoctau⁹. Discrepās a cōsuetudine metropolitane ecclesie in horis canonicis:septem mēsib⁹ cōione priuetur si ex contēptu hoc faciat. di.st.xij.c.de his. Uigesimusnonus. Sortileg⁹ quadragita dieb⁹ peniteat.de sortilegijs.ca.j.et.c.ex tuarum. Qui aūt aspicit astrolabium vno peniteat anno.ibidem. Tricesim⁹. Interfector pbri duodecim ānis peniteat.vt.c.ij.de pe.et re. Tricesimusprimus. Incēdēs domū totū dānum restituat:et trib⁹ annis peniteat.co.ti.c.ij.et de iniurijs et dāno dato.ca.si qs domum. Tricesimussecūdus. Cōicans hereticum nesciēter annum peniteat:sciēter quinq3 annis. Permittēs aūt hereticum cātare nesciēter missam/ quadraginta dieb⁹. Si aūt in subuersiōem fidei tāq3 hereticus dānatur:nisi decem annis peniteat. Si qs recesserit ab eccl'ia ad hereticos fugiens.xij.annis peniteat fm formā.xxiiij.q.j.si qs dederit. Tricesimusterti⁹. Qui nescienter cognoscit duas sorores:vel matrē et filiā:vel amicā et neptē/septem annis peniteat. Si sciēter:ppetuo carebit coniugio.xxxiiij.q.vnica. si quis. Tricesimusquartus. Cum bruto coiēs plusq3 septē annis peniteat. Idē pincestu.xxxiij.q.ij. hoc ipm.et.c.seq. Tricesimusquintus. Patronus res eccl'ie dilapidās vno anno peniteat.xvj.q.vij. filius. Tricesimussextus. Qui iurat pacē nō facere cū primo/vno anno peniteat:et ad pacē redeat. xxij.q.iiij.qui sacro. Tricesimusseptimus. Bis baptizat⁹ vel bis cōfirmatus/septem annis peniteat: quartam et sextam feriam in pane et aqua:et cogetur fieri regularis. de cōse.di.iiij.q bis.et.c.dictū est. Sūt plures alij casus q apud nos nō currūt:et ideo de illis nihil posui. Hi aūt intelligēdi sūt de pnia publica/et pro peccato publico.

¶ Circa qd sciendum q licet illa penitentia sit taxata a canonibus p manifestis pctis ita q nullo modo licet aliam imponere vel variare:tn̄ episcopus de his dispensare pōt ex causa rationabili inspectis circūstātijs personarum: vt dicit Leo papa. Penitudinis tēpora constituenda sunt tuo iudicio fm q pspexeris aios cōfitētium esse deuotos.xxvj.q.vij.tēpora.et.ca. hoc sit. Idem dicit Hiero.de pe. dist.j.mensuram. Et ideo dico de occultis pctis que ptinent ad simplices sacerdotes q vbicūq3 inueniant taxatam penitētiam per canones non mutēt eam sine causa: ita tn̄ q non prodāt per eā peccatorem. Fm hoc intellige illd quod cōmuniter dicit:s3 male intelligit q penitētie sunt arbitrarie.de pe. et remis.de⁹ qui.et de sortilegijs. c.ij.glo.ij.vbi dr q penitētie tēp⁹ arbitrarium est: qd intelligit glo. vltra illud qd iam ius taxat. Et si ius taxauit vnum annum penitentie et delictū exigit plus: hoc est ad sacerdotis arbitriū cōcessum. Idem dicit de cle.excō.latores. Et dixi notanter q sine causa non debet per quecūq3 sacerdotē mutari penitētia taxata: qz ex causa pōt bene moderari per simplicem sacerdotem:qui dispēsare pōt contra canones taxātes talem penitētiam. vt de iudicijs.at si clerici.in glo.sup vbo de adulterijs.vt ibidem notāt doctores. Pro isto tn̄ sciendum q hodie multi sumpserunt occasionem erroris ex isto dicto quo dicit:penitētie sunt arbitrarie/ quō itelligitur. Penitētie sūt arbitrarie/ quō itelligitur.

trarie/ et sm arbitrium sacerdotis imponēde. Et ideo p meliori isti⁹ dicti intelligentia/ aduertendum est q sicut dicit sctūs Tho. super iiij. dist. xix. q. iij. ar. iij. Si qs preter modum agētis principalis vti sua potestate presūpserit/ non cōsequitur effectū sm Dionysiū. et ppterea talis ab ordine et officio diuino auerteret: et culpā incurreret. verbi grā. Si minister medici aliter adhiberet medicinā egroto quā precepit medic⁹/ grauiter talis offenderet medicū et etiā egrotum. Et qr penitētie satisfactorie sunt medicine pro pctis infligēde vnde sicut medicine in arte determinate non oib⁹ cōpetūt/ sed variāde sunt sm arbitrium medici: non ppriam volūtatem sequentis/ sed artem medicine: ita pene satisfactorie determinate in canone non cōpetūt oīb⁹/ sed variāde sunt sm arbitrium sacerdotis diuino instictu regulatum. hec Tho. Uide ergo quicūqz iudicas sm caput tuū iniūgendo penitētias non taxatis debitis circūstantijs: qr in magno periculo es: decipiēs te et confitētem/ si arbitraris aliter penitentiā q spūssctūs eam dictauit illi cōfitēti imponēdam. Unde dicit sanctus Thomas. dist. xx. q. ij. art. ij. q qliter cunqz habeat se sacerdos vel diuertat se in officio sacramētorum nichilomin⁹ pctōr pmanet reus ad quātitatem eiusdē pene. et ideo si eā hic non explet/ exiget ab eo in purgatorio. Sacerdos tñ discretus/ vt dicit idem penā imponēs minorem etiā ex industria plus pdest cōfitēti q nocet: quia forte a magnitudine pene posset a penitētia agēda impediri: qr diuinus amor q in eo incipit et paulatī confortatur excitabit eum postea sponte et ppria volūtate ad plura opera misericordie q sacerdos imposuit. Sed circa hoc sit sacerdos caut⁹: vt tūc hoc faciat qñ psumit de cōfitēte vt hoc faciat. Uideat q sacerdos et caute pspiciat q vbi cūqz pēa a iure expssa est nō omittat eā imponere/ nisi necessitas vel alia causa rōnabilis aliud suaderet. Ubi aūt nō est pena iure eam imposita et expssa: ibi arbitrio suo idē statuat sm q viderit expedire: nā ex cā pōt eā aggrauare vel mitigare. vt dicit glo. de pe. di. j. mēsurā. Ad idē facit Archi. l. dist. de his. ¶ Sz forte qreres. Quid si būsq arbitrat⁹ est. et minorē penā iponat q debeat: nūqd ille cōfitēs secur⁹ est: vel an residuū exiget ab eo i purgatorio? Ad qd rñdeo sm glo. iij. de pe. di. j. mensurā. q si est ei⁹ ordinari⁹ iudex siue sacerdos prochialis: et facit hoc aio dispensandi: sufficit illa pnia modica ad delendū pctm. Si aūt p errorē est imposita et tñ ab illo penitēte credebatur perit⁹/ sufficit illa minor pnia ad pctm delēdū: dūmodo penitēs q eā recepit maiorē suscipere est parat⁹ si sibi imponeret. de pe. di. j. quē putet. §. sz q. Si aūt credebat eū imperitū i culpa est penitēs aut cōfitēs: qr peritiorē nō requisiuit. Et hoc est ctra illos q impetrāt lniam cōfitēdi alibi a suis plebanis/ et cōfitent imperitis sacerdotibus vel monachis ad hoc nō electis nec approbatis: et tales se decipiūt. Nā dicit Aug. de pnia. Qui vult cōfiteri pctā sua vt inueniat grām/ qrat sacerdotē scientē ligare et soluere: ne cū negligēs circa se fuit/ negligat ab eo q eū misericorditer monet et petit ne ambo in foueā cadant: qm stult⁹ errare voluit. Et subdit. Qui ergo cōfiteri vult oīno cōfiteat sacerdoti meliori quem inuenire pōt. Audiat aūt vnusqsqz cōfessor taliter qualiter sibi placuerit pniam iponēs qd sibi dicat p pctis. Hiero. et ponūtur hec vba. xxiij. q. j. si afferam⁹. vbi

Nota bonam questionem

Aug⁹.

Hiero⁹.

dicitur. Non afferamus stateras dolosas vbi appēdam⁹ qđ volum⁹ dicentes: hoc graue est/ hoc leue est: sed afferam⁹ diuinā staterā ex scripturis sctis tāq̄ de thesauris dñicis: et i illa qđ sit grau⁹ attendamus. hec Hiero. Ex qb⁹ vbis vides q̄ ille pnie que imponuntur erronee ꝛ aliter q̄ͣ sint imposite in iure dicuntur dolose ꝛ temerarie.

Grego. Hoc est qđ dicit Greg. de pe. dist. v. falsas pnias. vbi dicit. Falsas pnias esse dicim⁹ que non ſm auctoritatem sctoꝝ patrū pro qualitate criminū imponunt. Unde dicit glo. q̄ si certa pena statuit: ꝛ tñ minor imponit/ falsa est pnia: nisi ex causa tēperetur. vt dz. xxvj. q. vij. tempora. vbi dicit Leo papa q̄ tēpora pnie habita moderatiōe cōstituēda sunt iudicio sacerdotꝫ put confessores penitētium aīos perspexerit esse deuotos. Hoc est qđ concludunt doctores finaliter q̄ tūc tātū ex causa scꝫ necessaria pnie eodē modo quo dictū est arbitrarie pōt dici: scꝫ consideratis circūstātijs psonaꝝ/ locoꝝ/ tēpoꝝ/ etatū/ qualitatū criminis et alioꝝ put dz de pe. di. v. cōsideret. Circūstātie aūt ille notātur i illo vsu. Quis qđ. vbi. quib⁹ auxilijs. cur. quō. qñ. Hoc ē dicere q̄ licet pro aliquo crimine a iure taxat penitētia septēnis: si tñ sacerdos videt persona pauperē/ debilē vel nimis senē: vel nimis iuuenē: vel multū nobilē: vel locū in quo moratur/ sicut castrū vel curiā principis non esse aptū ad pniam agēdā sic a iure expressam: vel vidit tēp⁹ nō esse conueniēs pp̄ter nimios labores tūc instātes: in his casib⁹ pōt confessor moderare penitētiam in toto vel parte: put notat i glo. xxiij. q. iiij. si his. Et hoc intellige qñ cōtritū sufficiēter viderit pctōrem.

Grego. Sed diceres. tñ Greg. in omel. dicit. et ponit in. ca. predicto. Si is qui prelatus est dominico debitori culpas impune dimittit/ nō mediocriter pfecto offēdit q̄ debita celestis regis ꝛ dñi sua presūptiōe resoluit. Simil'r. j. glo. xxvj. q. vij. hoc sit positum. dicit q̄ non pōt sacerdos totū dimittere sine aliqua penitētia. Et idem de peni. di. j. c. mēsuram. et. c. si peccatū. et. xxvj. q. vij. tempora. et. xv. q. vij. hi qui. Tu dic q̄ oīa illa loquūtur de illo qui non est contrit⁹ sufficiēter: vel de illo qui pōt agere penitentiam cōmode. Talibus eñi sacerdos ex toto non pōt dimittere: ꝛ grauiter peccaret remittēs: quia sic se oneraret peccatis alienis.

De restitutione ablatorum in satisfactione.

Et quia vt dicit sctūs Tho. restitutio male ablatoꝝ licet nō sit satisfactio nec pars ei⁹/ est tñ preābulū ad satisfactionem: qꝛ non est aliud nisi cessare ab offensa: ideo de ipa aliqua subiūgā. Sciēdum aūt q̄ homo nec deo satisfacere/ nec recōciliare potest qui rem detinet alienam. Ideo ante oīa qui alienum recepit et detinet si vult digne penitere pmo debet oīa illa restituere si potest. Si aūt non pōt sufficit voluntas restituēdi cum tanta restitutione quāta possibilis est ſm conditionem vtriusq̄ ad arbitriū bonoꝝ. Unde nota q̄ si qs aufert alicui famam intētione infamādi eum/ de restitutione fame tenetur ad restitutionem fame: dicēdo se falsum dixisse si falsum dixit. si vero verū dixit ꝛ non seruauit modū fraterne correctiōis: dicat q̄ hoc dixit non intendens eius bonum. Item ablationem virginitatis restituat ad arbitrium bonoꝝ: vel si est pena statuta i ciuitate/ illā soluat. Simuliter ad ablationem mē

bri: vel priuationem vite alicui fiet restitutio secundum consuetudinem vel statutum ciuitatis vel terre. Tenetur etiam satisfacere pueris et vxori interfecti: quia abstulit pueris patrem et vxori maritum qui eos nutriebat. Unde illud damnum inde proueniens debet eis tunc restituere secundum statutum. Et quia vt dicit doctor subtilis.xv. disti.q.iij. Ex quo omnia illa vix aliquis pot recompensare condigne / expediret similiter aie cuiuslibet homicide vt solueret per passionem voluntariam: vt scilicet occideretur pro homicidio. Unde dicit quod oportune prouisum est in multis ciuitatibus vbi est statutum lex talionis in causa homicidij: nec seruatur vt lex mosayca: sed vt euangelica. de qua Mat. xxvj. Omnes qui acceperit gladium gladio peribunt. Item si aliquis alium impedit de prebenda consequenda: si facit aio ledendi ipm / tenetur ad restitutionem. non quantum valebat prebenda: quia nondum eandem fuit consecutus: sed pensatis conditionibus vtriusque ad arbitrium bonorum. Nam si fecit quia indignus erat ille quem impediebat: vel vt de meliori prouideretur / iuste fecit: nec tenetur restituere. Non solum autem qui accipit tenetur sed etiam qui fauet accipienti tenetur ad restitutionem: vt illi qui nouem pctis alienis consentiunt. Nam qui iuuat facere tenetur ad restitutionem totius. Similiter qui consulit facere: ita quod sine eius consilio non fuisset factum totum restituat: alias restituat quantum nocuit per se. Similiter adulator laudans raptorem quare ipse rapit alias non rapturus / tenetur insolidum. i. in toto sicut principalis. Similiter participans in crimine furti vel rapine tenetur insolidum sicut principalis. Similiter participans in re furata vel rapta tenetur restituere eam. et etiam qui eam scienter emit vel recipit. Similiter qui videt furtum fieri et tacet: cum ex officio teneatur reuelare tenetur ad restitutionem: alias non. Similiter qui non prohibet cum tamen teneatur ex officio. Similiter qui scit rem vbi iacet et non vult reuelare: si tamen principalis satisfecit / alij non tenentur secundum Ray. et secundum Tho. ij. ij. q. lxij. art. v. Cum autem spoliati ignorantur / tunc distribuetur res in pios vsus pro pauperibus illius loci vbi rapina est facta: vel pro ecclesijs eiusdem loci. et hoc si non apparet heres suus: quia si apparet / illi fiet restitutio. Si etiam sit absens cui fieri debet restitutio / debet ei transmitti si commode fieri potest. alioquin in loco tuto debet reponi et conseruari pro eo secundum Thomam. vbi supra.

¶ Cautele ex parte confitentis seruande.

Primo caueat confitens ne diuidat confessionem: vtputa dicendo vnam partem pctorum coram vno sacerdote et aliam coram alio: sed integraliter confiteatur oia vni. de peni. dist. v. c. j. Nam alias confessio esset falsa et ficta: et in ea nihil dimittitur. Iuxta illud. Larga dei pietas veniam non dimidiabit. Aut totum aut nihil pciciendo dabit. Si tamen confitens quis coram vno sacerdote non recordabatur aliqua pctam que postea reducens memorie vadit et confitetur coram alio / non est diuisio confessionis: nec oportet vt reiteret confessionem prius factam: sed dicat in generali quod cum alia multa sit confessus hoc fuit oblitus. Ita dicit sanctus Tho. in. iiij. disti. xvij. q. iiij. art. iij. Multi autem indiscreti arguunt alios quod tunc nec isti nec illi confitentur: quod fieri omnino non debet. Nam sic coram pluribus confitentes si faciant eo proposito vt multi plicent eis intercessores et oratores ad deum. aut vt sic coram pluribus confitentes eadem pctam maiorem ruborem ha

[Margin: Confessio debet esse integra.]

Cōfiteri pluribꝰ vtile est.

beant commendabiles sunt. Utile nāq3 est taliter ɔfiteri pluribꝰ propter maiorem verecūdiam habē dam/que est maxima pars satisfa ctionis. Et pōt esse tam frequens cōfessio q etiā tota pena tolleret. Nam dicit sctūs Tho. di. xvij. q. iij. arti. iij. q per absolutionē sacer dotis non solū culpa dimittit/sed etiā de illa pena que ī purgatorio deberet aliqd dimittit vt minꝰ in purgatorio puniat absolutus de cedēs ante satisfactionem q̄ si an te absolutionem decederet: et sic virtute passionis xp̄i sine preiudi cio diuine iusticie de penis singu lorum proportionabiliter aliquid dimittit. Et subdit. Non est incō ueniēs si per frequētem confessio nem etiā tota pena tollat vt pecca tum oīno maneat impunitum pro quo pena xp̄i satisfecit. Hanc san ctus Tho. vbi. s. art. iiij. Utile est etiā sic confiteri pluribꝰ: q2 quili bet confessor tenet orare pro suis cōfessis ⁊ eorū memoriam in missa facere/saltem generalem. Uerū tamen reprehēdēdi sunt cōfitētes qui nūc isti ista pctā postea alteri denouo iterū cōmissa cōfitētur ve recūdantes priorem confessorem pro eo q iterum eadem prius con fessa postea cōmiserint. Unde in ducendi sunt ne hoc faciāt: q2 con fessor nouit eorū fragilitatem/vn de non debet imputare.

Cōfitēs nō plus vel minꝰ q̄ res se habeat ɔfitea͛.

¶ Scd̄o caueat cōfitēs ne mētia tur: ne scil3 plus dicat q̄ res se ha bet/vel minus: q2 ſm sanctum Au gustinum ⁊ sanctū Thomā: si non est peccator/mentiendo fit pctōr. xxij. q. ij. cum humilitatis causa. Et hoc multū arguit illos q cau sa humilitatis de se plus fingunt: vel causa hypocrisis minꝰ dicūt. ¶ Tertio caueat confitens ne ali quid omittat/l3 dubitet illud esse peccatū mortale: sed dicat cōfesso ri totum querēdo an sit pctm̄ mor tale. al's peccaret mortaliter omit tendo in tali dubitatione cōfiteri. ¶ Quarto caueat ne omitat ite rare confessionem si cōfessus fuit sacerdoti qui eū absoluere non po tuit. vel si potuit nesciuit discerne re. vel si cōfessio non fuit integra: vt q2 tacuit aliqd̄ peccatum mor tale. vel neglexit. vel oblitus est sa tisfactionem iniūctā in penitētia. Silr̄ si cōfessus est sine cōtritiōe: puta habendo ꝓpositum in idem peccatum reuertendi. In his eñ casibꝰ tenetur reiterare confessio nem ſm Petrum. Sed an recidi uans tenet confiteri peccata prio ra? Tho. in. iiij. dist. xxij. q. iij. di cit q directe non tenet nec ī gñali nec in speciali: sed bene indirecte: sc3 tā q̄ illud sine quo sciri non po test debitus modꝰ satisfactionis: vñ tenet cōfiteri ⁊ notificare pec cata dimissa quātū sufficit vt scia tur que satisfactio sit ei imponen da. vt si ipe frequēter lapsum car nis passus est ex aliqua occasione ita q occasio per satisfactionē pre scindatur. et silr̄ de alijs peccatis.

Casus in q̄bꝰ cō fessio est reiteran da.

¶ Quinto caueat cōfitēs ne cōfi teatur alieno sacerdoti: hoc est nō ꝓprio: q2 alienus non pōt eū absol uere vel ligare. de pe. et remis. oīs. et de peni. dist. vj. placuit. Licet eñ oēs sacerdotes claues ligandi atq3 soluēdi accipiant ī ordinatio ne sua: non tamen equaliter laxa ta est illa potestas ad quoslibet sa cerdotes. Et illa potestas ita con cessa eis est ligata quātū ad exer citium: ita q non possunt eā exer cere nisi detur eis ptās iurisdictio nis ordinaria vel delegata ab ep̄o vel a sede ap̄lica ſm Joh. and. in ca. oīs. ¶ Potest autem ꝓprius sacerdos quadrupliciter accipi. Uno modo ꝓ eo qui preest parro chie: vt plebanꝰ qui habet potesta tem s3 modo inferiori. Alio modo q preest modo superiori: et sic ep̄i

Cōfessio fieri de bet ꝓpo sacerdo ti.

Sacerdos proprius dr quadrupliciter. scopus est proprius sacerdos omnium hominum sue dyocesis: et immediatus. vt i.c. cum eps. de offi. or. li. vj. et in c. vlt. de offi. archi. fm Host. Uel qui preest modo pricipalissimo vt papa. Nam papa est propri9 sacerdos oim xpianorum et habet plenitudinem ptatis. de auct. et vsu pall. ad honorem. et de fo. cope. c. vlti. et ix. q. iij. cuncta per mundum. Tertio proprius sacerdos dr habens iurisditionem delegatam ab aliquo predictorum vel a legato pape. de offi. leg. c. j. Quarto habens iurisditionem a coi cocessione vel pmissione iuris: et sic proprij sunt illi quos epi et abbates exepti eligunt in cofessores. vt de pe. et re. ne pro dilatione. Sic etiam in articulo mortis quilibet est ppri9 sacerdos illi quem audit, si proprium habere non pot. xxvj. q. vj. si presbyter. et. c. seqnti.

Sacerdos proprius vagabudorum quis dr. Hoc etiam modo vagabudorum hoim est qlibet ppri9 sacerdos ad quem deueniut. Silr proprius sacerdos peregrinorum est ad quecuqz deueniut. Concordat Joh. and. Inno. Hostie. frater Johanes heretic9. Johes de lignano. de pe. et re. ois.

¶ Sciendum tamen circa predicta qp eps pot comittere audientiam cofessionis fratrib9 predicatorib9 vel minorib9 per ipsm electis et probatis: sed illi non habet auctoritatem totalem sicut plebani, nisi eis specialiter comittatur. vt notatur de sepul. dudum. in cle.

Confessi fratrib9 puilegiatis no tenetr iterum cofiteri pprio sacerdoti. Nec confessus talib9 tenetur iterum confiteri proprio sacerdoti: vt quidam erronee putat: quorum autor fuit Johanes de pollicratis: quem reprobauit Johannes vicesimusse cundus in quadam extrauagati: que incipit Uas electionis.

¶ Sciendum etiam circa predicta qp qs pot cofiteri alteri qz proprio sacerdoti i plurib9 casib9. Primo si subdit9 scit pprium plebanum hereticum: aut sollicitatore ad malum: aut fragile ad peccatum: aut ad reuelandum pronum. et gnaliter vbicuqz cofites pbabiliter timet sibi vel sacerdoti periculum: tuc enim debet cocurrere ad superiorem et petere licentiam alteri cofitedi. hec Tho. in. iiij. dist. xvij.

Cofiteri quis pot alieno sacerdoti in octo casib9. Host. etiam enumerat octo casus. Primus est quando pprius sacerdos est oino indiscret9. de pe. di. vj. c. tertio placuit. Sed i hoc subdit9 debet petere licentiam a sacerdote pprio: quam si non vult dare petat ab epo. Secudus qn parrochian9 transtulit domicilium ad aliam parrochiam. Terti9 qn quis est vagabud9. Quartus qn qs querit domicilium quo se conferat: necdum quietat9 est aut limitatus ad vnum locum. Quintus cum qs deliquit in aliena parrochia et comisit rapinam: tuc enim ibi punit. de rapi. j. ca. Et hoc si est publicum: ita qp pro eo esset excoicatus a prelato ipsi9 loci. Als si esset occultum pot absolui a pprio sacerdote vbicuqz furtum vel rapinam accepit. Sext9 rone studij: vt cum clerici accedut de licentia prelatorum ad studium. Septim9 tpore necessitatis: vt qz infirmat ad morte vel debet intrare bellum vel mare. Octauus si non ponat spem in peritiam pprij sacerdotis. Sed hoc vltimum coiter non tenet. In talib9 enim casibus vbi qs cofitetur alieno debet ei iniugi vt se presentet ppo sacerdoti: nec pprius sacerdos debet ei credere ne diceret se esse absolutum ab aliqua excoicatione: quia tuc non tenet credere sine litteris absolutiois. Ego tn cosulo fm Richar. in. iiij. dis. xvij. q. j. ar. iij. qp sine causa multum necessaria vel legitima non querat qs alium sacerdotem preter pprium: sicut multi cosueuerunt facere dubitates temere de vita pporum sacerdotum: et dicetes qp no cotretur illi inebriato: sz querut alienum ptra statutum eccl'ie.

Prelat⁹ si nō vult dare licētiā qd faciēdū est.

Sed si aliter discretio non pōt haberi: vel prelatus non vult dare licētiam subdito cōfitēdi preter se: qd erit agēdū? Dicit Richardus q in tali casu ꝓpter bonū obediētie facit magis subdit⁹ vtilitatem aīe sue cōfitēdo ꝓprio sacerdoti minus bono: dū tñ sit sufficiēs q̄ confitendo alteri meliori. Et dico de min⁹ bono / non de min⁹ discreto: q2 al's semper querend⁹ esset min⁹ discret⁹ qd non est ve2: sed semper querend⁹ est magis discret⁹ si pōt haberi. Nec excusaẗ subdit⁹ indiscreto plebano confitēs si eū male iudicat: q2 nō teneẗ cecus cecum ducere ne ambo in foueā cadant.

Licētiā se hēre dicenti an sit credēdum.

¶ Et nota q i casu quo qs veniēs de aliena parrochia caueat imperitiam ꝓprij sacerdotis petēs audiri cōfessionē suā per alienū plebanum: dicēs se habere licentiam a ꝓprio sacerdote: nunqd teneẗ ei credere ille quē petit ꝓ audienda cōfessione? Rñdeo q sic ꝓut notauit Ioh. and. in glo. iiij. c. j. de priuilegijs in clemētinis. ꝓ quo allegauit de pe. di. vj. placuit. q2 non est immemo2 presumēd⁹ sue salutis. j. q. vij. c. sancim⁹. et de homicidio. significasti. Pōt aūt hāc licētiam parrochialis dare etiā si nondum habet ordinem sacerdotij aut ei⁹ vicari⁹ vices suas gerēs: vt dicit Iohā. and. in quinta glo. ibidem.

¶ De cautelis seruandis ex parte cōfessoris.

Sacerdos non pōt aliquē ad cautelā absoluere in casibus epō reseruatis.

PRimo caueat confessor ne suū parrochianum habētem casum epī nōdū expeditū in quo ipe non pōt dispēsare aliquo modo audeat absoluere ad cautelā. Sicut stulti quidā cōsueuerūt facere: qui nō cōfessores sed deceptores poti⁹ appellādi sunt z cōfusores: q cū non possunt absoluere in casib⁹ epī dicunt parrochiano. Ecce ego te absoluo ab isto peccato ad cautelam vt possis istis dieb⁹ cōicare / ne de te scādalum oriatur si non cōicares isto festo pasche. Tu aūt post ista festa accedēs auctoritatē epī cōfiteberis de isto peccato. O non sic impie nō sic: ne decipias te z ipm. Sic enī facias z dicas. O bone fili / ego non habeo i isto casu auctoritatem: q̄ accedas statim ad epm vel ei⁹ auctoritatem habētem: nec te prius ꝓcures sacro eucharistie nisi fueris absolut⁹. Si enī nō posses accedere episcopū ante ista festa nullo modo accedas. Et si aliqui de te suspicabuntur dicentes. Iste non gratis non cōmunicauit istis festis. vel si a te querat vicin⁹ tuus quare non es cōmunicatus i isto festo: dicas q hoc feci de cōsilio sacerdotis mei vel cōfessoris: vel q2 habeo graues inimicitias cū hostib⁹ quibusdā quos nōdum euasi. Et verum dicit: q2 habet inimicitias cū diabolo: z ei⁹ laqueos disrūpere z ipm expugnare de corde suo: nec in hoc mētitur. Non tamen dicat in hoc: habeo inimicitias cū quibusdā hoīb⁹ sed cū quibusdam hostib⁹: nisi etiā haberet inimicitias cū hoīb⁹.

Sacerdos qd faciet si casū epi in cōfitēte inuenerit.

Sacerdos aūt hoc casu quādo subdit⁹ confitetur sibi totaliter inueniēs casu3 episcopi inter alios audacter absoluat ab illis et iniūgat penitētiā pro illis q̄ sunt de auctoritate sua: casum vero reseruatum remittat ad epm. Non sicut quidam faciūt qui postq̄ audiūt in cōfessione casum epī statim dicunt confitenti. Vade non habeo tecū q̄cq̄ disponere nisi accedas ad epm. Et tales exponunt personas hmōi magno periculo: q2 sepe cōtingit q tales obliti fuerunt de pctīs prius confessis.

Sacerdos qd faciet si

Verūtamen si sacerdos inuenit cōfitentem excōmunicatum a iure vel ab hoīe. vel si forte

nota sacerdos qd facere oportet quando nō habet clauem absoluendi

cōfitētē excōicatum ab hoīe vel a iurē repperit.

dicat confitēs. Bone pater ego semel percussi clericū ordinatū extra. vel sum in excōicatiōe maiori: tunc statim sacerdos non audiat eius confessionē: nec absoluat eū ab aliquo etiā minimo peccato. do nec fuerit p superiorē a sententia excōicatiōis absolut⁹. ꝛ se docuerit p litteras absolutū sm Tho. in iiij. d. xviij. ¶ Scdo caueat sacerdos ne aliquo modo reuelet vł ꝓdat confessionem signo nutu vel facto: sꝫ oīno debet celare exteri⁹ sicut deus tegit interi⁹. Per hoc enim vt dicit Tho. in. iiij. dis. xxj. homines magis attrahātur ꝛ simplici⁹ confitent. Si autē periculū immineret. ꝛ hoc solū sciret p confessionē: vt q: scit aliquē hereticū similiter scit incēdiariū. nō ꝓpter hoc d3 reuelare eos: sed poti⁹ monere debet tales vt desistāt. ꝛ prelato dicere ꝙ vigilet super gregē sine omni reuelatione cōfessionis. Si etiā sacerdos cōpelleretur ad dicendū per episcopū talis bñ potest dicere. Reuerende pater ego nihil scio intelligendo vt homo: q: scit vt de⁹. Non solū autē caueat reuelare illa que cadūt sub confessione sacramētali. vt pctā: sed etiā alia gesta ꝛ facta p que posset qs deprehēdi pctōr: imo etiam illa q̄ oīno nō pertinent ad cōfessionem. Et idē dico si aliqua dicūt alicui non p modū confessionis: q: forte nō sit absolutio: nec penitētie iniūctio: sed tamē fit sub specie confessionis. Nam in tali casu licet non claudat tale dictū sigillo cōfessionis sm Tho. in cōpendio: tamē talia oīno sunt seruāda ex honestate ac si in ɔfessione suscepta fuissent sm Tho. in. iiij. distin. xxj. si autē sacerdos scit peccatū preter ɔfessionem potest illud dicere: sed non debet dicere ꝙ sciat hoc ex cōfessione: ꝛ nihilomin⁹ debet abstinere ab hoc quātum potest ꝓpꝛ pro-

Confessor ɔfessionē celare d3 exterius sicut de⁹ interi⁹.

nitatis cōsuetudinē. Nā sacerdos peccata reuelās que scit extra cōfessionē: ꝛ sepi⁹ hoc faciens assuescit ex hoc postea etiā reuelare ea que sunt in cōfessione sibi dicta: nō habeat linguā refrenatā dētibus ꝓpter penā depositionis et retrusionis in arctū monasteriū ad agēdam penitentiam de pe. ꝛ re. oīs. ꝛ de pe. distinc. vj. sacerdos. Qñ ꝗ vis secur⁹ esse cū op⁹ habes de aliquo peccato tibi cōfesso reqre doctiorē aliquē sup cōsilio dando. nō dicas sic. Ecce qdā ꝑsona est mihi confessa de ciuitate vel villa de hoc qd cōsulitis cū ea facere: sed poti⁹ dimittas vt ipsa sola cōsulat vel querat auctoritatē. Nō si forte veref. dicas sic. Ecce quidā casus accidit sub hac forma vel puenit ad me casus talis. qd cōsulitis sup eo. Et licet esset de licentia cōfitentis ꝙ possit reuelari. vt dicit Tho. vbi supra. hoc tñ fiat sine scādalo ꝛ abstineat ab hoc sacerdos q̄to magis pōt vbi scādalū timeƚ. Ille etiā cui reuelaƚ de licētia cōfitētis teneƚ illud seruare ꝛ celare sicut cōfessor ꝑncipalis: nisi dareƚ sibi licētia a cōfitente ꝙ ille absolute ac libere faciat ac si esset publice factum. Caueat autē confessor ne sic reuelando de licentia ɔfitentis dicat narrando. dictū est mihi in confessione hoc: q: in nullo casu debet nec potest hoc facere q̄tūcunqꝫ haberet licentiam a cōfitente: q: ista sola ṽba includunt pctm̄ mortale: q: includūt reuelationē hui⁹ vt cogniti eo modo quo nō licet reuelare. sm Scotū. Dicit tñ subtilis doctor in. iiij. dis. xxj. q. ij. ꝙ ad celationē pctī in confessione detecti teneƚ hō de lege nature. Iuxta illud. Non facias alijs ꝛc. Math. vij. Quia qsqꝫ teneƚ ɔseruare famā alteri sicut⁹ ꝓpriā. similiter fidelitatē d3 seruare quā pene vult sibi seruari. Item de lege po-

Pena sacerdotis ɔfessionē reuelātis.

Cōfitēs dans licentiam ɔfessori reuelandi cōfessionē an pōt reuelare eam

sitiua que est. De pfessione aliquis nullus te tradere debet. Talis etiam dat occasionē ficte cōfitendi.

Sacerdos an cōfessionē mulieris cū q̄ peccauit audire pōt.

¶ Tertio caueat sacerdos ne audiat mulierē illā cū qua peccauit: scilicet pcubinā: vel adulterā suā. Nā licet ḃm dn̄m archid. xxx. q. j. in. c. oēs. sup glo. ij. talis sacerdos pōt tali mulieri iniūgere pniam cū sit parrochiana eius ḃm Hugonē q̄ hoc notat. iij. q. vij. c. vlti. Quicquid tñ est de hoc. ego video aliud scꝫ q̄ clerici nō debēt suis cōcubinis pniam iniūgere: sed magis eas inducāt vt ab alijs pniam accipiant. vt in glo. xxxiij. q. ij. placuit. Et hoc totū est pp̄ter honestatem ḃm Bartholomeū brixieñ. et pp̄ ordinē ḃm Hugo. Quantū tñ est de iuris rigore si pbr̄ dat penitentiam cōcubine sue pro delicto cōmisso valebit penitētia ḃm Archi. q̄ ita notat. xxxiij. q. ij. vbi hoc idē sentit Laurenti⁹ polon⁹ dicēs cū glo. xxx. q. j. oēs. q̄ pbr̄ orietalis sicut rutenus vel grecus non audit peccata sue vxoris: q: nec ipa libere confitetur si adulteriū cōmisit. Ergo in oībus istis melius est psonas huiusmodi remittere ad superiores. Et ego miror de tātis in hoc magnā difficultatē facientib⁹ an pbr̄ possit audire sue cōcubine cōfessionē. Ego autē video q̄ iste casus est epālis vt dictū est supra de casibus epālibus.

Sacerdos grecus non dꝫ audire pfessionē vxoris sue.

Sacerdos i crimie existens an peccat audiēdo confessiones.

¶ Quarto caueat sacerdos ne existens in crimine audiat cōfessiones aliorū. nam talis grauiter peccat. nā sacerdos bene docēdo populū ⁊ male viuēdo instruit deum quō eum debeat condēnare. xl. di. c. multi. ⁊ de pe. distin. vj. q̄ vult. ver. sacerdos. vbi dicit Augu. Sacerdos cui oīs offert peccator: āte quē statuit oīs languor: in nullo eoꝝ sit iudicand⁹. que in alio est iudicare p̄pt⁹ vbi dicit glo. q̄ peccat sacerdos in crimine iniūgens pniam et verū est. vt. iij. q. vij. Itē in euāgelio vbi dicit glo. q̄ si in necessitate suus parrochianus petat ab eo pniam confiteatur ipse sacerdos et stati iniūgere potest. vt dicit glo. Quando ergo tu simplex sicut ⁊ ego leg; auctoritates q̄ non soli sancti existentes soluūt pctōres: sed etiam mali q̄nq3 iudicabāt aliorū excessus et peccata sicut saul cum a dn̄o esset reprobat⁹ populū dei iudicabat. et ei⁹ iudiciū vniuersus populus expectabat. Item dauid cū esset adulter ⁊ homicida interrogat⁹ a pp̄heta sentētiam in diuitē dedit qui ouē pauperꝫ rapuit dicēs. Filius mortis est vir q̄ fecit hoc. ij. Regū. xij. Itē salomon cū amore muliercularū deos gētilium coleret. tñ vniuersa plebs israelitica ad eius iudiciū cōfluebat. Sic et achab q̄uis coleret baal. tñ decē trib⁹ iudicabat. iij. Regū. xxij. Nō te decipias quisq3 ista legēs: quia nihilomin⁹ grauiter peccas licet absolutio quā facis i subditos teneat apud deum q̄tum ex officio non ex iuris merito: quia vtiq3 melī⁹ faceres si ex vtroq3 absolueres: quia et tibi meriti gratiā mereris: et confitenti veniam adaugeres.

¶ Quinto caueat sacerdos ne audiat sacerdotē sine licētia speciali vel generali epīscopi sui: nisi epūs sciret vel approbaret tacite vel expresse. Et hoc est ꝯtra multos plebanos quoꝝ vnusq̄sq3 audit aliū ⁊ presertim in casib⁹ fornicationū qui sunt epāles vt multotiens clamaui ⁊ adhuc clamo more lupi in celum et terram q̄ isti decipiūt se.

¶ Sexto caueat ꝯfessor ne ꝯfitentem qui nō vult vel nō pōt sufferre onus penitētie remittat a se vacuum. Caueat etiā ne exigat iuramentū a cōfitente de peccato illo. de quo cōfessus est ampli⁹ non faciendi neq3 cōmittēdi. hoc eni reprobat. xj. q. iij. vbi glo. ij. dicit q̄

ab hereticis reuertentibꝰ: ⁊ ab incẽdiarijs vel in horrẽdis criminibus siᷓlibus tãtũ iuramentũ exigetur vt iuret confitens de cetero se nunꝙ simile cõmissurũ. Et expsse ꝓhibet glo. ibidẽ hoc nõ fieri in q̄libet pctõ mortali. Ego tñ cõperi quosdã sciolos apud se a mulieribus ꝯiugatis extorsisse iuramẽta sup fornicationẽ de cetero non faciendã: q̄ntum periculi sit q̄libꝫ aduertere põt. Qñ ergo venit ad te hõ q non vult subire onus pnie: dicas sibi iuxta tenorẽ ca. q̄ dẽ. de pe. et re. Qñ si ꝯfitetur sed se dicit abstinere non posse nihilominꝰ eiꝰ confessionem audias ⁊ dicas ei ꝙ non est ṽa penitẽtia: talis ꝙ dispõnat se q̄nto citius potest ad ꝓpositum abstinendi a peccatis hmõi.

Cõfitẽs dicẽs se nõ posse abstiere audiendus est.

Cũ autem habet ꝓpositum abstinendi a pctis: sed non vult subire onus pnie tam magnum sicut sua pctã reqrũt. dicẽdũ ẽ ei. Charissime fili tu debuisti pro istis pctis pniam agere tantã vel tantã. sed ex quo non vis sufferre eã scias ꝙ exiget a te in purgatorio: et nihilominus ex q̄ habes ꝯtritionẽ ego te absoluã. In hoc eni casu meliꝰ est de mia facere ratiõem q̄ de iusticia. si tñ esset suspectꝰ aliquis de q̄ presumit ꝙ non faciat ꝙ ei pcipit dicẽdũ est ei ꝙ si nõ facias hoc puto ꝙ nõ restituat talẽ rẽ de q̄ ꝯfitetur ꝙ carebit fructu ꝯfessiõis. Et iste est modꝰ optimus ⁊ securus.

De pẽitẽtijs ifirmoꝝ et decedentiũ de hac vita.

Habitꝭ cautelis modis et dispositiõibus penitentiũ in bona sanitate. Uidendũ est de penitẽtijs ifirmoꝝ et decedentiũ de hac vita. Est igit sciẽdũ ꝙ sacerdos circa quẽlibet moriturũ pmo ad eũ veniẽs ita querat fm consilium Anselmi dicens. Charissime fili habes ne forte intentionẽ abstinẽdi a pctis si supuixeris ⁊ de eis satisfaciendi. Et ille dicat ꝙ sic. Item letaris ꝙ in fide xpiana decedis. et ille respõdeat. Etiã. Itẽ fateris te nõ ita bñ vixisse sicut debuisses. rñdeat fateor. Itẽ credis ꝙ ꝓpter te est mortuꝰ filiꝰ dei viuꝰ iesus xps. Rñdeat et. Itẽ credis resurrectionẽ mortuorum. rñdeat etiã. Tũc hortare infirmũ dicens. Age ḡ pniam dũ est aia in te habẽdo verã cõtritionẽ ⁊ in morte xpi verã fiduciã cõstitue. huic morti te totũ committe. hac morte te totũ ꝓtege ⁊ inuolue. Et cũ dñs deꝰ tuꝰ voluerit te iudicare. i. iuxta pctã tua. dic. dñe mortẽ dñi nrĩ iesu xpi obijcio iter me ⁊ iudiciũ tuũ. aliť tecũ nõ ꝯtẽdo. Si dixerit deꝰ ꝙ mereris dãnationẽ. dic. attẽdo crucẽ dñi nrĩ Iesu xpi nulla merita mea: ipsiusq̄ meritũ offero ꝓ merito meo. modo qd ego hr̃e debuissem nõ hẽo. Istis sic habitꝭ audiat eiꝰ ꝯfessionẽ. q cũ ꝯfessus fuerit nõ ẽ ei iponẽda q̄ntitas pnie: sed innotescẽda. xxvj. q. vij. ab ifirmis/ q postq̄ ꝯualuerit illã pniam seruare debebit. Dicat ḡ ei confessor. Bõe fili/ ecce tu ꝓ istis pctis tm̃ deberes pati si supuiueres. vñ ex quo iã nõ potes satisfacere pro eis in p̄senti vita doleas saltem q̄ntũ potes. roga tamẽ amicos ad faciendũ pro te oratiões et elemosynas. si aũt conualueris accedas iterũ ad me ⁊ ego iniũgã tibi pniam salutarem. Quare aũt innotescẽda ẽ pnia taliter decedẽti. Archidia. in dicto. c. ab infirmis. dicit ꝙ ꝓpť duo scꝫ vt sciãt amici quã recõpẽsationẽ facere debeãt et vt iste sciat q̄lr penitere debeat si supuixerit. Et idem ponit verba q̄lr tales sunt ãmonendi dicẽs. Talia pctã q̄lia tu perpetrasti tot annoꝝ a nobis pniam accipiũt: sꝫ te interim q̄usq̄ euaseris forte ex-

Cõsiliũ Anselmi circa infirmos habẽdũ.

Pnia in firmo est înotescẽda/ nõ iniũgenda

pectamus: vt tunc tibi congruam penitentiã imponã. si aũt dñs noster vite terminũ tibi dare voluerit per auctoritatẽ Petri ⁊ Pauli pñcipis cui date sunt claues regni celorũ absoluo te a pctis tuis predictis: ⁊ sacrificia et pces/ necnõ elemosinas et ieiunia: necnõ et cetera opera pietatis que pro te fiant tibi profutura in redẽptionem anime iudico ⁊c̃.

Quõ sacerdos se habere debeat erga infirmos.

Vt aũt practicã habeat sacerdos circa pdicta sic procedat. veniens ad infirmũ premissis istis interrogationibus supradictis / audita cõfessiõe nõ iniungendo: sed innotescẽdo penitentiã eo modo quo supradictũ est sic eum absoluat.

Absolutionis forma morientibus impẽdẽda.

Misereat tui deus oĩpotens ⁊ dimittat tibi peccata tua ⁊ perducat te in vitã eternã. Dñs noster iesus xp̃s te absoluat ab oĩbus pctis tuis que cõmisisti cogitatiõe: locutiõe: opere et omissiõe: et auctoritate dñi nostri iesu christi qua fungor in hac parte ego te absoluo ab oĩb⁹ sentẽtijs excõicationis minoris et maioris ab hoĩe vel a canone in te latis: et ab oĩbus peccatis tuis deo ⁊ mihi cõtritis et cõfessis aut oblitis ⁊ restituo te in gremiũ sancte matris ecclesie ⁊ participatione sacramẽtorũ. In noĩe pa. ⁊ fi. et. s. s. amen.

Si vero decedẽs habet bullã papalẽ a pena et a culpa in agone tãtũ/ tũc obseruet̃ forma bulle ⁊ absoluatur sic. Et primo tã in isto casuq̃ in oĩbus supradictis promittat decedẽs satisfactionẽ oĩb⁹ quibus tenetur: vel a quib⁹ illicite aliquid recepit ꝑ vsuras vel alit̃ iniuste. Et hoc faciat ꝑ se si supraui̇xerit infra certũ tp̃s sibi assignandũ: vel ꝑ suos heredes quos tũc obliget: et tũc deinde absoluat̃ pmittendo sicut pri⁹.

Absolutiõis forma vigore bulle aplice.

Misereat̃ tui oĩps ⁊c̃. ⁊ auctoritate dñi nr̃i iesu christi et sanctorũ Petri ⁊ Pauli. ⁊ auctoritate dñi. N. pape mihi in hac pte vigore grẽ tibi facte cõmissa. ego te absoluo ab oĩbus sententijs excõicatiõis maioris vel minoris ab hoĩe vel a canone in te latis. Cõcedoq̃ tibi oĩm peccatorũ tuorũ de quib⁹ cõtrit⁹ es ⁊ cõfessus plenã remissionẽ. In noĩe pa. ⁊ fi. et. s. s.

¶ Circa pdicta tñ est sciendũ q̄ q̄libet sacerdos simplex in mortis articulo habet plenã auctoritatẽ absoluendi decedentẽ ab oĩb⁹ excõicatiõibus ⁊ pctis. Suata tñ forma eccl̃ie.

Excõicat⁹ in mortis articlo a q̄cũq̃ absolui pt ⁊ sepeliri in cymiterio.

Vñ q̃tũcunq̃ vnus sit excõicatus a iure vel ab hoĩe: dũmõ fuerit in forma eccl̃ie absolut⁹ sepeliet̃ i cymiterio: nisi ius sibi specialiter denegasset sepulturã et inhibuisset. vt pꝫ de torneamẽtis. ꝑ totũ: et sic de alijs. Forma aũt ecclesie circa istos seruanda est hec. Primo si est excõicat⁹ ꝑ ꝯtumaciã promittat stare ⁊ parere iuri. si autẽ est excõicat⁹ ꝓ debito ꝓmittat q̄ q̃cito ꝯualeat satisfaciat creditori: siue sint vsure: siue rapine: siue spolia: siue quodcũq̃ aliud debitũ Qd̓ si contigerit eũ decedere/ tũc ponat heredes suos vl̓ alios habẽtes ibi bonos fideiussores suos q̄ ꝓ ipso satisfaciãt cũ effectu. ⁊ hoc ipi fideiussores debẽt facere et ꝓmittere anq̃ absoluet̃. Dicendũ ẽ etiã ei q̄ si supuixerit infra tp̃s sibi assignatũ postq̃ ꝯualuerit nõ satisfecerit reicidit i sniam eãdẽ excõicationis. vt pꝫ in. c. eos qui de sen. ex. li. vj. Si autẽ eẽt pauꝑ qui non posset facere vel hr̃e fideiussores/ saltim ꝓmittat q̄ postq̃ ad piguiorẽ fortunã veniet vult satisfacere: ⁊ sufficit. de solutõib⁹. odoard⁹. Oĩb⁹ ãt pmissis sacerdos corã testib⁹ pt eũ sepelire i cymiterio vl̓ i eccl̃ia eo mõ q̄ dcm̃ ẽ sup. Vñ sic-

dicit Grego.papa.ix.c.vlti.de se- pul. Cuilibet curato. Parrochia- no tuo qui excõmunicatus est pro manifestis excessibus. videlicet p homicidio incendio violenta ma nuum iniectione in psonas eccl'ia- sticas vel eccl'iarũ violatione vel incestu: dũ ageret in extremis per pbrm suum iuxta formã ecclesie absolutus. non debet cymiteriũ z alia eccl'iastica suffragia denega- ri: sed eius heredes z ppinqui ad quos bona puenerunt ipsi⁹. vt pro eodẽ satisfaciãt cẽsura eccl'iastica sunt cõpellendi. Hec ibi. Et quia multi dubitãt vtrũ taliter absolu- ti in agone postea debẽt absolui p iudicẽ superiorẽ ex quo fuerũt ex cõmunicati. Est sciẽdũ q si pdicti infirmi cõualescũt et faciunt ea q̃ eis iniungũtur non debent vlteri⁹ querere vlteriorẽ absolutionẽ ab aliquo iudice a quo fuerũt excõi- cati: sed contẽti erunt absolutione simplicis sacerdotis p quẽ fuerũt in agone absoluti. al's enĩ ad quid valet illa forma circa eos obserua ta. Illa enĩ absolutio circa eos fa- cta dũ tradebat in agone. licz non decesserit est valida in tantũ ac si per illum iudicẽ p quẽ fuerũt ex- cõmunicati fuisset facta: q: in tali articulo q̃libet sacerdos est papa de pe. di. j. quem penitet. et de sen. excõ. non dubites. et eo. ti. eos q. lib. vj. Sciat aũt sacerdos q̃ absol uit vsurariũ vel raptorẽ: vel incen- diariũ/ sacrilegũ/ homicidã/ pcus- sorẽ clerici/ vel sileṁ in agone sine forma supradicta puta non acce- pta ab eo pmissiõe vl' cautiõe fide iussoria sufficienti q ipse solus sol- uat illos quos negociũ tangit. Te netur enĩ ex quo non satisfecit for- me statute ab eccl'ia z illis subtra- xit. psonam cõtra quã restabat eis actio. Ad hoc facit clem. eos q. de sepul. in fine. nec puta ipm absolu- tũ fuisse quo ad actionẽ: q: eccle- sia non habebit eũ p absoluto: nisi al's sacerdos satisfaceret p eo.

Excõi- cati in a- gone so- luti an postea debẽt p supiorẽ absolui.

Regule q̃b⁹ pctã morta lia atq3 venialia sunt co- gnocenda.

Expedit: modo z pgruis q̃b⁹ se pfessores circa audiẽdas pfessiões re gere debẽt. vtile iudi- caui pfessorib⁹ occa- sionẽ dare aliquã cogscẽdi z si nõ certitudinal'r piecturatiue tñ pec cata mortalia z vẽialia. Pro quo pmo est sciẽdũ q pctm mortale sic diffinit: est pmissio siue omissio vo luntaria recte rõni contraria rõne cui⁹ et de pse pdit gratia. Unẽ ex hoc nõ plus accipe nisi q peccatũ mortale est cõuersio inordinata p delectationẽ ad creaturam supra deũ vel equal'r cum deo. Ueniale autẽ fit p delectationẽ in creatu- ra citra deũ vel sub deo. Et dicit mortale q̃si magis dignũ morte: q: infert mortem culpe: z aufert vi- tam gr̃e. Ueniale autẽ: q: venia di gnum. Et cõmittit veniale ex ipo- tentia z inaduertẽtia z ignorãtia. Et cũ nullũ istorũ pcedat ex ma- lo pposito siue malicia. q̃ dicitur venia dignũ. Ponã igit aliq̃s re- gulas de notitia pctorũ mortaliũ. ¶ Prima est q̃ncunq3 homo pre- fert creaturã creatori. vtputa ma gis ei intẽdendo. sibi plus creden- do. de ipsa plus pfitẽdo q̃ de deo/ aut ei maiorem honorẽ exhibẽdo q̃ deo. sit'r ei plus placẽdo q̃ deo. et mãdatis eius prompti⁹ obediẽ do: aut ei subijciendo: aut diffici- liora pro ea q̃ p deo sustinẽdo pl⁹ in ea q̃ in deo delectando/ aut p ea diuina mãdata trãsgrediendo/ aut in ea sufficientiã suã ponẽdo/ tũc semp presumit mortale pctm. Ex hoc collige q̃ notabile dictum q q̃n amor vel affectio ad creatu- ram siue ad se/ siue ad aliũ tãtum

Pecca- ti morta lis diffi- nitio.

Regule quibq3 ad pctã mor talia co- gnoscen- da.

crescit in hoie vel est tã magna ꝙ in ea ꝯstituit vltim⁹ finis. sic ꝙ aliquis nec actu nec habitu ordinat illam creaturã nec ei⁹ dilectionẽ: aut etiã seipm̃ ꝑm deũ: sed vellet cũ tali creatura contẽtari: ꝛ nõ curat deũ offendere / aut ꝓcepta ei⁹ transgredi ꝓpter illã creaturã. vł nõ curaret de beatitudine dũmõ posset hic manere cũ tłi creatura. oĩa ista sunt mortalia: quia includunt ꝯtẽptũ dei: lꝫ non formalem tñ interpretatiuũ: ꝛ est fruitio creature q̃ preponit deo. Hoc est ꝯtra illos curienses: q̃ amore amasiarũ suarũ debachati dicunt. O si tecũ possem imppetuũ manere nõ curarẽ si de⁹ in celo resideret et me hic tecũ dimitteret. O miser oĩm miserorũ ĩfelicissime: q̃ nõ gustasti q̃ suauis ẽ dñs sperãtib⁹ in se: ꝛ quãta ꝓparauit diligẽtibus se. Si tñ aliqs diligit creaturã plus q̃ debet: sed tñ ꝓpter hoc deũ nollet offendere: aut eius amicitiã ꝑdere: nec trãsgredi ei⁹ preceptũ aut eũ ꝓpter hoc deserere tũc non oꝑtet ꝙ sit mortale. ¶ Scða regula qñ aliqđ ꝯmittit ꝯtra dilectionẽ dei vel ꝓximi notabiliter tũc est mortale. Illud aũt est contra dilectionem dei ꝑ qđ violat amicitia iter deũ et hominẽ: vt cũ fit aliqđ ꝯtra eius ꝓhibitionẽ vel qđ sibi displicet. Illud ṽo fit ꝯtra dilectionẽ ꝓximi qđ hõ facit ꝓximo: et tñ sibi nollet hoc fieri iuxta illud. Nõ facias alijs ꝛc̃. et qđ tibi rõnabiliter ꝛ ex debito vis fieri ꝛc̃. Et põt ẽt attendi penes scandalũ actiuum qđ ego infero ꝓximo meo ꝑ mala exẽpla. Sꝫ q̃tũ iportat ꝯtra dilectionẽ vel q̃tum sit illud scãdalũ ad hoc ꝙ sit mortale non ꝑcise determinatũ est: q꞉ in modico facere cõtra ꝓximũ aut in paruo scãdalizare nõ est mortale. v. ĩ qlibet attẽdat seipm̃ qđ sibi vellet fieri: et qđ sibi nollet fieri: ꝛ ꝑ qđ factũ ꝛ non factũ inter se ꝛ ꝓximũ amicitiam quã simul habẽt solueret. ¶ Tertia regula qñ aliqs ꝯmittit vel obmittit ꝯtra ꝓceptũ dei vel ecclesie vel legis nature vel supioꝝ. Et ꝑsertim si sũt ꝓcepta de necessitate salutꝭ: vel facit ꝯ votũ publicũ: vł ꝯtra iuramentũ licitũ tale est mortale. ¶ Quarta regula qñ aliqđ fit vel omittit contra ꝯscientiã vere vel false dictantẽ aliqđ esse mortale: vel ꝯtra ꝯscientiã formidantem ꝓbabiliter ꝛ dubitatiue an sit mortale: si ꝯscientia non sit sufficiẽter instructa. ¶ Quita regula est de actib⁹ intus manentib⁹. quãdo quidẽ quis hꝫ solã cogitationẽ de aliquo q̃tũcunq̃ turpẽ vel malã absq̃ tñ ꝯplacẽtia seu delectatiõe vel ꝯsensu: tũc nunq̃ est pctm̃ mortale: sed vel veniale vel nullũ. Qñ ṽo est ꝯsensus in actũ: q̃ esset peccatũ mortale: tũc semp est mortale: q꞉ de⁹ voluntatẽ ꝓ facto acceptat. Quãdo aũt cũ cogitatione aut cõplacẽtia est delectatio morosa in aliqđ turpe: ꝛ spẽliter in libidinosis: tũc ẽ mortale ꝑm dictũ Augu. esto ꝙ nõ sit ꝯsensus ĩ actũ sed ĩ solã morosam delectationẽ. ꝛ hoc bñ est attẽdendũ. plures enim hic decipiunt. Ex his ergo iã ponamus practicã de singulis pctis mortalib⁹. Et ꝓmo de supbia que tunc est peccatũ mortale ꝑm p͞mam regulã quãdo qs subtrahit se a subiectione ꝛ obediẽtia diuina. et totam vitã suam ordinat ad laudẽ humanã ꝛ ad vanã gloriã. Talis enĩ ex quo nõ curat hoc facere ad laudẽ dei: sed poti⁹ humanã videtur hoĩes plus diligere q̃ deũ. quia illis plus vult cõplacere q̃ deo. Similiter est mortale per regulam secundã cum quis pro sua supbia facienda faciat extorquere paupes ꝓximos ꝓ suis tunicis põposę faciẽdis. Simlr̃ cũ quis non curat scãdalizare proximos.

Aug⁹.

Superbia qñ ẽ peccatũ mortale.

sicut sunt mulieres ornantes se q̄ prebēt occasionē vidētib⁹ ad concupiscendū eas. Vel cū quis presumptuose trāsgredit̄ p̄cepta dei. vel p̄cepta legis nature. vt faciēs alteri qđ sibi displicet:tūc est mortale per tertiā regulā. Qñ vero qs appeteret humanā laudē vł vanā gloriā alijs modis:tunc est veniale.

Auaritia qñ ē peccatū mortale. Item auaricia est mortale peccatū p secundā regulā quādo aliquis appetit diuitias hñe nō curā do an per fraudē:mēdacia vsuras periuria:p ludos illicitos:vel emptiones:vel venditiōes exercēs illicitas:vel detinēdo debita alioꝝ: vel mercedē seruorū suorum peccat mortaliter. Similiter p primā regulā est petm̄ mortale si nimis magna spes in eis cōstituitur. Est etiam per tertiā regulam peccatū mortale quādo p eis acquirendis negligūtur p̄cepta salutis. vt forisando die dñico vel festiuo. Itē p quartā regulam fit petm̄ mortale. quādo dubitat̄ de cōtractu an sit licit⁹:ꝛ tamē exercet̄. Quādo vero appetunt̄ diuitie plus q̄ sunt necesse:sed tamē nollet eas acqrere malo ꝛ iiusto modo veniale est peccatū

Aug⁹. scđm Aug.i lib. de purgatorio. vel qñ nollet offendere deū: nec in eis confidere/ tunc etiā est veniale ꝛc.

Gula qñ est petm̄ mortale. Itē gula est peccatū mortale p primā regulā quādo qs tantā delectationē in comessatiōe vł potatiōe hȝ q̄ ppter ipsam nō curat deū offendere aut missas negligere vel ieiunia frangere. Itē qñ hō grauat se potu intantū q̄ vsum rōnis amittat/ obliuiscens vbi sit et reddit̄ vt bestia:vel cū aliū studiose inebriat. ꝛ hoc est petm̄ mortale per secūdam regulam. Et hoc est verū si scit fortitudinē potus q: si nescit et bibit excessiue cā cessiōis vel collatiōis amicoꝝ ꝛ socioꝝ est veniale. Itē p quartam regulā est mortale.si qs cōtra cōscientiā sibi dictantē:q: talem potū bibere immoderate ē destructio capit;:vel q: hoc ē petm̄ tali die:vel q: inde scādalū orit̄ ē petm̄ mortale Hoc attēdat pbr̄ visitans tabernas:ex cui⁹ visitatiōe scādalizant̄ laici. si talis peccat mortal'r iudicet seipȝ Si aūt qs comedit vł bibit ex delectatiōe vel vltra mēsurā:vel preciosos cibos sumit:sȝ tñ nollet ipe sibi p hoc ordinare aliqđ iped:mētū saturatis vel salut;: lȝ ei eueniat dolor capitis vel infirmitat; al'as est veniale.

Ira qñ ē peccatū mortale Itē ira quādo pcedit vsq; ad odiū pximi:ita q̄ vult notabiliter nocere proximo in rebus corpore vel honore .est mortale p secūdam regulam. Si autē ex cōmotione subita vult malū pximo nō bene deliberat⁹.qđ tamen deliberatus nō faceret non est mortale.

Inuidia quādo ē mortale peccatū. Item iuidia que est tristitia de bono pximi.si pcedit ex odio psonali est peccatū mortale per secundam regulam:vel si gaudet de malo pximi ꝛ tristatur de ipsius bono:ꝛ tamen ex hoc nullā habet vtilitatem sp est mortale. Sed si ideo gaudet de malo ne sit ei nociuus: puta gaudet de sui inimici depressione vt p hoc sit sibi ad nocendum minus potēs hoc nō est petm̄ mortale. Similit̄ detrahēs ꝛ infamās ex iuidia est mortale.

Luxuria qñ est peccatū mortale. Itē luxuria que est ōis coitus extra thorū matrimonialē semp est petm̄ mortale Similiter cōcupiscētia cum delectatione morosa: vel consensus in talem actū. Et omnis act⁹ turpis in locis ipudicis vt oscula ꝛ alia q̄ verecūdaretur hō facere corā hominib⁹ sunt petā mortalia. Similiter dicendū est de amicitia ꝛ fauore viri et mulier;.qdā dicūt q̄ ē mortale petm̄ eo mō videlicet dū vn⁹ vult cōplacere alteri in actib⁹ p̄sc̄ptis.s.osculis motib⁹ ꝛ tactib⁹ inordinatis dans sibi ptātem in se exercēdi:vel hñs animū paratum

ad hoc dum alter nollet exercere. Et tales stātes in tali periculo vel ꝓposito nō sunt in via salutis. Itē accidia est rediū de diuinis rebus et de rebus sp̄ualib⁹: vel tarditas et pigritia ad audiendū de deo et faciendū ea q̄ ad deū spectant: et est mortale. Vn̄ p3 ꝙ distractio cogitatio vl' occupatio exterior infra diuinū officiū est peccatū accidie. Et si ē studiosa applicatio ad talia impertinētia: ita ꝙ nō curet homo a se repellere hm̄oi cogitationes et dimittere occupatiōes est mortale pctm̄. Et nota circa p̄dicta ꝙ aliud est mortale: aliud venia le/ et aliud criminale. vn̄ inter mortalia et crimīalia est differentia sicut inter genus ꝛ speciē: nā oē criminale est mortale sed nō econuerso. multa eni mortalia sunt q̄ non sunt criminalia. i. capitalia q̄ non inducūt decapitationē siue depositionē vel exiliū vel itrusionē carceris. licet quoddāmodo oē pctm̄ vocet crimen. di. xxv. vnū orariū. §. criminis appellatio. Primū peccatum criminale est peccatū heresis: vt errare in fide trinitatis. xxiij q. ij. primum. Secundū est incest⁹ vt habetur. xxxij. q. vij. ca. adulteriū. ꝛ. c. flagitia. Tertiū ē homicidiū. l. dist. placuit. Quartū crimē lese maiestatis. vj. q. j. si qs. iij. q. v. accusatoribus. Quintū crimē sacrilegij. ij. q. j. in primis requirendū est. xvij. q. iiij. si quis in atrio. et c. frater. Sextū incestus. iij. q. iiij. consanguineoꝝ. xxxv. q. iij. de incestis. et eadē. q. viij. hec salubriter. Septimū conspiratio. xj. q. j. conspirationū. et. c. si quis clericoꝝ. Octauū adulteriū. xxij. q. vij. qd in oib⁹. et eadē causa. q. iiij. Nonū falsum testimoniū. xxij. q. iiij. non peierabis. vj. q. j. q̄cunq̄. Decimū est crimē symonie/ respectu cuius oia criminia pro nihilo reputātur vt de symonia. sicut symoniaca. j. q. vij. c. vlti. Undecimū est vsura. iiij. q. iij. plerīq̄. Alia aūt pctā nō vocātur criminalia: q2 nō sunt capitalia: lic3 mortalia sint. sunt eni dispēsabilia sine decoloratione status ecclesie. j. q. xij. dispensatores et. c. ꝛ si illa. s̄m Archi. xxv. di. audire. Itē pctā mortalia sunt oīa ꝯtra decē precepta cōmissa: q̄ enumerat aplus. ad Roꝫ. j. vt idolatria/ auaricia/ inuidia/ ꝯtentio/ dolus/ susurratio/ detractio/ ꝯtumelia/ supbia/ elatio/ inuentio maloꝝ/ inobediētia. Nā qui talia agūt/ digni sunt morte. Item ad Gala. v. enumerat alia dicens. Manifesta sunt opa carnis: q̄ sunt fornicatio. im̄udicia/ ipudicitia/ luxuria/ auaricia/ veneficia/ inimicitia/ cōtētiones/ emulationes/ rixe/ dissentiones/ secte inuidie/ homicidia/ ebrietates/ comessatiōes. Et sequitur. Qui talia agūt regnū dei nō ꝯsequētur. Ad ista aūt reducunt' oia alia mortalia. S3 pctā vēialia enumerat Aug. xxv. di. q̄ıs. vt cū aliquis plus accipit in cibo vel potu q̄ sit necesse. pl⁹ loquit' q̄ oportet pl⁹ placet q̄ expedit. q̄tiens pauperē importune petētē exasperat vel si sanus alijs ieiunātibus prādere voluit. Aut somno dedit⁹ tardius ad eccl'iam surgit: aut vxorē excepto desiderio filioꝝ cognoscit quod tn̄ sepe est mortale. quotiens incarceratos tardius req̄sierit vel firmos non visitauerit. Si discordes nō ꝯcordare curauit. Si plus filiū vxorē vel seruū exasperauerit seu increpauerit aut correxerit. Si fuerit plus blandit⁹. i. adulat⁹ alicui q̄ expedit. Si pauperib⁹ esurientib⁹ nimis delicatū cibū preparauit. Si in eccl'ia aut extra ecclesiā iocosis vel fabulosis vl' ociosis verbis institerit. Si alıqd iurat incaute qd postea iplere nō potest. Vel cū ex facilitate vel temeritate maledicit. Hec oia ꝓ tanto

Accidia qn̄ ē peccatum mortale.

Pctm̄ mortale ꝛ criale quō differunt.

Peccata crialia inducunt decapitationē ꝺpositionū.

Pctā venialia q̄ sunt s̄m August.

diutius ꝑtraximus putātes multum eē vtile circa hoc sacrm̄ pnie cognoscere pticulariter: et ad oculum illa sine quoꝝ cognitione non bene pōt expediri istud sacrm̄.

De sacramento extreme vnctionis.

Thema.

Infirmatur quis ex vobis inducat pbr̄os ecclesie vt orēt sup eum vngētes eū oleo i noie dn̄i. Jaco. v. c. Quia vt dicit glo. de appel. c. qua frōte. homo ꝑpter pctm̄ citi⁹ mori p̄sumitur. xj. q. iij. epi. et. xij. q. j. ca. ij. et. xxiij. q. iiij. ea vidicta. et glo. ordi. sup ṽbo thematis dicit ꝙ multi ꝑpter pctā plectūtur morte corporis. Hic est ꝙ saluator ꝓuidēs de remedio ꝯtra pctā hoīm sanoꝝ vt de pnia: ꝓuidere etiā est dignatus de remedijs cōtra pctā hoīm infirmoꝝ vt de extrema vnctione: ꝑ quā qdē pctā venialia dimittūt̄ et etiā infirmitas corpor̄ interdū alleuiat̄. vn̄ seqtur i themate. Et orō fidei saluabit infirmū / et alleuiabit eū dn̄s. Glo. interlin̄. i. si eū cōtigerit mori sic dimittentur. Et hoc bene expressum est i aplīs. de quib⁹ dr̄ Mar. vj. ꝙ vngebāt oleo multos infirmos ⁊ sanabātur: qd̄ vtiqꝫ fit ṽtute hui⁹ sacri / et nō alia simplici vnctiōe. Nam apl̄i tūc vngentes cōferebāt hoc sacrm̄ a xp̄o eis p̄ceptū. Vn̄ dicit de lyra super Mar. vbi. s. ꝙ ex eo ꝙ apl̄i sic vngebant patet ꝙ vnctio extrema q̄ est infirmoꝝ fuit instituta a xp̄o. Et est ꝯtra multos dicētes ꝙ Jacobus apl̄us i ṽbis p̄missis eā instituisset / qd̄ est falsum: cū nullus apl̄s aliqd̄ sacrm̄ instituere potuit sꝫ bene publicare potuit institutū. Et hoc fecit Jacob⁹ in ṽbis p̄missis nr̄i thematis: dicēs. Infirmatur qs ex vobis ⁊c̄. Unde dicit Tho. in. iiij. dist. xxiij. q. j. artic. iij.

Hō citi⁹ mori p̄sumit̄ ꝑpt̄ peccata.

Extrēa vnctio pctā venialia delet.

Sacrm̄ vnctiōis qs instituit.

ꝙ oīa sacrā xp̄s instituit per se: sed que sunt difficiliora ad credendū illa ꝑ se ꝓmulgauit: alia aūt seruauit apl̄is ꝓmulganda: sicut extremam vnctionem / et cōfirmationē. Unde ꝑ ista ṽba thematis nostri a Jacobo fuit istud sacrm̄ ꝓmulgatum ⁊ non institutū. Diffinitur aūt extrēa vnctio sic ẜm Scotum vbi supra. Est vnctio infirmi hoīs facta i partib⁹ determinatis corporis cū oleo cōsecrato ab epō ministrata a sacerdote certa verba cū intētione debita ꝓferēte ex institutione diuina efficaciter significās curationē venialiū. Ex qua diffōne satis patet euidēter a quo debeat istud sacrm̄ cōferri: ex qua materia / et sub qua forma. de qb⁹ per ordinē est vidēdū. Et p̄mo sciēdū est ꝙ materia hui⁹ sacri est oleum oliue ab epō consecratum. Et non est oleum balsami / sicut in cōfirmatiōe. Cui⁹ ratio est: qꝛ qui habet exire de via non opꝫ ꝙ habeat odorē bone fame que ꝑ balsamum designat̄: sed sufficit ip̄m habere bonā cōsciētiam. Nec pōt aliquis hoc sacrm̄ cōferre nisi sacerdos: et si alius confert nihil facit. Unde in diffinitione dr̄ a sacerdote ministrata. Scd̄o sciēdū est de forma hui⁹ sacramēti: que est septuplex ad septem vnctiōes p̄cipales. Circa quod sciēdum ꝙ in quibusdam ecclesijs dr̄ hec forma in collatione hui⁹ sacri. Ungo oculos tuos oleo sacrificato In noie patris ⁊ filij et spi. s. Sil'r vngo nares ⁊c̄. et cōsequēter labia / manus et pedes. Sed in rei veritate ista verba non sunt vera forma huius sacramēti: sed bene sunt dispositio ad formam. Forma aūt hui⁹ sacri vera est hec. Per istam sacrā vnctionem ⁊ per istā sacratissimā benedictionē indulgeat tibi dn̄s quicquid deliquisti per visum. Sil'r resumēdo sup aures: nares: labia: ma-

Unctionis extreme diffinitio ẜm Scotū.

Unctionis extreme materia.

Unctionis extreme forma.

nus ꝛ pedes. Licet aūt i hoc sacro
fiāt multe vnctiones: vltima tñ vn
ctio scꝫ in pedibus est forma respe
ctu oīm precedētium: et agit i vir=
tute oīm. Et ideo in vltima gr̃a in=
fūditur. que effectū sacr̃i prebet.
Unde fm Tho. in. iiij. disti. xxiij.
Si iam alique ptes essent inūcte/
et presbyter deficeret sicut contin
git in pestilētia: qḋ factum est non
debet iterari: sed vnctiōes que re=
stāt p aliū sacerdotē debēt cōple=
ri. Sunt ḡ pbr̃i cauti vt de cetero
corrigant libros suos ꝛ agēdas in
quib⁹ cōiter habēt formā sacr̃i hu
ius p illa ṽba. Ungo oculos tuos
vel nares tuas ꝛc̃. Istud eñ sacra
mētum cōfert per modū suffragij
fm Tho. et ideo daṫ per solā ora=
tionem: et per ṽba optatiui modi.
Uñ dicit Jacob⁹ in ṽbis thema=
tis. Inducāt pbr̃os vt orent p eo.
Illa ṽo ṽba Ungo ocl'os tuos ꝛc̃.
non sunt de substātia sacr̃i / sed de
bene esse fm Pet. de tharan. dist.
xviij. et Tho. in. iiij. q. iij. arti. ij.

Unctio extrema qb⁹ cōferēda est.

¶ Quibus aūt cōferēdū sit hoc
sacramētū? Rñdeo q solū est dan
dum infirmis / et nūq̃ sanis: nihil
eñ efficit in eis. Et hoc ptꝫ ex dif=
finitione prius data: in qua diciṫ
q hoc sacr̃m est infirmi hoīs. Nec
debet dari infirmis istud sacramē
tum ex periculo exterioris violen=
tie: puta armoꝝ vel submersionis
fm doctorē subtilēin. iiij. di. xxiij.
Et ex hoc soluo vnum dubiū: de
quo cū audirem sniaꝝ libros dubi
tabaṫ a lectorib⁹ et a formatꝭ bac
chalarijs sacre theologie an va=
leat vulneratis vel submergendis
hoc sacramētum. Ptꝫ eñ q non.
Dic eñ pbabiliter q si q̃s est vul=
neratus: et ex vulnerib⁹ inflictis
incidit in infirmitatē lōgā ex qua
desperaṫ de vita sua: puto q ei fit
dādum. sed al's recēter vulnerato
iam decedēti nō est dādum. Sil'r
suspēdēdo vel submergēdo nō est

Sacr̃m hoc an subito vulneratis vl' submergēdꝭ dādū est

dandum: q2 illi non dicūtur infir=
mi: nec moriūtur ex defectu natu
re / sed ex euētu fortune fm Pet.
Item non debet dari pueris / fu=
riosis ꝛ amētib⁹: qui prius non pe
tierūt hoc sacramētum. Si q̃s tñ
senio deficeret subito in articulo
mortis pōt ei dari hoc sacramen=
tum. Sed tamen adultis vsum ra
tionis habētib⁹ non datur nisi pe=
tāt specialiter. Sed tñ qui in vita
sua habuit bonum ppositum oīa
sacramēta suscipiēdi sibi necessa=
ria vel vtilia: etiam si amitteret lo=
quelam vngatur in noīe xp̃i. Non
debet etiā quis inūgi sepius in ea
dem infirmitate / nisi eadem infir=
mitas vltra annum protrahatur:
ita q vno anno in eadem infirmita
te null⁹ bis inūgatur: ne sacramen
tum istḋ vilescat. Iteratur tñ hoc
sacramētum in diuersis infirmita
tibus: vel in eadem recidiua: quia
non habet effectum perpetuum:
eo q sanitas corporis ꝛ mētis que
sunt eius effect⁹ reiterari possunt
et amitti ꝛ recuperari. Debet aūt
fieri vnctio sup organis quinq̃ sen=
suum: que sunt quasi prime radi=
ces peccādi. Unde oculi vnguṅ
ppter visum quo peccamus. Au=
res ppter auditum: nares ppter
odoratum: labia ppter gustū: ma=
nus ppter tactū: pedes ṽo ppter
vim motiuam: qḋ non est de neces=
sitate. Cor aūt non vngatur: q2 est
principium immediatum vite ꝛ re
motum actionis. nec genitalia p=
pter immūdiciam ꝛ reuerentiā sa
cramēti. nec lingua ppter aboia=
tionem. Item fm Tho. mutilati
inūgi debēt quāto ppinqui⁹ pos=
sunt circa partes que inūgi debue
rāt: q2 q̃uis non habēt mēbra / tñ
habēt potentias que illis mēbris
debentur saltem in radice: et ideo
interi⁹ peccare possunt per ea que
ad eos pertinēt. Et effectus extre
me vnctiōis fm Tho. est quedam

Sacr̃m extreme vnctiōis pueris / furiosis et amētibus non est conferēdum.

Sacr̃m extreme vnctiōis an iteratur.

Unctionis extreme effectus fm Thomā sūt duo.

sanatio spūalis que datur contra quādam debilitatem vel ineptitudinem q̄ in nobis relinquit̄ ex peccato actuali vel originali: contra quā debilitatē homo roborat̄ per hoc sacr̄m. Et quia hoc robur seu fortitudo grām facit/secū non patitur peccatū: ideo ex cōsequēti si inuenit peccatū aliqđ veniale vel mortale oblitū quo ad culpā tollit dūmodo non ponat̄ obex ex parte recipientis. Secūdarius aūt effectus eius est corporalis sanitas.

¶ Sed di. quare non semꝑ homo infirm⁹ vnctus surgit de infirmitate: sed sepi⁹ morit̄. R̄ndeo q͏ cum in isto sacr̄o sanitas est effectus secūdarius: et ideo non dat̄ nisi ꝑm q͏ expedit ad sanitatem spūalem: q2 tūc semper eā inducit dūmodo non sit impedimētū ex p̄te recipiētis. Vñ p̄tȝ q͏ vnctus in extremis si non surgit ab infirmitate illa per illā vnctionem signū est q͏ sanitas corporalis est sibi nociua/et vult de⁹ potius eū sic habere infirmū q̄ sanū. vel signū est q͏ infirm⁹ non bene disposit⁹ est in consciētia: ita q͏ adhuc aliq͏d habet qđ impedit ne sanitas corporalis sibi restituatur: al's raro fallit. In hoc em̄ sacramēto vnctio exterior est sacr̄m sed res sacr̄i est sanitas corporis et aie. Res aūt et sacr̄m est vnctio spūalis interior. i. mētis iocunditas vel solatiū. Pōt aūt hoc sacramētum sacerdos conferre cū vno clerico q̄ sibi r̄ndeat ad orationes et ad psalmos q̄ ibi dicūtur. Si tñ caret clerico/pōt sol⁹ expedire totum ꝑm Guilhelmum et Hostiē. Si aūt vngitur sacerdos non est opus clerico q̄ respōdeat ad psalmos ⁊ ad orones: sed ipemet respōdeat sol⁹ dicēs cum dr̄ in letania. Sācta maria: ora p̄ me. Scte petre: ora p̄ me. ⁊c. Sil'r cū dicitur. A morte ꝑpetua. respōdeat: libera nos dñe. Nec vngātur sacerdoti manus in palmis interioribus: q2 ibi vncte sunt per ep̄m in ordinibus: sed exteri⁹ vngātur i supficie. De hoc tamen non est magna vis qualitercūq3 faciat: sed tamen illud securius est et tutius.

¶ Practica hui⁹ sacr̄i est facilis. Nam p̄mittit sacerdos p̄rimo veniēs in domū infirmi septem psalmos penitentiales cū letania. Demum q̄rat ab infirmo si postulat sacrā vnctionem. Tertio dicit orationes positas i libello ad hoc congruas. Quarto vngit eum forma supradicta. Quinto tergit cū stupa canapi vel lini loca vncta ⁊ ꝓijcit i ignē. Sexto lauat man⁹ sale et aqua: et sil'r ꝓijcit ad ignem. Septimo alligat loca illa mundo pāniculo vsq3 ad tertiā diem: que tertia die cōburent̄. Octauo relinquit signū passiōis xp̄i: in cui⁹ virtute istud sacr̄m sicut ⁊ alia habet virtutem sanatiuā aīe ⁊ corporis. Unctionis extreme modus.

¶ De sacramēto ordīs.

Regale sacerdotium: gens sancta: populus acq̄sitionis. j. Pet. ij. Et si xp̄s descēdēs de celo ad terras humanum gen⁹ non solū a seruitute diabolica redemit/et libertati ac dignitati restituit. iuxta illud. Non sum⁹ em̄ filij ancille/sȝ libere: qua libertate liberauit nos christ⁹. Ad Gal. iij. et Joh. viij. Si fili⁹ vos liberauerit vere liberati eritis. multo tñ meliori modo statū sacerdotalē i illa libertate extulit ⁊ dignificauit: ita vt non solū ip̄i sacerdotes sint liberi modo cōi vt ceteri hoies i cōione vni⁹ fidei et pticipatione sacroꝝ/sed etiā q͏ sint q̄si duces/p̄sides ⁊ reges: dispēsatores ⁊ rectores diuinoꝝ mysterioꝝ. vñ dicunt̄ sacerdotes q̄si sacri duces vel sacra dantes: vel sacra sacrificantes seu consecrantes: qđ vtiq3

maximũ est ⁊ excedẽs cõem statũ fideliũ. Vñ merito Petrꝰ nesciẽs eos cõparare alijs ꝙ excellentissimis personis in cõgregatione fidelium: scʒ regibꝰ dicit. Regale sacerdotium. Ne ꝙ sacerdotes putarẽtur esse tm̄ nobiliores vt reges: additur: gẽs sancta: scʒ spãliter sctĩficata dño iesu xp̄o: ⁊ ne leuis reputationis in sctĩtate estimarẽtur vt ceteri: subiũxit. populꝰ acquisitionis. i. spãliter acquisitꝰ et deo appropriatꝰ. Non eĩm sacerdotes solum sunt popl's dei ⁊ oues pascue eius iure creationis vt oẽs hoies: nec redẽptiõis solũ vt oẽs xp̄iani: sed iure specialissimo et peculiari: quo vocauit eos vt virtutes eius nũciẽt. vt dr̄. j. Pet. ij. Quibꝰ non supra hoies solũ ſʒ sup seip̄m quodãmodo dedit potestatẽ: dãdo videlicet eis potestatem consecrãdi et conficiendi corpus suum ⁊ sanguinem. vt dicitur Matth. xxvj.

De dignitate sacerdotali.

¶ Circa igr̄ sacr̄m ordinis sacerdotalis vidẽdum est primo de substãtialibus. scd̄o de accidẽtalibꝰ. tertio de cautelis. Quãtũ ad primum sciẽdum ꝙ ordo sic diffinit̄ p magistrũ sñiarum. lib. iiij. di. xxiiij. est signaculũ quoddã eccl'ie p qđ spũalis potestas tradit̄ ordinato. Ita etiã diffinit Hugo de sctõ victore. Ordo aũt sacerdotalis ƒm doctorẽ sic diffinit̄ i specie. Ordo est institutio i gradu eccl'ie simpliciter preeminẽte: disponẽs habentem ad cõficiẽdum eucharistie sacramẽtũ facta ab ep̄o p certa ṽba cũ intẽtione debita ꝓferẽte. Et in ipsa ordinatiõe quoddã est sacr̄m tãtũ vt ptãs q̄ tradit̄: quoddã res tm̄ vt grã que cõfert̄: quoddã res et sacr̄m / vt caracter q̄ imprimit̄ i singulis ordinibꝰ vt stati patebit.

Ordis sacri diffinitio.

¶ Sũt aũt sex de substãtia huiꝰ sacri. Primum est ptãs ordinãtis q₂ opʒ vt sit ep̄s. Scd̄m est materia scʒ vnctio in sacerdotibꝰ: et tactus illorum q̄ sunt tangẽda. Tertiũ est forma ṽborum. Quartũ est sexꝰ virilis: q₂ femina ordinari nõ põt: nec recipit caracterem ordinis si millesies ordinaret̄. Cuiꝰ ratio est ƒm Tho. q₂ cũ i sacerdotio debeat significari eminẽtia gradꝰ: et femina tenet statum subiectionis: ideo non est apta ad suscipiẽdũ hoc sacramẽtũ. Quintũ est intẽtio debita vt ep̄s intẽdat cõferre ⁊ clericꝰ suscipere. Sextũ est ꝙ ordinandꝰ sit priꝰ baptizatꝰ: al's non susciperet hoc sacr̄m: q₂ fundamẽtũ oĩm sacrorum et ianua est baptismꝰ. Ubi aũt fundamẽtũ deest / nihil desup edificari põt. de pb̄ro non baptizato. c. miserãte. ⁊. c. veniens. Caracter aũt cõfirmationis non precipitur de necessitate / ſʒ de cõgruo.

Ordis sacri sex hʒ nc̄ia.

¶ Ulteriꝰ est sciẽdũ ꝙ septẽ sunt ordies. Primꝰ est ostiariatꝰ: cuiꝰ est custodire locũ ꝓfectiõis sacrorum ab imũdis scʒ infidelibꝰ et excõicatis. Scd̄s est lectoratꝰ: cuiꝰ est legere ꝓphetias ad instruẽdũ illos q̄ volũt credere. Et ideo ƒm Tho. ꝓphetie q̄si p̄ma rudimẽta eis legẽda cõmittũtur. Tertiꝰ est exorcistarum: quorum est artare demones p adiuratiõem ne dominẽtur in corpore nõdũ baptizato. Quartus est accolitorum: quorum est pũtare materiã: vrceolũ cũ aqua et vino: et lumen accẽdere. Alijq̄ vo enumerãt adhuc alios duos ordines: scʒ psalmistarum ⁊ cãtorum: q̄ tñ ƒm Tho. in. iiij. disti. xxiiij. q. iiij. arti. ij. non sunt ordines: nec sunt illa noĩa ordinum sed officiorum: tñ inter ordines large acceptos computãtur. Et isti vocantur minores ordines q̄s pñt abbates bñdicti cõferre inclusiue vsq₃ ad lectoratũ. vt. lxix. disti. q̄m videmus. vbi glosa dicit ꝙ pñt facere psalmistã: ostiarium et lectorẽ. et hoc lʒ abbati i suo monasterio. Exorcistã ṽo aut accolitum facere nõ licet: q₂ isti duo per

Ordies sunt septem.

solum epm fiūt. vt dr ibidem.in.c. non op3. Hec fuit snia Hugonis et Laurentij:quos sequit Archi. ibidem. Idem tenēt Raymūdus et Goffredus in sententijs eoꝝ.de epo qui renūciauit epatui. Et pōt abbas taliter ordiare supradictos non solū in quattuor tēporib⁹/sed etiā dieb⁹ dñicis:sed tñ in suo monasterio: al'as alteri faceret preiudicium. Istam aūt habet potestatem abbas non solū ex ordine/sed ex potestate benedictiōis.vñ licet abbas non cōsecrat⁹ manū imponere non pōt ordinato. vt in.c.qm videm⁹.ꝛ.c.non op3.ꝛ.c.cū cōtingat.de eta.et q̄li.ordi.tñ manū benedictionis pōt imponere.de suplen.negli.prela.c.j.sc3 recipiēdo pfessos:et sic non pōt ordinem cōferre nisi sit bñdict⁹. De hoc iam determinatū est de priuilegijs.c. abbates.li.vj. et de colla.ibidem.

Sacerdos psalmistam et cātorem pōt ordiare. Immo psalmistā et cantorem potest ordinare simpler sacerdos.vt xxiij.dist.vbi dr. Psalmista ꝛ cantor pñt absq3 licētia epi sola iussione pbri officiū suscipere cantādi: dicēte sibi presbytero Uide vt qd ore cantes corde credas:et qd corde credis operib⁹ approbes. Laurentius etiam.xcij.dist.non licet. exponit hoc.c.cū dicitur in eo officium cantādi suscipere.i.suscepti officij executionem. Quod etiam pbat Host.in summa de ordinat; ab epo qui renunciauit epatui circa principium. Raymūdus vero in summa eodē titulo notauit hoc intelligēdum de sacerdotib⁹ curā habētib⁹:qui soli hoc possunt. Uidetur tñ ꝙ cum nec alios ordines posset quis exequi sine licētia ei⁹: ita nec aliquid specialitatis i psalmista hoc introducat. S3 Inno. Ber. et Petrus de sampzana dicūt hoc posse quēlibet sacerdotē. Et hāc vltimam sniam approbat Archid.in predicto.ca.psalmista.

Uerum aūt insigat caracter anime per hmōi ordinem dicit ibidē Archi. ꝙ nemo scit:et ideo percutiens talē non incidit in canonem. Quia vt dicit Uincē.hic ordo nō est de principalib⁹: nec dicit ordo pprie/sed large. Et istam sentētiā tenēt theologi q̄ dicūt psalmistatum/cātoriatum ꝛ epatum nō esse ordines. Credit tñ Archidiacon⁹ vbi supra ꝙ percutiens psalmistā incidit canonem: nec sup eū seculare iudicium pōt habere potestatem.et dicit ꝙ si omittat ordo iste et conferat lectorat⁹ et accolitat⁹ non est repetēd⁹. Host.tñ in.c.cōtingit. de eta.et quali.ordi.dicit ꝙ sit repetendus. Hec de istis.

Sacri ordines q̄ dicūt. ¶ Deinde sequūtur sacri ordines qui dicūtur maiores. Primus est subdyaconat⁹: ad quem pertinet oblationes recipere ab offerētib⁹/ et eas dyacono offerre. Item legere ep'lam.ꝛc. Scōs est dyaconat⁹ ad quē pertinet hostias ordinare in altari:silr legere euāgeliū. Tertius est presbyterat⁹: ad quē pertinet cōsecrare corpus xpi ꝛ sanguinem: et hic est actus principalis. alius aūt cōsequēs sc3 soluere ꝛ ligare per quē actū preparat corp⁹ xpi mysticum scil3 fideles xpiani: vt sunt apti ad corpus xpi verum.

Epatus an sit ordo. ¶ De epatu aūt an sit ordo est diuersitas iter theologos ꝛ iuristas. Nam theologi dicūt eum non esse ordinem. Iuriste po cōiter tenent ꝙ sit ordo.de quo Ioh.and.in nouella sexti notat pulchre circa primum. Et hoc idem tenet doctor subtilis i.iiij.sniaꝝ.di.xxiiij.ar.ij. In quolibet aūt ordine caracter imprimitur cū eis per epm porrigitur liber cū forma verboꝝ. Accolito cū datur candelabrum. Subdyacono cū dat calix vacuus cū alijs vasis quoꝝ vsus est i cōfectione eucharistie. Dyacono et pbro qñ epūs iponit manū capiti: et hec

impositio cõfert plenitudinẽ grẽ. Tho. tñ dicit dist. xxiiij. q. v. ar. ij. q subdyacono imprimit character in datione calicis tãtũ: cui actus principalis est circa vasa tantum/ et nõ circa cõtẽta i vasis. Vñ non põt tãgere corp xpi sine necessita te magna. Sed act dyaconi nec est sup vasa tñ nec sup cõtẽta i vasis: q2 ille est act sacerdotis: s3 est sup corp cõtẽtũ in vase tñ. Unde ei est dispẽsare corpus xpi i patena/et sanguinẽ in calice: ideo ptãs ei ad actũ nõ potuit exprimi p dationem vasis tñ / nec materie tñ: sed exprimit per actũ in hoc q datur sibi liber euangelioꝝ. et in hac datiõe imprimit caracter ẽm Tho. vbi. s. dicẽs q cõtract iste instrumẽtoꝝ talium est de essentia sacri: q2 dr Accipe hoc aut illud. Impositio aũt man non est de necessitate z substãtia huius sacramẽti vt de sacris iterã. c. vlti. Et licet isti caracteres in essentia distinguantur/tñ i fine vniũtur: q2 ad vltimũ caracterẽ presbyterat ẽm Petrũ in. iiij. disti. xxiiij. q. ij. ar. j. et Joh. parisiẽsis non est credẽdum q caracter vnius ordinis presupponat caracterem alteri ordinis. Nam vt dicit Tho. vbi. s. in pmitiua ecclesia aliqui ordinabant ad pbros q tñ prius inferiores ordines non acceperũt: et tñ poterãt q inferiores: sed hodie statuit ecclia vt non ingerat se qs ad maiores q prius in minorib officijs se non humiliauit: ideo hoc est de congruitate et non de necessitate. ¶ Et nota ẽm Tho. in. iiij. dist. xxiiij. q. ij. arti. ij. q eps primo preparat ordinãdos per tria: scil3 per benedictionẽ per quã diuinis officijs mancipãtur. per man impositionem per quam datur plenitudo grẽ: per quam ad magna sunt idonei: et solis dyaconis z presbyteris fit man impositio. tertio per vnctionem ad aliqd sacramẽtum tãgẽdum: qd fit solis sacerdotibus / qui xprijs manib tangũt corpus christi. Unde etiã calix et patena vnguntur.

¶ De accidentibus huius sacramenti.

Est aũt sciendũ q illa dicũtur accidentalia sacramẽti q requirũtur de congruitate et nõ de necessitate sacri Cõgruũ est ergo primũ vt non ordinetur qs ad sacros ordines nisi habeat etatẽ legitimã. Etas autẽ pro subdyacono est. xx. annoꝝ. pro presbytero. xxv. et ponit in clemẽtina de etate z quali. preficien. ca. generalem. Et vt notat Joh. and. in. c. et tui. de preben. li. vj. in glosa iiij. nõ est opus seruare interstitia lõga tẽpoꝝ in ordinib suscipiẽdis sicut prius. Unde habens etatem legitimã laicus l carnisprivio põt cantare missam in sacerdotio constitutus i festo pasche. Si tamen quis in minori etate recipit hoc sacramẽtum tenet: sed peccat/ et debet suspendi ab executione ipsius: et ordinator a collatiõe ordinum: et cũ hoc põt cõpelli vt sibi prouideat de aliquo bñficio. vt de tẽp. ordi. c. vel non est. Hoc enĩ q quis imperfect annis discretionis recipiat sacramentum ordinis: licet ẽm Tho. sit ppter honestatem sacramenti institutum ita vt iam sit ex necessitate precepti non tamen ex necessitate sacramẽti. Unde si ordo sacer cõfertur puero carenti vsu rationis/ tenet quantum ex vi sacramẽti. Dicit tamen Tho. q in illis sacramẽtis vbi act suscipientis requiritur: ibi vsus rationis est de necessitate sacramẽti: sicut i penitẽtia z matrimonio. Sed in quibus actus suscipiẽtis non requiritur/ vsus etiã rõnis non est de necessitate sacramẽti: sicut est i ordi-

Sacramenti ordinis accidentalia que dicunt.

Pẽa suscipiẽtis ordinem ante etatem legitimam.

ne sacro vbi solū sp̄ualis p̄tās daꝛ. et ideo vsus rōnis non requiritur. ¶ Sciēdum ꝙ licet laic⁹ ignarus nihil sciēs de littera ordinē posset sacrū suscipere quantū est ex vi sacramenti: peccat t̄n grauiter ep̄us cōferēs tali ordinē sacrū. Nam dicit Tho. ꝙ teneꝛ ordinād⁹ scire qđ ptinet ad ei⁹ officiū ƀm mag' ꝛ minus. Unde sacerdos religiosus ex quo recipit potestatem t̄m sup corpus x̄pi verū cōsecrādi: ideo sufficit ꝙ solū sciat illa q̄ requiruntꝛ ad consecrationē corporis x̄pi. Curatus aūt vt pleban⁹ teneꝛ plus scire: q: p̄moueꝛ sup corp⁹ x̄pi mysticum: qđ est eccl̄ia. Uñ dꝫ scire ea que spectāt ad pp̄lm. Ad ep̄m ƥo ptinet scire etiā difficiles q̄stiōes sacre scrp̄ture. Dr ergo dr ꝙ de substantia sacri ordinis sunt eloqa diuina: vt dr. xxxviij. dist. oēs psallētes. exponēdū est nō de substātia ordinis/sed de substātia executionis: q: scꝫ talis exequi non pōt sacrum ordinem/nisi sciat illđ qđ ad illū ordinem spectat exequēdum. ¶ Item licet sex tp̄a anni sunt deputata ad cōferēdum ordines: t̄n hoc non est de substātia ƀm Ray. et hoc exp̄ssum est de tēp. ordi. sane. Cōgruū t̄n valde est vt nō alijs nisi p̄dictis sex tp̄ibus cōferantꝛ scꝫ quattuor tp̄ib⁹ singulis: sabbato sitiētes: et sabbato pasche. vt dr dist. lxxv. c. vlt. Pōt t̄n ep̄s cōferre minores ordines dieb⁹ dn̄icis/ sed non multis: ne videaꝛ gn̄alem ordinationem facere. vt de tēp. ordi. de eo. Ideo aūt sabbato conferuntur sacri ordines: q: sabbatū significat requiem per qđ significaꝛ ꝙ qui ordinaꝛ ad sacros ordines irreuocabiliter trāsit de labore in requiē: puta de labore secularium negocioꝝ ad requiē ad vacādum sp̄ualib⁹. vt dr. lxxviij. dist. fornicari. Pōt etiā conferri ordines sacri i die dn̄ico mane: ita t̄n ꝙ ordinandus ꝛ ordinator cōtinuēt ieiunium p̄cedētis sabbati: quia tūc mane dn̄ice diei trahiꝛ ad sabbatum p̄pter cōtinuatiōem ieiunij. sed hoc non faciat ep̄s sine necessitate: vt si forte infirmareꝛ sabbato pōt differre in crastinū. Et intellige de vno ꝛ eodē ordine/non de diuersis. Nam null⁹ debet suscipere duos ordines: vel minorē et vnum sacrū in eisdē quattuor tēporib⁹. Pena aūt ordinatoꝝ extra dicta tēpora est suspensio ab executione illi⁹ ordinis quē suscipit. vt de tēpo. ordi. c. ij. Pōt t̄n cū eis dispensari vt ministrēt imposita eis pn̄ia. vt in. c. cōsultationi. ibidem. Ordinator ƥo debet priuari autoritate ordinandi: vt ibidem patet.

Maior scia req̄riꝛ i ep̄o ꝛ curato q̄ⁿ in simplicibus sacerdotibus.

Ordo sacer i qb⁹ tp̄ib⁹ cōfertur.

De cautelis circa sacr̄m ordinis obseruandis.

Primo caueat ep̄s ne ordiet alienū clericū vel laicū vt de tēp. or. cū null⁹. lib. vj. Qđ si fecerit p annū a collatiōe ordinū est suspēdēd⁹. Et interim clerici sui absqꝫ lr̄a sua a vicinis ep̄is p̄ñt ordinari. vt p3 de tēpo. or. li. vj. Clerici ƥo q̄ sine p̄prij ep̄i lr̄a ordinanꝛ ab executiōe ordinū suspēdanꝛ. t̄n ep̄s pōt cū eis dispēsare. ix. q. ij. lugdunen̄. de tēpo. ord. ꝙ trāslationem. Scđo caueat ep̄s ne ordinet aliquem ad sacros ordines sine titulo. al's sol⁹ ei p̄uidere tenebiꝛ de bn̄ficio. Tertio caueat ne ordiet p symoniā. vt de symo. p totū. nec sol⁹ ep̄s sꝫ etiā notari⁹ nō dꝫ formata s vēdere. de symo. c. j. Quarto caueat ordinādus ne recipiat ordinē aliquē ab ep̄o quē scit symoniace i ordine susceptū: siue sit occultū siue manifestum: q: non recipit executionem et indiget dispēsatione. j. q. j. si quis a symoniacis. Dicit tamen Thomas. ij. ij. q. viij. ꝙ si eēt symoniac⁹

Pēa ordinātis alienum clericū.

alia ex causa posset ab eo recipere ordines dūmodo sit occultū: qꝛ talis epūs non est suspēsus ad alios: sꝫ ad se tantū. ¶ Quinto caueat ordinādus ne tēpore ordinatiōis sit in pctō mortali: nā mortaliter peccaret. dis. xl. multi. Et idem sctūs Tho. in. iiij. di. xxiiij. nec talis pōt vti ordine sic suscepto fm ipm: qꝛ facit ꝯtra preceptū illō Deut. xvj. Juste qđ iustū est exequaris. Unde talis quotiēs talē actū exercet semꝑ peccat mortaliter. Dicit tñ Thomas ibidem ꝙ subdit⁹ hmōi ordinati in peccato mortali tenet ab eo recipere sacramētū si est occultum. et hoc ꝗdiu toleratur ab eccl'ia. Tñ dicit idem. Non est tutum talem ad aliquē actū sui ordinis exequēdum inducere durāte cōsciētia ꝙ iste sit in pctō mortali: quā tñ deponere posset: qꝛ in instāti homo posset a diuina grā emendari. ¶ Sexto caueat cleric⁹ ne ordinetur sine examine: al's dicit furtiue ordiat⁹ fm Host. vt. lxiiij. dist. extra cōsciētiam: nec ꝓsunt ei formatorie: si tñ est dign⁹ et notus nihil obest: qꝛ tales non sunt examinādi. Archi. xxiiij. dist. c. null⁹. Sed si est indign⁹ deponi debet. de corpore vitiatis. exposuisti. Si etiā sit ignot⁹ ꝗuis dign⁹ deponi debet. xxiiij. di. c. vlt. et multo fortius si est indign⁹. l. di. ex penitētibus. Debet etiā confiteri publice epō suo crimina seu notoria impedimēta iuris vel facti vt ibidē dr. Si aūt subticet talia / etiā post penitētiam impediūt executionem. Nec etiā suscipiat aliquē ordinē superiorē omisso inferiori: qꝛ hoc est ꝑ saltum ꝓmoueri. Et talis dꝫ deponi si hoc faceret ex malicia. sec⁹ si ex ignorātia vel negligētia. dist. xlviij. sicut olim. Ex dispēsatiōe tñ epi ad omissum ordinē pōt ꝓmoueri: sed i suscepto prius non ministrabit. Dat aūt grā gratū faciēs i hoc sacrō: que necessaria est nō solū ad digne suscipiēdi sacrm sed etiā ad digne ministrandū fm Tho. et Pet. in. iiij. dist. xxiiij.

Ordinē recipiēs in mortali peccato mortaliter peccat.

Ordinē suscipiēs ꝑ saltum ex malicia deponēd⁹ est.

¶ De sacrō mrimonij.

Propter fornicatiōem habeat quisqꝫ vxorem suam. j. ad Corith. vij. et. xxxij. q. ij. c. his ita. Licet matrimoniū in statu innocētie sit institutū in officium nature: hoc est in ꝓpagationem ꝛ multiplicatiōem prolis ad dei cultū: qꝛ tñ natura lapsa viciata est ex originali pctō adeo vt falcem ꝓpriā in messem nō vereatur mittere alienā: q̄rēs indifferenter quācūqꝫ feminam cū qua fornicationis expleat pctm. Ideo magn⁹ doctor gentiū, predicator ꝛ rector ꝓuidens de remedio dicit: vt propter fornicationē euitādam vnusquisqꝫ habeat vxorem suā: ꝑ qđ dānat pctm fornicationis: et cōmendat statū matrimonij coniugalis. In qb⁹ v̄bis prīo apl's suadet vitare fornicationē: ibi ꝓpter fornicationē. Scđo cōsulit remedij adhibitionē: qꝛ habeat vxorē suā. Per primū dānatur error illoꝝ q̄ dicūt simplicē fornicationē nō esse peccatum: allegātes sctōs patres: scꝫ Abraham Jacob Dauid et alios q̄ habebāt concubinas: nec tñ illis fornicatio imputata est ad pctm. Quib⁹ rñdet fm Tho. in. iiij. snīarum. disti. xxxiij. q. iiij. qꝛ quelibet fornicatio extra matrimoniū que tollit debitā ordinationē parētis ad prolem: quā natura ex cōcubitu intēdit est pctm. Ideo fm ipm sine dubio simplex fornicatio est peccatū mortale: etiā si lex scripta non esset: qđ est multum notabile. Ubicūqꝫ aūt legimus aliquos patres habuisse cōcubinas: illō fuit pro speciali dispensatione spiritus sancti: et ad designādum aliquid. Hoc em̄ ꝙ filij iacob ex liberis et

ancillis fuerunt heredes designat ꝙ xp̃o in baptismo nascunt̃ filij et heredes per bonos et malos mini= stros. Sic etiã alia anima in predi ctis partib⁹ ad mysteriũ ꝑtinent. vt habet̃ lati⁹.xxxij.q.iij.ca.j.ij.et iij. de quo cui placet sufficient̃ in= formari videat notata in ea sup.vj. p̃cepto scʒ. Nõ mechaberis. Per secũdũ dãnatur bigamia cum di= citur. habeat vxorẽ suam. ⁊ sic vnã tñ: nõ plr̃es simul. Vñ saluator re= petẽs illud Geñ.ij. Erũt duo in carne vna. Matth. xix. dr̃. Itaqʒ iam non sunt duo sed vna caro.

¶ De sponsalibus hic prius agitur.

Circa illud sacramẽtũ p̃mo videdũ est de sub stãtialib⁹. scd̃o d̃ acci= dẽtalib⁹. tertio d̃ cau= telis. Quãtũ ad p̃mũ sciendũ ꝙ quedã sunt accidẽtalia matrimonij: scilicet sponsalia. ⁊ iõ de ipsis p̃mo videndũ est. secundo quid sit matrimoniũ. tertio que re quirũtur ad matrimoniũ. quarto que impediũt ipsum. Quantũ ad primũ sponsalia s̃m Franciscũ de zabarellis super rubrica de spõsa= libus. sic diffiniũtur. sunt futurarũ nuptiarũ seu matrimonij ꝓmissio. Et diffinitio illa trahitur ex cano ne. xxx.q.v. nostrates. Dicuntur a spõdeo spõdes: qꝛ vt dicit Caspar de caldarijs. ꝙ olim spõsus ⁊ spon sa mittebãt cautiones q̃bus spon= debant se in iura matrimonij con= sentire: ⁊ fideiussores dabant qui= bus id se obseruaturos obligabãt. Quãdoqʒ etiam spõsalia dicũtur matrimoniũ: sed tunc debent intel ligi si sunt spõsalia de presenti. Et fiunt spõsalia q̃ttuor modis. Pri= mo nuda ꝓmissiõe. vt cũ dicitur. Promitto te ducere ĩ vxorẽ. Se= cũdo datis arris spõsalitijs: vt pe= cunie vel alteri⁹ rei. Tertio anuli

Spõsa= liũ diffi= nitio.

Spõsa= lia fiunt q̃ttuor modis.

subarratione. Quarto interueniẽ te iuramento. vt cũ alter alteri iu= rat dicẽs. Iuro ꝙ te in vxorẽ du= cere volo. Quomodocũqʒ ꝗ quis istorum quattuor modorũ ꝓmit= tit ducere aliquã ⁊ postea non cu= rat / peccat mortalit̃: nisi legitimũ impedimẽtũ interueniat. Sciẽdũ tamẽ ꝙ si spõsi sibijnuicẽ displicẽt et dissentiunt si sponsalia non fue= rint iurata possunt se mutuo absol uere. vñ notant doctores in.c.pre= terea. de sponsalibus. vbi inter ce= teros Iacob⁹ de alberga notat ꝙ quãdo ecclesia videt ꝙ sponsi sibi= inuicem displicent debet dissimu= lare. i. non debet cogere spõsum et sponsam ad perficiendũ matrimo nium ꝓpter malum qđ posset inde ꝓuenire: scʒ vxoricidiũ vel mutua adulteria ꝯtrahentiũ. Et hoc pla= cet Caspar. Si autẽ tantum alter dissentit dicit Goffred⁹ ꝙ ex quo alter dissentit dissentiens p̃cise cõ= pellitur donec in eodẽ statu ꝑma= net: sed si cum alio ꝯtraxerit ꝑ ver= ba de p̃senti cessabit coactio. Idẽ vult Innocenti⁹ ti. de sponsalib⁹. An autem spõsalia iurata possunt mutuo partiũ dissensu dissolui: li= cet antiqui doctores dubitant de hoc. moderni vero expedierũt istũ casum. Unde Uincenti⁹ in ca. pre terea. de sponsalibus. ponit distin= guẽdo an iuramentũ dirigatur in deum an in hominẽ. Primo casu nullus potest absoluere nisi deus. Secundo casu homo cui iurat̃ po test absoluere. Tunc autẽ dirigi= tur in deum s̃m Ioh ã.an. quãdo is qui iurat mag; intẽdit placere deo q̃ʒ hominib⁹ siue sit in faciẽdo aliq̃d meritoriũ: siue in abstinendo ab aliquo illicito. Exemplum pri= mi iuraui abbati intrare monaste= rium. hoc enim tantũ deũ concer= nit. non abbatẽ. vnde abbas nõ po test me absoluere a iuramẽto. Si= mil̃r iuraui nõ occidere hoiẽʒ ⁊c̃.

Spõsa= lia nõ iu rata an ꝓñt dis= solui.

Spõsa= lia iura= ta an ꝓñt mutuo ꝑtiũ dis= sensu dis solui.

Ad hominē autē tunc dirigitur. si iuraui tibi scribere librum. ab hoc enim tu potes me absoluere: q2 te solū cōcernit hoc opus. Licet enī omne iuramentū cōcernat deum principaliter: q2 per religionē promittit: tamē q2 ɔcernit cōmodum ei⁹ cui iurat potest ab eo dimitti. de iureiurādo. c. j. Idē etiā tenet Caspar dicens: ꝙ sponsalia etiam iurata mutuo dissensu tollunt: q2 sublata obligatione sublatū est iuramentū. sicut dicit de statuto et iurato. z notat de prebēdis. dilecto. Facit ad hoc regula. qd fauore. li. vj. Et notat. xxxj. q. iij. c. j. in glo. penultima. vbi dicit. ꝙ parentes sicut possunt frangere sponsalia filiorum. sic z iuramēta remittere. Cōcludo ergo z dico fm Frāciscum de zabarellis ꝙ si aliqs iurat sponse eius intuitu pōt sponsa ipm absoluere. secus si intuitu dei seu ob pietatē: vt cū spōsus eēt diues z spōsa pauprima. Tamē dicit Franciscus ꝙ etiā in hoc casu pōt cū sponsa absoluere: q2 lz iurauit intuitu dei/ tamē ex quo pmodum cōcernit sponsam: ipā potest remittere pdicta: z sic generaliter obseruat. nā ecclīa se nō intromittit de sponsalib⁹ de futuro: nec ad instantiā alteri⁹ partis. Ambob⁹ ergo dissentiētib⁹ etiā si iurassent mutuo se pñt absoluere. ¶ Et nota ꝙ etas seu tēpus ɔtrahēdi sponsalia vtrobiqz est septēnium. vnde sponsatio que fit in quinqz vel sex annis nulla est: vt de desponsatione impuberū. litteras. Nā ex talibus spōsalib⁹ inducit publice honestatis iusticia. Est aūt publica honestas fm Franciscum in. c. iuuenis. de sponsalib⁹. impedimētū quod nec ex ɔsanguinitate nec ex affinitate procedit: sed ex quadā honestate que in matrimonijs considerāda est. vt ille qui prius contraxit spōsalia cū aliqua: ipsa mortua nō ducat aliquā cōsanguineā ipsius infra quartū gradū. vt in. c. ad audientiā. et de sponsalibus. c. j. lib. vj. Ratio autem huius ɔstitutionis est: quia experientia docuit graues rixas z inimicitias inter cōsanguineos oriri qñ vni desponsatā aliqs de ɔsanguinitate sponsi ɔcurat hr̄e. Similiter quando qs consanguineā spōse sue ipa mortua cū qua nondū ɔfecerat matrimoniū vult ducere nō est honestū: cū per hoc quasi duo ɔsanguinei videnf vni mulieri copulari. qd honestas ɔhibet. Uerūtamē ius ɔmūe est ꝙ si qs desponsat puellā añ septē annos. si interim ipe morit potest eā frater su⁹ ducere. Siliter si moreret illa puella ante septimū annū vir duceret eius sororē aut matrem. Et hoc totū habes de despōsatiōe impubeꝝ. litteras. ¶ Sunt autē octo casus in quib⁹ soluūtur sponsalia. Primus si alter sponsorum post desponsationem trāseat ad religionem. qd etiam potest facere cōtracto matrimonio ante copulam carnalē: tunc enim mulier pōt alteri nubere quasi post mortē viri: q2 religio est quedā mors. fm Thomā in. iiij. distinc. xxvij. q. iij. Secund⁹ quādo sponsus se absentat per longū tempus sponsa cum alio potest contrahere. Tertius si alter eoꝝ incurrat lepram vel paralisim. Quartus si supueniret affinitas: vel quia sponsus cognouit consanguineā sponse. Quintus si mutuo se absoluūt. Sext⁹ si alter eoꝝ fuerit medio tempore fornicatus: quia tūc redditur alteri suspectus de fide postea seruanda. Septim⁹ si sponsus cum alia contrahit ɔ verba de presenti vel etiā de futuro cum copula carnali. Si tamē contrahit cū prima sine iuramento: cū secūda cū iuramēto debet adherere prime: z penitere de periurio. Octau⁹ qñ qs impubes

Publica honestas q̄ ex spōsalib⁹ ɔsurgit.

Spōsalia soluūtur in octo casibus.

cōtraxit spōsalia et venit ad etatē adultam: ⁊ petit absolui a vinculo sponsaliū. et sibi dari licentiā nubendi. In oibus autē istis casibus debēt sponsalia auctoritate ecclesie absolui preterꝙ̄ in primo quo et sexto. in quib⁹ soluūtur ipso iure. Addit etiā nonū casū Hostien. sc3 si fama est ꝙ inter eos est canonicum impedimentum.

De diffinitione matrimonij.

Consequēter de matrimonio sciendū ꝙ ipm sic diffinit. Matrimonium est viri et mulieris coniunctio indiuiduā ꝯsuetudinē vite retinēs. Ista diffinitio traditur .xxvij. q.ij.c.j. Per hoc ꝙ dicit viri et mulieris excludit vir cum viro: vel mulier cū muliere: vel vni⁹ viri cū multis mulierib⁹: q2 talis ꝯiūctio nō causat matrimoniū s3 peccatū. Dicit etiā ꝯiunctio: sc3 amoris ⁊ matrimonialis. Dicit etiā indiuiduā vite cōsuetudinē retinēs. qd est tm̄ dicere. ꝙ neuter eoꝝ absqꝫ alteri⁹ consensu potest cōtinentiā ꝓfiteri vel oratiōi vacare: nec se alteri copulare: sed sibijnuicē seruare fidē et debiti redditionē mutuā. Siliter debent eis mutuo de necessitatibus ꝓuidere ⁊ subuenire inuicē. Et hoc intelligēdū est totū de matrimonio copula carnali ꝯsummato: q2 non cōsummatū tali copula pōt separi ꝑ ingressum religionis: vt de sponsalib⁹ ꝑmissum. Intelligitur etiā hoc de matrimonio fidelium: q2 matrimoniū infideliū pōt separi altero transeunte ad fidem. Ratio autē beati Tho.in.iiij. dis. xxiij.q.j. Quare ꝯiunctio matrimonij ē inseparabilis vsqꝫ ad mortē inter homines et nō inter alia aīalia est hec. Quia alioꝝ animaliū filij possunt sibi victū statim hr̄e.

Mr̄imonij diffinitio.

vel saltem ad eoꝝ sustentationem vnū sufficit. sicut ē de vacca/equa asina: ⁊ similibus. ⁊ ideo ibi nō est certa coniunctio certi masculi ad certā feminā: nec etiā necessaria diuturna cōiūctio. eo ꝙ femia in eis sufficit ad educandū fetū sine masculo. In his autē quoꝝ filij indigēt vtriusqꝫ: sc3 tam patris ꝙ̄ matris sustētatiōe aliō est. Similiter vbi inuenit aliqua determinatio ꝙ̄tum ad tempus sustētatiōis et educationis sicut in auibus. vn de passeres/turtures/ ⁊ colūbe habent determinatas feminas: quia habēt educare pullos et alter eorum non sufficeret ad querendum victum cū ⁊ se equalit nutrire debeant. Nō autē sic est in hoib⁹ vbi fili⁹ indiget cura parētum ad magnum tp̄s. Et ꝙ̄ matrimonialis cōiunctio inter solos hoīes dicit indiuisibilis ꝑm totā vitam alterius cōiugis. Oportet eni filium gn̄ari educari/ nutriri/ ⁊ doceri/ ⁊ sibi de necessarijs vite a parētib⁹ ꝓuideri. Eo ꝙ iuxta ap̄lm. oportet p̄res filijs thesaurisare. ij. ad Cor.xij. Ista autē requirūt magnū tēpus Et q̄ ad hoc dicit Lyra sup Mattheū.xix.c.ꝙ matrimonium nō solum est de iure diuino: sed etiā de iure naturali: quia hoc natura dictat ꝙ vir ⁊ mulier cohabitent simul per totam vitā ad educandū et ꝓmouendū ꝓlem vsqꝫ ad ꝑfectum statum virtutis. Dicit autē matrimoniū pōti⁹ ꝙ̄ patrimoniū: quia maxima onera sunt in matre ꝙ̄ in viro. Et dicit a matre quasi matris muniū: q2 munit a matre. et dat mulierib⁹ esse mr̄es. Et q2 etiā finis ꝑncipalis mr̄imonij est bonū ꝓlis. in cui⁹ ꝓcuratiōe mat magis laborat. ⁊ iō ab ipa denoiatur. Fuit aūt mr̄imoniū institutū a deo in statu inocētie. vt dz de voto.c.j.lib.vj. Et hoc ꝑ illa vba hoc nunc os ex ossib⁹ meis. q̄ vba adā

Mr̄imoniū potius dicit ꝙ̄ patrimonium

spiritusancto illustratus dixit Gene. ij. in fi. z. xxvij. q. ij. lex diuina. Et per hoc reprobatur illa opinio q dicit q matrimonium sit institutum a deo illis verbis. Crescite z multiplicamini. quod videtur inconueniens: cum etiam illa verba prius dixerat deus non solum ad homines: sed etiam ad bestias Gen. j. Et quamuis matrimonium etiam sit institutum tempore moysi z tempore christi: hoc fuit tamen diuersis respectibus. Nam vt dicit Tho. dist. xxvj. in. iiij. secundum q ordinatur ad generationem prolis que erat necessaria: etiam ante peccatum institutum est a deo in statu innocentie: in hoc q deus formauit mulierem in adiutorium viri: et hoc modo dicitur in officium fuisse institutum. Sed quantum est in remedium peccati fuit institutum post peccatum tempore legis nature. Secundum autem determinationem personarum habuit institutionem in lege moysi: vbi non nisi de certis tribubus copulabantur. Sed secundum q representat coniunctionem xpi et ecclesie/ sic habuit institutionem i lege noua. Et secundum hoc dicitur sacramentum noue legis. Et ex hoc habetur q due principales sunt cause institutionis matrimonij. s. educatio prolis ad cultum diuinum z vitande fornicationis causa. Alie sunt multe cause minus principales. s. pulchritudo vxoris: diuitie: reformatio pacis. Et propter istas causas si etiam ducatur vxor seruatis verbis de presenti/ tenet matrimonium. ¶ Sciendum autem ex quo vt dicitur. vij. ethicorum. in actu carnali priuatur homo magno bono: scz vsu rationis: quia vt dicit Philosophus: talis actus furatur intellectum sapientis. Et vt dicit Aug. xvj. li. de trini. ipsa voluptas carnalis qua maior in voluptatibus carnalibus nequit inueniri momento ipso temporis quo ad eius peruenitur extremum: pene ois acies et vis ra-

Matrimonium vbi fuit institutum.

Matrimonij institutionis due sunt cause principales.

Aug.

tionis obruitur. Nullus autem secundum rectam rationem debet se obligare ad aliquod in quo tantum malum patitur nisi sit aliquod bonum recompensans istud damnum. Unde a sanctis patribus ponuntur excusantia illum actum tam damnosum. s. bonum fidei: prolis: z sacramenti. Fides hic sumpta est fidelitas siue iusticia ad actum ad quem obligat se. s. vt ille non queratur aliam: nec econuerso. Similiter bonum prolis obligat quo ad cultum diuinum. s. vt religiose. i. sancte z deuote educatur. Bonum autem sacramenti est illa indissolubilitas inter virum et mulierem: z signat indissolubilitatem coniunctionis christi et ecclesie: z hoc est bonum intrinsecum matrimonij: quia perfectio prima est formalis. prima autem duo bona. s. fides et proles sunt bona extrinseca matrimonij. Ex his patz q ex quo vt dictum est sacramentum est bonum excusans istum actum. videtur q actus iste matrimonialis non solum est bonus: sed etiam sanctus. quam sctitatem hz ex indiuisibilitate coniunctionis. secundum quam significat coniunctionem xpi et ecclesie. Ita etiam dicit Tho. in dist. xxxj. i quarto. q. iij. Ex quibus omnibus infertur secundum Bonauen. ibidem secundo principali. q. ij. q qui coit causa fornicationis vitande in vxore. ne scz vxor fornicetur. sic reddendo debitum nullo modo peccat sed magis meretur: quia exercet opus iusticie hoc est fidei ad quam tenetur: et ideo omis culpa excusatur. Si pro coit causa fornicationis vitande in seipso. s. ne ipse solus fornicetur/ in hoc peccat venialiter: z hoc si non pulsatur a carne. Nam ex quo non pot procreare prolem: nec propter eam procreandam coit: nec compellit ab vxore ad reddendum debitum/ aliqua superfluitas est ibi: z ideo peccat sed venialiter. Imo dici pot secundum Pe. de tha. in. iiij. dist. xxx. q. iiij. principali. q. ij. ar. j. q querens delectationem in coniuge sistendo tamen

In matrimonio tria sunt bona.

intra fines mrimonij: scilz qñ cum altera muliere in nõ faceret: venia le est peccatum. licet etiam fiat cã explende libidinis. Sed si querat delectationẽ in ea: nõ vt in coniuge: sed i alia muliere quacũqz: tũc est peccatũ mortale. hoc est ꝯ Hu gonẽ. xxxj. q. j. q̃ño. vbi dicit vsum matrimonij non posse impleri sine peccato saltẽ veniali: quia potest etiã esse matrimoniũ cum sit bono intuitu sicut fuisset in statu inocẽ tie ꝭm Franciscũ in rubrica de spõ salibus. hoc idẽ innuit Johã. an. in glo. super ca. alma. de sen. ex. li. vj. super verbo sacramẽtis. vbi di- cit ꝙ datur gratia per istud sacra mentũ: sed non sicut per alia sacra menta. Cõferẽ aũt in hoc sacramẽ to gratia adiuuãs ad illa opera q̃ in matrimonio requirunẽ. Ratio ꝭm Tho. in. iiij. distinc. xxvj. q. iij. quia vbicũqz diuinit⁹ datur facul tas aliquid faciẽdi dãtur etiã au xilia sine quib⁹ non põt ꝯueniẽter vti illa facultate sed in mrimonio datur diuinit⁹ facultas vtẽdi vxo re et ꝑ consequens datur grã qua idẽ ꝯueniẽter fieri possit. Hec san- ctus Tho. Et ꝑ hoc reprobaẽ glo.

Sacri mrimo- nij effe- ctus.

j. q. j. dcqd. Etiã dicit doctor sub- tilis ꝙ effectus isti⁹ sacramẽti sũt due grẽ in aĩabus cõtrahentiũ. et hoc nisi sit obex mortalis pcti. Et eni non sufficit ad gratiã pcipien- dam ꝙ cõtrahens non sit fictus re spectu sacramẽti. i. ꝙ non ficte re- cipere intẽdit: sed opoꝛtet ꝙ prius penituerit: qꝛ illud sacramentũ nõ dat penitẽtiã. Est ergo vn⁹ ꝛ tota lis effect⁹ istius sacramenti. scilicz gratiosa coitio animoꝛũ. Hec do- ctoꝛ subtilis. ꝑ isto dicto est. c. vni cum de sacra vnctiõe. Alteri⁹ est sciendũ de illis que requirunẽ ad matrimoniũ vt sit verũ. ¶ Prio requiritur etas debita personarũ contrahentiũ. Nam vir debet esse xiiij. annoꝝ. ꝛ femina. xij. annoꝛũ.

Ad mri- moniũ veꝝ ꝯtra hendum duo req runtur.

vnde sicut sponsalia infra septimũ annũ nõ tenent. sic matrimonium etiam non tenet infra. xiiij. annũ. Quãtũcunqz eni fuerit matrimo niũ de verbo de p̃senti infra. xiiij. annũ. nihilomin⁹ non est aliud nisi spõsalia de futuro vsqz ad. xiiij. an num. Et ista possũt rumpi postqz sponsi vel alter illoꝛum venerit ad debitam etatẽ. Secundo requiriẽ consensus mutuus contrahentiũ personarũ per verba de p̃senti. Cõ sensus autẽ ille ꝭm Bonauẽ. i. iiij. distin. xxviij. dꝫ esse in mutuã coꝛ- poris ptãtem. Uerba autẽ de pre senti sunt ista ex pte viri. Accipio ego te in meã vxoꝛẽ. Uerba autẽ mulieris sunt ista. Ego te accipio in meũ virum. Et sunt ista ꝟba ne- cessaria: qꝛ sacrm est res sensibilis et iõ iõ in eo requiriẽ signũ expssi- uum q̃ expssio ꝯueniẽti⁹ fit ꝑ ꝟba de p̃senti. vñ ꝛ iste cõsensus põt be ne ꝑ alia ꝟba expediri vel exprimi inter hoĩes vsitata q̃ istis eq̃pollẽt dicẽdo. Cõsentio in te tanq̃ i vxo- rem. Similiter si pcessit interroga tio inter aliq̃s de cõtrahendo. Si alter eoꝝ dicat. Uolo te de cetero habere in vxoꝛẽ. Et illa respõdet. Et ego te volo habere in viꝝ. Uel volo ꝙ tu sis vxoꝛ mea. ꝛ illa. ꝛ ego habeo te pꝛo viro. In omnibus ta libus cõtrahitur matrimonium. Sed si diceres. Uolo te accipe in vxoꝛẽ. vel volo in te ꝯsentire tanq̃ in vxoꝛẽ non esset matrimonium. Similiter si dicat vir ꝑmitto ꝙ te nõ dimittã pꝛo melioꝛi vel pꝛo pe- ioꝛi: etiã iudicandũ est pꝛo matri- monio. Itẽ si post datã fidem di- cant aliqui. bibam⁹ noĩe matrimo nij et osculemur nos. vvilhelm⁹ di cit ꝙ non est matrimoniũ: nisi vel- lent per hoc recedere a spõsalibus et cõtrahere de p̃senti: qꝛ illud di- ctum significat futuꝝ mrimoniũ. sed si diceres, bibam⁹ pꝛo mrimo- nio cõtracto/ esset matrimonium.

Contra- hẽdi mo di sũt di- uersi.

Franciscus tn̄ dicit ꝙ illa ꝟba. bi=
bamus noīe mr̄imonij sunt ↄfessio
veri mr̄imonij. ⁊ ḡ est mr̄imoniū.
In oībus aūt istis vbi verba du=
bia sunt recurrendū est ad intētio=
nē contrahentiū ⁊ ad cōmunē ver
borū vulgariū intelligentiā. Un=
de credo ꝙ per illa verba spōsi in=
terrogati: scʒ ī polonia dicēdo. N.
placet tibi habere. N. in vxorē. Il
lo respondēte. placet. ⁊ mulier in=
terrogata respōdeat sil'r. cōtra=
hitur verū mr̄imoniū. ar. c. ex lit=
teris. de spōsalib⁹. Nā per illa ver
ba oēs in polonia intelligūt ↄtrahi
matrimoniū. Ergo si sic vicini cō=
muniter intelligunt debent etiam
ↄtrahentib⁹ illa verba facere eun=
dem sensum. Nā vt dicunt docto=
res in. c. ex litteris. de spōsalibus.
in talibus recurrendū est ad intel=
lectum vicinorum. Hoc approbat
Franciscus ibidem. Et dicit Ho=
stien. ꝙ q̄uis alter non intellexit
ad litterā vel linguā. si tamē intel=
lexit affectum vel sensum nutu vel
signo sufficit. Et non refert an nu=
tu vl' lingua intelligat̄. ar. de trans
latione. inter corporalia. xliij. dis.
sit rector. Unde si spōsus dat anu=
lum dicendo in theutonico ꝑ ver=
ba de presenti. et sponsa polona re=
cipit anulum. annuēdo dicitur cō
sentire in dicto. c. ex litter;. Dicit
etiam Frācis cus de ʒabarellis in
ca. ex parte. de spōsalibus. ꝙ si di=
cat vir. promitto ꝙ te ducā in vxo
rem. ⁊ de cetero tenebo te vt vxo=
rem. Si talis contrahit cū alia ꝑ
verba de presenti adherebit scd́e
ꝓpter verba illa. ducam te. q̄ sunt
de futuro. que etiam verba restrin
guntur per sequētia. cū dixit. tene
bo te vt vxorem. Et dicit Innocē
tius ꝙ hec verba ducā non sonant
tantū actū sed etiam ius. vt sit sen=
sus. ꝓmitto ꝙ tūc hā tua legitima
vxor. ⁊ hoc ē si sunt ꝟba mulieris.
Illa aūt verba. ꝓmitto ꝙ tenebo
te pro vxore. habēt sensum ac si di
cat vir. habeo tecū mr̄imoniū. vel
accipio te in meā vxorem. ⁊ ꝓmit=
to ꝙ de facto tenebo te pro vxore.
Si autē dicat. ꝓmitto ꝙ nūq̄ ha
bebo aliam nisi te. licet istā non te=
netur simpliciter accipere si nullā
vxorem in vita sua vult ducere: tn̄
si vellet ducere aliā non potest: q2
de cōmuni vsu loquēdi sensus est.
Recipiā te et nō aliā. si vxorē vo=
luero ducere. Item si ↄcubina di=
cat alicui. nolo ꝙ me cog̃scas: nisi
tanq̄ vxorem: et vir taceat et co=
gnoscat. Dicit Johānes de ligna=
no ꝙ est presumptū matrimoniū.
Sed tn̄ Caspar dicit ꝙ nō. q2 non
expresserūt: ⁊ etiā q2 tacēs habet̄
ꝓ ↄtradicente in hoc casu cū agat̄
de obligatione ipsius: scʒ sub ↄdi=
tione vel sub modo. Sub ↄditione
fit. vt ↄtraho tecū si patri meo pla=
cuerit: vel si iuenero te habere cen
tum marcas. et sic de similibus. et
talis cōtractus suspēdit matrimo
nium vsq̄ ad existentiam cōditio=
nis: id est non prius tale matrimo=
nium tenebit: nisi impleat̄ illa con=
ditio. Si tamē interim consensus
de p̄senti vel copula carnalis fue=
rit subsecuta tenebit matrimoniū
eo'ꝙ tales vident̄ recessisse a con=
ditione. vt de ↄditionib⁹ apposit;.
de illis. et. c. super eo. et. c. ꝑ tuas.
Et hoc intelligēdū est de cōditio=
ne honesta. quales sunt due ille su
pra posite. Nā si esset cōditio ↄtra
substantiā matrimonij. vt contra=
ho tecū si nō ꝓlificabis/vel donec
mihi aliam inueniā. vel si te expo=
nas ꝑ questu ꝓstituēdi. omnes ta
les nihil agūt. Si tamē q̄s dicat.
Cōtraho tecū si te virginē inuene=
ro. et postea sequit̄ coitus: nec in=
uenitur virgo. Dicit Bern̄. ⁊ Ho=
stien. ꝙ iudicabit̄ ꝓ matrimonio.
et hoc in foro iudicij: tamē in foro
aīe non sic iudicabit̄: quia dignū
est vt mulier que mētita est se esse

virginem maneat decepta. et vt viro subueniatur qui forte vult vitare bigamiã. Sed sub modo cõtrahitur sic. Do tibi tunicã vl' ciguliũ vel anulũ vt cõtrahas mecũ. alioquin reuoco qđ donaui. talis contractus statim tenet. Sed si nõ seruetur mod⁹ poterit reuocari. Dicunt tamẽ doctores q̃ licet posset cõtrahi matrimoniũ sub cõditiõe: nõ tamen sub modo. et hoc est tenẽdum. Matrimoniũ tamẽ ex causa contractũ tenet siue causa sit vera siue falsa. vt ꝯtraho tecum: q2 pulchra es siue diues: nisi causa esset ita falsa q̃ ꝯtineret in se aliqđ impedimentũ. vt contraho tecum: q2 libera es. nam si nõ esset libera non teneret matrimoniũ ꝛc̃. Et sciendum etiã q̃ si quis cõtrahit cũ aliqua cũ conditione. deinde tamen ante aduẽtum conditiõis ꝯtrahit cũ alia pure d3 manere cum scđa. etiam si sit ꝯsanguinea p̃ rime.

De impedimentis matrimonij.

Impedimẽta. xij sũt q̃ ipediũt mr̃imoniũ ꝯtrahendũ et dirimũt iã ꝯctum.

Nunc videndum est de impedimentis mr̃imonij. Sunt autẽ. xij. impedimẽta q̃ impediũt matrimoniũ cõtrahendum et dirimũt iam cõtractũ ẽm Inno. in. c. iuuenis. de sponsalib⁹. Primum est furor. xxxij. q. vij. c. neq3 furiosus. vbi dicit. neq3 furiosus: neq3 furiosa contrahere p̃nt mr̃imoniũ: sed si ꝯtractũ fuerit. s. ante furorẽ non separent᷑: sc3 ꝑp̃ furorẽ. Et ratio q2 tales nõ p̃nt cõsentire. si tñ hñt lucida interualla: tũc bñ possunt. vt dicit glo. ibidẽ. Scđm si esset vtroq3 articulo. i. testiculo carẽs vel impotens coire. xxxj. q. vij. illi. Tertiũ ẽ affinitas. vt si q̃s spõsam de p̃senti cõsanguinei sui recepit in vxorẽ ꝛ eã cognouit impedit᷑ ꝯtrahendũ ꝛ dirimit᷑ ꝯtractũ. ita q̃ p̃mũa restituit᷑: sed mulier non põt induci ad abstinẽtiam ꝑp̃ publice honestatis iustitiã. vt de eo qui cognouit ꝯsanguineam vxoris sue. c. discretionem. Quartũ est error in ꝑsona vt cum q̃s putãs ꝯtrahere cũ. R. ꝯtrahit cũ vrsula. Quintũ est error in conditiõe seruili. vt si q̃s ꝯtrahit cum aliq̃ putãs eã esse liberã cũ tamen nõ est libera. vt de ꝯiugio seruorũ. c. ij. Sed q̃d dicendũ est de iacob q̃ decept⁹ ẽ in ꝑsona. s. q̃ putãs rachelẽ cũ ꝯtraxerat inuenit lyam. et tñ tenuit mr̃imoniũ. Rñsio ẽm gratianũ. xxix. q. j. c. j. q̃ illud matrimoniũ nõ tenuit ex p̃cedenti cõsensu sed subseq̃nti: q2 post copulã carnalẽ in eadẽ cõsensit de nouo. Error tamẽ qualitat3 nõ excludit cõsensum mr̃imonij. vt si putat᷑ bonus q̃ tñ est mal⁹. vt si putat᷑ virgo que tñ inuenit᷑ corrupta. Sil'r error fortũe. vt si putat᷑ spõsa diues que tñ est paup. In oib⁹ istis casibus nõ dirimit᷑ matrimoniũ ꝯtractum. Sextũ est votũ solẽne vt sacri ordinis vel ꝑfessionis. vñ si q̃s ꝑfessione facta in religiõe vel i sacro ordie vxorẽ duxit dirimit᷑ matrimoniũ. vt q̃ clerici vel vouẽtes. c. insinuãte. ꝛ de voto. ca. vnico. li. vj. Alia autẽ vota simplicia licet impediãt cõtrahendũ non tñ dirimunt iã contractũ. vnde si q̃s vonet simpl'r non velle ducere vxorem ꝛ postea duxerit tenet matrimoniũ. Sed ille peccat mortaliter sic ꝯtrahẽs et non d3 petere debitum ab vxore: sed tñ tenet᷑ reddere quando petit᷑ ab eo. vt notant doctores i ca. rursus. q̃ clerici vel vouentes. de q̃b⁹ vide ibi mat'iã istã. Sed tñ si q̃s hñs votũ simplex q̃rat a sacerdote an posset ꝯtrahere dat ꝯsiliũ Hostiẽ. q̃ põt dicere q̃ sic. Si aũt q̃rat vlteri⁹ an tale mr̃imoniũ tenebit d3 dicere q̃ nõ. al's peccaret: q2 daret occasionẽ mortalit᷑ peccãdi. Septimũ si machi

Votum simplex an ipediat mr̃imonium ꝯhendũ.

natus est in mortẽ prioris ꝯiugis seu vxoris: vel eã ducere promisit. de eo qui duxit in matri. quã pol. per adulteriũ. c. significasti. Et dicit Johã. an. i. c. laudabilẽ. de conuer. infideliũ. ꝙ qñ machinatio est ab vtroqꝫ. s. a viro ⁊ a mliere i mortẽ mariti: tũc sufficit ad dirimẽdũ matrimoniũ sine adulterio. Quãdo vero machinatio est ab altero tñ: tũc non sufficit sine adulterio. vt de diuortijs. c. j. ⁊ istud ĩprimẽdum est mẽti: qꝛ raro iste pũct⁹ bñ intelligit̃. Octauũ si est alteri⁹ cultus: vt sarracen⁹ vel iude⁹. xxviij. q. j. caue. Nonũ si p vi coact⁹ ẽ cõtrahere. vt de spon. cũ locum. Et intellige de vir̃l metu q̃ cadit i cõstãtem virũ. vt dicit glo. j. ibidẽ. q̃ etiã dicit ꝙ minor met⁹ excusat feminã ꝗ̃ virũ. qđ sir̃ nota. Decimũ est sacer ordo. vt qui cleri. vel vo. c. j. ⁊ de voto. c. vno. li. vj. Vndecimũ si est alteri nupta. de spon. duorum. c. ij. Duodecimũ est publice honestatis iusticia. de sponsa. c. iuuenis. ⁊ c. ad audientiã. Sũt alia duo impedimẽta q̃ impediũt ⁊ nõ dirimũt. s. tp̃s feriarũ. vt de ferijs ca. capellan⁹. Et interdũ ecclesie. vt de despon. ipu. c. ad dissoluẽdũ De oĩbus istis dant̃ versus p Johan. an. in sum. q̃rti sub hac forã.

Primo ny ipedimenta duo sũt q̃ ipediunt ⁊ nõ dirimũt

Vers⁹. Error ꝯditio votũ cognatio crimẽ
Cultus disparitas vis ordo ligamen honestas. Si sis affinis: vel si coire nequibis. Hec socianda vetant connubia: iuncta retractant.
Et de vltimis duob⁹ dant̃ ꝟsus.

Vers⁹. Ecclesie vetitum necnon tempus feriarum. Impediũt fieri: permittunt facta teneri.

De cautelis hui⁹ sacr̃i.

E pmo caueat vir ne volẽs a muliere extorqre carnalẽ ꝯmixtionẽ fingat se eã ducere velle/ nõ hñs tñ itẽtionẽ ⁊ propositũ eã ducendi. Nã talis si eã non ducat grauit̃ peccat: licet in foro penitẽtiali nõ iudicatur ꝓ m̃rimonio. Et licet mulier q̃ simplici aĩo sibi ꝯsẽtit in pctõ excusat̃: tamen deceptor talis si vult verã penitentiã agere/ necesse habet eã sine fictiõe ducere ꝗ̃tum in eo est vel dare sibi virũ conuenientẽ/ vl̃ aliter satisfacere. Et hoc f̃s Tho. Et hoc si vir est equalis ꝯditiõis cũ illa. Nã si vir esset melior ꝯditiõis: puta nobilis. et mulier rustica vel ribalda/ potest probabiliter p̃sumi ꝙ nõ fuit dcepta sed se decipi finxit. ⁊ tũc in tali casu si ille nõ aĩo ducẽdi cohabitauit cũ ea nõ tenetur eã ducere/ nec ei satisfacer̃: vt dicũt doctores. ¶ Secundo caueat ne quis spõsam suã cõtractis spõsalib⁹ anteqꝫ solẽnitates m̃rimonij fiat. ãteqꝫ in facie ecclesie copulant̃/ audeat cognoscere: nã talis peccat f̃m Guilhelmũ. Et hoc intellige in illis ptib⁹. vbi pme nuptie bñdicuntur. Vñ cũ iste nõ sunt virgines nec alter illoꝝ post illã occultã cõmixtionẽ si accipiũt benedictionẽ quã soli ꝟgines vel alter ipsoꝝ accipere ꝯsueuit peccãt: cũ secũde nuptie non sunt benedicende. si tamẽ nõ esset consuetudo in aliquib⁹ partib⁹ primas nuptias bñdicere: sicut est in polonia credo ꝙ spõs⁹ cognoscẽs spõsam aĩo ꝯsũmandi matrimoniũ anteqꝫ in facie ecclesie copulẽtur non peccet nisi venialr̃. hec Tho. in. iiij. senten. dist. xxviij. ¶ Tertio caueat vir ne cũ illa contrahat per verba de p̃nti cũ qua alter cõtraxit per verba de futuro ⁊ copula carnali cõsummauit: qꝛ nec vex nec aliqđ cẽsetur matrimoniũ: qđ postmodũ de facto est subsecutũ vt de sponsa. is qui. ¶ Quarto caueant parẽtes ne cõtrahant pro filijs aut ꝓ filiab⁹ spõsalia vel m̃rimoniũ cũ adiẽtione pene. nã talis

Addiẽto pene in m̃rimonio ꝯtrahẽdo an valet.

adiectio pene nõ valet de iure. vt dicit in.c.gẽma. de spon. eo q̃ matrimonia debẽt esse libera. Et hoc est cõtra nostrates qui stipulãt penas nisi impleãt filij eoꝝ volũtatẽ. Dicit tñ Frãciscus de zabarellis. Joh. and. Uincẽ. et Abbas in dicto.c.gẽma. et Archi.xxx.q.ij.ca. vno. q̃ bene põt stipulari vel dari pignora inter cõtrahẽtes: sed non pene. Ratio: qꝛ pena solũ ꝓmittit: arre ꝟo dantur. Faciliores aũt sumus ad ꝓmittẽdum q̃ ad dandũ. Item arre fiũt ĩ modica q̃titate: pene ꝟo in magna. et ideo timore magne q̃titatis posset qs cõpelli ad matrimonium. Uicen. tñ dicit q̃ si sint extranei oĩno q̃ non habẽt cõtrahẽtes psonas ĩ sua ptãte: isti põt stipulare penas inter se ⁊ perdũt eas: vel acquirũt si sponsi non stant ĩ eoꝝ ꝓmissionib⁹. Inter ꝟo parẽtes vel alios q̃ habent spõsos in ptãte non habet hic locũ de pignorib⁹. Etiã teneas q̃ si datur pignus loco arre tũc tenet: si aũt pro pena tũc non. Item si dat per conuentionem nõ tenet: si aũt p traditionem tenet. Hoc aũt dꝛ ẽm Jacobum de arra q̃ ratio pignorꝫ tenet si tradit: sec⁹ si cõstituit tm̃: qꝛ qñ ꝯstituit tm̃ tũc cedit loco arre: sed si cõstituitur cedit loco pene.

¶ Quinto caueãt cõtrahẽtes ne in cognatiõe carnali/spũali vel legali cõtrahãt. Nam ꝓhibẽtur cõtrahere cõsanguinei vsq̃ ad quartum gradũ inclusiue ĩ collateralibus. in ascẽdẽtib⁹ aũt ⁊ descẽdentibus ppetuo. In cognatione aũt spũali ꝓhibentur hi: scꝫ baptizat⁹ et leuãs. Baptizat⁹ aut filij leuantis. Item baptizat⁹ et cõiũx leuãtis prius cognita. Item leuans et parentes leuati. Et eodem modo dico de baptizato ⁊ baptizãte. Similiter inter cõfirmatum et tenẽtem: et inter cõfirmãtem ⁊ confirmatum. In alijs aũt sacris non cõ

Matrimonium cõtrahere ꝓhibẽtur in cognatiõe spũali.

trahitur talis cognatio: scꝫ ĩ penitentia: qꝛ pnia non est sacrm̃ collatum per modũ g̃nationis sed sanationis: ideo per ip̃m non cõtrahit spũalis cognatio. al's eñ fili⁹ pbri non posset inuenire vxorem ĩ tota parrochia. ẽm Tho. in.iiij. sententiaꝝ. disti.xlij.q.j.ar.ij. licet inter sacerdotes et cõfitẽtem cõtrahit fedus: nõ tñ deriuat ad alios eoꝝ cognatio. tñ cathecism⁹ licet impedit contrahendum/non tñ dirimit cõtractũ. vt de cogna. spũa. per cathecismum. lib.vj. Item cognatio legalis impedit vsq̃ ad emãcipationem. Est aũt cognatio legalis illa quãdo qs adoptat in filiũ aliquem extraneũ corã iudice. et dico corã iudice: qꝛ al's facta in priuato nichil valet ẽm Host. de cogna. lega. capi. vnico. ⁊c. Et quia ista cognatio apud nos hodie non viget/ideo de ipsa supersedeo.

¶ Sexto caueat vir ne dimittat vxorem suã ꝓpter quãcũq̃ cãm/ nisi ꝓpter fornicationem. vt dꝛ in glo.ca. quesiuit. de diuortijs. Et intellige tam de fornicatione carnali q̃ etiã spũali: sicut est ydolatria vel heresis. Silr si mortem viro machinat. In istis tñ casib⁹ nõ ducet aliam q̃diu viuit quã dimisit.xxxij.q.iiij. om̃es causationes. Ratio: qꝛ licet quo ad cõiugalem thoꝝ sit diuortio ⁊ diuortiũ: nõ tñ quo ad vinculũ q̃d est indissolubile ⁊ perpetuum. Ex quo ptꝫ q̃ mulier a viro non separat pro furto/ vel ꝑ alio crimine: vel ꝑ alio impedimẽto. vt dꝛ in.ca. quesiuit. de diuortijs. nec etiã ꝑ aliquo defectu corporali: scꝫ ꝑ surditate/cecitate ꝑ fetore oris.⁊c. Et intellige etiã q̃ quãtũcũq̃ esset notoriũ crimen fornicationis in vxore non põt vir sine iudicio eccl'ie ꝓpria auctoritate eam dimittere: licet bene põt debitum sibi in priuato denegare. Archi. in.c. porro.⁊.c. significasti.

de adulterijs. In hoc tñ casu quã
do alter fornicatur spũaliter: scʒ si
labatur in heresim/non põt is qui
remanet in fide aliã ducere illa vi
uẽte heretica. Secus si aliqs infi
delis vel paganus ꝯuertitur cuiꝰ
vxor non vult cõuerti vel non vult
cohabitare sine cõtumelia creato
ris: qꝛ talis põt cõtrahere/etiã vi
uente tali vxore. vt de diuor. c. v.
¶ Septimo caueat vir ne vxorẽ
in adulterio dephensam interfi
ciat: qꝛ licet sm̃ leges ciuiles non
puniat talis occisor aliqua pena/
tñ sm̃ ius diuinũ punitur. xxxiij.
q. ij. inter hec. vbi expresse ꝓhibet
tale vxoricidium. Debet eñ eã po
tius corrigere ⁊ sibi recõciliare cũ
deus paratus sit accipere ipsiꝰ pe
nitẽtiam: exẽplo mulieris adulte
re. Joh. viij. vt dicit Bonauentu
ra in. iiij. dist. xxxij. q. j. et Tho. q. j.
Qui etiã addit ꝙ occidẽs vxorẽ
ꝓpter adulteriũ vel odium/ex sta
tuto eccľie cõtrahere cũ alia non
debet: et maxime si occidat eã vt
cõtrahat cum alia. secus est si non
eo aĩo: qꝛ tũc licet non debeat con
trahere. si tamen contrahit/tenet.
¶ Octauo ne aliquis habens ali
quem sacrũ ordinẽ ꝯtrahit matri
monium: qꝛ tale matrimoniũ non
tenet. vt de voto. c. vno. li. vj. Sĩr
ecõuerso caueat ne cõtrahẽs per
verba de presenti cũ aliqua sacrũ
ordinẽ accipiat: qꝛ talis debet re
stitui vxori: et si põt esse sine scãda
lo vxoris/debet deferre habitum
et coronã clericalẽ. Nec põt cõtra
here post mortẽ illiꝰ vxoris: et si cõ
traxerit nõ tenet matrimoniũ sm̃
Inno. Nec etiã post mortẽ vxoris
poterit i suscepto ordine ministra
re. vt in extrauagãti Johannis pape
vicesimiscdi: q̃ incipit ãtique. Ta
lis ei restitutꝰ vxori tenebit redde
re debitũ: sed non poterit petere.
¶ Nono caueãt cõiuges ne post
benedictionem acceptã prima no
cte cõmisceãtur. vt. xxiij. dist. spõ
sus. Alibi etiam dr ꝙ biduo vel tri
duo debẽt ꝯtinere. vt in. xxx. q. v.
aliter. Sed hoc est cõsiliũ non pre
ceptum: et ideo ne qs obliget sub
precepto spõsos ad talia hoc pono
ꝓ auisamẽto: qꝛ multi faciũt indi
screte cõsciẽtiã de talibꝰ ipis cõiu
gibus per modũ precepti: qd fieri
nõ debet: sed p modũ cõsilij tm̃ ⁊c.
¶ Decimo caueat vir vel femina
ne sine parẽtũ cõsilio vel consensu
nubat: qꝛ dicit Amb. in lib. de pa
triarchis. Nõ est virginalis pudo
ris eligere maritũ. vñ et Euaristꝰ
papa dicit ꝙ aliter non est legiti
mum ꝯiugiũ nisi a parẽtibꝰ trada
tur. Et euripidion in ꝑsona cuius
dam femine legit dixisse. Sponsa
lium meoꝝ pater meꝰ curã subijt:
maritum eligere nõ est meũ. Hec
oĩa habentur. xxxij. q. ij. non oĩs. §.
cũ ergo dicit. et. §. honorãt. Si tñ
fecerit/tenet matrimonium: quis
hoc solũ est de honestate ⁊ non de
necessitate: maxie si habet annos
legitimos. s. vir. xiiij. ⁊ femina. xij.
Dicũt tñ leges ꝙ femia post. xxv.
inuitis parẽtibꝰ nubit: et verũ est.
¶ Undecio caueat sacerdos ne
clandestine aliquos copulet: hoc
est ne pretermissis bannis in eccle
sia aliquos introducat siue copu
let. Nam talis sacerdos suspendi
tur per triennium. vt notatur de
clandest. despon. c. cum inhibitio.
¶ Duodecio caueat sacerdos ne
bñdicat scdas nuptias: qꝛ irregu
laritatẽ incurreret. Põt tñ p epm
sup eo dispẽsari. vt i extuag. Johis
xxij. que incipit concertationi.
¶ Tredecimo caueat vir ne semp
exigat vel reddat debitum vxori:
qꝛ hoc preceptũ de redditione de
biti cũ affirmatione non obligat/
nisi ꝓ loco ⁊ tẽpore sm̃ Joh. pari
sieñ. qꝛ obligat semp sed nõ ad sem
per/nec ꝓ semp: sed qñ põt esse de
bite circũstãtionatꝰ sm̃ doctorem

Pena sa cerdotis q̃ iterest clãdestinis.

Extra uagans hic alle gata nul lã facit mẽtionẽ de pena bñdicẽtꝫ scdas nu ptias: sꝫ

punitur bñdicēs pena ar= bitraria. Ab.si.in c.j.de se= cū.nup.

subtilem in.iiij.di.xxiiij.q: fortio= ri vinculo obligatur ad non reddē dum vt in hoc casu:q: tenetur non occidere fetū in vtero pregnātis/ vel non esse causa aborsus. Silr si redditio debiti vergit in detrimen tum sanitatis nō tenet reddere:q: tenet poti⁹ propriā incolumitatē ꝙ istō detrimētū vitare i cōiuge.

Pēa co gnoscēt; mulierē mēstrua tam.

Silr nō tenet satisfacere volūtati mulieris tpe mēstrui:ne proles na scatur leprosa: ꝗ alr̄s pōt ꝓcreari sana. ⁊ etiā q: talis coitus inducit ꝑpetuam sterilitatē in muliere ſm Aug. ꝑpter cōmixtiōem seminis cū sanguine. Uñ si cōtigeret nasci fetū fit leprosus scabiosus/cecu= tiens:vel interdū caducus:vel ob sessioni demonū tāꝙ vas immūde cōpositū aptus. Et ideo i lege mo= sayca accedēs ad mēstruatā mor= te moriebat:ꝗ mors nō infligebat nisi ꝑ mortali. Et si dr̄.tñ leproso viro tenet mulier reddere debitū: licet non tenet secum cohabitare: vbi tñ certissimū est ꝙ ꝓles nascet leprosa:ergo silr̄ est in mēstruata. Rñdeo ſm doctorē subtilē vbi.s. q: i mēstruo pōt expectari tp̄s cō= gruum vt nascat proles sana.in le pra vero non.vt meli⁹ est ꝙ nascat leprosa vel aliqualis ꝙ oino nulla quia melius est sic esse ꝙ non esse. Uerūtñ dicit Tho.vbi.s.q.ij.ar= ti.ij. Si est flux⁹ innaturalis ⁊ diu turn⁹ pōt vir ad talē accedere: q: alr̄s oporteret vir ꝑpetualiter ab= stinere. Dicit etiā ꝙ mulier men= struata pōt reddere debitum viro petēti:debet tñ eū auertere preci= bus vt sufferat:non tñ ita efficaci= ter dz auertere ꝙ possit esse occa= sio sibi icidēdi i aliquas pessimas corruptiōes sicut ad id ꝓnus cre= ditur. Si aūt credit ꝙ petit igno= rāter/dz mulier aliquā occasionē pretēdere vel infirmitatē allegare ne debitū reddat ne periculū viro timeat. Dicit aūt tho.ꝙ accedēs ad pregnatā nō sp peccat mortalr̄ nisi timeat aborsus. Dicit etiā ipe ꝙ si tūc vir pter cōsuetudinē ⁊ mo dum a natura institutū quātū ad situ exigit debitū a coniuge:puta a pte posteriori vel ad lat⁹ non sēp est pctm̄ mortale:sed qñq; pōt esse sine pctō. dimittere aūt ꝓpriū vas semp est pctm̄ mortale ⁊ sodomiti= cum:q: hoc est cōtra naturā cōiu gij. hec sanctus Thomas.

De expositiōe misse.

Hoc facite in meā cō= memorationē. Luce xxij. de cōse.di.ij.ite= rat. Q: ſm btm̄ tho. in.iij.pte sūme sue.q. lxxxiij.ar.iiij.mysteriū nr̄e salutis totū cōprehēdit in sacro euchari= stie:ideo tale sacrm̄ pre ceter; agit cū maiori solennitate. Que quidē solēnitas in misse officio consistit: vbi recolitur singularis memoria dñice passiōis. Juxta qd ipe itur⁹ ad passionem fieri precipit dicēs. Hoc facite i meā cōmēoratiōem. glo.i.in memoriā mortis mee. Et q: singule ptes misse inenarrabilē dulcedinē redundāt diuinor; my= steriorum. designant eñ gesta/facta et opera xp̄i ꝗ operat⁹ est salutē in medio terre:et pcipue circa myste= riū sue passiōis/resurrectionis/et ascēsionis:ideo de singl'is pticulis hui⁹ sacri officij breuit intēdam⁹.

Missa

Circa qd sciēdum ꝙ missa dici tur prio a mittēdo:q: āgeli ibi mit tūtur.vt dicit Greg. de ꝯse.dist.ij. ꝙ si sanguis. Scdo rōne filij ꝗ ibi mittit a deo pr̄e. Tertio rōne no= stri ꝗ mittim⁹ vota nr̄a ad deū per sacerdotē:vt nobis de⁹ mittat be= nedictionē ⁊ grām. Quarto rōne sez cathecuminorum:ꝗ vt dicit Aug. antiqt⁹ admittebant vsq; ad offer= torium:et ab offertorio foras mitte= bant. Cathecumini āt erāt nouit credētes nōdū baptizati. Hos aūt

multa noīa istud officiū misse/seu sacramētū. Dicit eīm missa ꝓpter rōnes predictas. Item dr eucharistia ab eu qđ est bonū: et charis grā/q̄si bona grā. Dicit hostia ab hostib⁹ vincendis:q: per eā nostri hostes vincūtur. Immolatio dicitur ſm Isido. vj. ethio. ab in ⁊ moles:q: in mole. i. in cumulo altaris sacrificat. Cōmunio dicit:q: esca est oīm fideliū. Iuxta illud. Oēs de vno pane ⁊ de vno calice participamus. Dicit viaticus:q: daf in hac via pñtis vite ad sustētationem. Dicit sacrificiū quasi sacrū faciēs:q: mystica prece cōsecraf. in ps. Immola deo sacrificiū laudis. ⁊c̄. Dicit etiā actio ſm Leonem papam:q: hic quasi in quodā iudicio agim⁹. Nam loc⁹ est ecclesia: iudex de⁹: actor diabol⁹: reus popul⁹: consciētia testis: sacerdos defensor. Sic dicit Augu. de se in oratione quadā. Sūme sacerdos qui me inter te et meū populū esse voluisti ⁊c̄. ¶ Secūdo vidēdū est quis instituit missam. Respondeo ꝙ Petrus Iacobus et Basilius cesariensis eps. De petro dr in cronicis ꝙ prim⁹ antioche primā missam celebrauit sub trib⁹ orationibus. vt dicit Hugo de sācto victore. lib. ij. de sacramentis. c. viij. De Iacobo et Basilio habet de cōse. dist. ij. Iacob⁹. Dicit aūt Archi. in dicto. c. iacobus. ꝙ iacob⁹ instituit dicere secretam. Basili⁹ aūt alia addidit. Pro quo sciendum ꝙ missa quōdam non cū tanto apparatu nec cum tāta solēnitate dicebatur. Primo eīm ab apostolis dicebātur tātū illa ṽba in celebratione misse que dñs dixit. Hoc est eīm corpus meū. Sed postea apostoli addiderūt dominicā orationem. Et adhuc etiā apostoloꝝ cōsuetudo presentaf singulis annis sancto die veneris: excepto ꝙ illo die non consecratur. Postea apostoli vel eoꝝ successores instituerunt ꝙ epistola ⁊ euāgelium legeretur ante sacrificium. Prio aūt legebaf epistola. Scđo euāgeliū. Tertio dñica oratio. Quarto dicebātur verba dñi. et tūc offertorium inchoabaf a lectore: q̄ mos sabbato sctō penthecostes adhuc seruaf. Postea ṽo sancti patres et apostoli illas solēnitates q̄ nūc sunt in missa addiderūt: vt Alexāder. Gelasius. Gregori⁹. Leo. Celestinus. Damasus. ⁊c̄. Canonem aūt dicit Grego. fuisse cōpositum a quodā scolastico. Apostolici tñ ibi multa addiderunt: sicut infra patebit in suis locis de quolibet istoꝝ specialiter. ¶ Tertio videndum est de preparatione sacerdotis. Et q: sacerdos est quasi pugil q̄ dimicare hꝫ cū diabolo ꝓ delictis populi in missa: ideo armat se primo orōnib⁹: scđo vestib⁹ sacris: tertio cerimonijs debitis. Primo igitur dicit ps. Quā dilecta. Benedixisti. Inclina. Credidi. et De profundis. Et hoc ꝗtum ad illos q̄ dicūt officiū romanū qđ Linus instituit. Dicuntur aūt isti quinq; psalmi ſm Inno. ꝓpt transgressionem quinq; sensuū. Et etiā q: i quolibet eorū fit cōmemoratio de his que spectāt ad illud sacramētum et ad remissiōem pctōꝝ. In primo dicit de altarib⁹. Altaria tua dñe virtutum. In scđo de mia dei: ibi. Ostende nobis dñe. ⁊c̄. In tertio de oratiōe: ibi. Veniēt ad te ⁊ adorabūt corā te. In quarto de oblatione: ibi. Calicem salutarꝭ ac. ⁊c̄. In quīto de finali redēptione: ibi. Quia apud dñm mia. ⁊c̄. Scđo sacerdos ornat se pectēdo pilos et purgādo euulsos per qđ designat cogitationū maloꝝ mūdatio. Tertio lauat man⁹. iuxta illđ Esa. Lauamini ⁊ mūdi estote. Quarto induitur sacris vestib⁹. ¶ Circa qđ sciēdū ꝙ aliť induit eps ꝗ̄ simplex

Eucharistia vnde dicit:

Missam quis instituit.

Celebrādi cōsuetudinem ab aplīs traditā ecclīa semel i anno recolit.

Preparatio sacerdotꝭ.

Sacerdos non debz celebrare discalciat⁹

Indumēta sacerdotalia quid spūalr significēt.

sacerdos. Nam epūs ſm Johā. beleth primo induit sandalia vel sotulares: qd̄ designat ocreas pugillorum. Ipse em̄ tunc debet pugnare cū diabolo: vnde accipit spūalia arma. Alba pro lorica operit̄. Cingulum ꝓ arcu. Subcingulū pro pharetra. et dr̄ subcingulum quo stola ligat̄. Stola circūdat collū: quasi hasta contra hostem vibret. Manipulo ꝓclamat. Casula quasi clipeo ꝓtegitur. Libro ꝓ gladio vtitur. Mitra q̄si galea caput ꝓtegit. Sed simplex sacerdos primo habet calceos/ sine quib⁹ null⁹ debet celebrare: etiā qui habet ex voto ꝓfessionis incedere discalciat⁹ ſm Ber. de paratinis. Et hoc sigt humanitatem xp̄i: quā Johānes baptista calceū appellauit. Unde in signū desposationis xp̄i ⁊ eccl'ie incedim⁹ discalciati. Et demū sacerdos ponit humerale quod designat velamē xp̄i qd̄ habuit cū sibi dicebat̄ velato capite: ꝓphetisa nobis xp̄e. Alba sigt vestimētum q̄ herodes illusit xp̄m. Luce. xxij. Cingulū sigt flagellū q̄ cesus est circa colūnam. Johā. xix. Manipulus funem quo ligat⁹ fuit. Johan. xviij. Cōprehēderūt ⁊ ligauerunt eū. Stola sigt ligamen quo ligatus fuit ad colūnam. Casula significat purpureū vestimētum. Ista spūaliter significāt virtutes in sacerdote. Nam humerale sigt fidem quā apl's appellat galeam. Ephe. vj. Alba spem: que totū cōtegit. Roma. viij. Spe salui sum⁹. Cingulus iusticiam. Esa. xj. Erit iusticia cingulum lūboꝝ ei⁹. Manipulus sigt fortitudinem contra impedimētum diaboli. Stola ab vtroqꝫ humero sigt prudentiam et tēperātiam. Casula que totum operit sigt charitatem. Habet ergo sacerdos simplex sex indumenta: qꝛ habet sex officia: scꝫ baptizare/ predicare/ cathecizare/ ligare/ absoluere ⁊ cōsecrare. Episcopus vero habet nouem: scilꝫ caligas/ sandalia/ succinctoriū/ mitrā/ dalmaticam/ tunicā/ cyrothecas/ anulū et baculū: qꝛ epūs habet plura officia q̄ sacerdos: scꝫ virgines consecrare: eccl'ias dedicare: clericos ordinare: synodū celebrare: chrisma cōficere: vestes/ vasa ⁊ alia sacra eccl'ie ornamēta ꝯsecrare ⁊ cōfirmare. Cōsecrationem aūt vestimētoꝝ predictoꝝ Stephan⁹ instituit anno dn̄i. cclvij. ¶ Deinde sacerdos accedens altare dicit. Aufer a nobis dn̄e cunctas iniq̄tates nr̄as. ⁊c̄. signādo se i facie: per qd̄ petit oīa impedimēta a se auferri seu remoueri. Tādem osculat̄ reliquias i medio altari dicēs. Oramus te dn̄e per merita oīm sctōꝝ tuoꝝ et eoꝝ quoꝝ hic ossa recōdita sunt vt eoꝝ intercessione nobis digneris indulgere vniuersa delicta nostra: per qd̄ petit sctōꝝ suffragium quasi ex se sit indign⁹. Deīde osculatur librū dicens. Dign⁹ sim dn̄e accipere librū et aperire signacula ei⁹: qm̄ occisus es ꝓ nobis ⁊ redemisti nos deo in sanguine tuo. Osculum illud qd̄ facit in medio altaris sigt iudaicum populum. Euāgelium ꝓ gētilem q̄ per euāgelium credidit. Unde qꝛ christ⁹ vtriqꝫ populo veniēs i mūdum dedit pacem: ideo vtrūqꝫ osculatur. Qz aūt prius sacerdos accedit ad dextrū cornu altaris sigt q̄ prius xp̄s predicauit iudeis: deinde gētibus. ¶ His expeditis vidēdum est de ipo officio: qd̄ habet sex partes. Quaꝝ prima vocat̄ preparatio: et durat ad epl'am. Scd'a instructio: et durat ad offertorium. Tertia oblatio: et durat ad prefationem. Quarta cōsecratio: ⁊ durat vsqꝫ ad orem⁹ preceptis. Quinta sacri perceptio: et durat vsqꝫ ad cōmunionem. Sexta grāꝝ actio: et durat vsqꝫ ad finem.

De prima pte misse.

Et qꝛ populꝰ debet primo venire cū mentis deuotiōe ad eccl'iam: ideo missa primo incipit ab introitu. Pro quo sciēdum ꝙ olim missa inchoabatur a lectionibꝰ: sicut adhuc in sabbato pasche / et penthecostes. Unde Celestinꝰ primꝰ natione romanus anno dn̄i. ccccxxvij. instituit vt ab introitu īciperet. Post quem Gregorius primꝰ anno dn̄i ccccix. cantualem introitum composuit. et sig̃t sctōꝝ patrū qui incarnationem xp̄i desiderabāt clamātes deuote. Emitte agnū dn̄e dominatorē terre. ⁊c̄. Et iterum. Utinā disrūperes celos. Per versum aūt designat desiderij nūerositas: qꝛ diuersi diuersimode clamabāt. Ideo aūt vt cōiter introitus sumit de psalmis: qꝛ olim cantabant ī pricipio misse. cl. psalmi. Sed qꝛ tediosum popl'o erat: ideo Pelagius statuit vt solū aliq̄d de ipis sumeret: scʒ introitꝰ cū versu. Aliqui tñ sācti hn̄t spāles introitꝰ in suis festis ꝓpter reuerētiā eoꝝ. Addit etiā Gl'ia pr̄i. qꝛ lʒ solꝰ filiꝰ sit incarnatꝰ: tñ tota trinitas operata est īcarnationē: qđ Damascenus papa instituit. Omittit tñ in missa defunctoꝝ: qꝛ illi non sunt in statu gl'ie / sed pene. Sil'r in dn̄ica passiōis dn̄i: qꝛ tūc nō recolit gl'ia sʒ ꝯfusio ī ꝑsona filij dei facta. Resumit aūt introitꝰ ideo qꝛ tam precedētes q̄ʒ sequētes scti in fide xp̄i sunt cōcordes. vñ et q̄ precedebāt et q̄ sequebant clamabāt osanna.

Misse introitꝰ q̄d sig̃t.

Sciēdū aūt ꝙ sacerdos debet p̄io egredi de sacristia qñ introitꝰ inchoat. Signat aūt egressus ille xp̄i egressum de vtero ꝟgis gl'iose: de quo precessit anteq̄ʒ spōsus de thalamo suo.

Kyrieleyson q̄d sig̃t.

Scđo populꝰ debet venire cū mentis hūilitate: qđ designat Kyrieleyson. quod etiā Grego. papa cantare nonies instituit. Et cū grecū sig̃ns tantū sicut dn̄e miserere. Fit aūt in greco vt innuat xp̄i titulꝰ scriptꝰ fuisse grece / hebraice ⁊ latine. vnde osanna et sabaoth hebrayca sunt: reliqua ꝟo latina. Uel vt oīs līgua cōfiteatur xp̄i passiōem. Et fit nonies vt ad nouē ordines angeloꝝ cōtēplatiōem possimꝰ ꝑuenire. Triplicat autē ad laudē trinitatis. Et recte sequit post introitū: introitus eñi sig̃t aduētū xp̄i ī carnē: kyrieleyson ꝟo in mētem: qđ signatur per hoc qđ dicitur: miserere nobis.

Tertio dʒ ppl's venire cū mētꝭ erectione: qđ signat cātꝰ angeloꝝ: scʒ Gl'ia ī excelsis deo. Et recte sequit post illa duo ad significādū ꝙ homo ad aduētum xp̄i in carne et mēte dʒ gaudere gaudio spūali ⁊ vocal'r exp̄imere. Et p̄io incipit a sacerdote: scđo a choro cōpletur ꝑ qđ designat ꝙ p̄io vnꝰ chorꝰ. i. vnꝰ angelꝰ in natiuitate dn̄i incepit istū hymnū: post hoc alij multi ipm̄ ꝓsequebantur: vt dꝛ Luce. ij. Et qꝛ iste hymnꝰ dictus est ad laudem dei in natiuitate q̄ est mediator dei ⁊ hoim / ideo ī medio altarꝭ dicit: vel qꝛ ī media nocte natꝰ est. Et qꝛ etiā iste hymnꝰ ī ortu xp̄i in mūdū dictꝰ est / ideo facie ꝟsa ad oriētē ip̄e incipit. Et qꝛ istud cāticum est leticie / ideo ī aduētu non canit: qꝛ scti p̄res nō ī re sʒ ī spe habuerūt premiū. Spes aūt que differtur affligit aīam. Prouer. xiij. Sil'r in. xl. et. lxx. vbi recolitur lapsus p̄mi hoīs flebilis / nō dꝛ. Unde nouē septimanis tacet ꝓpter nouē choroꝝ āgeloꝝ cōsortij ꝑuationē. Itē in die innocētiū nō cantatur: qꝛ fuerūt nō ī gl'iam sʒ ī vituperiū xp̄i occisi. Gn̄aliter tñ dicit iste hymnꝰ qñ dꝛ Te deum laudamus. excepto sabbato pasche ⁊ cena dn̄i ꝓpter spāles rōnes. In ce-

Gl'ia in excelsis gn̄al'r dꝛ quando Te deū cantat.

na aūt dñi non dr nisi ab epō. Sed sabbato pasche ab oib⁹: qz illa missa est quodāmodo diei sequentis: scz resurrectiōis xpi. vñ i nocte debe ret celebrari. de pse. di. ij. nocte. Deinde sacerdos ꝯtit se ad ppl'm dicēs Dñs vobiscū. qd valet tm̄. i. dñs tribuat pctōrib⁹ affectū et volūtatē bonā. Sed eps dicit Pax vobis: qz est vicarius xpi qui dixit aplis suis post resurrectionē suā: pax vobis. q̄si diceret: in pñti detr vobis pax pectoꝝ/et i futuro pax eternitatis. Et chor⁹ rñdet. Et cū spū tuo. i. dñs q̄ est in corde tuo sit etiā nobiscū in corde nro. Et hoc verbū Dñs vobiscū/sumptum est de libro Ruth. ca. ij. Sic em̄ legit Booz salutasse messores suos. et ꝓpheta i Paral'. Asa regē et qui cū eo erāt. Et angel⁹ salutās Gedeonem dixit. Dñs tecū. Sz hoc verbū Et cū spū tuo: sumptum est ab aplo ad Timotheum vltimo.

Dñs vobiscū vñ suptū est

¶ Sciēdum tñ q sacerdos vertit se in missa quīquies ad designādū q xps post resurrectionē suā ipso die resurrectionis quīquies appa ruit suis electis. Primo marie mag dalene. scdo mulieribus. tertio petro. quarto duobus discipulis in emaus eūtib⁹. quīto oib⁹ discipulis absente thoma. Et qz ppl's con uenit ad orādū cū intētione impe trādi/ideo statim sequit collecta. Vñ dicit sacerdos Orem⁹. signifi cās illd qd xps dixit aplis. Orate ne intretis i tētationē. per qd etiā reddit se indignū. Vñ quasi cōuocās ad se fideles dicit Oremus. i. oēs orate vt qd petim⁹ facili⁹ impetramus. Et tūc dr collecta seu oratio: q̄ designat qd xps dans no bis exēplū orauit. Et dr collecta: qz fit sup populū collectum: vel qz i ea colligit ppl'i oratio seu deprecatio. Et fit in dextra pte altaris: per quā designantur bona eterna et spūalia que primo sunt petēda.

Collecta quare dr

iuxta illd. Primū querite regnū dei. Fit etiā versus orientem. iuxta Damascenū. li. iiij. c. xj. vt paradisum affectare mōstrarem⁹ que est in partibus oriētis. Scdo vt xpm crucifixū qui versus oriētē stans in cruce respiciebat intendamus. Tertio vt ipm iudicē inde ventuꝝ significem⁹. Nūcq aūt dr vna oratio rōne solēnitatꝭ. Aliquādo due vel tres vsq ad septenariū/et non vltra: qz fm Inno. dñs septē petitionib⁹ docuit orare. Et etiā qz vltra i tediū verteret. de cōse. di. ij. cū oia. Qñ aūt imponunt plures collecte/tūc primo imponant due postea tres: vel primo vna et postmodū due: ita q maior numer⁹ sequat. Et semp fiāt in nūero impari: qz persone diuine sunt impares in nūero. Et dirigunt oēs orones patri ꝛ filio ꝛ non spūisancto: qz cū ipe sit donū a dono nō petit donū fm Ber de parantinis. De modo aūt cōcludēdi collectas dant vs⁹.

Collecte plures i missa q̄ ordine sunt dicende.

Modus cōcludēdi collectas.

Per dñm dicas/cum patrem presbyter oras.

Cum xpm memores/per eundem dicere debes.

Cum xpo loqueris/per eūdem dicere queras.

Qui tecum si sit collecta finis in illo.

Si spiritus almus/eiusdem dicere debes.

Hoc est. Vbicūq ad deū patrem dirigit oratio/et non est mētio de filio dicatur Per dñm ꝛc. Si aūt ibi est mētio filij dicat per eūdem dñm. ꝛc. Si aūt ibi est mentio de spūsancto dicat per dñm. ꝛc. qui tecum viuit et regnat in vnitate eiusdem spūsancti de⁹: per oia secula seculoꝝ. Amen. i. per oia presentia ꝛ futura. Nullus aūt debet sibi facere nouas collectas q̄ non ab ecclesia probate: quia hoc prohibuit consilium Affricanum: cui interfuit Augustinus.

¶ Sciendū etiā ꝙ si imponit collecta defūctoꝝ in missa viuoꝝ ꝙ illa dꝫ esse penultima ꝛ non vltima: qꝛ finis debet suo pͥcipio cōuenire. Nullo aūt modo i missa defunctoꝝ collecta ꝓ viuis dꝫ imponi: qꝛ mortui viuos iuuare non pn̄t. Itē collectas dici p̄cepit Symachus natiōe sard⁹. āno. ccccxciiij.

¶ De scd̄a parte misse.

Expedita prima parte misse q̄ est ad populi preparationē dicēdū est de scd̄a q̄ est ad populi instructionē. ꝛ incipit ab epl'a in qua docet ppl's in diuinis mandatis. Et hꝫ sex ptes scꝫ mysterialē informationē: de q̄ in epl'a. penitētionalē operationē de qua in graduali. salutarē lamētationē: de qua in tractu. spūalem exultationē: de qua i alleluya. pͥcipalē instructionē: de qua in euāgelio. et spālem fidei instructionē: ꝺ qua i symbolo. Fm aūt Innocē. epl'a sig̃t officiū precursoris: qui preibat āte faciē dn̄i. Et qꝛ predixit Pn̄iam agite. ideo sequit graduale. Sed qꝛ post pn̄iam sequit gaudiū: qꝛ ip̄e dixit Appropiquabit enī regnū celoꝝ. ideo sequit alleluya qꝺ est cantus gaudij. Et qꝛ post Johis doctrinā secuta est doctrina xp̄i: ideo sequit euāgelium q̄ est doctria xp̄i/ postq̄ꝫ secuta est fides apl'oꝝ: ideo sequit symbolū.

Epistola/graduale/alleluya/euangeliū ꝛ symbolū qd significant.

Quare aūt epl'e non fiūt de libris moysi: qꝛ i illis ꝓmittūtur tp̄alia. In epl'is vero pauli eternalia. Et hac rōne lectiones de libris moysi terminātur in grauē accētū. Sed lectiōes epl'aꝝ in acutū: qꝛ sursum tendūt. Graduale Fm Inno. dicit a gradib⁹ in quib⁹ cātabat. et sig̃t cōuersionem fideliū penitētiū. Et interponit versus ad designandū ꝙ nullus verā pn̄iam facit nisi plene ꝯuersus sit ad deū. Et omittit graduale in festis paschalib⁹: et loco ei⁹ dꝛ Hec dies. qꝛ illi dies statum eccl'ie futuꝝ felicem insinuāt scꝫ statū post resurrectionē vbi nō erit pena sꝫ gaudiū. Alleluya vox leticie sig̃t gaudiū penitētium qꝺ habēt ex ꝓmisso premio. Et canit etiā in aduētu: qꝛ lꝫ sancti patres habuerūt sp̄ē de incarnatione xp̄i tn̄ qꝛ certi de hoc erāt ideo exultabāt. Sed i septuagesima omittit: qꝛ tūc casus p̄mi hois deflet: loco cui⁹ canit tract⁹ cum ꝓlixitate et asperitate vocis/ significās ꝓlixitatem miserie pn̄tis incolat⁹. Et hoc Symachus papa instituit sicut et collectas.

All'a q̄re i septuagesima omittit.

Addit etiā qn̄qꝫ prosa post alleluya: scꝫ que est vox exultationis ad signandū gaudiū corpis ꝛ aīe. Et est instituta a Nicolao papa. Prius enī cātabatur neuma q̊ddā longū post alleluya. loco cui⁹ Nicola⁹ papa i festiuitatibus precipuis ꝓsam cātare instituit. Sig̃t etiā diutina protractio notarū ipsi⁹ alleluya gaudiū celestis patrie qꝺ est absqꝫ fine. Et fit sine voce sig̃tiua: qꝛ tale gaudium nulla lingua exprimere potest. ꝛc̄. Euangeliū qꝺ legit in sinistra parte altaris designat ꝙ per ip̄m peccatores sunt vocati. Et dꝛ versus aquilonē ad euitationē maloꝝ et imitationem bonoꝝ. Mali enī per aquilonem significant. Nam per aquilonem diabol⁹ frequēter designatur: cōtra quē est euāgelium. Et dꝛ in loco alto: scꝫ i pulpito. qꝺ non fit in epl'a: qꝛ altus loc⁹ datur seruātib⁹ euāgelium: quia celum. Et ꝓpter hoc etiā terminat in altum. Premittit aūt āte euāgeliū Dn̄s vobiscum. salutatio populi: per qꝺ disponit populū ad audiēdum deuote. Et chorus respōdet Et cū spiritu tuo. i. sicut tecū est de⁹ ad dicēdū ꝟbū dei: ita nobiscū sit ad audiēdū. Deide signat se in pͥcipio ꝛ i fine. Prio i libro facit

Sacerdos di-

cẽs euã gelium quare si gnat se triplici cruce.

signũ crucis.q̃si dicat.crucifixum predic o. Scdo in pectore.q̃si di cat.crucifixũ credo.Deinde in fa cie:ac si dicat.crucifixũ predicare non erubesco. Siĩter populus fa ciat ne diabolus vertet facies ac mẽtes eorũ ab auditiõe verbi dei in pncipio.⁊ in fine ne verbũ tollat de cordib⁹ eorũ.Debet etiã popu lus stare ⁊ nõ sedere: in signum ꝙ sunt parati pugnare ꝓ euãgelio.⁊ caput eleuare in signũ reuerentie. Et hoc statuit Anastasi⁹ papa pri mo anno dñi.cccciiij.habet᷑ etiam de cõse.dis.j.aplica. Itẽ arma vel baculos ponere. in signũ ꝙ iuxta doctrinã euangelicã parati sũt nõ armis sed patiẽtia se defendere.iu xta illud. Si quis te pcusserit ad vnã maxillã prebe ei ⁊ alterã. Ali quando aũt thurificat᷑ circa euan geliũ.p quod significat᷑ odor bone operationis.iuxta illud. Sic lu ceat lux vestra ⁊c̃. Dat᷑ etiam oscu lum libri tantum sacerdotib⁹ post euangeliũ ⁊ clericis:ad designan dũ ꝙ ipis debẽt esse manifesta di uina secreta.ceteris autẽ in parabo lis. Lu.viij. Post hoc canit᷑ sym bolũ nicenũ. qđ marcian⁹ roman⁹ post siluestrum instituit anno dñi. cccxxxix. Et dicit᷑ a sin qđ est cõ. et bolos morsus.q̃si ꝯpositum per morsellos paruos.i.articlos. Est eni collectũ ex diuersis locꝭ sacre scripture in quo est tota fides. Cõ positũ est tñ ꝓpt᷑ maiorẽ cautelã. scꝫ ꝓpter hereticos:ne sit difficile querere articulos fidei in scriptu ris multis. Et ẽ triplex symbolũ. Primũ aplor̃:scꝫ credo qđ cõiter dicit᷑ in prima ⁊ in ꝯpletorio. Se cundũ athanasij.s. Quicũꝗ vult salu⁹ esse. Et tertiũ nicenũ. qđ in synodo nicena fuit ꝯpositũ. Istud autẽ poti⁹ canit᷑ in missa q̃ aliud: quia ꝯditũ est tpe veritatis ꝓpa late cõtra hereticos insurgẽtes et clarius est determinatiuũ fidei q̃

Symbolum triplex.

symbolũ aplor̃.ideo poti⁹ canitur istud q̃ illud. Unde lꝫ eadẽ sit ve ritas vtrobiꝗ.mag; tñ clare i vno q̃ in alio. Canit᷑ aũt alte ⁊ expsse. vt oẽs illud discant et sciant.

De tertia parte misse.

Consequenter videndũ est de tertia parte misse q̃ dicit᷑ oblatio. q̃ ꝑtinet sub se sex ptes. Pria est ppli exultatio ꝓ q̃ bus offerre debet.et hec signatur per offertoriũ. Scda est oblatiõis ꝑsentatio:ibi. Suscipe sancta trini tas. Tertia est altaris thurifica tio. Quarta cordis hũiliatio.cũ dicit᷑.in spũ humiliatiõis. Quita sequẽs orõnẽ:scilꝫ secretũ. Sexta manuũ ablutio. Circa qđ scien dum ꝙ sacerdos post symbolũ di cit dñs vobiscũ.ad significandũ ꝙ ex quo dꝫ ad oblationẽ accedere. et nulla oblatio põt esse accepta si ne deo.iõ dicit.dñs vobiscum. Et q̃ tam sacerdos q̃ popul⁹ debent esse valde attenti circa oblationẽ hostie salutaris.vñ tũc quasi exci tando pplm sacerdos dicit. Ore mus. Nõ tñ vlteri⁹ ꝓsequit᷑ voce alta.sed sub silẽtio dicit offertoriũ per qđ denotat suã intentionẽ ma xime recollectã a deũ. Significat etiam illud silentiũ latibulum xpi ante passionẽ.qñ iudei cõspiraue rũt contra eũ.vt si q̃s eũ cõfiteret᷑ extra synagogã fieret:cãtat tamẽ tũc chor⁹ valde letabũde ad desi gnãdũ hilaritatẽ offerentiũ:q̃ da torẽ hilarẽ diligit de⁹. Et q̃ legit᷑ ẽt ᵭ dauid ꝙ cytharã cũ cãtorib⁹ pcutiebat. Tenent᷑ aũt fideles ad oblatões ẽm ꝯsuetudinẽ approba tã i aliqb⁹ festiuitatib⁹. vt de ꝯse. di.iij.ois xpian⁹. q̃ dem̃ ẽ a dño. Nõ apparebis in ꝯspectu meo va cuus. Licet aũt hoc sit ꝑceptũ:tñ q̃tum ad q̃titatẽ. vt tm vel tm of ferat᷑ nõ ẽ pceptũ:sꝫ ꝯsiliũ.iuxta il

xpiani debent offerre

lud Exo.xxv. Ab oī hoīe q̄ offert vltrone⁹ accipiet; eas.s.oblatões.

Sequit̄ scđa ps tertie partis.s.oblatiōis presentatio. Circa q̄ sciēdū q̄ sacerdos volens presentare oblatiōem deo parat pmo materiā. Et pito p hostia accipit panē triticeum azimū mūdū et puꝝ. ⁊ p sanguis cōfectiōe accipit vinū bonū ⁊ sapidū admixta modica aqua q̄ posset ab sorberi a vino. q̄ facto dicit. Fiat hec ɔmixtio vini piter ⁊ aque. In noie.p.⁊.f.⁊.s.s. Deide accipit calicē tenēdo vna manu in medio.et reliq̄ sustētando pedē calicis.⁊ alte sublevando dicit. Suscipe sctā trinitas hāc oblationē.q̄ orō de se indicat q̄d vel p quo tūc orat̄: tūc eni orat eccl'ia deū ⁊c̄. Dicta autē illa orōne dꝫ calicē depōere deorsum ⁊ patenā desup tollat. ⁊ panē ad pedes calicis collocare: videlꝫ int̄ se ⁊ calicē ꝺꝫ modū mag; cōem Calix significat xp̄i diuinitatē.patena hūanitatē q̄ diuinitatē sicut patena calicē cōtexit. Sed tūc patena sub corpali obseruat̄: q̄ discipuli relicto xp̄o oēs fugerī. Calix aūt corpali operit̄ q̄d signat sepulturā xp̄i. Debet autē corpale esse de lino mūdo ⁊ cādido ꝺm Hugonē ⁊ ꝺm ɔciliū lugdunē. vt etiā habet̄ in bocardo.li.iij. Hoc istituit siluester pm⁹ āno dñi.cccxv. Nec dꝫ i eo alteri⁹ rei materia p̄ciosior aut vilior misceri. vñ dicebat Jo. de deo ꝺm q̄ refert archi.de cōse. di.j.cōsulto.q̄ illi grauit̄ peccāt ⁊ offendūt qui mittūt corpale cōfici cū farina ad hoc q̄ stet rigidū sup calicē. Nec tale corpale dꝫ p mulieres lauari: nisi p sacerdotē pri⁹ laue? in vase spāl'r ad hoc deputato.in q̄ nihil est postmodū lauādū vt dicit̄ de ɔse.di.j.nemo. Significat autem hoc corpale ꝺm archi. vbi supra eccl'iam. Ꝙ autē supraponit̄ calici significat q̄ xp̄i passionem eccl'ia nō desinit imitari. Corporale autē multo labore cādidat̄ ⁊ eccl'ia multo labore xp̄o conformat̄. Item significat syndonē in q̄ xp̄s fuit inuolut⁹. ⁊ iō fit corpale de lino: q̄ sicut lignū m'l'tis pulsionib⁹ ⁊ tūsionib⁹ ad cādorē deducitur: ita eccl'ia p illud significatū. que p corp⁹ xp̄i itelligit̄ mult; p̄ssionib⁹ ⁊ passionib⁹ ad cādorē vite eterne pducit̄. Et ita etiā corp⁹ xp̄i per illud significatū p multas tribulatiōes venit ad gloriā.vt dicit glo.in.c.ɔsulto. de ɔse.dis.j. Et q̄ dictū est q̄ calix coopt⁹ significat xp̄i sepulturā.hic est q̄ tūc maria mag.venit vngere iesum ⁊c̄.

Tertia ps est altar; thurificatio. Maria enim magdalena accepit librā vnguēti nardi pisti cipciosi ⁊ vnxit pedes iesu.et dom⁹ ipleta est ex odore vnguēti. Et sacerdos i modū crucis supducit ⁊ circūducit incēsum supra sacrificiū ⁊ altare vt ⁊ crucis signacl'o ⁊ thur; incēso dyabolice fraudis malignitas extricet̄ ⁊ effugiat. Ꝙ ꝑo tertiū supducit ⁊ circūducit incēsū designat q̄ maria ter exhibuit ⁊ adhibuit vnguentū circa corp⁹ iesu. Pmo cū vnxit pedes ipsi⁹ in domo simonis pharisei Scđo i domo simonis leprosi sup caput ei⁹ vnguētū effudit. Tertio cū emit aromata vt veniēs vngeret iesum ⁊c̄. volūtas eni reputat̄ pro facto.cū ⁊ p seipsam non steterit q̄ min⁹ expleſſet q̄d incepit. Ꝙd ꝑo postmodū vndiq̄ totū icēsat̄ altare dsignat q̄ factū illđ totā respsit eccl'iā: sicut dñs ipe testat̄ dicēs. Amē dico vob; vbicūq̄ ⁊c̄. Mat. xxvj. Et leo papa statuit incēsum sup oblatam fieri. q̄d ⁊ concilium rothomageñ. fieri statuit. De alijs etiā thurificatiōis significatiōib⁹ plura vide in rōnali diuinorum.

Corpale de q̄ fit.

Thurifficatio altaris q̄d significat

S Equitur qrta ps tertie ptis de hũiliatiõe. vbi sacerdos dicit icliato capite. In spũ hũilitatis ꝛc. ꝛ est rõ. Dañ. iij c. vbi sacerdos ꝓfunde iclinat͛ habens man⁹ ante pect⁹. ꝛ circa hoc osculat͛ altare in signũ crucis: qꝛ ꝑ passionẽ crucis recõciliati sumus deo ꝛ in eius amicitiã admissi. ad Ephe. ij. Alij tñ nõ osculant͛ hic altare. Deide seq͛t orõ. Ubi sciendũ ꝙ sacerdos vertit se tũc ad populũ eos salutãdo dicẽs. hec ṽba. Orate ꝑ me pctõꝛe. ꝑ q̃ ṽba sacerdos iploꝛat auxiliũ circũstantiũ ꝓpt͛ altitudinẽ sacri. Et debẽt ista ṽba sonoꝛose ꝛ expsse dici. Et tunc vertit se sacerdos ad alteram partẽ dicẽs. Dñe exaudi orõnẽ meã: qꝛ tũc oꝛat singl͛ari orone. Et in hoc mlti errãt supp̄sse illa ṽba dicẽtes. ꝛ cũ hoc nolẽtes se ṽtere ad pplm: nec ad alterã partẽ altar; qđ nõ ẽ sine pctõ. Ista aũt cõuersio ad pplm cũ silẽtio subseq̃ẽte significat occultã apparitionẽ xp̄i q̃ apparuit petro: qꝛ licet certũ sit ꝙ ei i die resurrectiõis apparuit. vt dꝛ Luce. vlt. tñ icertũ ẽ vbi. ꝫ fit sub silẽtio. Uñ q̃nto seq͛tur secreta qꝛ secrete dicit͛ vt notet͛ mẽtalis ↄuersio ad deũ. vt sit sacrificiũ añ deũ gratũ. Debent eñi tot dici secrete q̃t fuerũt in ꝑncipio collecte. et eodẽ ordine poni et cõcludi. Sꝫ tñ in fine oĩm dꝛ expsse. ꝑ oĩa secula seculoꝝ sciꝫ ad significandũ ꝙ lꝫ sacerdos oꝛat vt ꝑsona singl͛ar;. tñ ex q̃ ꝑ toto pplo oꝛat. iõ occulte nõ dꝫ finiri. Ul͛ ad innuẽdũ ꝙ sacerdos hic postulat auxiliũ ppl'i. vñ exp̄sse rñdet clericus amẽ. ad designãdũ ꝙ post lazari resuscitationẽ christus publice predicauit.

R Estat nũc videre đ q̃nta pte tertie ptis. q̃ dꝛ seq̃ns orõ vel p̄fatio. q̃ hꝫ q̃ttuoꝛ ptes. In prima populus salutatur cũ dicitur Dñs vobiscũ. In secũda ratio assignat͛: ibi. vere dignũ ꝛc. In tertia laus diuina a populo cãtat͛: cũ dꝛ sanct⁹ sanct⁹ sãct⁹ ꝛc. In q̃rta canõ ipse inchoat͛: ibi. Te igitur clemẽ. ꝛc. Quãtũ ad p̄mũ sacerdos salutãdo pplm p̄mo excitat eũ ad attẽtionẽ dicẽs. dñs vobiscũ. Secũdo ad mẽtis erectionẽ: ibi. sursũ coꝛda. Tertio ad gratiaꝝ actiões: ibi. grãs agamus. Excitat͛ aũt ad attentionẽ ꝓpt͛ reuerentiã sacri in quo xp̄s sumit͛ ip̄e fons bonitatis. ideo sacerdos dicit. Dñs vobiscũ. Deinde dicit. sursum coꝛda. ad designandũ ꝙ circa hoc sacrm debemus hr̃e altitudinẽ ↄtemplatiõis ꝛ ea q̃ sursum sunt appetere. vt dicit͛. Col. iij. Et etiã quia istud sacramentũ nõ põt rite ꝑfici sine illo q̃ est sursum. a q̃ cuncta bona ꝓcedunt. vt dicit Grego. Et a q̃ oĩe bonũ ꝓcedit. vt dꝛ Jaco. j. Et ad designandũ ꝙ hoc sacrm nõ ꝓdest nisi habẽtib⁹ coꝛda sursum. Ad qđ stati rñdet minister. habem⁹ ad dominũ. Et ẽ sensus. i. habem⁹ coꝛda nr̃a ad dñm leuata. Sꝫ foꝛte i hoc multi mẽtiũt͛ hñtes coꝛda dep̄ssa. quis arguit ꝓpheta dicẽs. Filij hoĩm vsq̃quo graui coꝛde. Tertio excitat͛ popul⁹ ad grãꝝ actiones: ibi. grãs agam⁹ dño deo nr̃o. Ubi vide ↄgruẽtiã laudis: qꝛ eñi est dominꝰ ꝫ a seruis vult laudari. Malach. j. Si ego sum dñs vbi est hoñoꝛ m̃e⁹. Et qꝛ de⁹ ideo vult coli. et quia noster est. ideo specialiter vult honoꝛari vel venerari. Et qꝛ tam innocentes q̃ penitentes habent laudere deum. ideo dicit͛ recte. dignum et iustum est. Et certe dignum ratione sue maiestatis iuxta illud Apoc. vij. Benedictio et claritas et sapientia et gratiarũ actio honoꝛ et virtus et foꝛtitudo deo nostro. dignũ etiã pꝛo tantis beneficijs nobis impẽsis. dignum

rōne supabūdantꝫ charitatis ex q̄ ꝓprio filio suo nō pepercit deꝰ ⁊c̄. Quarto stati rō assignaꝛ huiꝰa sacerdote cū dı̄. Uere dignū. Et hic incipit pfatio q̄ repn̄tat illud gaudiū pueroꝝ cātantiū in die palmarū. Bn̄dictꝰ qui venit in noīe dn̄i. Tūc autē q̄ cantaꝛ prefatio debēt manus eleuari: ad designandū ꝙ tunc sacerdos vult orare pro celestibus. Et per ista verba sacerdos approbat primo deū digne eē laudandū. scđo inuitat angeloꝝ exemplo cum dicit. quā maiestatē tuā laudant angeli. q. d. ſm Inno. dignū est: qꝛ mera nos volūtate fecisti. Justū: qꝛ mera mia redemisti. Equum: quia gratuite nos visitasti. Salutare: quia ppetue nos saluasti. Nos tibi semp. i. in oī tēpore et vbiqꝫ: id est in oī loco. Et si non actualiter tn̄ abitualiter: non ponēdo videlꝫ obicē mortalis peccati. Unı̄ nō cessat orare q̄ non cessat bn̄facere ſm Aug. ¶ Circa quod sciendū ꝙ tm̄ decē sunt pfatiōes. Pelagiꝰ enı̄ papa statuit nouem: ſꝫ vrbanꝰ papa ano dn̄i. ccccxliiij. addidit decimā de beata virgine. Quotidianā aūt prefationē fecit Symachus natiōe sardus Anno dn̄i. cccclxiij. Pria est de natiuitate. scđa de epyphania. tertia de quadragesima. quarta de resurrectiōe. qnta de ascensione. sexta de penthecoste. septima de trinitate. octaua de scā cruce. nona de apostolis. decima de beata virgīe. de hoc habeꝛ de ꝯse. dist. j. inuenimꝰ. Ex quo ptꝫ pfationē nouiter inuētā de dedicatiōe eccl̄ie esse superfluā ⁊ erronee introductā: nisi alꝰs interueniret auctas pape. de q̄ tn̄ vsqꝫ modo nō ꝯstat. Unı̄ illi ea vtētes grauiꝛ peccāt. Cū eni vnā collectā minimā non pn̄t mutare vel addere: multo magꝭ tā solēnē prefationē ꝓ suo libitu imutare quis presumat. Deinde sequiꝛ scūs. qđ Sixtꝰ pmus anno dn̄i. cxxix. instituit: p qđ sacerdos orat vt laus nostra et voces nr̄e laudibꝰ ⁊ vocibꝰ angeloꝝ associenꝛ: qꝛ angeli semp cantāt scūs. Ter aūt caniꝛ ad honorē trinitatis. Osanna bis. ad designādū duplicē stolā / seu gaudiū corporis scꝫ ⁊ aīe. et significat tantum: id est obsecro salua.

Osanna qđ significat.

Sequiꝛ sexta pars tertie partis pncipalis misse scꝫ ablutio manuum. Primario eni sacerdos abluit manꝰ ad significandū ꝙ dꝫ carere mortalibꝰ. ſꝫ in hoc loco abluit: qꝛ iuxta posse suū dꝫ etiā carere venialibꝰ. et iđ solū capita digitoꝝ pfundit. Et licet aliqui dicūt tūc versiculū. lauabo iter innocētes manꝰ meas: tn̄ ꝯuenietiꝰ omittiꝛ ꝓpter ꝯtinuationē sequētis canonis q̄ incipit. Te igitur. cuiꝰ preludiū fuit scūs. Sensus eni est. Te igiꝛ clemētissime. i. te qui scūs es. dn̄s deus sabaoth deprecor: quod congrue fieri non posset interpositis aliquibus verbis. puta: lauabo inter innocentes manus meas ⁊c̄. que faciunt notabilem discontinuationē illarū orationū principaliū: et ideo cautius omittitur q̄ dicitur.

De quarta parte misse.

Sequiꝛ quarta ps pncipalis misse. s. canon. Ad cuiꝰ euidentiā sciendum ꝙ canon grece interpretaꝛ regula latine: qꝛ multū regulate ꝯpositꝰ est dıciꝛ aūt ꝙ Gelasiꝰ papa canonē pncipalꝛ ordinauit: lꝫ a pluribus sit aliqđ additū in eo: tn̄ ab vno est cōpositꝰ. Dicitur aūt ꝙ Clemens scđs anno. lxxj. post cletū instituit canonē ante consecrationē: et ita dicitur canon quasi ex regulis sanctorum patrum editus et compositus. Dicitur etiam sub silentio:

Canon q̄re sub silētio dı̄.

Exponitur pfatio

prefationes .x. ſm ... nona

fm Innocētium. primo ad significandū q xp̄s secesserat in effrem a iudeis. Secundo propter maiorē conuersionē mētis ad deum: quia tunc sacerdos debet intrare thalamum cordis. et ostio sensuum clauso, deum orare. Tertio propter periculi euitationē: ne vsu quotidiano verba sacra vilescant. Quarto propter maiorem reuerentiā: quia que in publico fiunt citi⁹ vilescūt. Hec Bernard⁹ de parātinis. Incipit autem ab illa littera. T. que valde representat signū crucis. ad significandum q hoc sacramentū seu sacrificium fit ad memoriā passionis christi in cruce. Et fit circa canonem imago crucifixi vt tanto melius imprimatur memoria christi passionis in cruce ipsi celebranti. Accedens autē sacerdos post ablutionem primo benedicit se: secundo cōpositis manibus osculatꝰ imaginem crucifixi inclinando se humiliter. designans humilem inclinationem quā fecit christus ante suam passiōem: in qua fact⁹ est sudor ei⁹ sicut gutte sanguinis decurrentis in terram: sicut habetur Luce. xxij. Alij autem osculātur altare ad significandū q per hoc sacramentum acquirimus veram dilectionem cum christo: quia minister nō debet esse infidelis: vt iudas. Deinde incipit dicēs. Te igitur. Circa quod notandum q illa coniūctio igitur est illatiua respectu precedentium. vnde ex quo dixit prius. sanctus dominus. Nūc infert. Te igitur clemētissime pater qui es sanctus. Dicitur autem clemētissimus: quasi in misericordia summe abūdans. et hec verba dicēs sacerdos se iclinat designās christi humilitatē seu humiliationem ad passionem. Additur etiam per Jesum christū filium tuū dominum nostrum. Hoc fit ideo: q christ⁹ docuit in suo nomine om̄ia esse petenda. iuxta illud Johānis xvj. Amē amen dico vobis. si quid petieritis prēm in nomie meo ꝛc. Describitur autē quadrupliciter. Primo vt saluator: q iesus. Mathei primo. Vocabis nomen eius Jesus. qd interpretatur saluator. Secundo vt rex quia christus. qd interpretatur vnct⁹. ps̄. Vnxit te deus de⁹ tuus. Tertio vt patri naturaliter dilect⁹. quia filiū. Quarto vt nobis prelatus: quia dominū nostrū. Supplices: id est humiles rogamus. fm Bernardū de parātinis rogamus pro illis que nobis deficiūt: ac petimus pro illis que ad salutem nostram nobis necessaria sunt. Vti accepta habeas. id ē accipias: seu grata habeas. Et aliqui hic osculanꝰ altare quasi ostēdentes se cōpati christo sed nō est de essentia. Et debet produci illa dictio vti in fine. nam licet idē valet vt ꝛ. vti tamē plus est expressiua. Hec dona. dicunꝰ dona q̄ dātur a superioribus: quia hoc sacrificium fit ꝟtute supremꝰ dei. ideo dicitur donū. Munera dicuntur munera quia dantur seu offerunꝰ ab inferiorib⁹. hoc eni sacrificium ministerio sacerdotū offertur deo patri. Hec sancta sacrificia dicuntur: quia fiūt pro peccatis nostris Dicūtur autē illibata. id est incorrupta: nō q illa accidētia non possunt corrūpi: sed q contētum sub eis. scilicet corp⁹ christi ꝛ sanguis non corrumpitur. iuxta illud. Nō dabis sanctum tuū videre corruptionem. Fiūt autem tres cruces in verbis istis. Hec dona. hec munera. hec sancta sacrificia illibata. ¶ Pro quo sciēdum q sacerdos ideo vtitur sepius signo crucis circa hoc sacramentū magis q̄ circa aliud: q istud sacramentū est magis memoriale passionis xp̄i q̄ ad crucem est terminata. Fiunt autē hic p̄mo tres cruces ad designan-

In dici vti an
---

quid dom a

Cruces tres i pn cipio ca nõis q̃d signifi cant.

dum triplicē xpi traditionē: quaꝝ prima fuit gratiosa a deo patre ex dilectione. qui ꝓprio filio suo non pepercit sed ꝓ nobis tradidit illū. ¶ Secunda fuit a iuda. q̃ fuit ex auaricia et cupiditate: eo ꝙ pecuniam pro eo recepit. quā appellat mercedē iniq̃tatis. ¶ Tertia fuit a iudeis que fuit ex inuidia: quia sciebat pylatus ꝙ per inuidiā tradidissent eū. Quia igit̃ deꝰ pater dedit eū nobis in donū. ideo pͥma crux fit cū dicit̃. hec dona. Et qꝛ iudas pro mūere tradidit eū. ideo secūda crux fit cū dicitur. hec munera. Quia vero iudei ad mortē tradiderunt eū vt crucifigeret̃ in sacrificiū illibatū. ideo tertia crux fit cū dicit̃. hec sancta sacrificia illibata. Uel ē ꝑm Guil. manitinensem. tres cruces fiunt in reuerētiā eiꝰ q̃ est trinus deꝰ in ꝑsonis. cuiꝰ potētia fit ꝯuersio panis ⁊ vini. Et ꝑm Bern. de paratinis significat crucifixionē triplicē. quaꝝ prima fuit in volūtate ⁊ affectu qñ collegerūt pōtifices cōciliū. Joh. xj. et Matth. xxvj. Secūda fuit ī vocibus clamātiū. crucifige. crucifige Luce. xxiij. ⁊ Johā. xix. Tertia in crucifixione manuū ⁊ pedū. Lu. xxiij. Est itaq̄ sensus istoꝝ ꝟboꝝ c̄trum ad triplicē effectū. Nam qꝛ xp̄s datꝰ est liberaliter. ideo dicit̃ dona pluralr̃: qꝛ vero datꝰ est vtiliter. iō dicit̃ munera: ⁊ qꝛ datꝰ est vt nos sanctificaret mētalit̃. iō dicit̃ sacrificia illibata. i. imaculata. Sed quare dicit̃ pluraliter dona munera ⁊c̄. ⁊ nō donū munus ⁊c̄. cum hic non fiunt plura sacrificia seu sacramenta sed vnū tantū. Respondet̃ ꝙ licet corpus ⁊ sanguis christi sint proprie loquendo composita distincta: tamē dicunt̃ vnū integritate. sicut comestio in vna mensa quātūcunq̄ fercula sunt diuersa aut potus diuersi. nihilominus dicit̃ vna comestio: ⁊ hoc vnitate integritatis: qꝛ cibꝰ et potus simul integrant refectionē. et hñt vnum effectū ⁊ nutritionē. Et isto modo istud sacramētū dicit̃ vnū. Qñ ergo dicunt̃ dona mūera pluralit̃ refert̃ ad illas substātias panis et vini q̄ plura sunt ꝯposita ꝑ se et nondū sunt corpꝰ ⁊ sanguis xp̄i vnū. Uñ ꝑz Gorrā sup mat. Quis ibi sint plura materialr̃: nō tamen formalr̃ ꝓpt̄ vnā opationē quā intendunt: sc꒳ refectionē spūalem.

Sequitur in pͥmis q̄ tibi offerimus vbi ponit̃ optatio salutis eorū ꝓ quibꝰ offert̃ hoc sacrificiū ⁊ cui. qꝛ deo pr̄i. vnde dicit in pͥmis. i. pncipalr̃ tibi Scd̄o q̄s offert. quia sacerdos ex parte totiꝰ eccl̄ie. ideo dicit offerimus nō offero. Ex q̄ patet ꝙ malicia sacerdotis nō viciat effectionē consecrationis: qꝛ nō offert ex bonitate vel malicia ꝓpria. s꒳ ex officio q̄d gerit ex ꝑsona eccl̄ie. Tertio ꝓ quo offert̃. Et pͥmo qꝛ gn̄aliter ꝓ tota eccl̄ia. vñ dicit ꝓ tota eccl̄ia catholica. i. vniuersalit̃ toto orbe terrarū diffusa ⁊ fidei sacramētis vnita. nō ꝓ synagoga iudeoꝝ abiecta ⁊ dispersa vbiq̄ per diabolū. Quarto ostēdit q̄d petit. vñ dicit quā sc꒳ eccl̄iam pacificare digneris. vt sc꒳ pacē habeat ab hereticis et scismaticis. digneris ēt eā adunare. i. in vnitatē colligere que dispersa est inter ꝑfidos vel paganos Uel ꝑm Guillel. manitineñ. orat hic pbr̄ ꝓ inuicē discordantibꝰ. vt vniant̃ in charitate. Addit̃ aūt vt custodire digneris. sc꒳ a vicijs et demonibꝰ. et regere. s. in ꝓsperis. Deinde orat ꝓ ꝑsonis singularibꝰ. et primo ꝓ capitaneis eccl̄ie. s. papa. q̄ ꝟba addidit Clemēs. ⁊ postea pelagius papa confirmauit. vñ idē dicit. Cōstat ab vniuerso orbe sepatꝰ esse q̄ ob quālibet dissensionem iter sacra mysteria aplici pō-

tificis secundum consuetudinē memoriā non frequētat. Deinde pro epo proprio. vñ dicit pro antistite nro. qd eps celebrās omittit cum sit met antistes. post hoc addit de seculari principe. vñ dicit ꝛ pncipe nro. hac eni est ɔsiliū aplī.j.ad Thi.ij. ca. vbi inqt. Obsecro pmo oim fieri obsecratiões: orones: postulationes ꝛ gratiaꝝ actiões pro oib⁹ hominib⁹. ꝑ regib⁹ et pro oibus q in sublimitate sunt ɔstituti. vt quietā et trāquillā vitā agam⁹ in omi pietate ꝛ castitate. Debet aūt intētio celebrantis fieri ad psonā illi⁹ epi in cui⁹ dyocesi celebrat Rome tñ non dicit ꝑ antistite nro: qꝛ ibi papa est eps. Similit dicēdū de principe illo in cui⁹ regno vel ducatu celebrat. deinde descēdit generaliter orando pro oib⁹ fidelib⁹. Unde dicit. et pro oibus orthodoxis id est veris catholicis: nō scismaticis vel hereticis. Uñ orthodoxus dr ab orthos orthi. qd est rectū et doxis gloria vel doctrina. quasi recta gloria vel doctrina. Qui ergo recte glorificant deū et rectā fidei doctrinā sequūtur orthodoxi vocant. atqꝫ aplice ꝛ catholice fidei. id est per apostolos fundate ꝛ predicate fidei cultoribus.

Orthodox⁹ vñ dicitur.

Memento etiam dñe famulorꝫ famlarūqꝫ tuarū vbi iterū descendit in speciali ad mēoriā certarū personaꝝ. Uñ licet deus noscat oia nec opus est sibi demōstrare personā ꝑ q̄ orat pbr. cum oia nuda sint oculis eius Heb.iiij. Sed tamē obliuisci dicitur illorū quib⁹ gratiā suā non infundit. Siliter dicit illorū recordari qb⁹ gratiā suā ꝛ dona largit. Et est mod⁹ vulgariū q coit dicūt tribulati. de⁹ oblit⁹ est mei. Petit ergo hic duo. Prio explicite pro qbusdā. Scdo ꝑ oib⁹ circūastātibus. Uñ dicit. Memento dñe famulorꝫ famularūqꝫ tuaꝝ. nō dicit seruoꝝ: qꝛ serui⁹ peccatū designat. Joh.viij. Qui facit pctm̄ s⁹ est pcti. Et tales qdiu sunt in pctis obliuiscuntur a deo iuxta illd. Peccatores nō exaudit de⁹. Johā.ix. Sed famul⁹ dicit a fauore: qꝛ est in fauore ꝛ gratia dñi vt sunt pctōres cōuersi ꝛ penitētes ꝑ pctis. et tales de⁹ nouit. vñ petit pbr recordari taliū. Et sciendū ꝙ sacerdos debet facere memoriā ordiate. vt scilicet pmo oret pro illis q sūt maiori charitate diligendi. et qꝛ ordinata charitas icipit a se. ideo pmo facit memoriā suijpsius cogitādo tantū mēte vel exprimēdo vt deus sui misereat ꝛ dimittat pctā ꝛ tribuat gratiā. Deinde orat pro pře et matre parentib⁹ ꝛ fratrib⁹ atqꝫ sororib⁹. Tertio pro bñfactoribus Quarto ꝑ inimicis ꝛ pro psecutoribus. Quinto pro infidelibus vt cōuertātur ad fidē. Et hic quidā faciūt eis dispositionē in mēte satis pulchrā: faciētes talē mēoriā ad silitudinē ordinis casuū: quoꝝ prim⁹ est noiatiuus in q sui ipsius recordātur. Secūdus genitiu⁹. ꝛ significat genitorē. i. parētes. Tertius datiu⁹ ꝛ significat datorē vel benefactorē. Quart⁹ accusatiu⁹ et significat accusatorē vel inimicum. Quint⁹ vocatiu⁹: ꝛ significat vocādos ad fidē. Sext⁹ ablatiu⁹: ꝛ significat mortuos a nobis ablatos. Et de istis fit mētio in secunda memoria. Sed quare pri⁹ pro viuis q̄ pro mortuis oramus. Rñdeo qꝛ viui sunt in maiori periculo: qꝛ pnt dānari: mortui autem pro qbus orat sunt in purgatorio. de quib⁹ non timet. Et de ista memoria debet se cito expedire ppt distractionē mētis et euagationē. Non sicut qdā faciūt dormitātes in tali mēoria: ita ꝙ qnqꝫ populares recedunt a missa tedio victi. et hoc est scandalum et per conse-

Sacerdos quō mēoriā facer ds ordiate.

Mēoria q̄re pri⁹ ꝑ viuis q̄ pro mortuis fit.

quens fugiendum.

SEquitur. Et oīm circūastātiū.i.audiētiū missam digneris esse ꝓpicius quos vides in te credere recte et te deuote diligere. Et ex hoc patet ꝙ valde vtile est interesse misse: quia pro talibus specialiter oratur. Unde statutū est vt oēs fideles audiāt missam dñicis diebus ⁊ festiuis diebus. de conse. disti.j. oēs fideles.⁊.c. missas. Et dicunt doctores hoc idem esse preceptū vt ibidem patet. sequitur. pro quib⁹ tibi offerim⁹ vel qui tibi offerūt: id est non solū illis digneris misereri ꝓ quib⁹ hoc offerim⁹ sacrificium laudis: sed etiam illis q̄ soli hoc offerunt pro se suisq; omnib⁹. videlicet consanguineis ⁊ affinib⁹ ⁊ familiaribus et amicis: ꝓ redēptione animarū suarum. q. d. non pro tēporali lucro: sed pro spe salutis ⁊ incolumitatis sue.i. pro salute ⁊ incolumitate sua sperāda. Et q: bona homis triplicia sunt: iō pro eternis pri⁹ orat. s. ꝓ spe salut'. scdo ꝓ corpalib⁹: iō dicit icolumitatis.i. corpalis sanitatis. tertio ꝓ spūalibus. ideo dicit seu addidit: ꝓ redēptione animarū suarū. Sequitur qui reddūt vota sua eterno deo viuo et vero. Vota dicūtur illa que volūtarie permittūtur. Dicuntur autē vota nostra: q: fiunt a nobis ex libertate arbitrij sine coactiōe. Dicunt etiā dei: q: p grām eius fiunt quā dat illis qui vouēt vt possint etiam ea perficere. Sed circa predicta q̄ritur quare presbyter non orat primo pro se: sed prius et pncipaliter orat ꝓ papa ⁊ se omittit. Ad quod dicendū ꝙ ibi orat vt persona publica: ideo publicū bonum seu cōmune ptulit ꝓprio bono: hic autē orat vt psona singularis intrando memoriā singulariū et priuatarum personarū: et ideo preponit se omnibus.

COmmūicātes. postq̄ posuit cōmēorationē illoꝝ q̄ salute idigēt. hic ponit illos q̄ ad salutē adiuuāt: vt sūt scti. Et pmo ponit eos in gnali. Scdo in spāli. Dicit ḡ cōicātes. Et hoc cōposuit Lin⁹ papa. Cōicātes.i. pticipātes cū sctis i hoc ꝙ deū videmus: lʒ different q: nos p fidē: ipsi ad oculū. Tn ex q̄ idē obiectū habem⁹ cū illis.s. vnū deū: ḡ pticipamus cū eis: ⁊ mēoriā venerātes.i. venerāter colim⁹. In pmis gl'iose vginis marie genitricis dei ⁊ dñi nri iesu xpi: sʒ et btōꝝ aplōrum ac martyꝝ tuoꝝ petri et pauli: vbi ponit.xij. aplos et.xij. martyres. Cōfessores aūt nō ponit. Cui⁹ rō est: q: tpe quo posit⁹ est canō non celebrabat mēoria ɔfessorū ita solēniter. vel iō ponunt martyres: quia imitati sunt xpm in passione: ⁊ maximū honorē ostēderūt ꝓ ipso moriētes: qd non fecerūt confessores hoc aūt sacrificiū est maximi amoris. Ponūtur etiā aliq̄ martyres min⁹ notabiles: qd actū est diuina dispēsatiōe. Nā vt dr. dū sancti patres deleuissent istos et alios scribere vellent. cras inuenerūt illos deletos aureis lrīs sc̄ptos. vñ bonū est etiā aliqñ minus sctis reputatis reuerētiā impēdere: et eoꝝ suffragia postulare. Q: fm Tho. qbusdā sanctis datū est pcurari spāliter ⁊ in spālibus negocijs: vt btō Anthonio cōtra ignē ⁊c. Preponit aūt oib⁹ sanctis btā vgo maria: q: ipa est salutis nostre pcipua adiutrix: ⁊ ipsa in celo primū locū tenet post dei filiū. deinde ponunt apli: q: ipi tradiderunt nobis formā et ritū huius sacrificij. deinde martyres: q̄ pro illo q̄ est in hoc sacramēto se obtulerūt hostiā viuentē. Petim⁹ aūt hic eoꝝ suffragiū significātes ꝙ q̄diu sumus in hac

Martyres ⁊ nō ɔfessores q̄re in canone ponuntur.

vita necesse habemꝰ eoꝝ suffragia postulare: cū ipsi xp̄o sint in gloria ꝓpinqui. vnde possunt nobis impetrare gloriā. Post eleuatiōem ꝓ petimꝰ eoꝝ cōsortium: designātes per hoc ꝙ post resurrectionem iūgemur sctōꝝ cōsortio/ et non indigebimus suffragio. Non dirigimꝰ aūt orationes nostras ad sctōs vt per eos impleātur que postulamꝰ sed vt eoꝝ p̄cibꝰ nostre oratiōes sortiātur effectū. In quibusdā libris ponit̄ hic signū crucis cū dicitur: miramur auxilio. sed nō habet fundamētum: cū petimus hic muniri signo crucis/ ſꝫ patrocinio sctōꝝ. Quō aūt sancti vident orationes nostras. dicit hic Bern̄. de paratinis ꝙ non cognoscūt eas cognitione naturali vel beata: ſꝫ virtute reuelationis per quā cognoscūt orōnes nr̄as vocales siue mētales. Fit etiā additio ī quibusdā festiuitatibꝰ: q2 ibi petimꝰ ꝓtectionem diuinā spālem: vt ī natali: in epyphania: in pascha: in ascēsione et pēthecoste. In quibꝰ specialia dona circa nos facta recoluntur que nobis dari tunc postulamus.

Amen in canone q̄re nō respōdet.

In fine aūt hic non dicitur amen: quia angeli respondent amen.

Hanc igit̄ oblatiōem. Hoc addit leo papa anno dn̄i. ccccxliiij. vbi q̄si cōprehēdēdo oia supradicta sūmarie concludit̄. Petit ǵ quattuor. ¶ Primo petit acceptatiōem oblationis. vn̄ dicit. Hac igit̄ oblationē seruitutꝫ nr̄e. Et vide quare hic p̄sbyter spāliter appellat se seruum: superiꝰ ꝓ alios appellat famulos. Ratio: q2 q̄libet d3 se reputare pctōrē et nō alios. Dicit̄ aūt hec oblatio seruitꝰ: q2 sumꝰ empti ista oblatione. iuxta illud. Empti estis precio magno. Sed ꝛ cuncte familie tue q̄ tibi famulātur ꝛ seruiūt vt placatꝰ accipias. Licet ei deus sit sēp placatꝰ. i. misericors q̄tū est ī ipo sacrificio: tñ sepe offēditur ex pte ministroꝝ q̄ sunt in pctō. sequit̄. Diesq3 nr̄os. vbi petit sedꝰ pacis. vn̄ dicit. Diesq3 nr̄os in tua pace disponas. et loquit̄ nō solū de pace tpis sed etiā pectoris q̄ est cessatio a pctis. Atq3 ab eterna dānatiōe nos eripi. vbi petit euasionē carceris. s. dānationē ppetuā. Et ī electoꝝ tuoꝝ iubeas grege nūerari. vbi petit adiūctionem cū electis: p iesum xp̄m dn̄m nr̄m. Et istā pticulā sctūs Greg. cōposuit. Fit aūt appositio istiꝰ pticule certis diebꝰ: vt ī resurrectiōe ꝛ pēthecostes. Ex quo ei petimꝰ remunerationē que fit p resurrectionē xp̄i ꝛ spūsscti missionē: ideo tūc fit additio. Sm̄ alios etiā in cena dn̄i q2 p illō sacrificiū tūc institutū datur remuneratio. iuxta illō. Qui māducat hunc panē. ꝛc̄. Hec aūt ꝟba dicēs sacerdos se ꝓfūde inclinat: significās ꝙ legalis sacerdos sūmo conamine obūbrabat̄ ne videretur. vel quia orauit christus perfunde se inclinando ꝛ humiliādo ante horam passionis.

¶ Sequitur secunda pars canonis.

Quam oblatiōem. ꝛc̄. Hec est scd̄a ps canonis ī qua ponit̄ sacrificiy consecratio. Et h3 tria dicta. Prio nāq3 vtriꝰ ꝯsecrādi petit̄. Scd̄o ipa cōsecratio pficit̄ ibi: q̄ pridie. Tertio rei cōsecrate cōmēoratio exprimit̄ ibi: vn̄ et mēores. ¶ Circa primū primo ponit sacrificij oblatiōem. Scd̄o oblatiōis benedictionē: ibi: q̄sumꝰ bn̄dictā. Tertio sacrificij transsubstātiationē: ibi. vt nobis. Dicit ǵ: quā oblationē. i. terrenā materiā ad corpꝰ filij tui destinatam: sm̄ Guil. maniciū. Tu deꝰ q̄s in oibꝰ. i. tota cogitatione: tota co

gnitione: tota mēte: et toto intellectu digner facere Bñdictā. i. per quā hoies bñdicātur. Ascriptā. i. p quā hoies ascribūtur i celo. Ratam. i. per quā de viscerib⁹ xp̄i esse censet. Rōnabilem. i. per quā a bestiali sensu exuātur. Acceptabilē vt q̄ nobismetipis displicem⁹ per hāc acceptabiles vnico filio ei⁹ simus. Ita exponit Aug. de cōse. di. ij. vtrū sub figura. sed Inno. exponit referēdo ad xp̄m bñdictā. i. immunē a pctō. Ascriptā. i. scripturꝫ prenūciatā ꝛ figuratā. Ratā. i. nō transitoriā sicut vet⁹ lex. Rōnabilē. i. q̄si nō peculiarē: sicut erat hostia legalis q̄ nō mūdabat a pctō. Acceptabilē cōtra illā de qua Isa. et Hiere. dicūt. Obtulisti hostiā non acceptā. Cōiter tn̄ hoc refert ad differētiā oblatiōis iude. Illa eñ traditio fuit maledicta: ideo ista sit bñdicta. Illa aūt pscripta vel descp̄ta de libro viuentiū: ideo digneris facere ascriptā illā. Illa fuit irrita. i. iniqua ꝛ detestabilis: ideo de⁹ fac istā ratā. Itē illa fuit irrōnabilis: ideo de⁹ fac istā rōnabilem. i. rōne plenā vt fiat rōnabile nr̄e seruitutꝭ obsequiū. Ille reddidit mala p bonis ppter qđ reprobat⁹ est: sꝫ tu de⁹ fac hāc acceptabilem p quā tibi nos reddas acceptos. Fiūt aūt hic quīqꝫ signa crucis. tres cōes sup panē et calicē simul. quarta aūt sup panē. et quinta sup calicē per se. Et signt quīqꝫ loca vulnerꝫ ei⁹. vel ꝭm Inno. tres signt. xxx. denarios p q̄b⁹ vēdit⁹ est xp̄s. Due aūt vēditionē et emptionē / siue vēditorē et vēditum. Vel ꝭm Bern. de parātinis. ꝛ ꝭm Guil. manitiñ. significāt tria que xp̄s fecit circa hoc sacramentum. Nam accepit: benedixit: et dedit. ecce tria. Et specialiter fit crux supra oblatā / et vna sup calicē: q2 dixit. Hoc est eñ corp⁹ meū. et iterꝫ. Bibite ex hoc oēs. et seq̄t. Vt nobis corp⁹ et sanguis fiat dilectissimi filij tui dn̄i nr̄i iesu xp̄i. vbi petit transsubstātiationem panis in corp⁹ xp̄i p hoc v̄bū cū dicit: fiat. Illud eñ est v̄bū creationis siue creatoris. Gen. j. vbi dixit. Fiat lux. et sequit. Et factū est ita. Et nō dicit sacerdos: vt faciā corpus xp̄i: q2 non est nisi minister hui⁹ cōuersionis: ideo nō in ppria psona sed in persona xp̄i dicit. fiat. Dicit aūt dilectissimi filij tui: q2 nullus pōt esse dilect⁹ deo q̄tūcūqꝫ sctūs sicut xp̄s: rōne cui⁹ dilectiōis propter ip̄m tot⁹ mūdi pctā indulsit. Fiūt aūt due cruces. vna sup panem: alia sup calicem. ad significādum q̄ hoc sacramētum valet ad salutem corporis ꝛ anime.

Sequitur Qui pridie. Hec v̄ba addidit Alexāder prim⁹ anno dn̄i cxxij. Et hic perficit consecratio. Circa qđ primo repn̄tatur qđ xp̄s i cena fecit. vn̄ dicit. Qui p̄die. i. vna die anteq̄ꝫ xp̄s passus est. Vel vna die precedente ante passionē: accepit panē. Et in hoc loco tersis digitis sup corporale accipit sacerdos hostiam reuerēter. Et debet eā tenere submisse non ostēdēdo pplo vel ministro / ne videat aliquo modo ante cōsecrationē. vn̄ dicit Accepit panem in sctās ac venerabiles man⁹ suas: et eleuatis i celū oclis ad te deū patrem suū oipotētem. Et hic eleuat sacerdos oculos supra celū: in quo xp̄s significat: q2 oculos mētis debem⁹ eleuare i celum: vn̄ veniat auxiliū nobis. vt dr in ps. Quia oīe bonū desursum descēdit. sequit. Grās agens. non p se sed p nr̄a redēptione. benedixit. et fit ibi crux sup hostiā: q̄ signt q̄ xp̄s passus est in natura humana scꝫ i corpore ꝛ aīa: q2 dixit. Tristis est aīa mea vsqꝫ ad mortē. Et ideo per se benedicit hostia: et per

se calix. Et non intelligas q xps benedixit .i. crucē fecit sup panē: cū virt⁹ crucis nulla fuit ante passionem ei⁹. sed benedixit .i. vba cō secrationis scʒ illa. Hoc est eñ corpus meū. sup panem ptulit: quoꝝ virtute vboꝝ facta est statim bene dicta trāssubstātiatio panis i corpus xpi. vñ expone. Benedixit .i. vim benedictionis verbis per ipm platis dedit vt transsubstātiaret panis i corpus xpi verū. Sequit. Ac fregit dedit qz discipulis suis dicens. Accipite et manducate.

Crucis virt⁹ nulla fuit āte passionem xpi.

Ubi sciendum q licet hic dicatur q xps pri⁹ fregit ⁊ tūc cōsecrauit: tñ ita non intelligēdum est q xps prius fregisset et tūc bndixisset: sʒ q xps post bndictionē et cōuersionem fregit. Uñ sic cōstrue litterā. Accepit panē et bndixit scʒ dicēs Hoc est eñ corp⁹ meū. et tūc fregit. dedit qz discipulis suis dicens accipite ⁊ comedite hoc est ei corpus meū. Prius ḡ ptulit illa verba vt eis vim conficiēdi tribueret. Deinde ea ptulit vt aplos formā cōficiēdi doceret. Ita dicit Guil. Cōiter tñ dr q semel ptulit xps illa vba tūc .s. qñ voluit dare aplis. Uñ dādo eis tūc benedixit p illa vba iam dicta: scʒ Hoc est eñ corpus meū. Ita dicit Glosa super Mat. Et ita p illa vba semel plata simul cōfecit ⁊ formā cōficiēdi dedit: vt dicit Ber. de parātinis. Unde sensus est benedixit fregit dedit qz discipulis suis: et tunc dixit Hoc est enim corpus meum. Et iste verus intellectus.

Forma consecrationis eucharistie.

Hoc est ei corp⁹ meū. Ista est forma consecrationis venerabilis sacramenti euchari stie: quā dicens sacerdos habeat intētionem verā cōsecrādi corp⁹ xpi. Non omittat aūt illā cōiūctionem eñ: qr lʒ nō sit de substantia sacri / est tñ de essentia precepti. vnde grauiter peccaret omittēs eā. Aliqui vo dicētes ista vba tenēt hostiā in manib⁹ / ita q possit videri a circūstātib⁹: qd est graue periculū: qr tūc pōt adorari p simplices ante consecrationē: qd erit graue pctm idolatrie. Et ideo teneat eā valde depsse i altari ne videat. Fit aūt eleuatio hostie sacratissimi corpis xpi: vt ostē datur oib⁹ oblata esse ad salutem. iuxta illd. Ego si exaltatus fuero a terra ⁊c. Scdo vt ex tūc popul⁹ cognoscat esse veritatē sacramēti q nō prius facta est: sʒ modo vt iā sciat veraciter adorare deū pñtē. Expositio aūt isti⁹ forme verboꝝ requirat supra i tractatu de sacramētis circa sacrm eucharistie vbi sufficiēter expedita est. Sequitur Silr ⁊c. vbi ponit forma cōsecrationis sanguinis xpi. Ubi sciēdum q sacerdos volēs pferre ista vba dʒ ipm calicē accipe ambab⁹ manibus: ⁊ cū dicit Bndixit. dʒ facere crucē sup calicē / tenēdo calicē in manu sinistra ne tactu vel ipetu cadat. Crux sup calicē sigt passionem xpi i aīa vt dictū est: et etiam nrām salutē in aīa: et facta cruce dʒ tenere calicē sicut pri⁹. Et hoc facto pfert vba ɔsecratiōis hñdo intētionē cōsecrādi sanguinē xpi. Et si pōt hre actualē est tāto melius. Debet aūt pferre vba ista sine aspiratiōe magna: nō sicut qdā fatui faciūt / faciētes anhelitū magnū ac pessimū i hostiā vel calicē: ita q astātes scādalizātur. Uñ dicit. Silr postq̄ cenatum est accipiēs hūc preclarū calicē. Et ponitur hic ptinēs p cōtēto .i. vinū cū aqua mixtū i calice ad trāssubstātiādum i sanguinē suū. Dicit etiā hūc calicē. qr idem est nunc q fuit tūc in specie silis q̄tū ad materiā calicis: q̄tum vo ad cōtētum xpi sanguinem idem est i numero nūc q fuit tunc. Addit aūt preclarum:

Forma consecrationis sanguinis.

q2 istud sacrificiũ inter oĩa est pre-
clarissimum. vnde ps. Calix me⁹
inebriãs q̃ preclarus est. sequitur
In sanctas ac venerabiles man⁹
suas. quo tpe recipiat sacerdos ca
licẽ in man⁹. sequitur Itẽ tibi grãs
agens. qđ referas ad illđ qđ dictũ
est illi modo. et facit sicut p2i⁹ agẽ
do grãs deo pri. sequit. Bñdixit
deditq3 discipulis suis dicẽs. Ac-
cipite z bibite ex hoc oẽs. zc̃.

Hic est eñi calix sãgui
nis mei noui et eterni
testamẽti: mysteriũ fi
dei: qui p vobis z pro
multis effundet in re
missionem pctõz. Hoc totũ est de
forma ɔsecratiõis sanguinis. et ex
ponit Hic est calix sanguis mei. i.
hic est sanguis me⁹ in calice cõten
tus noui. i. vltimi: z eterni. i. perpe
tui testamẽti: mysteriũ fidei. i. ha-
bẽs secretã et abscõditã intelligẽ-
tiam tenẽdã p fidẽ: q2 aliud videt/
et aliđ sub visis spẽb⁹ firmiter esse
credit. q̃ p vobis et p multis effũ
detur i remissionẽ pctõz. Dicit no
tãter p multis z non dicit p oib⁹:
q2 licet p oib⁹ effusus est q̃tũ ad
sufficiẽtiã: ita q2 sufficiẽs est salua
re oẽs: non tñ quãtũ ad efficaciã:
q2 nõ oẽs efficiũtur saluati p ipm.
Dicit aũt p vobis. q. d. iudeis: q2
apli iudei erãt. et p multis: sc3 gẽ
tilib⁹: in remissionẽ pctõz. i. pp̃ter
remissionẽ pctõz. His dictis ele-
uat sacerdos calicem vt ppl's ado
ret sciẽs iam ibi veraciter esse san-
Eleuatio calicis coopte vel discoopte qđ sigt. guinẽ xpi. Aliqui aũt eleuãt tectũ
calicẽ: aliqui discoopertũ/ sed non
est vis. Nam coopert⁹ designat oc
cultũ et difficile mysterium sacra
mẽti hui⁹: discoopert⁹ aũt sigt se-
parationẽ sanguinis xpi a suo co2
pore tẽpore passionis. Et ob hanc
etiã cãm sepatim consecrat corp⁹
xpi z sanguis vt sigtio exprimat.
vt dicit Gorra sup Mat. xxvi. ca.
Hec quotiẽscũq3 feceritis in mei
memoriã facietis. hec clausula q2
tam cõsecratiõis corpo2is q̃ etiã
sanguinis respicit complemẽtum
ideo post vtrũq3 est dicẽda.

Sciendũ etiã q2 tpe eleuatiõis
d3 fieri a pplo deuota inclinatio.
vt d2 in. c. sane. de celeb. mis. et pñt
dici hec verba a pplo: vt dicit glo.
ibidem. Salue lux mũdi: vbũ pa-
tris: hostia vera: viua caro: deitas
integra: ver⁹ homo. Possunt etiã
dici ista. Trãssubstãtiant res iste
in corp⁹ et sanguinem tuũ dñe: ad
honorẽ et laudẽ nois tui: ad remis
sionẽ pctõz z ad salutẽ aiaz nraz.
Põt etiã dici tunc Pater nr. zc̃.
Vnde z mẽores dñe nos serui tui.
vbi ponit cõsecrate rei ɔmemora-
tio. Q2 eñi xps dicit. Hoc facite
in meã ɔmemorationẽ. ideo z p2es
byter dicit. Vñ et mẽores nos ser
ui tui. Hoc dicunt ministri causa
hũilitatis vocãtes se seruos. Sed
et hec plebs tua sancta. i. p baptis-
mum sctificata: eiusdẽ xpi filij tui
dñi dei nostri tam beate passiõis.
Et hic sacerdos man⁹ extẽdit ad
modũ crucis: vt per illã extẽsionẽ
manuũ suaz/ extensionem manuũ
xpi repñtet in cruce. Cõtra qđ tñ
faciũt illi q̃ vix man⁹ mouẽt/ vere
cũdãtes man⁹ extẽdere in hoc lo-
co. Sed tu miser sicut z ego: vt qđ
vereris tanti dñi z dei tui repñta-
re figurã et dispositionẽ qua te re
demit. et nõ vereris circa illicitas
cho2eas: et forsan amplex⁹ mulie-
rum extẽdere manus/ pedes/ b2a-
chia atq3 totũ corp⁹/ et repñtare
diaboli figurã. Sequitur. Necnon
ab inferis resurrectiõis. vbi sacer-
dos cõtrahit ad se b2achia. et sigt
ab inferis resurrectionẽ. Sequit.
Sed z in celos gl'iose ascensionis.
vbi sacerdos erigit alti⁹ man⁹ vsq3
ad hũeros: in signũ q2 xps eleuat3
manib⁹ ferebat i celu. et ab h loco
strigũt digiti. s. pollices z indices
vtriusq3 man⁹: nec disiũgũtur nisi

quãdo op⁹ est tãgere sacr̃m: qδ fit ob reuerentiã sacri ne digiti aliq̃d tãgãt post contactũ corporis xpi: ne etiã eis ĩcaute aliq̃d cohereat qδ per disiũctionem deperdat̃: qδ eẽt magnũ pctm̃: ideo sit sacerdos in hoc multũ caut⁹. sequit̃. Offerim⁹ preclare maiestati tue. i. pre oib⁹ aliis clare: qꝛ lꝫ corpora sctõꝝ erũt clara / tñ de⁹ preclarior est in sua maiestate: qꝛ est speculum sine macula. sequit̃. De tuis donis. qδ dicit rõne spũaliũ / ac datꝫ rõne tẽporaliũ in pñti. Et q̃d offerimus? subdit: hostiã purã. qꝛ xp̃s conceptus est sine originali pctõ de virgine: sctãm. sine mortali. immaculatã. sine veniali: panẽ sanctũ vite eterne. panẽ viatoribus pñtis vite ꝓ vita et̃na cõsequẽda preparatũ et calicẽ salutis ꝑpetue: qꝛ ipse est reficiens ꝛ inebriãs in patria. ſm Bern̄. de parãtinis. Fiũt aũt hic q̃nqꝫ cruces ad designãdũ ꝙ xp̃s in quinqꝫ sensib⁹ patiebat̃: vel etiã plagas et vulnera: duas manuũ / et duas pedũ / et vnam lateris. ſm Guil. maniceñ. Facit autem tres cõces sup vtrũqꝫ. s. corp⁹ et sanguinem: et duas per se quãlibet singulariter. ſm aũt Ber. de parãtinis. signant quinqꝫ effusiones sanguinis xpi: scꝫ in circũcisione. in sudore. in flagellatione. in crucifixione et in lateris apertione.

Sequit̃ tertia pars canonis.

Supra que ꝓpicio ac sereno vultu. ꝛc̃. Hic ponitur tertia pars canonis ĩ qua ponit̃ effectus sacri q̃ est res tm̃. Et sunt tres ꝑticule. Prio petit̃ donoꝝ acceptatio. Scδo diuine mĩe imploratio: ibi supplices. Tertio collatio gl̃ie: ibi memẽto dñe. Dicit ḡ. Supplices te rogamus. vbi sacerdos cãcellat man⁹ in modum crucis eleuãdo eas: ita ꝙ aliqualiter ad ministrũ ꝓtrahi pñt. Et est sensus. Supplices te rogamus vt sup ista dona ꝓpicio ac sereno vultu respicere digneris ꝓpicio. i. accipiendo ea tanq̃ꝫ tibi gratuite placita: ac sereno. i. misericordi. iuxta illδ. Illuminet vultũ suũ sup nos. ꝛc̃. Respicere digneris. i. accepta hr̃e digneris. vñ sequit̃. Et accepta hr̃e sicut accepta dignat⁹ es hr̃e munera pueri tui iusti abel. De isto abel habet̃ hystoria Geñ. iiij. vbi dr̃. Respexit dñs ad abel ꝛ ad munera ei⁹: et ita fuerũt deo accepta. sequit̃. Et sacrificiũ patriarche nostri abrae q̃ filiũ suũ voluit immolare. Geñ. xxij. qδ reputatũ est ei ad iusticiã. sequit̃. Et qδ tibi obtulit sacerdos tu⁹ sũmus melchisedech. De isto dicit Bern̄. de parãtinis ꝙ fuit priogenitus noe: q̃ vixit tẽporib⁹ abrae: et iste obtulit panẽ et vinũ ĩ sacrificium: gr̃as agẽs deo pro victoria abrae ꝯcessa sup quiqꝫ regib⁹: per q̃ oĩa designat̃ isti⁹ sacri grata deo acceptabilitas. Nã sicut abel obtulit grata ꝓmogenita: sic christ⁹ oblat⁹ est priogenit⁹ in multis fratrib⁹. Et sicut abraã vnicũ obtulit filiũ: sic xp̃s vnic⁹ dei pr̃is oblat⁹ est. Et sicut melchisedech obtulit panẽ et vinũ: sic xp̃s ĩ pane ꝛ vino sacr̃m hoc instituit. de quo dr̃. Tu es sacerdos in eternũ ſm ordinem melchisedech. Vocat autem abel pueꝝ nõ a puericia: qꝛ fuit vir. xx. annoꝝ / sed a puritate innocentie. Abraã aũt dr̃ patriarcha. i. pater fidei catholice: qꝛ prim⁹ in deũ credidit: et prim⁹ incarnationẽ precognouit. Joh. xiij. vidit ꝛ gauis⁹ est. Sanctum sacrificiũ immaculatã hostiã. Hoc addidit Leo papa.

Supplices. Hic petit̃ diuine gr̃e infusio. vñ dicit. supplices. i. hu-

milles te rogam⁹ oṗs de⁹. vbi sacer
dos humiliter inclinat cācellatis
manib⁹ positis sup altare: q̄ cācel-
latio sicut et p̄ia sig̃t q̄ per crucē
et passionē petit offerri ista. Sini-
stra aūt supponit: per quā sig̃tur
passio xp̄i. s; dextra supraponitur
per quā xp̄i resurrectio designat.
Sequitur. Jube hec pferri p man⁹
sancti angeli tui. qđ exponit Tho.
in. iiij. sen. di. xiij. Non q̄ āgel⁹ ista
cōsecret cū potestatē non habeat:
s; oratione sacerdotis et ppl'i deo
pńtat. fm illud Apo. viij. Ascēdit
fum⁹ aromatū in ɔspectu dñi. i. vo
ta vel supplicatiōes fideliū de ma
nu angeli: q̄ sunt orones sctōꝝ. Ex
ponitur g̃. Jube hec vota vel sup-
plicatōes fideliū pferri p man⁹. i.
p ministeria angeloꝝ i sublime al-
tare. i. in eccl'iam triūphātē vel in
plenā paticipationem deitat;: qđ
est sublime altare. vñ sequitur. In
conspectu diuine maiestatis tue.
Vel iube pferri hec. i. eccl'iam mi-
litātem in sublime altare. i. in triū-
phātem: et hoc fac p man⁹ āgeli. i.
filij tui. sequit. Et presta. vt q̄tq̄t
sc; fideles ex hac altaris pticipa-
tiōe ꝛc. Et hic p̄mo sacerdos dislū
git man⁹ et osculat altare i dexte-
ra pte: per qđ repńtat osculū iude
qđ dedit xp̄o cū surrexit ab orone
et fit hoc i detestatiōnē ipsi⁹ iude.
Sequit. sacrosanctū filij tui cor-
pus. et hic facit crucē sup hostiā.
Sequit. et sanguinem. ꝛ hic facit
aliā crucē sup calicē. Sequit. sū-
pserimus omni benedictiōe celesti
et grā repleamur. hic signat se āte
faciē. Crux sup hostia designat vi
cula q̄bus alligatū fuit corp⁹ xp̄i.
Crux sup calicē designat flagellū
quo educt⁹ est sanguis de corpore
Crux sup faciē designat sputa in
facie xp̄i. Vel signant iste cruces
q̄ xp̄s ter orauit. Vel etiā q: tria
verba dixit i cruce. p̄imū Pater
dimitte illis. scđm In man⁹ tuas.
tertium. Ut qđ dereliquisti me.

MEmēto etiam dñe famulorꝝ famularumq; tuaꝝ. vbi petit collatio glie: et primo mortuis/postea viuis. vñ dicit. Memento dñe famuloꝝ famularūq; tuaꝝ. Ubi sciēdū q̄ licʒ q̄dā mortui sunt i celo: q̄dā i inferno: et q̄dā in purgatorio: tñ q: nobis nō cōstat de singulis i speciali: ideo q̄si estimātes eos esse i purgatorio oram⁹ pro oīb⁹: ideo dicim⁹. Memēto dñe. ꝛc. q̄ nos pcesserūt cū signo fidei. i. oñderīt aliqđ signū fidei: puta habuerūt cōtritionem vel deuotionem decedētes. Nam de talibus adhuc est spes. Et dormiūt i sōno pacis. i. sine pctō mortali. fm Ber. de parātuis. Et d; hic fieri mēoria eodē modo sicut supra. Primo p illis p qb⁹ spāliter missa legit: vel qui in spāli mēoria sunt tibi ɔmēdati. Scđo p parētibus mortuis. Tertio p bñfactoribus. Quarto p oīb⁹ fidelib⁹ defūctis. Nō aūt p inimicis fm q̄sdā. Et hoc dico de illis de qb⁹ certū est q̄ non recōciliati decesserūt: q: p illis noiatim non est orādū. imo nec gnalr nisi sub ɔdōne inq̄tū sūt susceptibiles suffragij. Seq̄t scđa mēoria. Ipis ꝛ oīb⁹ in xp̄o requiescētib⁹. i. in fide xp̄i q̄escētib⁹. locū refrigerij luc; ꝛ pac; vt indulgeas depcamur. Et nō est opus dicere ipsis dñe: q: p̄mittit pri⁹ memēto dñe. Uñ illđ qđ seq̄t. s. indulgeas refertur ad illud dñe. aliter vnū illoꝝ supflueret. Et dicit locū refrigerij. Uñ regnū celoꝝ dr loc⁹ refrigerij respectu purgatorij q̄ est locus ardor; maximi ꝛ calor;: q: fm Aug. ibi est pena maior q̄ aliqua que pōt excogitari i mūdo. Dicit etiā locū luc;: q: purgatoriū est locus obscuritatis. Dicit etiā locū pac;: q: purgatoriū est loc⁹ inq̄etudinis: q: nūq̄ aīe habent pacē nec

Mēoria qualiter fiet p defunctis.

In purgatorio pena maior est q̄ excogitari pōt in mundo.

quietē. Non sicut qdā fingūt: dicē tes eos feria scđa qescere. Aliqui ꝓ dñico die: que oīa sunt friuola ac insana ꝛ sacris scptur; ꝯtraria. Seqꝛ. Nobis qq; pctōrib⁹. vbi petit glie collationē viuis. Primo eī petit collationē eiusdē glie. Scđo glie societatē cū sctis aplis. Tertio ponit mediatorē per quē hoc exequi postulat: dicēs p dñm. ꝛc. Circa primū nota ꝙ sacerdos dicēs ista ꝟba eleuata modicū voce tundit pect⁹ suū per qđ interrūpit silētiū: signās p hoc cōfessionē ꝛ cōtritionē latronis penitētis i cruce q increpās aliū dixit. Nos quidē scz tāq; pctōres digna factis recipimus. Vñ sacerdos dicit: nobis qq; pctōrib⁹ famulis tuis de multitudine miserationū tuaꝝ sperātibus: scz sicut ille latro spauit. Percussio aūt pectoris sigt illā tunsionem pectoris illoꝝ qui aderāt ad spectaculū passiōis xpi: et pcutiētes pectora reuertebāꝛ in hierl'm.

Tunsio pectoris qd sigt.

Exaltatio ꝟo crucis sigt clamorē cēturionis dicētis. Vere fili⁹ dei erat iste. Sequiꝛ. Partē aliquā et societatē donare digneri;. Licz tñ de⁹ sit simplex nō habēs partes tñ dicit partē aliquā propter hoc: qꝛ quilibet ꝫm meritū habebit diuine faciei visionē: ita ꝙ vn⁹ alio perfecti⁹ videbit deū. vel qꝛ sancti videbūt deū totū: non tñ totaliter id est non ꝫm oēs modos qb⁹ est visibilis: qꝛ est infinit⁹. et cū cōprehēdi non possit: ꝫ quasi partē dabit nobis. Totaliter aūt nō est cōprehēsibilis deus nisi filio suo q est in sinu suo. vt dꝛ Joh. j. Sequiꝛ. Cū Johāne. ꝫm Ber. de paratinis scz Johāne baptista. Et preferꝛ Stephano. nec mirꝫ: qꝛ ꝛ aplis preferꝛ Adiungitur stephano: qꝛ isti duo erāt primi martyres noui testamēti. Inno. tñ dicit ꝙ hic repetiꝛ Johānes euāgelista ꝓpter priuilegiū virginitatis: qꝛ virgiēs sequūtur agnū quocūq; ierit. Ante ꝟo cōsecrationem poniꝛ ꝓpter priuilegiū aplat⁹. Sed credit Bern. ꝙ meli⁹ intelligaꝛ de baptista: q ꝓpter excellētiā singularis sctitatis nō dꝫ excludi a canone. Postea poniꝛ duo apli: scz matthia et barnaba: q ideo post cōsecrationē ꝛ nō ante ponūtur: qꝛ isti post ascēsiōem dñi fuerūt electi. Deinde poniꝛ Ignacio. de quo legiꝛ ꝙ cū esset deuot⁹ xpo ꝛ beate virgini post ei⁹ mortē inuētum est hoc nomen Jesus aureis litteris scriptum in suo corde in oib⁹ partib⁹. Ponunꝛ aūt qnq; martyres post mortem xpi ꝓpter quīq; vulnera xpi. Item ꝓpter septem dona spūsscti ponūtur septē virgines ibidem que sequuntur.

Matthias ꝛ barnabas q̄re post ꝯsecrationem ponūtur.

Sequiꝛ. Non estimator meriti: qꝛ nō ꝫm exigētiā meritoꝝ retribuis sꝫ mag; premiādo q̄ qsq; meruit. Deīde cōcludiꝛ per xpm dñm nostrū. Et non dꝛ amen: qꝛ ꝫm doctores illud respōdēt angeli: qꝛ fit cōtinuatio ad precedētia. vñ statim sequiꝛ. in cui⁹ virtute hoc petim⁹: cū dꝛ. p quē scz xpm hoc sacrm hꝫ originē quo ad pl'a. Et primo q ad esse nature: vñ dꝛ creas. scđo quo ad esse sacrl: vñ dꝛ sctificas. tertio q ad esse virtutis: vñ dꝛ viuificas. quarto quo ad effectū grē q est vita aie: vñ dꝛ benedicis. quīto quo ad augmentū grē eiusdē et quātū ad operationē et vsum: vñ dicitur et prestas nobis. Est ꝫ sensus. per quē scz xpm tu de⁹ pater oīa bona creas condēdo naturā. viuificas cōsubstātiādo naturā. bñdicis accumulando grās. et prestas q̄tū ad vsum. Oia eni creata sūt p xpꝫ Joh. j. Oia sctificātur: qꝛ a plenitudine ei⁹ accipiūt vniuersi. Oia viuūt: qꝛ ipē est vita. Johan. xiiij. Oia benedicunꝛ: qꝛ ipse est bñdict⁹ fruct⁹ vētris. Lu. j. Et aliqui dicunt per quē hec oīa domine semp bona creas. Et ē sensus. hec

Cruces tres ip̄n cipio ca nōis q̄d signifi cant.

dum triplicē xp̄i traditionē: quaꝝ prima fuit gratiosa a deo patre ex dilectione. qui ꝓprio filio suo non pepercit sed ꝓ nobis tradidit illū. ¶ Secunda fuit a iuda. q̄ fuit ex auaricia et cupiditate: eo ꝙ pecu niam pro eo recepit. quā appellat mercedē iniq̄tatis. ¶ Tertia fuit a iudeis que fuit ex inuidia: quia sciebat pylatus ꝙ per inuidiā tra didissent eū. Quia igit̄ de⁹ pater dedit eū nobis in donū. ideo p̄ma crux fit cū dicit̄. hec dona. Et q2 iudas pro mūere tradidit eū. ideo secūda crux fit cū dicitur. hec mu nera. Quia vero iudei ad mortē tradiderunt eū vt crucifigeret̄ in sacrificiū illibatū. ideo tertia crux fit cū dicit̄. hec sancta sacrificia il libata. Uel č ḃm Guil. manitinen sem. tres cruces fiunt in reuerētiā ei⁹ q̄ est trinus de⁹ in p̄sonis. cui⁹ potētia fit ꝯuersio panis ꝛ vini. Et ḃm Bern̄. de paratinis significat crucifixionē triplicē. quaꝝ prima fuit in volūtate ꝛ affectu q̄n colle gerūt pōtifices cōciliū. Joh. xi. et Matth. xxvi. Secūda fuit ī voci bus clamātiū. crucifige. crucifige Luce. xxiij. ꝛ Johā. xix. Tertia in crucifixione manuū ꝛ pedū. Lu. xxiij. Est itaq3 sensus istoꝝ v̄boꝝ q̄tum ad triplicē effectū. Nam q2 xp̄s dat⁹ est liberaliter. ideo dicit̄ dona pluralr̄: q2 vero dat⁹ est vtili ter. iō dicit̄ munera: ꝛ q2 dat⁹ est vt nos sanctificaret mētalit̄. iō di cit̄ sacrificia illibata. i. imaculata. Sed quare dicit̄ pluraliter dona munera ꝛc̄. ꝛ nō donū munus ꝛc̄. cum hic non fiunt plura sacrificia seu sacramenta sed vnū tantū. Re spondet̄ ꝙ licet corpus ꝛ sanguis christi sint proprie loquendo com posita distincta: tamē dicunt̄ vnū integritate. sicut comestio in vna mensa quātūcunq3 fercula sunt di uersa aut potus diuersi. nihilomi nus dicit̄ vna comestio: ꝛ hoc vni tate integritatis: q2 cib⁹ et potus simul integrant refectionē. et h̄nt vnum effectū ꝛ nutritionē. Et isto modo istud sacramētū dicit̄ vnū. Qn̄ ergo dicunt̄ dona mūera plu ralit̄ refert̄ ad illas substātias pa nis et vini q̄ plura sunt ꝯposita p se et nondū sunt corp⁹ ꝛ sanguis xp̄i vnū. Un̄ ḃz Gorrā sup mat. q̄uis ibi sint plura materialr̄: nō tamen formalr̄ ꝓpt̄ vnā opationē quā in tendunt: sc3 refectionē spūalem.

Sequitur in p̄mis q̄ ti bi offerimus vbi ponit̄ optatio salutis eoꝝ ꝓ quib⁹ offert̄ hoc sacri ficiū ꝛ cui. q2 deo pr̄i. vnde dicit in p̄mis. i. p̄ncipalr̄ tibi. Scd̄o q̄s offert. quia sacerdos ex parte toti⁹ eccl̄ie. ideo dicit offeri mus nō offero. Et q̄ patet ꝙ mali cia sacerdotis nō vitiat effectionē consecratiōis: q2 nō offert ex boni tate vel malicia ꝓpria. s3 ex officio q̄d gerit ex p̄sona eccl̄ie. Tertio ꝓ quo offert̄. Et p̄mo q2 gn̄aliter ꝓ tota eccl̄ia. vn̄ dicit ꝓ tota eccl̄ia catholica. i. vniuersalit̄ toto orbe terraꝝ diffusa ꝛ fidei sacramētis vnita. nō ꝓ synagoga iudeoꝝ abie cta ꝛ dispersa vbiq3 per diabolū. Quarto ostēdit q̄d petit. vn̄ dicit quā sc3 eccl̄iam pacificare digne ris. vt sc3 pacē habeat ab hereticis et scismaticis. digneris ēt eā adiu uare. i. in vnitatē colligere que di spersa est inter p̄fidos vel paganos Uel ḃm Guillel. manitinen̄. orat hic pbr̄ ꝓ inuicē discordantib⁹. vt vniant̄ in charitate. Addit̄ aūt vt custodire digneris. sc3 a vicijs et demonib⁹. et regere. s. in ꝓsperis. Deinde orat ꝓ p̄sonis singularib⁹. et primo ꝓ capitaneis eccl̄ie. s. pa pa. q̄ v̄ba addidit Clemēs. ꝛ post ea pelagius papa confirmauit. vn̄ idē dicit. Cōstat ab vniuerso orbe sepat⁹ esse q̄ ob quālibet dissensio nem iter sacra mysteria ap̄lici pō

tificis ƨm consuetudinē memoriā non frequētat. Deinde pro epō proprio. vñ dicit pro antistite nr̄o. qd epūs celebrās omittit cum sit met antistes. post hoc addit de seculari principe. vñ dicit ꝛ p̄ncipe nr̄o. hac eni est ꝯsiliū apl'i .j. ad Thi. ij. ca. vbi inqt. Obsecro p̄mo oim fieri obsecratiões: orōnes: postulationes ꝛ gratiaꝝ actiões pro oib⁹ hominib⁹. ꝓ regib⁹ et pro oibus q̄ in sublimitate sunt ꝯstituti. vt quietā et trāquillā vitā agam⁹ in omi pietate ꝛ castitate. Debet aūt intētio celebrantis fieri ad ꝑsonā illi⁹ epi in cui⁹ dyocesi celebrat Rome tñ non dicit̄ ꝓ antistite nr̄o: qꝛ ibi papa est epūs. Simili' dicēdū de principe illo in cui⁹ regno vel ducatu celebrat. deinde descēdit generaliter orando pro oib⁹ fidelib⁹. Unde dicit. et pro oibus orthodoxis id est veris catholicis: nō scisinaticis vel hereticis. Uñ orthodoxus dr ab orthos orthi. qd est rectū et doxis gloria vel doctrina. quasi recta gloria vel doctrina. Qui ergo recte glorificant deū et rectā fidei doctrinā sequūtur orthodoxi vocant̄. atq₃ ap'lice ꝛ catholice fidei. id est per apostolos fundate ꝛ predicate fidei cultoribus.

Orthodox⁹ vñ dicitur.

Memento etiam dñe famuloꝝ famlaruq₃ tuarū vbi iterū descendit in speciali ad mēoriā certarū personaꝝ. Uñ licet deus noscat oia nec opus est sibi demōstrare personā ꝓ q̄ orat pbr̄. cum oia nuda sint oculis eius Heb. iiij. Sed tamē obliuisci dicitur illorū quib⁹ gratiā suā non infundit. Sīliter dicit̄ illorū recordari qb⁹ gratiā suā ꝛ dona largit̄. Et est mod⁹ vulgariū q̄ cōit' dicūt tribulati. de⁹ oblit⁹ est mei. Petit ergo hic duo. Prio explicite pro qbusdā. Scdo ꝓ oib⁹ circūstatibus. Uñ dicit. Memento dñe famuloꝝ famularuq₃ tuaꝝ. nō dicit seruoꝝ: qꝛ ƨuit⁹ peccatū designat. Joh. viij. Qui facit pctm̄ ƨu⁹ est pcti. Et tales q̄diu sunt in pctis obliuiscunt̄ a deo iuxta illd. Peccatores nō exaudit de⁹. Johā. ix. Sed famul⁹ dicit̄ a fauore: qꝛ est in fauore ꝛ gratia dñi vt sunt pctōres cōuersi ꝛ penitētes ꝓ pctis. et tales de⁹ nouit. vñ petit pbr̄ recordari taliū. Et sciendū q̄ sacerdos debet facere memoriā ordiate. vt scilicet p̄mo oret pro illis q̄ sūt maiori charitate diligendi. et qꝛ ordinata charitas icipit a se. ideo p̄mo facit memoriā suijpsius cogitādo tantū mēte vel exprimēdo vt deus sui misereat̄ ꝛ dimittat pctā ꝛ tribuat gratiā. Deinde orat pro pr̄e et matre parentib⁹ ꝛ fratrib⁹ atq₃ sororib⁹. Tertio pro bn̄factoribus Quarto ꝓ inimicis ꝛ pro ꝑsecutoribus. Quinto pro infidelibus vt cōuertātur ad fidē. Et hic quidā faciūt eis dispositionē in mēte satis pulchrā: faciētes talē mēoriā ad silitudinē ordinis casuū: quoꝝ prim⁹ est noīatiuus in q̄ sui ipsius recordātur. Secūdus genitiu⁹. ꝛ significat genitorē. i. parētes. Tertius datiu⁹ ꝛ significat datorē vel benefactorē. Quart⁹ accusatiu⁹ et significat accusatorē vel inimicum. Quint⁹ vocatiu⁹: ꝛ significat vocādos ad fidē. Sext⁹ ablatiu⁹: ꝛ significat mortuos a nobis ablatos. Et de istis fit mētio in secunda memoria. Sed quare pri⁹ pro viuis q̄ pro mortuis oramus. Rñdeo qꝛ viui sunt in maiori periculo: qꝛ pn̄t dānari: mortui autem pro q̄bus orat̄ sunt in purgatorio. de quib⁹ non timet̄. Et de ista memoria debet se cito expedire ꝑpt distractionē mētis et euagationē Non sicut q̄dā faciūt dormitātes in tali mēoria: ita q̄ q̄nq₃ populares recedunt a missa tedio victi. et hoc est scandalum et per conse-

Sacerdos qūo mēoriā facer̄ dz ordiate.

Mēoria q̄re pri⁹ ꝓ viuis q̄ pro mortuis fit.

quens fugiendum.

SEquit. Et oim circũastãtiũ. i. audiẽtiũ missam digneris esse ꝑpicius quos vides in te credere recte et te deuote diligere. Et ex hoc patet ꝙ valde vtile est interesse misse: quia pro talibus specialiter oratur. Unde statutũ est vt oẽs fideles audiãt missam dñicis diebus ⁊ festiuis diebus. de conse. disti. j. omes fideles. ⁊ c. missas. Et dicunt doctores hoc idem esse preceptũ vt ibidem patet. sequit. pro quibꝰ tibi offerimꝰ vel qui tibi offerũt: id est non solũ illis digneris misereri ꝓ quibꝰ hoc offerimꝰ sacrificium laudis: sed etiam illis q̃ soli hoc offerunt pro se suisq̧ omnibꝰ. videlicet consanguineis ⁊ affinibꝰ ⁊ familiaribus et amicis: ꝓ redẽptione animarũ suarum. q. d. non pro tẽporali lucro: sed pro spe salutis ⁊ incolumitatis sue. i. pro salute ⁊ in columitate sua sperãda. Et qꝛ bona hoĩs triplicia sunt: iõ pro eternis priꝰ orat. s. ꝓ spe salut. scdo ꝓ corpalibꝰ: iõ dicit icolumitatis. i. corpalis sanitatis. tertio ꝓ spũalibus. ideo dicit seu addidit: ꝓ redẽptione animarũ suarũ. Sequitur qui reddũt vota sua eterno deo viuo et vero. Uota dicũtur illa que volũtarie permittũtur. Dicuntur autẽ vota nostra: qꝛ fiunt a nobis ex libertate arbitrij sine coactiõe. Dicunt etiã dei: qꝛ ꝑ grãm eius fiunt quã dat illis qui vouẽt vt possint etiam ea perficere. Sed circa predicta q̃ritur quare presbyter non orat primo pro se: sed prius et p̃ncipaliter orat ꝓ papa ⁊ se omittit. Ad quod dicendũ ꝙ ibi orat vt persona publica: ideo publicũ bonum seu cõmune ꝓtulit ꝓprio bono: hic autẽ orat vt ꝑsona singularis intrando memoriã singulariũ et priuatarum personarũ: et ideo preponit se omnibus.

COmmũicãtes. postq̃ posuit cõmẽorationẽ illoꝝ q̃ salute idigẽt. hic ponit illos q̃ ad salutẽ adiuuãt: vt sũt scti. Et p̃mo ponit eos in gñali. Scdo in spãli. Dicit ꝫ cõicãtes. Et hoc cõposuit Linꝰ papa. Cõicãtes. i. pticipãtes cũ sctis i hoc ꝙ deũ videmus: lꝫ differenter qꝛ nos ꝑ fidẽ: ipsi ad oculũ. Cũ ex q̃ idẽ obiectũ habemꝰ cũ illis. s. vnũ deũ: ꝫ pticipamus cũ eis: ⁊ mẽoriã venerãtes. i. venerãter colimꝰ. In p̃mis gl'iose ꝟginis marie genitricis dei ⁊ dñi nři iesu xp̃i: ꝫ et btõrũ apl'orum ac martyꝝ tuoꝝ petri et pauli: vbi ponit. xij. aplos et. xij. martyres. Cõfessores aũt nõ ponit. Cuiꝰ rõ est: qꝛ tpe quo positꝰ est canõ non celebrabat mẽoria ꝯfessorũ ita solẽniter. vel iõ ponunt martyres: quia imitati sunt xp̃m in passione: ⁊ maximũ honorẽ ostẽderũt ꝓ ipso morientes: qđ non fecerũt confessores hoc aũt sacrificiũ est maximi amoris. Ponũtur etiã aliq̃ martyres nunꝰ notabiles: qđ actũ est diuina dispẽsatiõe. Nã vt dꝛ. dũ sancti patres deleuissent istos et alios scribere vellent. cras inuenerũt illos deletos aureis lr̃is sc̃ptos. vñ bonũ est etiã aliq̃n minus sctis reputatis reuerẽtiã impẽdere: et eorũ suffragia postulare. Qꝛ ẜm Tho. q̃busdã sanctis datũ est p̃rocinari spãliter ⁊ in spãlibus negocijs: vt btõ Anthonio cõtra ignẽ ⁊c. Preponit aũt oibꝰ sanctis btã ꝟgo maria: qꝛ ipa est salutis nostre p̃cipua adiutrix: ⁊ ipsa in celo primũ locũ tenet post dei filiũ. deinde ponunt apl'i: qꝛ ipi tradiderunt nobis formã et ritũ huius sacrificij. deinde martyres: q̃ pro illo q̃ est in hoc sacramẽto se obtulerũt hostiã viuentẽ. Petimꝰ aũt hic eoꝝ suffragiũ significãtes ꝙ q̃diu sumus in hac

Martyres ⁊ nõ ꝯfessores q̃re in canone ponuntur.

vita necesse habem⁹ eo⁊ suffragia postulare: cū ipi xpo sint in gloria ꝓpiqui. vnde possunt nobis impetrare gloriā. Post eleuatiōem ꝓo petim⁹ eo⁊ cōsortium: designātes per hoc ꝙ post resurrectionem iūgemur sctō⁊ cōsortio/et non indigebimus suffragio. Non dirigim⁹ aūt orationes nostras ad sctōs vt per eos impleātur que postulam⁹ sed vt eo⁊ p̄cib⁹ nostre oratiōes sortiātur effectū. In quibusdā libris ponit̄ hic signū crucis cū dicitur: miramur auxilio. sed nō habet fundamētum: cū petimus hic muniri signo crucis/ſ3 patrocinio sctō⁊. Q̄uo aūt sancti vident orationes nostras. dicit hic Bern̄. de parātinis ꝙ non cognoscūt eas cognitione naturali vel beata: ſ3 virtute reuelationis per quā cognoscūt orōnes nr̄as vocales siue mētales. Fit etiā additio i quibusdā festiuitatib⁹: q2 ibi petim⁹ ꝓtectionem diuinā spālem: vt i natali: in epyphania: in pascha: in ascēsione et pēthecoste. In quib⁹ specialia dona circa nos facta recoluntur que nobis dari tunc postulamus. Amen in canone q̄re nō respōdet̄. In fine aūt hic non dicitur amen: quia angeli respondent amen.

Hanc igit̄ oblatiōem. Hoc addit leo papa anno dn̄i.cccc.xliiij. vbi q̄si cōp̄rehēdēdo oīa supradicta sūmarie concludit̄. Petit ǥ quattuor. ¶ Primo petit acceptatiōem oblationis. vn̄ dicit. Hac igit̄ oblationē seruitut⁊ nr̄e. Et vide quare hic p̄sbyter spāliter appellat se seruum: superi⁹ ꝓo alios appellat famulos. Ratio: q2 qlibet d3 se reputare pctōrē et nō alios. Dicit̄ aūt hec oblatio seruit⁹: q2 sum⁹ empti ista oblatione. iuxta illud. Empti estis p̄cio magno. Sed ⁊ cuncte familie tue q̄ tibi famulātur ⁊ seruiūt vt placat⁹ accipias. Licet ei. deus sit sēp placat⁹. i. misericors q̄tū est i ipō sacrificio: tn̄ sepe offēditur ex pte ministro⁊ q̄ sunt in pctō. sequit̄. Diesq3 nr̄os. vbi petit fed⁹ pacis. vn̄ dicit. Diesq3 nr̄os in tua pace disponas. et loquit̄ nō solū de pace tpis sed etiā pectoris q̄ est cessatio a pctis. Atq3 ab eterna dānatiōe nos eripi. vbi petit euasionē carceris. s. dānationē ppetuā. Et i electo⁊ tuo⁊ iubeas gregē nūerari. vbi petit adiūctionem cū electis: p iesum xp̄m dn̄m nr̄m. Et istā pticulā sctūs Greg. cōposuit. Fit aūt appositio isti⁹ pticule certis dieb⁹: vt i resurrectiōe ⁊ pēthecostes. Ex quo ei petim⁹ remunerationē que fit p resurrectionē xp̄i ⁊ sp̄ūſcti missionē: ideo tūc fit additio. Fm̄ alios etiā in cena dn̄i q2 p illō sacrificiū tūc institutū datur remuneratio. iuxta illō. Qui māducat hunc panē. ⁊c̄. Hec aūt ꝟba dicēs sacerdos se ꝓfūde inclinat: significās ꝙ legalis sacerdos sūmo conamine obūbrabat̄ ne videretur. vel quia orauit christus perfunde se inclinando ⁊ humiliā do ante horam passionis.

¶ Sequitur secunda pars canonis.

Quam oblatiōem. ⁊c̄. Hec est scd̄a ps canonis i qua ponit̄ sacrificij consecratio. Et h3 tria dicta. Prio nāq3 vtrt⁹ ꝯsecrādi petit̄. Scd̄o ipa cosecratio pficit̄ ibi: q̄ pridie. Tertio rei cōsecrate cōmēoratio exp̄mit̄. ibi: vn̄ et mēores. ¶ Circa p̄mū primo ponit sacrificij oblatiōem. Scd̄o oblatiōis benedictionē: ibi: q̄sum⁹ bn̄dictā. Tertio sacrificij transsubstātiationē: ibi. vt nobis. Dicit ǥ: quā oblationē. i. terrenā materiā ad corp⁹ filij tui destinatam: Fm̄ Guil. maniti. Tu de⁹ q̄s in oīb⁹. i. tota cogitatione: tota co

gnitione:tota mēte:et toto intellectu digneriꝫ facere Bn̄dictā.i.per quā hoīes bn̄dicātur. Ascriptā.i. ꝑ quā hoīes ascribūtur ī celo. Ratam.i.per quā de visceribꝰ xp̄i esse censeť. Rōnabilem.i.per quā a bestiali sensu exuātur. Acceptabilē vt q̄ nobismetip̄is displicemꝰ per hāc acceptabiles vnico filio eiꝰ simus. Ita exponit Aug. de ꝯsc. di. ij. vtrū sub figura. sed Inno. exponit referēdo ad xp̄m bn̄dictā.i.immunē a pctō. Ascriptā.i.scripturꝫ prenūciatā ⁊ figuratā. Ratā.i.nō transitoriā sicut vetꝰ lex. Rōnabilē.i.q̄si nō peculiarē: sicut erat hostia legalis q̄ nō mūdabat a pctō. Acceptabilē ꝯtra illā de qua Isa. et Hiere. dicūt. Obtulisti hostiā non acceptā. Cōiter tn̄ hoc referť ad differētiā oblatiōis iude. Illa eñ traditio fuit maledicta: ideo ista sit bn̄dicta. Illa aūt ꝓscripta vel descp̄ta de libro viuentiū: ideo digneris facere ascriptā illā. Illa fuit irrita.i.iniqua ⁊ detestabilis: ideo deꝰ fac istā ratā. Itē illa fuit irrōnabilis: ideo deꝰ fac istā rōnabilem.i.rōne plenā vt fiat rōnabile nr̄e seruitutꝫ obsequiū. Ille reddidit mala ꝓ bonis ꝓpter qđ reprobatꝰ est: sꝫ tu deꝰ fac hāc acceptabilem ꝑ quā tibi nos reddas acceptos. Fiūt aūt hic quiqꝫ signa crucis. tres cōes suꝑ panē et calicē simul. quarta aūt suꝑ panē. et quinta suꝑ calicē per se. Et sign̄t quiqꝫ loca vulnerꝫ eiꝰ. vel ꝑm Inno. tres sign̄t. xxx. denarios ꝓ q̄bꝰ vēditꝰ est xp̄s. Due aūt vēditionē et emptionē / siue vēditorē et vēditum. Vel ꝑm Bern̄. de parātinis. ⁊ ꝑm Guil. manitin̄. significāt tria que xp̄s fecit circa hoc sacramentum. Nam accepit: benedixit: et dedit. ecce tria. Et specialiter fit crux supra oblatā / et vna suꝑ calicē: q2 dixit. Hoc est eñ corpꝰ meū. et itēꝝ. Bibite ex hoc oēs, et seq̄ť. Vt nobis corpꝰ et sanguis fiat dilectissimi filij tui dn̄i nr̄i iesu xp̄i. vbi petit transsubstātiationem panis in corpꝰ xp̄i ꝑ hoc ꝟbū cū dicit: fiat. Illud eñ est ꝟbū creationis siue creatoris. Gen̄. j. vbi dixit. Fiat lux. et sequiť. Et factū est ita. Et nō dicit sacerdos: vt faciā corpus xp̄i: q2 non est nisi minister huiꝰ cōuersionis: ideo nō in ꝓpria ꝑsona sed in persona xp̄i dicit. fiat. Dicit aūt dilectissimi filij tui: q2 nullus pōt esse dilectꝰ deo q̄tūcūqꝫ sctūs sicut xp̄s: rōne cuiꝰ dilectiōis propter ip̄m totiꝰ mūdi pctā indulsit. Fiūt aūt due cruces. vna suꝑ panem: alia suꝑ calicem. ad significādum q̄ hoc sacramētum valet ad salutem corporis ⁊ anime.

Sequitur Qui pridie. Hec ꝟba addidit Alexāder primꝰ anno dn̄i cxxij. Et hic perficiť consecratio. Circa qđ primo repn̄tatur q̄d xp̄s ī cena fecit. vn̄ dicit. Qui p̄die.i.vna die anteq̄ xp̄s passus est. Vel vna die precedente ante passionē: accepit panē. Et in hoc loco tersis digitis suꝑ corporale accipit sacerdos hostiam reuerēter. Et debet eā tenere submisse non ostēdēdo pplō vel ministro / ne videať aliquo modo ante cōsecrationē. vn̄ dicit Accepit panem in sctās ac venerabiles manꝰ suas: et eleuatis ī celū oclis ad te deū patrem suū oīpotētem. Et hic eleuat sacerdos oculos supra celū: in quo xp̄s significať: q2 oculos mētis debemꝰ eleuare ī celum: vn̄ veniat auxiliū nobis. vt dr̄ in p̄s. Quia oēe bonū desursum descēdit. sequiť. Gr̄as agens. non ꝓ se sed ꝓ nr̄a redēptione. benedixit. et fit ibi crux suꝑ hostiā: q̄ sign̄t q̄ xp̄s passus est in natura humana scꝫ ī corpore ⁊ aīa: q2 dixit. Tristis est aīa mea vsqꝫ ad mortē. Et ideo per se benediciť hostia: et per

se calix. Et non intelligas q xps benedixit .i. crucē fecit sup panē: cū virt9 crucis nulla fuit ante passionem ei9. sed benedixit .i. vba cōsecrationis scz illa. Hoc est eni corpus meū. sup panem ptulit: quor virtute vbor facta est statim benedicta trāssubstātiatio panis i corpus xpi. vn expone. Benedixit .i. vim benedictionis verbis per ipm platis dedit vt transsubstātiaret panis i corpus xpi verū. Sequit. Ac fregit deditqz discipulis suis dicens. Accipite et manducate.

Crucis virt9 nulla fuit ā te passionem xpi.

Ubi sciendum q licet hic dicatur q xps pri9 fregit z tūc cōsecrauit: tn ita non intelligēdum est q xps prius fregisset et tūc bndixisset: sz q xps post bndictionē et cōuersionem fregit. Un sic cōstrue litterā. Accepit panē et bndixit scz dicēs Hoc est eni corp9 meū. et tūc fregit. deditqz discipulis suis dicens accipite z comedite hoc est ei corpus meū. Prius g ptulit illa verba vt eis vim conficiēdi tribueret. Deinde ea ptulit vt aplos formā cōficiēdi doceret. Ita dicit Guil. Cōiter tn dr q semel ptulit xps illa vba tūc .s. qn voluit dare aplis. Un dādo eis tūc benedixit p illa vba iam dicta: scz Hoc est eni corpus meū. Ita dicit Gorra super Mat. Et ita p illa vba semel plata simul cōfecit z formā cōficiēdi dedit: vt dicit Ber. de parātinis. Unde sensus est benedixit fregit deditqz discipulis suis: et tunc dixit Hoc est enim corpus meum. Et iste verus intellectus.

Forma consecrationis eucharistie.

Hoc est ei corp9 meū. Ista est forma consecrationis venerabilis sacramenti eucharistie: quā dicens sacerdos habeat intētionem verā cōsecrādi corp9 xpi. Non omittat aūt illā cōiūctionem eni: q2 lz nō sit de substantia sacri / est tn de essentia precepti. vnde grauiter peccaret omittēs eā. Aliquiso dicētes ista vba tenēt hostiā in manib9 / ita q possit videri a circūstātib9: qd est graue periculū: q2 tūc pōt adorari p simplices ante consecrationē: qd erit graue pctm idolatrie. Et ideo teneat eā valde depsse i altari ne videat. Fit aūt eleuatio hostie sacratissimi corporis xpi: vt ostēdatur oīb9 oblata esse ad salutem. iuxta illd. Ego si exaltatus fuero a terra zc. Scdo vt extūc popul9 cognoscat esse veritatē sacramēti q nō prius facta est: sz modo vt iā sciat veraciter adorare deū pñtē. Expositio aūt isti9 forme verbor requirat supra i tractatu de sacramētis circa sacrm eucharistie vbi sufficiēter expedita est. Sequitur Silr zc. vbi ponit forma cōsecrationis sanguinis xpi.

Forma consecrationis sanguinis.

Ubi sciēdum q sacerdos volēs pferre ista vba dz ipm calicē accipe ambab9 manibus: z cū dicit Bndixit. dz facere crucē sup calicē / tenēdo calicē in manu sinistra ne tactu vel ipetu cadat. Crux sup calicē sigt passionem xpi i aīa vt dictū est: et etiam nrām salutē in aīa: et facta cruce dz tenere calicē sicut pri9. Et hoc facto pfert vba ɔsecratiōis hñdo intētionē cōsecrādi sanguinē xpi. Et si pōt hre actualē est tāto melius. Debet aūt pferre vba ista sine aspiratiōe magna: nō sicut qdā fatui faciūt / faciētes anhelitū magnū ac pessimū i hostiā vel calicē: ita q astātes scādalizātur. Un dicit. Silr postq cenatum est accipiēs hūc preclarū calicē. Et ponitur hic ptinēs p cōtēto .i. vinū cū aqua mixtū i calice ad trāssubstātiādum i sanguinē suū. Dicit etiā hūc calicē. q2 idem est nunc q fuit tūc in specie silis qtū ad materiā calicis: qtum vo ad cōtētum xpi sanguinem idem est i numero nūc q fuit tunc. Addit aūt preclarum:

qꝛ istud sacrificiū inter oīa est pre:
clarissimum. vnde ps. Calix me⁹
inebriās q̄̄ preclarus est. sequitur
In sanctas ac venerabiles man⁹
suas. quo tp̄e recipiat sacerdos ca
licē in man⁹. seq̄tur Itē tibi grās
agens. qd̾ referas ad illd̾ qd̾ dictū
est sil'i modo. et facit sicut pri⁹ agē
do grās deo p̄ri. sequit̃. Bn̄dixit
deditqꝫ discipulis suis dicēs. Ac:
cipite ꝛ bibite ex hoc oēs. ꝛc̃.

Hic est eīm calix sāgui
nis mei noui et eterni
testamēti: mysteriū fi
dei: qui ꝓ vobis ꝛ pro
multis effundet̃ in re
missionem pctōꝝ. Hoc totū est de
forma ꝯsecratiōis sanguinis. et ex
ponit̃ Hic est calix sanguis mei. i.
hic est sanguis me⁹ in calice cōten
tus noui. i. vltimi: ꝛ eterni. i. perpe
tui testamēti: mysteriū fidei. i. ha:
bēs secretā et abscōditā intelligē:
tiam tenēdā ꝑ fidē: qꝛ aliud videt̃/
et alid̾ sub visis spēb⁹ firmiter esse
credit̃. q̄ ꝓ vobis et ꝓ multis effū
detur i remissionē pctōꝝ. Dicit no
tāter ꝓ multis ꝛ non dicit ꝓ oīb⁹:
qꝛ licet ꝓ oīb⁹ effusus est q̄tū ad
sufficiētiā: ita ꝙ sufficiēs est salua
re oēs: non tn̄ quātū ad efficaciā:
qꝛ nō oēs efficiūtur saluati ꝑ ip̄m.
Dicit aūt ꝓ vobis. q. d. iudeis: qꝛ
apl'i iudei erāt. et ꝓ multis: scꝫ gē
tilib⁹: in remissionē pctōꝝ. i. ꝓpter
remissionē pctōꝝ. His dictis ele:
uat sacerdos calicem vt ppl's ado
ret sciēs iam ibi veraciter esse san:
Eleua: tio cali: cis coop te vel dis coopte qd sig̃t. guinē xp̄i. Aliqui aūt eleuāt tectū
calicē: aliqui discoopertū/ sed non
est vis. Nam coopert⁹ designat oc
cultū et difficile mysterium sacra
mēti hui⁹: discoopert⁹ aūt sig̃t se:
parationē sanguinis xp̄i a suo cor
pore tēpore passionis. Et ob hanc
etiā cām sepatim consecrat̃ corp⁹
xp̄i ꝛ sanguis vt sig̃tio exprimat̃.
vt dicit Gorra sup Mat. xxvi. ca.
Hec quotiēscūqꝫ feceritis in mei
memoriā facietis. hec clausula qꝛ
tam cōsecratiōis corporis q̄̄ etiā
sanguinis respicit complemētum
ideo post vtrūqꝫ est dicenda.

¶ Sciendū etiā ꝙ tp̄e eleuatiōis
dꝫ fieri a ppl'o deuota inclinatio.
vt dꝛ in. c. sane. de celeb. mis. et p̄nt
dici hec verba a ppl'o: vt dicit glo.
ibidem. Salue lux mūdi: v̄bū pa:
tris: hostia vera: viua caro: deitas
integra: ver⁹ homo. Possunt etiā
dici ista. Trāssubstātiant̃ res iste
in corp⁹ et sanguinem tuū dn̄e: ad
honorē et laudē nōis tui: ad remis
sionē pctōꝝ ꝛ ad salutē aiāꝝ nr̄aꝝ.
Pōt etiā dici tunc Pater nr̄. ꝛc̃.
Unde ꝛ mēores dn̄e nos serui tui.
vbi ponit̃ cōsecrate rei ꝯmemora:
tio. Qꝛ eīm xp̄s dicit. Hoc facite
in meā ꝯmemorationē. ideo ꝛ pres
byter dicit. Un̄ et mēores nos ser
ui tui. Hoc dicunt ministri causa
hūilitatis vocātes se seruos. Sed
et hec plebs tua sancta. i. ꝑ baptis:
mum scificata: eiusdē xp̄i filij tui
dn̄i dei nostri tam beate passiōis.
Et hic sacerdos man⁹ extēdit ad
modū crucis: vt per illā extēsionē
manuū suaꝝ/ extensionem manuū
xp̄i rep̄ntet in cruce. Cōtra qd̾ tn̄
faciūt illi q̄ vix man⁹ mouēt/ vere
cūdātes man⁹ extēdere in hoc lo:
co. Sed tu miser sicut ꝛ ego: vt q̄d
vereris tanti dn̄i ꝛ dei tui rep̄nta:
re figurā et dispositionē qua te re
demit. et nō vereris circa illicitas
choreas: et forsan amplex⁹ mulie:
rum extēdere manus/ pedes/ bra:
chia atqꝫ totū corp⁹/ et rep̄ntare
diaboli figurā. Seq̄tur. Necnon
ab inferis resurrectiōis. vbi sacer:
dos cōtrahit ad se brachia. et sig̃t
ab inferis resurrectionē. Sequit̃.
Sed ꝛ in celos gl'iose ascensionis.
vbi sacerdos erigit alti⁹ man⁹ vsqꝫ
ad hūeros: in signū ꝙ xp̄s eleuatꝫ
manib⁹ ferebat̃ i celū. et ab h̄ loco
strigūt̃ digiti. s. pollices ꝛ indices
vtriusqꝫ man⁹: nec disiūgūtur nisi

quādo op⁹ est tāgere sacrm̄:qd fit ob reuerentiā sacri ne digiti aliqd tāgāt post contactū corporis xp̄i: ne etiā eis icaute aliqd cohereat qd per disiūctionem deperdatur:qd eēt magnū pctm̄:ideo sit sacerdos in hoc multū caut⁹. sequitur. Offerim⁹ preclare maiestati tue.i.pre oib⁹alijs clare:q₂ lʒ corpora sctōꝝ erūt clara / tñ de⁹ preclarior est in sua maiestate:q₂ est speculum sine macula. sequitur. De tuis donis. qd dicit rōne spūaliū/ac datꝫ rōne tēporaliū in p̄nti. Et qd offerimus⁊ subdit:hostiā purā. q₂ xp̄s conceptus est sine originali pctō de virgine:sctām. sine mortali. immaculatā. sine veniali:panē sanctū vite eterne. panē viatoribus p̄ntis vite ꝓ vita et̄na cōsequēda preparatū et calicē salutis ppetue:q₂ ipse est reficiens ⁊ inebriās in patria. fm Bern̄. de parātinis. Fiūt aūt hic qnq₃ cruces ad designādū ꝙ xp̄s in quinq₃ sensib⁹ patiebatur:vel etiā plagas et vulnera: duas manuū/ et duas pedū/et vnam lateris. fm Guil. maniceñ. Facit autem tres cōes sup vtrūq₃. s. corp⁹ et sanguinem:et duas per se quālibet singulariter. fm aūt Ber. de parātinis. signant quinq₃ effusiones sanguinis xp̄i:scʒ in circūcisione. in sudore. in flagellatione. in crucifixione et in lateris apertione.

Sequitur tertia pars canonis.

Upra que ꝓpicio ac sereno vultu.⁊c̄. Hic ponitur tertia pars canonis i qua ponitur effectus sacri q est res tm̄. Et sunt tres pticule. Prio petit donoꝝ acceptatio. Scdo diuine mie imploratio:ibi supplices. Tertio collatio gl'ie: ibi memēto dn̄e. Dicit ḡ. Supplices te rogamus. vbi sacerdos cācellat man⁹ in modum crucis eleuādo eas:ita ꝙ aliqualiter ad ministrū ꝓtrahi p̄nt. Et est sensus. Supplices te rogamus vt sup ista dona ꝓpicio ac sereno vultu respicere digneris ꝓpicio.i.accipiendo ea tanꝙ tibi gratuite placita:ac sereno.i.misericordi.iuxta illd. Illuminet vultū suū sup nos.⁊c̄. Respicere digneris.i. accepta h̄re digneris. vn̄ sequitur. Et accepta h̄re sicut accepta dignat⁹ es h̄re munera pueri tui iusti abel. De isto abel habetur hystoria Geñ.iiij. vbi d₂. Respexit dn̄s ad abel ⁊ ad munera ei⁹:et ita fuerūt deo accepta. sequitur. Et sacrificiū patriarche nostri abrae q filiū suū voluit immolare. Geñ.xxij. qd reputatū est ei ad iusticiā. sequitur. Et qd tibi obtulit sacerdos tu⁹ sūmus melchisedech. De isto dicit Bern̄. de parātinis ꝙ fuit priogenitus noe: q vixit tēporib⁹ abrae: et iste obtulit panē et vinū i sacrificium:gr̄as agēs deo pro victoria abrae ꝯcessa sup quiq₃ regib⁹: per q̄oīa designatur isti⁹sacri grata deo acceptabilitas. Nā sicut abel obtulit grata ꝓmogenita: sic christ⁹ oblat⁹est priogenit⁹ in multis fratrib⁹. Et sicut abraā vnicū obtulit filiū: sic xp̄s vnic⁹ dei p̄ris oblat⁹ est. Et sicut melchisedech obtulit panē et vinū: sic xp̄s i pane ⁊ vino sacrm̄ hoc instituit. de quo d₂. Tu es sacerdos in eternū fm ordinem melchisedech. Uocat autem abel pueꝝ nō a puericia:q₂ fuit vir. xx. annoꝝ / sed a puritate innocētie. Abraā aūt d₂ patriarcha.i.pater fidei catholice:q₂ prim⁹ in deū credidit:et prim⁹ incarnationē precognouit. Ioh.viij. vidit ⁊ gauis⁹ est. Sanctum sacrificiū immaculatā hostiā. Hoc addidit Leo papa.

Upplices. Hic petitur diuine gr̄e infusio. vn̄ dicit. supplices.i.hu

miles te rogam⁹ opš de⁹. vbi sacer
dos humiliter inclinat cãcellatis
manib⁹ positis sup altare: q̃ cãcel-
latio sicut et p̃ria sigt q̃ per crucẽ
et passionẽ petit offerri ista. Sini-
stra aũt supponit: per quã sigtur
passio xp̃i. sʒ dextra supraponitur
per quã xp̃i resurrectio designat.
Seqtur. Jube hec pferri p man⁹
sancti angeli tui. qd̃ exponit Tho.
in. iiij. sen. di. xiij. Non q̃ ãgel⁹ ista
cõsecret cũ potestatẽ non habeat:
sʒ orationẽ sacerdotis et ppl̃i deo
p̃ntat. ƀm illud Apo. viij. Ascẽdit
fum⁹ aromatũ in ɔspectu dñi. i. vo
ta vel supplicatiões fideliũ de ma
nu angeli: q̃ sunt oõnes sctõꝝ. Ex
ponitur ǧ. Jube hec vota vel sup-
plicatões fideliũ pferri p man⁹. i.
p ministeria angeloꝝ i sublime al-
tare. i. in eccl̃iam triũphãtẽ vel in
plenã paticipationem deitatꝫ: qd̃
est sublime altare. vñ sequitur. In
conspectu diuine maiestatis tue.
Vel iube pferri hec. i. eccl̃iam mi-
litãtem in sublime altare. i. in triũ-
phãtem: et hoc fac p man⁹ ãgeli. i.
filij tui. sequit. Et presta. vt q̃tq̃t
scʒ fideles ex hac altaris pticipa-
tiõe ꝛc̃. Et hic p̃mo sacerdos disiũ
git man⁹ et osculat altare i dexte-
ra pte: per qd̃ rep̃ntat osculũ iude
qd̃ dedit xp̃o cũ surrexit ab oõne
et fit hoc i detestationẽ ipsi⁹ iude.
Sequit. sacrosanctũ filij tui cor-
pus. et hic facit crucẽ sup hostiã.
Sequit. et sanguinem. ꝛ hic facit
aliã crucẽ sup calicẽ. Sequit. sũ-
pserimus omni benedictiõe celesti
et gr̃a repleamur. hic signat se ãte
faciẽ. Crux sup hostia designat vi
cula q̃bus alligatũ fuit corp⁹ xp̃i.
Crux sup calicẽ designat flagellũ
quo educt⁹ est sanguis de corpore
Crux sup faciẽ designat sputa in
facie xp̃i. Vel signant iste cruces
q̃ xp̃s ter orauit. Vel etiã q̃ꝛ tria
verba dixit i cruce. primũ Pater
dimitte illis. scd̃m In man⁹ tuas.

tertium. Ut q̃d dereliquisti me.

Memẽto etiam dñe fa-
mulorum famularumq̃ꝫ
tuaꝝ. vbi petit colla-
tio gr̃e: et primo mor-
tuis / postea viuis. vñ
dicit. Memento dñe famuloꝝ fa-
mularũq̃ꝫ tuaꝝ. Ubi sciẽdũ q̃ licꝫ
q̃dã mortui sunt i celo: q̃dã i infer
no: et q̃dã in purgatorio: tñ q̃ꝛ no-
bis nõ cõstat de singulis i speciali:
ideo q̃si estimãtes eos esse i purga
torio oram⁹ pro oĩb⁹: ideo dicim⁹.
Memẽto dñe. ꝛc̃. q̃ nos p̃cesserũt
cũ signo fidei. i. oñdert aliqd̃ signũ
fidei: puta habuerũt cõtritionem
vel deuotionem decedẽtes. Nam
de talibus adhuc est spes. Et dor-
miũt i sõno pacis. i. sine pctõ mor-
tali. ƀm Ber. de parãtinis. Et dʒ
hic fieri mẽoria eodẽ modo sicut
supra. Prio p illis p q̃b⁹ spãliter — Mẽoria
missa legit: vel qui in spãli mẽoria — qualiter
sunt tibi ɔmẽdati. Scd̃o p parẽti — fiet p de
bus mortuis. Tertio p bñfactori — functis.
bus. Quarto p oĩb⁹ fidelib⁹ defũ
ctis. Nõ aũt p inimicis ƀm q̃sdã.
Et hoc dico de illis de q̃b⁹ certũ
est q̃ non recõciliati decesserũt: q̃ꝛ
p illis noiatim non est orãdũ. imo
nec gñalr nisi sub ɔdõne in q̃tũ sũt
susceptibiles suffragij. Seq̃t scd̃a
mẽoria. Ipis ꝛ oĩb⁹ in xp̃o requie
scẽtib⁹. i. in fide xp̃i q̃escẽtib⁹. locũ
refrigerij lucꝫ ꝛ pacꝫ vt indulgeas
dep̃camur. Et nõ est opus dicere
ipsis dñe: q̃ꝛ p̃mittit pri⁹ memẽto
dñe. Vñ illd̃ qd̃ seq̃t. s. indulgeas
refertur ad illud dñe. aliter vnũ il
loꝝ supflueret. Et dicit locũ refri-
gerij. Vñ regnũ celoꝝ dr̃ loc⁹ refri
gerij respectu purgatorij q̃ est lo-
cus ardorꝫ maximi ꝛ calorꝫ: q̃ꝛ ƀm — In pur-
Aug. ibi est pena maior q̃͂ aliqua — gatorio
que põt excogitari i mũdo. Dicit — pena ma
etiã locũ lucꝫ: q̃ꝛ purgatoriũ est lo — ior est q̃͂
cus obscuritatis. Dicit etiã locũ — excogita
pacꝫ: q̃ꝛ purgatoriũ est loc⁹ inq̃etu — ri põt in
dinis: q̃ꝛ nũq̃͂ aĩe habent pacẽ nec — mundo.

quietē. Non sicut qdā fingūt: dicē
tes eos feria scda qescere. Aliqui
pro dñico die: que oīa sunt friuola
ac insana 7 sacris scptur9 ɔtraria.
Sequit. Nobis qq3 pctorib9. vbi pe
tit glie collationē viuis. Prio eni
petit collationē eiusdē glie. Scdo
glie societatē cū sctis aplis. Ter-
tio ponit mediatorē per quē hoc
exequi postulat: dicēs p dñm. 7c.
Circa primū nota q sacerdos di-
cēs ista vba eleuata modicū voce
tundit pect9 suū per qd interrūpit
siletiū: signās p hoc cōfessionē 7 cō
tritionē latronis penitētis i cruce
q increpās aliū dixit. Nos quidē
sc3 tāq3 pctōres digna factis reci-
pimus. Uñ sacerdos dicit: nobis
qq3 pctōrib9 famulis tuis de mul-
titudine miserationū tuar9 sperāti
Tunsio pectoris qd sigt. bus: sc3 sicut ille latro spauit. Per
cussio aūt pectoris sigt illā tunsio
nem pectoris illor9 qui aderāt ad
spectaculū passiōis xpi: et pcutiē
tes pectora reuertebāt in hierlm.
Exaltatio vo crucis sigt clamorē
cēturionis dicētis. Uere fili9 dei
erat iste. Sequit. Partē aliquā
et societatē donare digner9. Lic3
tñ de9 sit simplex nō habēs partes
tñ dicit partē aliquā propter hoc:
q2 quilibet fm meritū habebit di-
uine faciei visionē: ita q vn9 a lio
perfecti9 videbit deū. vel q2 sancti
videbūt deū totū: non tñ totaliter
id est non fm oēs modos qb9 est vi
sibilis: q2 est infinit9. et cū cōprehē
di non possit: g quasi partē dabit
nobis. Totaliter aūt nō est cōpre-
hēsibilis deus nisi filio suo q est in
sinu suo. vt dr Joh. j. Sequit. Cū
Johāne. fm Ber. de parātinis sc3
Johāne baptista. Et prefert Ste
phano. nec mir9: q2 7 aplis prefert
Adiungitur stephano: q2 isti duo
erāt primi martyres noui testamē
ti. Inno. tñ dicit q hic repetit Jo
hānes euāgelista ppter priuilegiū
virginitatis: q2 virgies sequūtur

agnū quocūq3 ierit. Ante vo cōse-
crationem ponit ppter priuilegiū
aplat9. Sed credit Bern. q meli9
intelligat de baptista: q ppter ex-
cellētiā singularis sctitatis nō d3
excludi a canone. Postea ponūt Matthi
duo apli: sc3 matthia et barnaba: as 7 bar
q ideo post cōsecrationē 7 nō ante nabas q̄
ponūtur: q2 isti post ascēsiōem dñi re post ɔ-
fuerūt electi. Deinde ponit Agna secratio-
cio. de quo legit q cū esset deuot9 nem po-
xpo 7 beate virgini post ei9 mortē nūtur.
inuētum est hoc nomen Jesus au
reis litteris scriptum in suo corde
in oib9 partib9. Ponunt aūt qnq3
martyres post mortem xpi ppter
quinq3 vulnera xpi. Item ppter se-
ptem dona spūsscti ponūtur septē
virgines ibidem que sequuntur.
Sequit. Non estimator meriti: q2
nō fm exigētiā merito2 retribuis
s3 mag9 premiādo q̄ qsq3 meruit.
Deide cōcludit per xpm dñm no-
strū. Et non dr amen: q2 fm docto
res illud respōdēt angeli: q2 fit cō-
tinuatio ad precedētia. vñ statim
sequit. in cui9 virtute hoc petim9:
cū dr. p quē sc3 xpm hoc sacrm h3
originē quo ad pla. Et primo q ad
esse nature: vñ dr creas. scdo quo
ad esse sacrl: vñ dr sctificas. tertio
q ad esse virtutis: vñ dr viuificas.
quarto quo ad effectū grē q est vi-
ta aie: vñ dr benedicis. quito quo
ad augmentū grē eiusdē et quātū
ad operationē et vsum: vñ dicitur
et prestas nobis. Est g sensus. per
quē sc3 xpm tu de9 pater oīa bona
creas condēdo naturā. viuificas
cōsubstātiādo naturā. bñdicis ac
cumulando grās. et prestas qtū
ad vsum. Oia eni creata sūt p xp3
Joh. j. Oia sctificātur: q2 a pleni-
tudine ei9 accipiūt vniuersi. Oia
viuūt: q2 ipe est vita. Johan. xiiij.
Oia benedicunt: q2 ipse est bñdi-
ct9 fruct9 vētris. Lu. j. Et aliqui
dicunt per quē hec oīa domine
semp bona creas. Et ē sensus. hec

oia.s.panem et vinū et aquā creas sm causas primordiales etc. sancti ficas: sm cās sacrales. viuificas: vt trāsferātur i corp⁹ xpi et ei⁹ sanguinē. Et ideo bñdicis vt nos per ipsa bñdicamur. Scdm alios hoc pnomen hec non ponit ibi: in quo sequēda est cōsuetudo ecclie. Sequit. et pstas nobis. vbi sacerdos remouet corpale de calice: ad denotandū q xps emisit spm: et velū tēpli scissum est: et apta sunt nobis abscōdita in lege mysteria. Accepta qq hostia dicit. et pstas nobis p ipm. s. tāq mediatorē. et hic facit vnā crucē p totū os calicis pcedēdo vltra calicē. vñ dicit. Et cū ipso. et hic facit minorē crucē: scz a labio calicis ad aliō. post hoc dicit. Et i ipo. et hic facit adhuc minorē crucē: scz i calice. Tādē subdit. Est tibi deo pri oipotenti. vbi iterū facit magnā crucē sup primū labiū calicis: icipiēdo ab extremo calicis labio vsus seipm. Deinde subinfert. in vnitate spūssancti ois honor et glia. et hic facit paruam crucē i pedē calicis. Est aūt sens⁹ vboꝝ. per ipm tāq mediatorē. cū ipo: tāq cū equali. et i ipo tāq in cōsubstātiali. Uel hic significant tres psone scte trinitatis. vñ patri attribuit auctoritas: vñ dicit per ipm. filio eqlitas: ideo dr cum ipo. spūisancto cōitas: ideo dr in ipso. Signa vo crucis tria prius facta per illa vba: scificas etc. q fiūt coopertō calice significāt tres crucifixiones sm Tho. Nam hora tertia crucifixus est linguis iudeoꝝ clamātiū: crucifige etc. Hora sexta manib⁹ gētiliū: vt dicit Johēs. Hora nona emisit spm. Et qz post interuallū triū horarū xps crucifixus est manib⁹ gentiliū cū milites crucifigerēt iesum: ideo iteꝝ sacerdos facit tres cruces sup calicem discoopertū sup trib⁹ vbis: scz per ipm/cū ipo/et in ipo. desig nās illā crucifixiōem q facta est post tres horas interpositas inter tertiam et sextā. Qz vo ibi fuit diuisio corporis et aie: ideo iterū facit duas cruces vt dictū est. Uel sm Guil. manitiū. tres cruces p illa verba: p ipm. etc. significāt fidem cēturionis qua credidit vnū deū in trinitate. Due vo alie significāt duo sacramēta q fluxerūt de latere xpi: videlz aqua regenerātiōis baptismi et sanguis redēptionis gñis humani. Uel signāt quinqz cruciat⁹ xpi. āte mortē tres: scz alapas. sputa/et flagella: in morte crucifixionem: et post mortē lateris apertionem. quarta vo sigt aie a corpore separationē. quīta descēsum i lymbum. Sequit. Per oia scla scloꝝ. qd dz dici alta voce. sz anteq hoc dicat ponat reuerēter hostia āte calicem in suo loco. Et tūc statim dz cooperiri calix: quo facto dicitur: per oia scla scloꝝ. Et hoc alta voce ad desigñādū q xps clamās alta voce emisit spiritū. Et rñdet Amen. ad significandū clamorem mulierū lamentātium dñm. vnde et tūc chor⁹ lamētabiliter rñdet.

Cruces que fiūt sup calicem qd signt.

Quinta pars principalis misse.

Oremus pceptis salutaribus etc. Hic ponit sacri perceptionē. Circa quā pmittunt multe pparationes. s. tam gñales: vt sūt Pater nr. etc. q spāles vt alie orones. Dicit g Orem⁹ preceptis salutarib⁹ moniti. Circa qd sciēd q hec oro prius nō dicebat in missa: sed Greg. fecit eā dici: qz nō fuit dignū eā omittere i hoc officio cū sit nri saluatorꝭ. Greci aūt non p sacerdotē sed p se clamāt eā in missa. Apd nos vo sacerdotes. et hoc cū magna reuerētia. vñ qsi nō psumens subito subrūpere i eā pmittit pfatiōem dicens. Orem⁹

precept⁹ salutarib⁹ moniti: nō sim- pliciter: nō nr̄a auctoritate vel te- meritate. sed pcept⁹ salutarib⁹ mo- niti. pceptis. s. dn̄i. et moniti. s. ma- gistri nr̄i. q̄ sunt salutaria. i. ad salu- tē disponētia: formati. i. instructi int⁹ ⁊ exteri⁹. Et dicit formati: q̄ informatio significat solū exterio- rem doctrinā. Ad ostendendū aūt q̄ nos sum⁹ a deo forati. i. istructi. int⁹. s. in intentiōe. ⁊ extra. i. i opa- tiōe. iō dicit. audem⁹ dicere. q. d. ex quo habem⁹ pceptū ⁊ monitio- nē de ista orone dicēda: ⁊ ex q̄ illa oro est cōposita p illū q̄ errare non pōt. ideo audem⁹ cū fiducia dice- re. Dicit aūt alte: q: xp̄s palā pre- dicauit. Vel fm̄ Johā. beleth. q: sumpta ē de euāgelio qd est pdicā- dū supra tecta ⁊ etiam oi creaure.

Amē q̄re rñdet p sacerdotē sub silentio. Dicit etiam sacerdos solus in fine amē. sub silētio. Cuius rō est: q: in alijs oronib⁹ amē exp̄mi t affectū optātis. iō a pplo vel a clero dr̄. in hac autē amē signat pclusionē af- firmātis. vn̄ hic valet tm̄. i. exaudi- ta est oro. Sz ne hoc videat psum ptuose asserere: dicit tn̄ sub silētio ad euitādū ostētationē pp̄iā. Se quit oro. Libera nos q̄sum⁹ dn̄e. vbi petit petitionū explicatio: q: eni in orone tria mala petim⁹ a no bis remoueri. iō hic explicātur q̄ sint. vn̄ dicit. Libera nos q̄sumus dn̄e ab oib⁹ malis pteritis psenti- bus et futuris. Et q: nos nō sum⁹ digni hoc ex se pmereri: nisi done- tur nobis orone btē vginis marie ⁊ aplo⁊ Petri ⁊ Pauli atq; an- dree et alio⁊ū. ideo eos hic in auxi liū iploram⁹. Et rect⁹ ordo ē ex q̄ eni pacē querim⁹ a malis. merito dz iplorari vgo beata q̄ est mat ve ri Salomonis pacifici. scz xp̄i: cū aplis trib⁹ sequētib⁹. q sunt testes pacis. s. Petr⁹/ paul⁹/ ⁊ andreas. Et ponūtur ibi tres ppt specialē rōnē. Nam petrus ppt priuilegiū progatiue dignitatis. Paul⁹ ppt priuilegiū predicationis ⁊ immēsi laboris. ⁊ Andreas ppt nimiū af- fectū cōcupite crucifixiōis. Dicit aūt sub silētio illa oro: q: designat quietē triduanā in sepulchro vbi tūc siluit a pdicatione. Cū aūt sa- cerdos dicit. Da ppici⁹ pacē dn̄e in dieb⁹ nr̄is: accipit patenā de al tari ⁊ osculat signū crucis facien- do. p qd designat q̄ sum⁹ recōcili- ati deo p passionē xp̄i. Tādē sacer dos in fine discooperit calicē ⁊ ho stiā reuerent accipit ⁊ eā sup cali- cem frāgit pmo per mediū: ⁊ tunc dicit. p dn̄m nr̄m iesum xp̄m filiū tuū. postea medietatē q̄ erat i dex tera manu ponit sup patenā ⁊ frā- git illā q̄ erat i sinistra manu p me- diū dicēs. q̄ tecū viuit ac regnat. et piungēdo illā pticulā q̄ est i sini stra ad illā q̄ est i patena ad modū lune dicit. in vnitate sp̄ussctī de⁹. Illā vero vltimā quā hz in dexte- ra manu tenens sup calicē dicit. p oia scl'a scl'o⁊. Et tandē erecto mo dicū calice cū illa particula quā tenet i dext'a manu subiungit. pax dn̄i: faciens crucē magnā sup cali cē a labio ad labiū. deinde subdit. sit semp: faciēs minorē crucē. ter- tio addit. vobiscū: faciendo tertiā intra calicē. Et q: alta voce ista fi unt. iō p hoc signat gaudiū qd ha buerūt apl'i de resurrectione dn̄i nr̄i iesu xp̄i. Et iō. q: gauisi sūt viso dn̄o. populus clamat dicens: ⁊ cū spiritu tuo. Sciēdum autē est de significatione omniū isto⁊ū predi- cto⁊ū q̄ p calicem passio xp̄i desi- gnat et eterne btitudinis fruitio. Unde ps̄. Calix me⁹ inebrians q̄ pclarus est. Per patene rotūdita tem signat bono⁊ū operū pfectio. Sacerdos aūt volens frāgere ho stiā. pmo eā sup patenā locat. de- inde eā tollens sup calicē frangit: ad significandū: q: nemo passioni- bus hui⁹ mundi meritorie se valet exponere: vel ad eterne fruitionis

beatitudinē admitti nisi pri⁹ in bonorū operū pfectiōe fuerit solidatus. vn̄ Apl's Ephe. vj. Accipite armaturā fidei vt possitis resistere in die malo ꝛ in oīb⁹ pfecti stare. ¶Patena ergo hostie supponit: et hostia sup calicē frāgit: qꝛ xp̄s ex latitudine charitatis q̄ significat per patenā se supposuit passioni. Sup calicē ỽo frāgit ne minutie
Hostia scā q̄re frāgit i tres ptes aliq̄liter sparganf. Frangit aūt in memoriā eius q xp̄us fregit ꝛ dedit discipulis suis ꝛc. Frangit autem primo in duas ptes ad signandum duplicē p̄destinatoꝝ statū scz eterne glorie et tpalis miserie. Subdiuidit autem vna medietas in duas partes: q̄rū vna offert p illis q̄ sunt in purgatorio: alia pro illis qui sunt in mundo. Pars aūt illa q̄ post primam fractionem remanet in manu dextera ꝛ ponitur supra patenā designat illos q̄ iam sunt in gloria: ꝛ iam tenēt illam rectitudinē cui nulla obliq̄tas admisceri potest. ꝛ iō dextre cōparanf. Illi aūt qui adhuc sunt in miseria p sinistrā signanf: vbi sunt multa obliq̄. Subdiuidit aūt illa que est in sinistra ꝛ non q̄ est in dextra: qꝛ illi qui sunt in celo statū vniformē iā tenent. ꝛ vna beatitudine fruuntur. Illi aūt qui sunt in miseria sūt diuersi seu diuisi: qꝛ quidam sunt in miseria purgatorij: quidā autē in miseria hui⁹ mūdi. Particula autē illa que est in sinistra post diuisionē addit ad illā q̄ est in patena.
De⁹ dr hr̄e duas man⁹ s̄z Aug. Quia s̄m Aug. deus hʒ duas manus. dexterā q̄ miseref. et sinistrā in qua punit. Illis ergo q̄ sunt in purgatorio inq̄stum ibi purgātur. respōdet sola punitio. ꝛ iō particula q̄ in sinistra manu tenet illos figurat. Illi ỽo q̄ adhuc sunt in presenti vita in qua est stat⁹ merēdi cōsequi possunt misericordiā et ideo ipi p aliā particulam q̄ in manu dextera remanet designāf.

Quia vero absq3 dubio illi q̄ sunt in purgatorio ꝯiungent eis q̄ sunt in celo. iō pticula sinistre man⁹ cōiungit illi q̄ est in patena. Sed qꝛ illi q̄ sunt in hac vita egent multū passionis xp̄i. q̄ ex effusiōe sanguinis eius ꝓcessit. iō pticula q̄ in dextra manu remāsit. q̄ signat illos q̄ sūt in mūdo: mittit i sanguinē xp̄i in calicē. Itē sacerdos dicēs hec ỽba tenet hostiā sup os calicis. p q signaf q viuētes in corpe indigent mia dei: ꝛ meritis xp̄i passionis. Sacerdos aūt volens dicere. per oīa secula seculoꝝ erigit se ad significandū q vult petere existentiam perpetuā dn̄i nobiscū. vn̄ subdit. Pax dn̄i sit semp vobiscū: ad significādū q dn̄s post resurrectionē pacē dedit. Sed sciēdū q sacerdos dicēdo. p oīa scl'a sclorum eleuat modicū calicē ad significādum pplo: vt ppl's pacē cōsiderās hoc intelligat ꝛ dicat amē. Particula autē quā tūc sup calicē tenet significat q viuētes adhuc petūt iuuari merito passiōis ꝛ effusiōis sanguis xp̄i. Itē p hoc q sacerdos alte dicit. pax dn̄i repn̄tat personā xp̄i. q̄ post resurrectionē dixit aplis. pax vobis. q. d. Do vobis pacem pectoris in via. ꝛ pacē eternitatis in p̄ria. Est g' sensus. Pax dn̄i. i. pax pectoris q̄ est a vicijs sit in p̄senti vobiscū: ꝛ i futuro pax eternitatis. Ille autē tres cruces sup sanguinē xp̄i significāt triduū sepulture: vel tres mulieres q̄ erāt circa monumētū xp̄i. Deide sacerdos mittens corpus christi in sanguinē dicit. Fiat hec ꝯmixtio corporis ꝛ sanguinis domini nr̄i iesu christi mihi ꝛ oībus sumētibus salus mētis ꝛ corpis ꝛ ad capescendam vitā eternā p̄paratio salutaris. q̄ cōmixtio significat q aīa vnita est corpori xp̄i in resurrectione. Et bn̄ hoc fit p⁹ pax dn̄i: qꝛ postq̄ dn̄s pacificauit oīa q̄ in celo et in

terra sunt. primo vniuit aiam corpori. Hec oia Guillelm⁹. Deide se quit agn⁹ dei. Et sciēdū q̄ anteq̄ dicit agn⁹ dei fit modicū silentiū dicēdo hāc orōnē. Fiat hec cōmixtio. ad designandū illō manifestū silentiū aplor̄ qd fuit ante resurrectionē xp̄i: anteq̄ scirent apli nec essent certificati postq̄ apparuit mulierib⁹ fm Bern. de paratinis.

Christ⁹ q̄re dr agnus. Dicit aūt xp̄s agn⁹: q: agnouit patrē sibi obediēdo. Itē matrē i cruce pēdēdo. Uel dicit ab agnō grece qd est piū latine: q: pie p̄ nobis se obtulit. Canit aūt trib⁹ vicibus p̄pter tres rōnes fm Inno. sc3 p̄pter obedientiā p̄ris. p̄pt noticiā matris ₇ p̄pter redēptionē gn̄is hūani. Ul' fm Rauañ. dicit ter p̄pter tres p̄tes corporis christi mystici sc3 in celo: in terra: ₇ dormiētiū: siue in purgatorio. Dicit aūt p̄mo miserere nobis bis. vltimo autem dona nobis pacē fm Tho. Ratio est: q: per prima duo petim⁹ amotionē culpe et pene. p̄ tertiū aūt. s. p̄ pacē petim⁹ assecutionē oīs boni ₇c. vel q: ipse redemit nos a miseria culpe ₇ pene: ₇ dedit plenitudinē grē. Illud tn̄ dona nobis pacem additū est p̄pt p̄secutionē tyrannor̄. Post hoc sequit oro. Dn̄e iesu xp̄e q̄ dixisti aplis tuis pacē meā do vobis ₇c. vbi postq̄ sacerdos vēit ibi. eāq̄ pacificare ₇ adunare ₇c. etiā osculat patenā in sinistra p̄te ad significandū q̄ p̄ hoc sacramētū vult vniri xp̄o in charitate. postq̄ p̄o cōpleuerit p̄ba oscula tur reliq̄as vel crucē si h3. si nō h3 osculat altare i dextera parte. qd fit ad significandū vltimū ritū. vbi pri⁹ singulis dieb⁹ cōicabant. sed cum nec hoc potuit fieri sine periculo: ordinatum fuit vt in trib⁹ festiuitatib⁹ cōicarent. sc3 natiuitate: pascha ₇ pēthecostē. Reliquis tn̄ dieb⁹ osculū pacis recipent et panē bn̄dictū. S3 q: hoc fieri non posset in. xl. vbi nō pōt sumi panis bn̄dict⁹: ordinatū fuit vt p̄ eo fieret collecta in fine sup p̄p̄l'm dicendo. iclinate capita vr̄a deo. Et sciēdū q̄ pax dn̄i nō dat in missa defūctorū: sed dicit dona eis requiē: q: mortui non indigent pace tp̄ali: q: non sunt in perturbatiōe hui⁹ mūdi vel q: nō sunt in pace s3 i penis. fz Bern. de paratinis. iō dicim⁹: dona eis requiem. Aliq aūt dicūt in officio mortuor̄. dona eis requiē sempiternā ₇ locū idulgētie qd tn̄ dissonat: q: ibi nō est loc⁹ idulgentiar̄: eo q̄ illi q̄ sūt in purgatorio sunt extra locū militant; eccl'e vbi solū est loc⁹ merēdi idulgētias. vn̄ q: illi q̄ sunt i purgatorio nullo mō merent eis p̄ modū suffragij. vtiq̄ sat; i p̄prie optat loc⁹ idulgētie. Si tn̄ illud dictū intelligat sicut dona eis locū indulgētie. i. locū in quo indultis culpis ₇ penis eos recolloces sc3 in celo: ₇ tūc bene pōt sustineri. Itē dicende sūt ille tres orōnes: sc3 dn̄e iesu xp̄e fili dei viui: q̄ ex voluntate patris. ₇ dirigit ad filiū. ₇ alie sc3 Dn̄e scte p̄r oīpotens eterne deus. da mihi hoc corpus ₇c. Et post hoc dicit. Domie non sum dign⁹ ₇c. Deinde sumpto corpore xp̄i ₇ sanguine abluat calicem p̄mo: ₇ ablutionē sumat. scdo abluat intus: et etiā sumat. qd tn̄ in die natiuitatis xp̄i nullo mō facere d3: q: tūc nullā ablutionē d3 sumere si vult aliā missam celebrare: s3 d3 ablutionē dare cōicantib⁹ subdit; : vl' reseruet in vase mūdo. s. in ampulla si non habeat calicem.

Pax q̄re nō datur i missa defunctorum.

Loc⁹ indulgentiar̄ im p̄prie dr p̄ defunctis.

Sexta pars misse.

Sexta p̄s misse est q̄tū ad gratiar̄ actiones q̄ dicunt cōio. q̄ fit i memoriam ei⁹ q̄ popul⁹ olim singl'is dieb⁹ cōicabat fm Joh. beleth. vl' ideo vt per eā cōmunicem⁹ deo ₇ sanctis.

Cōplenda vnde dicitur. Dicit̄ autē ꝯplēda: q: per eā complet̄ missa. Sȝ tñ ꝯplenda potiꝰ dʒ collecta post cōionem. Tot aūt fieri debēt ꝯplēde q̄t sunt orōnes añ ep̄lam: ⁊ significat grām subseq̄ntē nobis necessariā. et dʒ in dextra parte ꝯuertēdo librū: per qd̄ signatur ꝙ adhuc in fine sc̄li iudei ꝯuertēt̄ ad dexterā fidei / q̄ nūc sunt in sinistra. iuxta illud ad Ro. ix. Reliq̄e israel salue fient. Deīde sacerdos oībus pactis ꝯuertit se ad populū dicens. dn̄s vobiscū.

Sacerdos se= pties salutās populū in missa qd̄ significat. ¶ Vbi sciendū ꝙ sacerdos salutat pp̄lm septies in missa. p̄mo añ p̄mā collectā. sc̄do añ euangeliū. tertio post credo. q̄rto in p̄ncipio prefatiōis. q̄nto post pax dn̄i. sexto post cōionē. septio hic in fine misse ad significandū ꝙ tūc est dn̄s nobiscū q̄n habemꝰ septiformē grām spūssancti. Deīde sacerdos ꝓtit se ad populū cantans. Jte missa est. ⁊ hoc tpe suo. cuiꝰ sensus est ſm̄ Bern̄. de parātinis. ⁊ Johannē beleth.

Jte missa est qd̄ significat. Jte ad ꝓꝓria: q: missa est ꝯsummata. vel ite missa ē. i. hostia ꝯsummata est: vel hostia ⁊ oblatio est missa igit̄ seq̄mini ⁊ ite post eā. Jste aūt regressus a missa ad ꝓꝓa ſꝫ Joh. beleth. significat regressum pp̄li israel de captiuitate babilonica cū grāꝝ actiōe: iō dʒ. deo grās. Dicit̄

Jte missa est sēp dicit̄ q̄n Te deū vel Glīa in excelsis dicūt̄ aūt semp Jte missa est quādocūq̄ Te deū laudamꝰ dʒ. vel glīa in excelsis. q̄n aūt nō dicunt̄ / tunc dicitur benedicamꝰ dn̄o. Et est sumptū de ap̄lo/ vel de Judith. ca. vij. vbi dicūt captiui: bn̄dicamꝰ dn̄o. Et est sensus. referamus grās vel laudes deo. Et est vox humilior q̄ ite missa est. Et iō non ꝓtit se sacerdos ad pp̄lm dicendo bn̄dicamꝰ ⁊c. ad significādū ꝙ nūq̄ debemꝰ cessare r̄ferre grās deo. Meldeñ. aūt sup p̄s. xxvij. Berēgariū dicit instituisse ita dicēdū. benedicamꝰ dn̄m et non domio: q: benedictio non fit ad vtilitatem dei / sed ad nostrā. nos autē dicimꝰ indifferenter ꝙ vtrūq̄ potest dici. Creatura nāq̄ bn̄dicit creature bonū optando: creature aūt creatorē dupliciter. s. laudādo et bonū ei tribuendo. Creator aūt creatura bonum augendo. Et hoc dupl̄r. vel in numero vel in merito. sicut enī crescit bonū sic et merita. Hec Meldeñ.

Bn̄dicamus domiñū vel dn̄o indifferente r pōt dici. Sed Berñ. de parātinis dat tres rōnes. Prima q̄n celebramus de sanctis in celo dicimus. Jte missa est: quasi prouocātes pp̄lm. Jte. i. festinate illuc vbi illi sunt. Quando aūt ꝓviuis in mūdo: bn̄dicamꝰ dn̄o: q: nescimꝰ an sumꝰ in gratia: ideo timere debemus ne effectus misse euanescat i nobis. Sȝ cū celebramꝰ ꝓ mortuis dicimꝰ. Requiescant in pace: q: eis hoc competit. His expedit;̄ benedicit sacerdos populū dicēs. Celesti bn̄dictione. Primo stās ante altare benedicit seipm̄: deinde dicit reuertendo se ad pp̄lm in dextrā partē altaris: ⁊ cōseq̄nter ad pp̄lm in medio altaris. et filius. ⁊ vltimo redeundo: et spūssanctus amē. per qd̄ designat̄ missio spūssancti in ap̄los. lȝ autē spūssanctus sibi tm̄ datus est: tñ q: tota trinitas missionē opata est: iō dicit̄: pater ⁊ filius et spūssanctꝰ. Post hec oīa sacerdos flectēdo se corā altari hūiliter dicat. Placeat tibi sācta trinitas obseq̄uiū ⁊c. Et deinde hymnū triū pueroꝝ cū psalmis ⁊ orōnibꝰ ꝯsuetis. Contra hoc tñ multi sacerdotes peccāt q̄ nō se flectūt dicendo istā orōnem. Placeat tibi sc̄tā trinitas ⁊c: cum tñ flectere cōgruit: ꝓ eo ꝙ tūc grārū actiōes referūtur sc̄tē trinitati ꝓ bñficijs in missa exhibit̄. Et qd̄ deteriꝰ est ꝙ aliq̄ omittūt hāc orationē in quo grauiter peccāt. Vñ legit̄ ꝙ quidā obsessus a demone postq̄ adductꝰ esset ad quēdā sacerdotē i eccl̄ia ille voicēs certificari a dyabolo qd̄ de eiꝰ vita sentiret

Exēplū

quesiuit de ipso q̄si de alio dicens: quid tibi videt̄ de iacobo sacerdote. R̄ndit demō. Olim fuit nr̄ sed iā est dei. Deinde idē sacerdos q̄siuit de socio suo dicēs. q̄d tibi videtur de bartholomeo socio meo. R̄ndit demō. si nō subtraheret bonus eēt. Ille p̄o fuit valde admiratus q̄ diceret eū furē cū tn̄ sciret eum sanctū hoīem. Interrogauit igitur quid nā subtraheret. Respōdit demon. subtrahit deo illā orationē post missam. placeat tibi rc̄. Qd̄ multū nobis placz: r deo maxime displicet. q̄ oia fuerūt ita cōperta sicut ille dixit. ideo caueat sacerdos ne aliquid omittat quod est de consuetudine ecclesie circa missam obseruandam.

¶ Cautele seruande in celebratione misse.

Equūt̄ cautele circa missam obsuāde. r primo gn̄ales tā laicis q̄ clericis necessarie. Prima igit̄ cautela gn̄al̄ est. vt tā clerici q̄ laici ecclesiam: precipue tpe celebrationis misse: hūiliter et deuote freq̄ntent: r q̄ta querfatiōe deo grata atq̄ inspicientib⁹ placita p̄rimū nō solū instruāt: sed r reficiāt. de imunitate ec. c. decet domum. li. vj. Scd̄a vt audiētes missā q̄tiēs audierint a pb̄ro dici nomē dn̄i nr̄i iesu xp̄i flectāt genua: r caput inclinēt reuerenter. vt dr̄ ibidē. Tertia vt nulla prophana r multo forti⁹ feda colloquia p̄ferāt. vt ibidē pulchre dr̄. Quarto caueāt ne aliq̄s āte finē misse recedat sine magna necessitate. idē si exit de sermone. qd̄ si fecerit excōicet̄. maxime si hoc fecerit qtēnēdo sacerdotē p̄dicātem tā q̄ minus scientem: sicut solēt facere q̄dā laici l̄rati dicendo. q̄d audirē istū ribaldū cū ego pl⁹ scio de scriptura q̄ ipse. Contra q̄s est canō. xxxvij. di. sedule. r. c. cū ex iniuncto. de hereticis. vbi talia p̄hibentur. Sz q̄ tales possent excōicari habes exp̄sse de q̄se. di. j. vbi sic dr̄. Oēs fideles q̄ queniūt in solēnitatib⁹ sacris ad eccl̄iam r scripturas apl̄oꝝ ac euangeliū audiāt. Qui aūt nō p̄seuerauerint in orōne vsq̄ dū missa pagat̄ nec sanctā cōmunionē p̄cipiūt velut inq̄etudines eccl̄ie p̄mouentes cōuenit cōione p̄uari. Et iste est canō apl̄oꝝ. Et ibidē in cōcilio cartaginēsi dicit̄. Sacerdote in eccl̄ia v̄bū dei p̄ponente q̄ egressus fuerit de auditorio excōicetur. Et ex q̄cilio agatēsi ibidē habet̄. Missas die dn̄ico secularib⁹ totas audire sp̄alı ordine p̄cipim⁹: ita vt ante sacerdotis benedictionē egredi ppl̄s non presumat. qd̄ si fecerit ab ep̄o publice cōfundat̄. vbi dicit glo. hoc dico preceptū esse. Vn̄ q̄tra p̄ceptū faciunt q̄ dieb⁹ dn̄icis missam nō audiūt. Hoc etiā est q̄tra illos q̄ veniētes ad missā nō audiunt q̄d ibi legit̄ aut predicatur: sed circūeūt eccl̄iaz sicut iudei synagogā. cū tn̄ dicatur in p̄s. Stātes erāt pedes nr̄i in atrijs tuis. Et de talib⁹ pōt dici illud p̄s. In circuitu ipij ambulāt. Cōtra quos exp̄sse est canō Anastasij pape. de q̄se. di. j. apl̄icā vbi dicit̄. q̄ cum legit̄ euangeliū nō sedētes: nec stātes sed curui debem⁹ audire. Si aūt sessio p̄hibetur multo magis discursus et circuitus. Hoc idē habes i ca. q̄n autem. ibidē. vbi Cyprian⁹ dicit esse standū ad orōnē r vigilandū r incūbendū ad p̄ces toto corde: neq̄ aliq̄d carnalis hoīs r secular̄ esse cogitādum. Q̄ si p̄hibet̄ carnalis cogitatio. q̄to plus carnalis locutio r cōfabulatio. Quinto caueat laic⁹ ne vacu⁹ die festiuo ad missam veniat. de cōse. di. j. oēs xp̄iani. Qz scriptū est. Nō apparebis i ꝯspectu dei vacu⁹: hoc tn̄ ē q̄siliū

Missa audienda ē vsq̄ ad finē.

Parrochianus an possit cogi ad oblationes. ſm glo. ibidem dieb⁹ priuatis: ſed diebus feſtiuis videt̄ eſſe pceptū. Unde videt̄ q̄ oblationes ſint exigēde: ⁊ q̄ parrochiani ſint ad eas cogendi. vt. xvj. q. j. ſtatuim⁹. Eſt tamen argumentū contra. xij. q. j. duo. dicit tamen glo. in. c. oēs chriſtiani. vbi. ſ. q̄ ſi ſacerdos eſt pauper poteſt diuina ſubtrahere parrochianis niſi dent. vt de ſymōia. c. cum ſit. Sexto caueat quilibet ne alibi niſi i ppria parrochia die feſtiuo miſſam audiat. al's poterit excōicari. vt de parrochijs. cap. j. Septimo caueat quiſq̄ ne audiēdo miſſam prope altare nimis appropinquet. vt de vita ⁊ hone. cleri. c. j. Et iſta ſunt intimanda pplo ſepius: vt debita reuerentia circa ſacra eccleſiaſtica habeatur.

Sequūtur nūc cautele clericis neceſſarie. Et pmo caueat ſacerdos ne in veſtib⁹ vel ornamentis ſordidis celebret: ſ₃ ornamēta pdicta iuxta meliorē diſpoſitionē mundet: ⁊ iuxta facultatē bonoꝝ eccl'ie meliora q̄ poterit ꝯparet. Uñ dicit Stephanus epiſcop⁹ familiari amico hyſario q̄ veſtimēta eccl'ie quelibet dūmodo miniſtrant̄ ſacra debent eſſe mūda et honeſta. Hoc eſt contra illos qui de bonis eccl'ie cōparant eis tunicas p decē marcis ⁊ ornamētū pro miſſa p media marca aut ſexagena. Nec debēt i alijs q̄ aureis vel argenteis calicib⁹ celebrare. pmittit tamē canō ſtāneū habere calicē pter paupertatē. de conſe diſ. j. calix. Scd̄o caueat ne plures miſſas celebret pter diē natiuitatis xp̄i: vbi tres celebrantur et ſine neceſſitate magna. Et hoc fit in iſtis caſib⁹. vt ſi poſt miſſam celebratā de die occurrit funus: tunc in pria miſſa nō ſumendo aquā ablutionis pōt poſtea celebrare requiē. Itē ſi occurreret

Caſus i quib⁹ q̄s plures miſſas pōt celebrare vno die.

hoſpes magn⁹ vt princeps vel magnus dñs qui nō audiuit miſſam Item ſi occurrerint ſpōſi volētes audire miſſam. Itē ſi aliq̄s habuerit plures eccl'ias pter paupertatem vni cōmendatas. Item ſi ſupuenerit peregrini. adhibita ſemp predicta cautela ne aqua ablutionis prioris miſſe ſumat̄. de his habem⁹. c. j. de cele. miſ. c. cōſuluiſti. Dicit tamē Franciſc⁹ de zabarellis. ibidē. q̄ hoc eſt fugiēdū niſi neceſſitas ſuaderet. Tertio caueat celebrās ne ſine lumine et cāpana celebret. vt de cele. miſ. c. j. q₂ xp̄s cādor eſt lucis eterne. vt ibidē dr̄ in. c. ſane. Quarto caueat ne plus ponat de aqua q̄ de vino. q₂ dicit Johā. an. in. c. pniciosus. de cele. miſ. q̄ credere debem⁹ q̄ de latere chriſti maioꝝ q̄titas exiuit ſanguinis q̄ aque. vt dicit̄ in. c. iij. ibidē. Quinto caueat ille q̄ ſol⁹ eſt in eccleſia ne pp' miſſam peculiarē. i. priuatā ſeu ex deuotiōe celebrandā omittat miſſam de die. vt dicit̄ in. c. quidā. de cele. miſ. Sexto caueat ne legat miſſam ad alicu⁹ petitiōes pter hoc q̄ hr̄et bonos ſegetes vel vt ſibi i haſtiludio bñ ſuccederet: q₂ iſta ſm Inno. rephēdūtur in. c. q̄dā. de cele. miſ. Multo forti⁹ aūt caueat ne legat miſſam vt de⁹ aliq̄s pdat: q₂ talis grauit̄ peccat. Et ē deponēd⁹ ſ₃ Jo. an. in. c. q̄dā. vbi ſupra p quo allegat. xxvj. q. v. quicūq̄. Septīo caueat ne nimis mane celebret. ſ. añ diem: q₂ ſm ſctm̄ Tho. iſtud ſacrm̄ pertinet ad diē gr̄e ſicut dr̄ apl'us Ro. xiij. Nox pceſſit ⁊c̄. Cōtra illos q̄ canūt. Rorate. añ diē: cū tm̄ in aurora cātari d₃. Excipit̄ tm̄ natiuitas xp̄i: i q̄ canit̄ miſſa poſt mediā noctis. q̄ ſignificat ſtatū ante legē q̄ fuit in tenebris vt dicit glo. de cele. miſ. Uerūtamē ep̄is ꝯceſſū eſt. vt videt̄ ſm Johā. an. q̄ ſunt i via q̄ pn̄t maturi⁹ q̄ alij audire. vt de

Miſſa diei non d₃ omitti pter miſſā peculiarē.

p̃riui.c.vlt.lib.vj. Octauo caueat ne legat q̃s missam nisi post matutinū primā ꝛ tertiam. ideo ex quo hora tertia dicit̃ passus ꝛ crucifixus linguis iudeoꝝ: videt̃ ꝙ tūc ē hora cōueniens celebrādi: ſm doctores modernos.

De dicēdis horis canonicis.

Oportet semper orare. Lu.xviij. Sicut dicit Henric⁹ de vrimaria de pfectiōe interioris hoīs. lib.ix.c.j. cuiuslibet iusti hoīs sui cordisq̄ pfectio ad iugē ꝛ indisruptā orōnis pseuerantiā tendit. Et quātū hūane fragilitati ꝯcedit̃ ad ꝯtinuā trāquillitatem mētis niti debet et ad eius ppetuā puritatē. ppter quā possidēdā ꝛ oēm laborē corporis ꝛ ꝯtritionē spūs indefesse q̄rim⁹ ꝛ iugit̃ exercem⁹. Et sicut ad orōnis pfectionē tēdit structura virtutū: sic ipse ꝟtutes absq̄ orōnis iugitate ꝛ pseuerātia pñt ꝯpleri. Quocirca saluator nr̃ nos āmonēs vt hāc pseuerātiā orandi teneam⁹ dicit. Oportet semp orare. Non est aūt intelligēdū ꝙ hō sic ꝯtīue debeat orare vt nec dormiat nec comedat vel nec laboret: sꝫ ꝙ instāter tpib⁹ cōgruis oret. Vñ lyra dicit super Lucā sup loco thematꝫ nr̃i ꝙ hec

Dictio semp̄ qd̄ iportat.

dictio semp nō iportat ꝯtinuitatē tpis: q2 oportet orōnē interrūpi tēpore dormitiōis ꝛ aliquarū aliaꝝ necessitatū: sed iportat ꝯstantiā siue insistentiā orōnis tpib⁹ ꝛ horis ad hoc ꝯgruis. Hinc dicit Beda sup locū istū. Dicendū est eū semp orare ꝛ nō deficere q̄ canonicꝫ horis rogare nō desistit. Pro q̄ facit illud qd̓ in collatiōib⁹ patrū legit̃ de abbate Lucio. q̄ iactitātes q̄sdam monachos ꝙ sine itermissiōe orarēt ꝛ nullū aliud op⁹ facerent corripiēs dicit. Qñ māducatis ꝛ bibitis q̄s pro vobis orat. q̄ audito illi obmutuerūt. Ille ꝟo ꝯseq̄nter subiūxit. Ego ostēdā vobis: q2 operās manib⁹ meis sine itermissione oro. Sedeo eni iuuāte deo ifūdēs mihi paucas palmulas ꝛ facio ex eis plectam: ꝛ dico. Miserere mei de⁹ ꝛc̄. Et illas plectas vendēs ꝓ sexdeci nūmis duos pono añ ostiū dom⁹: et q̄ recipit orat ꝓ me tēpore q̄ ego māduco vel dormio: atq̄ ita implet̃ a me ꝙ sine intermissione oro. Iste pater laboriosus nihil aliud significabat: nisi statū laicalem opposum ꝛ manuali labore insudantē. q̄ vt dicit Hostiē. nō valēs cōtinuis tpibus oratiōib⁹ vacare laborat manualiter ꝛ corpaliter: ꝛ de labore suo bōa tpalia: possessiones/ oblatiōes/ ꝛ multiplices redditu⁹ ꝛ puēt⁹ psonis spūalib⁹ psoluit. hac itaq̄ intentiōe vt eo deficiēte vel desistēte a iugi orōne. spirituales deū exorēt vt sic sp orare videt̃. Qui quidē status spūalis semp orare dicit̃ cum horis tā nocte q̄ die ꝯpetēter distinctꝫ septē vicib⁹ horas canonicas psoluit. q̄ rōne iura canonica dictū septē horarū canonicarū officiū pēsum seruitutꝫ appellāt. vt i.c.j.ď cele.mis. Ex q̄ patet totū clerū in sacris institutū obligari ad horas canonicas singulis dieb⁹ dicēdas. Circa q̄ꝝ ꝯsideratiōnē vt facili⁹ mēorie cōmēdent̃ q̄ sequūtur ponūt̃ aliq̄ dubia p questiūculas breuissimas cū solutionib⁹ earūdē. Et pmo q̄rit̃ an oēs clerici in sacris ꝯstituti tā bñficiati q̄ nō bñficiati ad horas canonicas teneāt̃. Et dicēdū ē ſm Jo.an.i.c.j. de cele.mis. ꝛ i gl. vj.cle.pme. de cele.mis, ꝙ sic. Idē notat archi.xcj.di. eleutheri⁹. vbi ipse dat hui⁹ dicti rōnē dicens: q2 ordini sacro officiū est annexū. vñ subdyacono ď in ordiatiōe sua. vide si hacten⁹ fuisti ad eccl'iam tardus mō sis velox. si somnolēt⁹ mō

Clerici i sacrꝫ ꝯstituti tam bñficiati q̄ nō beneficiati an ad horas canonicas teneant̃,

Orare sēp qūo itelligit̃.

sis vigilās. Et si dr̄: tñ forte non hʒ
bñficiū de quo viuat. Rñdeo ꝙ im-
putet sibi ⁊ epo q eū sine titulo or-
dinauit. Verū tñ dicit archi. xcij.
dist. in. c. si qs presbyter. ꝙ lʒ quis
sponte ordinē accipiēs se huic ne-
cessitati supponit: non tñ tenet in-
teresse ecclasticis officijs: sicut il-
le q est ad hoc deputatꝰ ſm Hug.
qui etiam credit ꝙ is q non est ali-
cuius eccle/clericꝰ debet cogi in-
teresse diuinis officijs: ⁊ hoc si cō-
mode pōt interesse. ¶ Scdo qrit
qd si clericꝰ bñficiatꝰ nescit horas
legere: Rñdeo non excusat: qz dʒ
scire legere. alr̄s priuat bñficio. cū
tales hr̄e debēt ꝓpetentē scientiā.
vt dr̄ in. c. cū in cūctis. de electiōe
Cōpetens aūt scientia ſm Archi.
xxxvj. dist. illitteratos. est vt sciat
canones penitētiales. psalterium.
homelias / ⁊ hmōi. xxiij. dis. c. qui
epus. imo dicit Hug. lxxxv. dist. in
c. archidyaconꝰ. ⁊ i. c. oēs. xxxviij
dist. Nō solū requirit ꝙ sacerdos
sciat in libro legere pfecte: sed etiā
debʒ cordetenꝰ ꝓ maiori parte sci-
re psalteriū. Verū tñ dicit Inno.
ꝙ licet clericꝰ cantans cum alijs
non oia intelligat q canūtur: tñ nō
peccat mortalr̄: dūmodo cor suū
sursum ad deū habeat culpam di-
cēs. Est tñ clericꝰ si ista cōia igno
rat q ad eius offiñ spectāt ſm Ho
sti. de quali. et eta. ordinā. cam te.
⁊c. ¶ Tertio qrit qd si aliqs pu-
er maior septēnio ex dispēsatione
obtinet bñficium non curatū: ⁊ ne-
scit horas legere: Rñdeo pōt cum
eo epus dispensare ex cā necessaria
vel vtili: vt aliqs alias orōnes loco
horaꝝ dicat. Ratio mgr̄i stanislai
de scabinū dn̄i mei in qdā positiōe
sua est: qz ex q dispēsat epus in pnci
pali. s. in bñficio: dispensare potest
⁊ in accessorio. s. officio. ¶ Quar
to qritur quid si quis est infirmꝰ.
Rñdeo ſm Inno. de cele. mis. c. j.
si est talis infirmitas q ipedit a di-

Clericꝰ bñficiatus qd si nescit horas legere.

Clericꝰ ifirmꝰ an teneat horas dicere.

cendo vel audiēdo horas excusat
infirmꝰ: nec tenet postea aliqd di-
cere: nec ꝓ isto penitere: qz necessi-
tas legem non hʒ. de obser. ieiu. cō
siliū. Secus est ſm Hosti. si est ali
qua infirmitas q solum impediret
dicere: sed nō audire: tunc enim sa
cerdos debet aliquē aliū corā ipo
legentē audire si eū hr̄e pōt. Vel si
est infirmitas leuis sicut vetꝰ qrta
na. in qua etiā sua negocia ꝓcura-
ret: tūc oēs horas legere tenet ⁊c.
¶ Quito qritur quid de illo qui
amisit librū in via eundo: Rñdeo
ꝙ si casu hoc accidit pōt excusari
pro illa vice ab horis: sed nihilomi
nus dicat illa q scit. puta orōnes
vel pr̄ noster ne vacet ocio. Ratio
huius dicti qre isti nō imputatur:
qz p eū nō stat: ergo sibi nō dʒ ipu-
tari. ex regula iuris. li. vj. qd̄ p me.
¶ Sexto qritur an clericꝰ bñfici-
atus in scholis stās de lnia epi vel
peregrinās ad curiā excusatur ab
horis canonicis dicēdis: Rñdeo
licet aliq dicunt ꝙ tales excusant
si p alios loco sui in eccl'ijs ꝯstitu-
tos ꝯpleātur: ⁊ hoc si est clericꝰ be
neficiatꝰ in minoribꝰ ꝯstitutꝰ. ꝓut
recitat Archi. xcj. dis. eleutheriꝰ.
allegādo dictū Abbatis / ⁊ Petri
de samprana. d cele. missa. c. j. Tu
dicas audacter ꝙ talis clericus si
ue sit bñficiatꝰ: siue nōdū sit in ma
ioribꝰ ꝯstitutus / siue in minoribus
nec ꝓpter studiū: nec ꝓpter labo-
rē peregrinatiōis ab horis canoni
cis excusat. nec archiepūs nec epūs
possit sup his dispēsare aut i aliud
cōmutare. nec abbas cū monacho
ꝓpter studiū. ita scribit Archi. in
dicto. c. eleutheriꝰ. et Raymundꝰ
in sum. i titulo de offi. cleri. c. nun-
quid. et sequētibus. Ex his oibus
sumitur istud documētū: ꝙ omittē
tes horas ex volūtate aut ex accu-
rata negligētia peccat mortaliter.
Tenet etiā eas resumere vel dispē
satiue in alio gn̄e satisfactionis re-

Clericꝰ amittēs librū an tenet ad horas.

Clericꝰ bñficiatus in scholis stans an excusat ab horis dicēdis.

compẽsare. Ratio: q: ex quo talis soluere tenet et non soluit/necesse est vt soluat. Uerũtñ si fieret multitudo neglig̃etiaꝝ põt dispensari secũ: vt cũ alio die sec⁹ non faciat nisi satisfaciet. vt dicit Johã. and. in. c. dolẽtes. et Inno. in. c. j. de cele. mis. Et idem dicit Host. ꝙ si est tanta diuersaꝝ horaꝝ negligentia ꝙ quasi impossibile est eas redicere/cõmutetur ĩ aliã penitentiam.

¶ Septimo querit an ille q ex occupatiõe liciti operis: vt q: multũ scripsit: vel audiuit cõfessiões: vel aliud fecit per qd neglexit horas/mortaliter peccet? Rñdeo non: q: talis p ignorãtiã pbabilẽ excusat d cleri. ex cõ. ministrã. apostolica.

Horas vni⁹ diei omittẽs an ɔmittit tot pctã qt ꝑtermittit horas.

¶ Octauo querit an tot qs pctã ɔmittit mortalia quot horas vni⁹ diei omisit vel neglexit? Rñdeo ꝙ lz officiũ totũ vni⁹ diei sit quoddã totũ integratũ ex suis ptib⁹: ꝛ vno precepto precipiat: et per ɔñs trãsgrediẽs oẽs simul vna die nõ peccat nisi pctõ vno mortali. Tñ si qs negligit vnã horã: vtputa primã vel tertiã ꝛc. et alias cõplet/etiam peccat mortaliter: sed nõ ita graui ter sicut omittẽs vel negligẽs oẽs horas: vnde vnũ pctñ mortale est graui⁹ alio. Est aũt ṽitas ꝙ ꝑ negligentia horarũ vni⁹ diei integre incurrit qs mortale graui⁹ ꝙ̃ pro negligẽtia vni⁹ hore canonice diei illius. Ratio: q: maior est cõtẽpt⁹ diuine laudis in toto ꝙ̃ in parte.

Attẽtio in horis an sit necessaria.

¶ Nono querit an attẽtio mẽtis in horis sit necessaria? Rñdeo fm Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ꝙ duplex ẽ attẽtio. Una qua attẽdit ad ṽba ne qs in eis erret. Scda qua attẽdit ad finẽ orationis: scz ad deũ et ad rem ꝑ qua orat: q̃ quidẽ marie est necessaria. Et hãc etiã ydiote pñt hre. Q̃n ꝫ euagatiõ mẽtis fit ĩ orõne ex ꝑposito pctm est mortale/et impedit orõnis fructũ. Uñ precipiũr clericis vt offm diuinũ ꝙ̃tũ deus dederit studiose celebrẽt pariter et deuote. de cele. mis. dolentes. Hoc aũt cõtigit qñ hore canonice transcurrũtur ꝛ sincopantur: vel extranea et ꝓphana vana ꝛ inhonesta colloquia intermiscẽtur. vt dr ex cõcilio pr̃io vienẽ. de celeb. mis. graui. in cle. Euagatio tñ q̃ fit preter intẽtionem orõnis fructũ nõ tollit: q: dicit Basili⁹ ꝙ cũ homo ex fragilitate neqt orare attẽte: de⁹ illd ignoscit. vñ dicit glo. v. in cle. graui. pr̃io allegata. ꝙ ĩ tali casu satis est ex labijs suis seruire deo in diuinis officijs: lz cor diuertat ad alia. fm Inno. et Host. de cele. mis. in. c. dolẽtes. q tenent ꝙ talis nõ peccat mortalr: marie cogitãdo spũale qd/vel tẽporale: qd de sui natura nõ sit malũ: sicut ille q in vespis cogitat de sermone faciẽdo post vespas: pcipue si esset fatigat⁹. de q per Tho. iiij. sniaꝝ. di. xv. Ex qb⁹ oĩb⁹ infert ꝙ si subest necessitas q̃ dilationẽ nõ capit pñt licite tũc alia negocia expediri. Scdo infert ꝙ si qs studiose incipit legere horas: et tãdem in medio errat lz in fine se recolligit: merito nõ frustrat apud deũ. Ratio: q: semp nõ requirit intẽtio p act⁹ essentiales. Nam pphta Dauid de se dixit. Cor meũ dereliqt me. ps. xxxix. Satis eñ est ꝙ maneat ꝑ virtutẽ: qd fit qñ cũ bona intẽtione qs accedit ad orãdũ: lz ĩ psecutione mens ad alia rapiat. Semp eñ vis prime intẽtiõis manet/nisi tãta esset euagatio ꝙ attẽtio oĩno periret. Et tũc notum est qd dicit Cyprian⁹ lib. vj. de oratiõe dñica. Ut qd audiri postulas a deo cũ teipm nõ audis? et Cassian⁹ dicit. Nũqd orat etiã qꝗ̃ flexis genib⁹ si p diuagatiõem distrahit? Hec ĩ glo. magna. in cle. si dñm. de reli. et vene. sctõꝝ. Ex quo patet ꝙ hic solũ negligentia accurata ꝛ crassa dãnatur: fm Inno. in. c. dolentes.

¶ Decimo querit͏̃ qd de illo qui nõ interfuit pricipio hore alicui⁹ vt q2 neglexit: sed non maliciose q2 forte pulsum tacito nõ audiuit vt sic induat͏̃. Nũqd ille d3 pricipiũ repetere? Rñdeo ꝙ nõ op3 a capite incipere nisi magnã partẽ omitteret: q2 tũc deberet repetẽdo adimplere: ꝑm Inno. Et silr dico de fine hore si aliqs ex necessitate exit chorum: tũc eñ residuum suppletur per alios: q2 oẽs sunt vnũ corpus in dño. de cõsti. cum omnes.

Psalm⁹ omiss⁹ in choro an repeti dbeat. ¶ Undecio querit͏̃ an si omissus vel neglect⁹ est vn⁹ psalm⁹ debeat fieri repetitio i choro? Rñdeo ꝑm Inno. ꝙ non est tãta omissio psalmi vni⁹ ꝙ deberet repeti/si scãdalum in pplo immineret. Uñ meli⁹ est omittere ⁊ non repetere ꝓpter scãdalum ppli: q2 merito dicerẽt. Ecce clerici nostri aut suffusi sũt/ aut ignari: nesciẽtes qd cãtãdum sit. Ex quo dicto arguẽdi sunt illi cauillatores nõ cãtores chori: qui ꝓpter vnũ accẽtũ aut tonũ variatum vel erratũ faciũt silẽtiũ: qd tñ sepe cõtigit ⁊ male. et iterũ reincipiũt: ꝗ poti⁹ dicendi sunt diuinoꝝ turbatores ꝗ̃ cantores. Uerũtñ vbi hec sine scãdalo fierẽt: vt si popul⁹ deeẽt: meli⁹ fit repetitio pi. ꝗ̃ omissio. ꝑm Jo. an. i. d. c. dolẽtes.

Degradat⁹/suspensus/ et excõicat⁹ an tenet͏̃ ad horas. ¶ Duodecio querit͏̃ an degradatus ab ordine suspẽsus ⁊ excõicatus: et quilibet criminosus teneat͏̃ ad horas canõicas? Rñdeo ꝙ sic ꝗ̃diu tolerat͏̃ ab ecclĩa. pt3: q2 nõ debet esse melioris cõditionis malus ꝗ̃ bon⁹. Si ergo bon⁹ obligat͏̃ multomag' mal⁹. Uñ l3 isti amiserũt honorẽ nõ tñ on⁹: al's ex malicia cõmodũ reportãt tales. tñ i horis nõ dñt dicere: dñs vobiscũ ⁊c.

Bñficia pl'a hñs an ad plẽs tenetur horas. ¶ Tredecimo querit͏̃ vtrũ qs habẽs plura bñficia i plurib⁹ ecclijs debet plẽs dicere horas? Rñdeo non: s3 solũ simplices. Nec obstat illd Greg. Cũ crescũt dona/rõnes etiam crescũt donoꝝ. Illud eñ fit ꝓpter impossibilitatẽ facti ad qd nemo obligatur. Uideãt tñ tales ꝗ diuites sunt: q2 tales occupant et subtrahũt alijs pauperib⁹ nc̃ia vt i alijs bonis opib⁹ recõpensent. Et d3 dicere illi⁹ eccl'ie horas in qua maiorẽ h3 dignitatẽ vel offm̃. vt si es decan⁹ i vna/et i alia canonicus: dicas illi⁹ eccl'ie horas vbi habes decanatũ. vñ q2 laudes dat vt vn⁹ homo: ideo simplas non duplas horas tenet͏̃ dicere. Si eccl'e diuerse sunt eiusdẽ dignitatis: vel aliqualia bñficia h3 i diuersis: tũc si est ab vtraqȝ ecclĩa absens/eligat qd officium voluerit. Si tñ h3 ecclĩam parrochialẽ in vna dyocesi/et i alia prebẽdam; dicat horas ꝑm eccl'ie parrochialis cõsuetudinem ⁊c. ꝓ quo facit illd Ambrosij. Ad quãcũqȝ ecclĩam deueneris/ eiusdẽ morẽ serua. xij. dis. illa. Ex quo infert͏̃ ꝑm Guil. laudineñ. i. c. dignemini. de cele. mis. i cle. ꝙ aduene comedentes carnes vel alia q̃rta feria vel sabbato die i loco vbi nõ est cõsuetudo peccarẽt: l3 i patria sua comedat͏̃ de ꝯsuetudine. Rõ: q2 d3 se cõformare his cũ qb⁹ ꝯuersat͏̃. xij. di. c. j. ⁊ d sta. reg. c. ij.

¶ Quartodecio querit͏̃ vtrũ monachus existẽs prelat⁹ eccl'ie secularis reget eã in horis ꝑm cõsuetudinem illi⁹ eccl'ie: vel ꝑm officium monachale? Rñdet͏̃ ꝑm Joh. and. in cle. de cele. mis. in. ꝟ. licite. ꝙ nõ reget ꝑm monachale officium/sed ꝑm clericale. hoc dicit placere Johã. xvj. q. j. ca. iij. Goffre. de statu mona. in sum. c. sed nunqd. et Hostien. in summa eiusdem. cap. ij.

Hora cõpetens q̃ sit pro dicẽdis horis. ¶ Quitodecio q̃ritur q̃ sit cõpetẽs hora ꝓ qualibet hora canonica regulariter dicẽda? Rñdeo ꝙ septẽ sunt hore canonice: sc3 matutinũ. ꝑma. tertia. sexta. nona. vespe et cõpletoriũ. vt i. c. j. de cele. mis. xc. dist. presbyter. Et sunt iste ho-

re institute in memoriã passionis xpi. Nam matutinũ sigt detentionem xpi q̃ fuit post cenã in media nocte. vñ tali hora debet q̃libet dicere matutinũ: vt ei cõueniat illð. Media nocte surgebã ad cõfitendum tibi. Tho. tñ dicit q̃ sufficit matutinũ dicere post tres partes noctis. i. ante aurorã. et hoc hodie approbat̃ q̃si p oẽs doctores. Nõ tñ cõtra multos est: q̃ cõsumpta nocte i potatione/ gula ꝛ ebrietate nõ nisi clara die dicũt matutinum: quos arguit illud ꝑpheticũ. Ubi eras dum me laudarẽt astra matutina. Contra quos est decre. de cele. mis. dolẽtes. Ubi dr̃ q̃ tales circa comessationes supfluas et confabulationes illicitas: vt de alijs taceã fere medietatẽ noctis expẽdũt: et sõno residuũ relinquẽtes vix ad diuturnũ cõcentũ aĩm excitãt trãscurrẽtes vndiq̃ continua sincopa matutinũ. Pria ꝓo canit̃ in aurora orto sole i mẽoriã resurrectiõis xpi q̃ tũc dr̃ surrexisse quãtũ ad noticiã mulieꝝ q̃ orto sole venerũt ad monumẽtũ. Prima etiã hora visus est i littore post resurrectiõem. Pria hora ɔduxit ꝓcurator vinee oparios Mat. xx. Et signat laudem hoĩs quã deo in puericia impẽdit. Tertia canitur in mẽoriã sue crucifixionis: q2 tũc est ore blasphẽmãtiũ et accusãtiũ iudeoꝝ crucifix⁹: Tũc etiã spiritũ sanctũ misit aplis. Et sigt laudẽ hoĩs i adolescẽtia. Sexta canitur in mẽoriale corporalis passionis: tunc eñi tenebre facte sunt a sexta hora vsq̃ ad nonã. Eadẽ hora discubuit cũ discipulis in ascẽsione. Et signat laudẽ hoĩs in iuuẽtute. Nona canit̃: q2 tũc xp̃s emisit spm̃ et lat⁹ ei⁹ fuit pforatũ vñ ꝑfluxerũt sacra: sc3 sanguis i redẽptionẽ et aqua i ablutionẽ. Et signat laudem hoĩs i virilitate. Uespere dicũtur i memoriã depositionis xpi de cruce. Et sigt laudẽ hoĩs i senectute. Cõpletoriũ aũt canit̃ in memoriã sepulture xpi. Et signat laudem hoĩs in decrepita. Unde v̾s. Uersus.

In matutino dãnat̃ tẽpore xp̃s.
Qñ surrexit pmã canit ordo fidelis. Tertia cũ canit̃ tũc est cruciamina passus. Tenebre sunt sexta.
per mũdi climata facte. Emissus nona diuinus spũs hora. Uespere clauduntur xpi mẽbra sepulchro. Xp̃o bissena custodia ponit̃ hora.

Quis aũt horis cõpetẽtib⁹ et distinctis hora canonice in ecclesijs cathedralib⁹ vel collegiatis regulariter sunt cõplẽde: põt tñ i horis canonicis dicẽdis ex causa rõnabili (vt q2 pleban⁹ h3 visitare infirmos et eos ꝓcurare sacris: vel h3 audire cõfessiõẽs: et cũ hoc aspicere licitos labores corporales) oẽs horas inclusiue dicere etiam ante diẽ. Silr̃ q̃ habet predicare vel aliquid legere in facultate vtili scholarib⁹: põt etiã simul ante diẽ oẽs cõplere. Qui ꝓ hoc facit causa lasciuie: vt sc3 expeditis horꝭ ante diem in die liberi⁹ vacet ocio ꝛ vanitatib⁹ seculi/ non põt hoc facere sine pctõ ẽm Tho. in quodã quodlibeto. Sũt etiã aliqui q̃ ante medium noctis oẽs horas euadunt. Et hi silr̃ peccãt cũ adhuc nõ sũt digesti: vt legit̃ i vitispatrũ q̃ quidam pater qñ orabat valde mane angel⁹ sibi portabat vuas non maturatas: qñ vero nimis tarde/ tũc portabat putridas: qñ ꝓo cõpetenti tẽpore/ tũc portabat maturas et valẽtes. ¶ Sed q̃re i q̃dragesima dicũt̃ vespe ante prãdiũ ferialib⁹ dieb⁹ cũ missa: Rñdeo ẽm Archi. mali tpe de pse. di. j. Solet eñi ieiuniũ quadragesime magis celebrari ad imitationem xpi. Et q2 xp̃s ieiunauit ante xl. dieb⁹. et. xl. noctib⁹ nihil comedẽs deberem⁹ nos toto illo tpe ieiunare nlla die vel hora cõcedẽtes sicut ip̃e nõ comedit. Et q2 h̃ face- Quadragesi- prã- dium.

re nō possum⁹ ppᵗ defectū nature saltē toto die ieiunādo volum⁹ eū imitari: et qꝫ istāte ⁊ vrgēte famis necessitate nō possum⁹ expectare vt finiaꝛ dies / expectam⁹ saltem ꝙ hore diurnales finianꝛ: hore scꝫ q̄ in die sunt celebrāde: quaꝝ vltia est officiū vesptinū. Cōpletoriū ei qđ sequiꝛ licet deputeꝛ huic diei quasi cōplēs ipam: nō tn̄ decātaꝛ in hac die. sed post finē ipsi⁹ in pricipio sequētis diei: qꝛ ꝑm cōputatione canonicā a vesptino tpe incipit sequens dies. Ar. lxxv. dist. qđ a prib⁹. Et ideo statutū est ꝙ in q̄dragesima vespere post missam nonalē stati celebrāꝛ sine interuallo: qđ nō fit i alijs ieiunijs q̄ nō cū tāta districtiōe seruanꝛ. hec Archi.

De modo dicendi horas canonicas.

Hore dicēde sūt ꝑꝫ modū et formā eccl'ie cathedral'.

Onsequenter queriꝛ de modo dicendi horas canōicas. Est autem mod⁹ dicēdi horas ꝑm modum et formam et dispositionē eccl'ie cathedralis si in ea habeaꝛ spālis rubrica. Alioqn recurriꝛ ad metropolitanā ecclīam: cui⁹ rubrica ab oīb⁹ est seruāda: vt dꝛ i ꝯcilio toletano xij. di. de his. qua deficiēte recurritur ad romane eccl'ie cōsuetudinem. Hoc est ꝯtra multos romipetas q̄ in patrijs nr̄is volunt dicere horas canonicas modum romane curie: cū tn̄ habeāt spālem modū et formam ⁊ rubricā in eoꝝ cathedralib⁹ aut metropolitanis ecclesijs. Et hi incidūt i penā dicti cōcilij: scꝫ suspēsiōis a cōione per sex menses. Nam lꝫ eccl'ia romana sequēda est i sacris: non tn̄ i diuinis officijs. vt notat Joh. an. de cele. mis. c. j. Monachi aūt orabunt ꝑm rubricā sui i ordinis: vt ibidem dꝛ.

Hore canonice

Item queriꝛ vbi hore canonice sunt dicēde. Rn̄deo. in cathedralibus ecclesijs dicēde sunt: immo vbi sunt etiā in parrochialib⁹ eccl'ijs si fieri pōt cōgrue. iuxta illđ. In eccl'ijs bn̄dicite deo dn̄o. Verūtn̄ qꝛ curati i parrochialib⁹ debēt occupari cōfessiōib⁹ et ꝓcuratiōe sacroꝝ tam circa sanos q̄ꝫ infirmos: ideo sufficit eis orare puate in ecclesijs vel i domib⁹: dū tn̄ in loco honesto sit ⁊ quieto. Non sicut q̄dā discoli cōsueuerūt horas dicēdo pellere scrophas vel vaccas ad pascua: et in pellendo rūpere ꝟba horaꝝ per clamores ⁊ p minatiōes scrophaꝝ vel vaccaꝝ. Quidā etiā i lecto iacētes apodiati. et qđ deteri⁹ est dicere iacētes supini in dorso posito libro viatico supra pect⁹ murmurāt horas. Alij ꝟo de domo in domū discurrentes p villā vel opidū clamitāt i plateis sonorose vt more pharisçoꝝ orare videāꝛ. Alij ꝟo āte fores eccl'ie stātes, aut i cymiterijs circūeūtes salutātes ꝑsōas ad eccl'as descēdētes. vn̄ fit aliqñ vt dicat: dn̄s vobiscum. et rn̄deat: bonū mane dn̄a grosa. q̄ poti⁹ errare q̄ꝫ orare dicēdi sunt. Nam hore cū magna reuerētia ⁊ etiā attētione dicēde sūt. Que aūt reuerētia est i talib⁹ locis cū tāt; strepitib⁹? De q̄b⁹ dicit Isid. de sū. bo. Quid ꝓdest strepit⁹ labioꝝ vbi cor ē mutū. Sicut em̄ vox sine modulatiōe fit vox porcoꝝ: sic oꝛo sine deuotione ē vox boū. Et qđ deteri⁹ est nōnulli iter ista sordida ⁊ abhorrēda ⁊ aboianda opa vbi etiā cū cane loqui verenꝛ cū deo i oꝛone loquūꝛ. Certe mētior: si nō audiui quedā pbr̄m voce alta vespas dicere btē virgis sedēdo i cloaca et purgādo aluū. qđ nephas q̄ꝫtū pudor' hēat et culpe attēdere pōt vnusq̄sq꜔ sensat⁹. Jđ corrigaꝛ tā inepta corruptela ne de⁹ vn̄ placari debuit acri⁹ prouoceꝛ. Verūtn̄ q đ dictū ē de attētiōe interptationē recipit mitio rē: qꝛ dicit sctūs Tho. ij. ij. q. j. ꝙ li-

Attētio q̄lis req̄riꝛ i hor꜔ dicēdis.

cet i oratiōib⁹ priuatis debeat esse
magna deuotio ⁊ attentio orātis.
qñ eñ sentit abesse deuotio/ dimit
tēda est. Nō tñ sic est i horis cano-
nicis in qb⁹ non reqrit deuotio ex
necessitate debiti vel pcepti eccle-
siastici/ sꝫ ex cōsilio. Vñ siue sit de
uotus siue nō/ nihilomin⁹ sunt ho-
re dicēde a pbr̄is. alioqn expectā-
do deuotiōem q̄ nō est i ptāte nr̄a
raro oram⁹. Intētio tñ oīno reqri
tur vel actualis vel habitualis: vt
videlꝫ intēdat deū orare p salute
ppria ⁊ alioꝝ. Et p hoc pꝫ etiā ꝙ
sacerdos orās in peccato mortali/
q̄uis frustrat deuotiōe ⁊ grā dei
tñ ipē horas dicere tenet: q̄ lꝫ nō
exaudit p se/ tñ ex quo orat in pso
na toti⁹ ecclie p alijs exauditur.
Vñ in hoc casu cōparat faci accē
se: q̄ seipam cōsumit et alijs lucet.
Et canali qd̄ alijs aquam influit/
et in se putrescit. Et cineri seu lixi
uio qd̄ alios mūdat ⁊ i se sordidat.
Pro isto igit facit qd̄ scpsit in cle.
Joh. an. si dn̄m. in glo. magna. vbi
querit an orōnes maloꝝ psint his
p qb⁹ orāt. Et dr ꝙ sic/ nisi sciēter
malum eligerēt. Ad hoc etiā facit
qd̄ scribit Archi. iij. q. vij. i grauio
rib⁹. Facit etiā ad hoc expsse glo.
xlix. dist. c. j. vbi dicit ꝙ si ex certa
scientia mal⁹ eligit a populo: et sit
cōformis eoꝝ morib⁹/ nocet subdi
tis: al'as spūsctūs eque p malū si-
cut p bonū operat remissionē pec
catoꝝ vt. j. q. j. si fuerit. Ar. ad hoc
vj. q. j. ex merito. viij. q. j. audacet.
Vñ illud dictū Greg. in pastorali
q̄ dicit. Cū is q̄ displicet ad inter-
cedendū mittit: irati anim⁹ ad de-
teriora puocat. xlix. dist. c. j. Sic
intellige ꝑm Archid. ad deteriora
puocatur scꝫ cōtra eū qui mittit
non ɔtra eū qui mittit/ nisi sciēter
mittatur indign⁹. Et sic hoc videt
intelligere Hugo Laurēti⁹ et Jo
hānes: maxime qñ sciēter ordinat
indign⁹/ aut presentat ad ordines
vel beneficiū. His eñ modis ali-
quis mittit ad intercedēdum pro
poplo. ¶ Item querit an hore ca
nonice legēde sunt alta voce vt ab
alijs audiātur: vel poti⁹ submissa
vt a solo deo audiant? Rñdeo ꝑm

Hore an legende sunt alta voce.

Jo. an. in dicta glo. magna. ꝙ licꝫ
de⁹ agnoscat cordis deuotionem:
nō tñ frustra vox adiūgit. Vñ di-
cūt theologi ꝙ orō q̄ fit p ministros
ecclie. i. pbr̄os: qualis est in horis
canonicis: ideo fit vocaliter et ex-
presse q2 talis orat in psona totius
ecclie ac ppli. vnde vt pplo innote
scat ꝙ p eo orat sacerdos/ merito
fit expsse ⁊ vocaliter orō: tñ nō est
sic de illa que priuate fit pro alio.
De necessitate adiūgit tñ vox pri-
mo ad excitādū interiorē deuotio
nem. Verbis eñ et signis nosmet-
ipos interi⁹ excitam⁹ ad sanctū de
siderium augēdū: vt dicit btūs Au-
gu. ad Probā: que fuit vxor Adal-
risii procōsulis: vt dicit Isid. lib. v.
viroꝝ illustrium. Scd̄o ad reddi-
tionē debiti: vt scꝫ deo huiat orās
ꝑm se totum i corde ⁊ corpore. de
ɔse. dist. v. nūqd. Tertio ex quadā
redūdātia ab aīa in corp⁹ ex vehe
menti affectione. vñ Psal. ps. xv.
Letatum est cor meū: et exultauit
lingua mea. ⁊c. ¶ Et tunc querit
an accoliti tenet dicere septē psal
mos? Rñdet ꝑm Paulū aluora
tispañ. epm i tractatu suo de here
si ꝙ sic. Cui⁹ ratio precipue inter

Accoliti an tenet dicere septē psalmos.

ceteras est: q2 ex quo dicūtur cle-
rici a cleros qd̄ est sors: q2 in sortē
et in partē dñi sunt vocati: rōnabi
le videt vt dicāt aliqd rōne sui of-
ficij. Hoc tñ depēdet ad consuetu
dinem an singulis dieb⁹ an tātum
festiuis dicere debeāt. Est tñ con
sonum rōni ꝙ qui nō studēt i scho-
lis aut studijs: vt singulis diebus
orent septem psalmos. iuxta illud
Ambrosij. Quia semper pecco de
beo semper habere medicinam. de
cōse. dist. ij. in fi. ¶ Item querit

Sacerdos an teneť ad horas btē marie ṽgis.

an sacerdos teneť ad horas beate virginis marie? Rñdeo ſm eundē vbi .s. ꝙ sic. licet non de iure/tñ de optima cõsuetudine que iam ꝓ lege putanda est. vt dicit Augu. ad Cõsulariũ pbr̄m. xij. dist. in his rebus. Ũñ in hoc casu non valet illorum excusatio q̄ dicũt ꝙ hore beate ṽgis non precipiũtur ꝑ aliquā cõstitutionē autēticā eccľie vľis: nec ꝑ sacrā scripturā: ꝗ sunt in beneplacito. Quib⁹ respōdēdum est ꝙ multa fiũt in eccľia dei que non sunt de institutione eccľie vel precepto scripture: sꝫ ex solo cõsuetudinis vsu antiquo: que preterrmitti nullo modo debēt sine periculo salutis: vt signatio crucis q̄ fideles signātur: ṽba ꝑlixa orõnis sup panem ⁊ sup calicē: bñdictio fontis: trina vnctio olei illoꝝ q̄s baptisamus: q̄ oia (vt dicit Aug. xj. di. ecclesiasticaꝝ.) obseruata sũt reuerēter a patrib⁹ magis silentio q̄ꝫ publicata scripto: vt dicit Paul⁹ de leazarijs. Stephanus ꝓuincialis gētinus. in cle. graui. de cele. miſ. ꝙ vbi est ɔsuetudo ꝙ prelati ⁊ maiores eccľiaꝝ dicunt horas beate ṽgis omittētes eas peccāt mortaliter: nisi subsit causa rationabilis. ¶ An aũt iste hore debēt dici ĩ festis beate virgīs: ex quo tunc totũ officium est de beata virgīe? Dicēdum est ꝙ ibi recurrēdũ est ad cõsuetudinem cathedralis ecclesie. Nam in quibusdā eccľijs dicũtur non obstante officio solēnitatis: in quibusdā non. Et sic staꝫ cõsuetudini eccľie cathedralis que nō est mater oim̄ inferioꝝ: a qua non licet discedere. xij. dist. non licet.

Sacerdotes an teneť ad vigilias defũctorum.

¶ Item q̄riť an oēs sacerdotes tenētur ad vigilias mortuoꝝ? Rñdeo ſm Guilhel. ꝙ curati teneť ad vigilias mortuorũ ordinarias iuxta ɔsuetudinē eccľie cathedralis. Ubi est cõsuetudo ꝙ maiores prelati dicāt vigilias singulis diebus quadragesime/in aduentu/et in vigilijs aploꝝ: debēt etiā ipi curati dicere vbicũqꝫ sint: siue circa eccľias ꝓpas/siue ĩ studijs. Uerũ tamen ad extraordinarias non teneť (ſm ipm̄) curati ĩ studijs existētes: aut alij bñficiati. Extraordinarie vocātur q̄ dicunť spāliter ꝓ aīa cuiuslibet defũcti: ad quas dicēdas solũ illi astringũtur q̄ circa eccľias sunt pn̄tes. Siľr qui in illis sunt ĩ anniuersarijs defũctoꝝ.

Sacerdos dicens horas de sāctis quā do dicen de sũt de feria an peccat.

¶ Unde vlteri⁹ q̄riť an aliq̄s dicēdo horas de sctis vel de martyrib⁹ qñ dicēde essent de feria/peccet mortaľr? Rñdeo. lꝫ ſm Guilhelmũ non refert ꝑ quos psalmos laudeť de⁹: tñ determīatio eccľie maioris est sequēda. Nam ſm cõsuetudinē eccľie maioris iustũ est vt vnusquisqꝫ inde sumat regulas magisterij vñ honoris cõsecrationem accepit. xij. di. de his. Et beatus Bern̄. dicit. Spũsſctũs illas horas gratas nō recipit: q̄ qm̄ aliõ q̄ꝫ debes neglecto eo qđ debes obtuleris. Ũñ istud vitiũ reprobať expſſe. de cõse. dist. v. in die. vbi dicit Greg. vij. ꝙ illi q̄ in dieb⁹ quotidianis tres tm̄modo lectiones legũt nō ex regula sctõꝝ patrũ sꝫ ex fastidio et negligētia ꝓbātur hoc facere. hec ibi. ¶ Item queriť de illis q̄ dicũt nouas historias non approbatas ꝑ epm̄? Rñdeo ꝙ peccāt mortaľr ſm Ber. sup Cāti. sermone. xxvj. vbi dicit ꝙ q̄cq̄d sine volũtate supioris fit vane glie deputabiť non mercedi. Eps tñ pōt inducere cõsuetudinē nouā in ecclesia sua q̄ ad officia celebranda. xij. di. nouit. et de cõse. dist. iij. c. j. et expſſe in glo. xcj. dist. eleuteri⁹. sup ver. vigilijs. qđ sic intelligitur ſm Archi. ibidē ꝙ epi in his q̄ circa solēnitatem eccľie tātũ cõsistũt q̄ cõsuetudine nō precepto maioꝝ sunt introducta/mutare pn̄t ⁊ statuere: vt dicit Jacob⁹ de alberga.

Eps pōt nouā cõsuetudinē in sua eccľia inducere.

Statutum tñ ab epĩs vel sctis pa
trib⁹ non pñt immutare. Hec ibidẽ.
¶ Item q̃ritur q̃d de illis q̃ omit
tut dicere suffragia sctõꝝ: Rñdeo
q̀ peccãt si hoc faciũt cõtra cõsue
tudinem eccl̃ie cathedralis: vt su-
pra dictũ est: ſm dñm Paulũ al-
uor. q꞉ cõtẽptores laudabilis con
suetudinis sicut ꝛ legis puniũtur.
dist. xj. in his. Et hoc si faciunt ex
negligẽtia affectata q꞉ non curãt:
vel vt citi⁹ percurrãt horas et va-
cent potib⁹ vel ocio. ꝛc̃. Sed quid
de illo q̃ prius orauit ꝯpletorium
q̃ꝫ vesperas ꝛc̃. vtrũ teneaẗ redice
re ꝓ modo: Rñdeo ſm dñm pau
lum vbi. s̃. q̀ non tenetur: sed cau-
te implebit vesperas quas incau-
te omisit: ꝛ penitebit de negligẽtia
¶ Item queriẗ an dicere Pater
nr̃ ante horas ꝛ post sit preceptũ:
Rñdeo q̀ hoc post horas expresse
precipiẗ in cõcilio gerũdẽsi. de cõ
se. di. v. c. id semꝑ. vbi sic dr̃. Illud
semꝑ placuit obseruari vt oĩb⁹ die
bus post matutinas et vespas oõ
dñica a sacerdote ꝓferatur. Ante
ꝓ horas dicere Pater nr̃: lꝫ non
appareat esse preceptũ scriptum:
apparet tñ licitũ / dignum ꝛ iustũ.
Nam pri⁹ inuocãd⁹ est oim̃ reꝝ pa
ter: quo ꝑtermisso nullũ rite bonũ
fundaẗ exordiũ: vt dicit Boetius
de cõsolatiõe phie. lib. iij. Rõnabi
le aũt est vt pri⁹ oõ illa precedat:
quã auctor salutis dictauit ꝛ insti
tuit: q̃ꝫ ille quas sãcti pr̃es postea
dictauerũt. Item expedit pri⁹ pe-
tere ea que sunt magis necessaria
ꝛ vtilia ad salutẽ: q̃ꝫ que sunt min⁹
nc̃ia. Magꝫ aũt nc̃ia sunt que po-
nũtur i dñica oõne ꝛ vtilia q̃ꝫ que
ponũtur in alijs: cũ ibi summa to-
tius salutis ꝛ perfectiõis cõsistat.
Petim⁹ eñ ibi sctificari nomẽ dei
in nobis: et aduenire regnũ celoꝝ:
q̀d prĩo esse querendũ saluator do
cuit: vt hr̃ Mat. vj. Itẽ cõsiliũ est
vt illa oõ premittitur q̃ disponit
hoĩem et aptũ reddit humiliando
ad affectũ oõnis ꝯsequẽdũ. hmõi
aũt est oõ dñica: in qua petim⁹ di
mitti nobis debita nr̃a: et a malo li
berari. q̀b⁹ nõdũ expeditis oõnis
effectus frustrareẗ: nisi eñ nobis
pri⁹ debita dimitterẽẗ / et a malo
culpe liberaremur / nullaten⁹ ali-
quid impetrarem⁹. cũ dr̃ Joh. ix.
Deus pctõres nnn exaudit. et p̃s.
Pctõri dixit deus q̃re tu enarras
iusticias meas ꝛ assumis testamẽ
tum meũ ꝑ os tuũ. Adiungiẗ etiã
Aue maria i p̃ricipio horaꝝ: q꞉ di-
gnũ est vt illã salutem⁹ in p̃ricipio
nr̃i opis per quã sal⁹ nr̃a exordiũ
sũpsit. Dicit ei Ber. Q꞉ de⁹ nihil
nos vult hr̃e salutꝫ q̀d ꝑ man⁹ ma-
rie nõ trãsiret. Aliqui ꝓ incipiũt
horas ꝑ illũ versiculũ. Sãcti spũs
assit nobis gr̃a. sed nõ est vis. Ego
incipio per Aue maria ista rõne:
q꞉ nec gr̃am spũssãcti me posse ob-
tinere puto sine marie suffragio:
ideoq꞉ ad eã primo recurro: q꞉ im-
petrare nisi ꝑ eã medi⁹ nõ dubito.

Sacerdos dicens cõpletoriũ q̃ omisit vespas an teneẗ redicere

Sacerdos an teneẗ dicere pater nr̃ ante horas et post.

Bern.

¶ Cautele i dicẽdis horis canonicis seruande.

Sequuntur cautele cir
ca horas canõicas ob-
seruãde. Et prĩo septẽ
impedimenta q̀b⁹ fru-
straẗ effect⁹ orationũ.
De q̀b⁹ habeẗ i cle. graui. de cele.
mis. Caueat g̃ q̃libet ne legat trãs-
currẽdo siue sincopãdo sicut aliq̃
faciũt dicentes. Dixit dñs a dex-
tris meis: aut extranea: aut ꝓpha
na colloquia intermiscendo: q꞉ di-
cit Frãcisc⁹ verteley. Friuola qui
ꝓfert dũ sacra p̃sbyter offert. Le-
ctio sacra dei nõ deputaẗ ei. Tar-
de ad choꝝ veniẽdo. Ante finẽ of-
ficij sine cã exeũdo. Aues in chorꝫ
portãdo: seu venaticos canes. sine
tõsura vel veste cõpetẽti horis in-
teressendo. Et hoc est ꝯ cãpanato
res: crispatos: comatos: manicas

Effect⁹ oõnum frustraẗ septẽ impedimẽtis.

tos ministrātes celebrātib⁹ pbr̄is qui grauiter peccāt: vt pz vbi.s. ¶ Secūdo caueat horas canonicas cantans ne lasciuos τ dissolutos cant⁹ ibi psonet: sicut quidam theatrales .i. secularium chorearum cātilenas cōfictis modulationib⁹ spūaliū consonātiarū discātisant. Cōtra quos est apl's ad Ephe.v. dicēs. Cātātes et psallentes i cordibus vestris dño. Ubi dicit Hiero. et ponit. xcij. dist. c. cantantes. vbi dicit. Audiāt hec adolescētuli: audiāt hi qb⁹ in eccl'ia est psallēdi officiū: deo nō voce sz corde cātandū: nec i tragediarum modū guttur et fauces medicamine liniēde sunt: vt in eccl'ia theatrales modu li audiātur: et cantica. Et Grego. dat hui⁹ rōnem dicēs. xcij. di. c. in sancta. vbi dr. Plerūqz fit vt in sacro ministerio dū blāda vox queritur cōgrua vita negligat. Et cātor minister deū morib⁹ stimulet: cū populum vocib⁹ delectat. Hoc etiā phibet de cele. mis. in clc. vbi a cantilenis phibet abstinere. pro quo facit. xxviij. dist. pbr̄m. de cōse. dist. v. non oportet. et. xxvij. di. c. ij. hodie puisum est hoc optime per Joh. xxij. in extrauagāti: que incipit. Dicta sctōrum patrū decreuit auctoritas: in qua reprobat cātum cantilenarū in triplis τ mutetis vulgarib⁹ infra solēnia missarum τ horarum canonicarum. Et precipit tales suspēdi ab officio p octo dies. Permittit tū diebus celebribus τ festiuis i missa et in diuinis officijs aliquas fieri cōsolationes videlicet cōsonātias que melodiū faciūt infra octauā quarte τ quinte τ hmōi sup ecclīasticum officiū et cātū simplicē: ita tū q ipsi⁹ integritas illibata pmaneat. Hec ibi. ¶ Tertio caueat ne incōgrue verba tam in horis ꝙ in alijs diuinis officijs: siue cātado/siue dicendo submisse pferat. hoc eñ multum scādalizat audiētes. Et licet hoc oīb⁹ clericis gñaliter sit cauēdum tū ab ipis canonicis τ prelatis ecclesiarū cathedraliū marie est vitādū. Tales arguit Cassio. sup illud ps. xlvj. psallite sapiēter dicēs Nemo sapiēter facit qd nō intelligit. Signū aūt non intelligētie est incōgruitas. vñ credit Stephan⁹ scribēs sup cle. ne in agro. de statu monachorum. q ignorātia grāmatice q marie in incōgruitate cōsistit repellit quē a canonicatu ecclesie cathedralis. Archi. xxiij. di. qñ. et de eta. et qli. c. fi. de psan. τ affi. ca. j. et de rescrip. c. statutum. lib. vj. τ. ca. j. τ. ca. fi. si corpore. lib. vj. vbi pbatur hoc per argumētum. ¶ Quarto caueat clericus orās ne i horis resumet vnū et idē vbū pluries: qz dr Eccle. vij. Ne iteres vbū in orone tua. Cōtra qd faciūt quidā dicentes: pr̄ nr̄ pr̄ nr̄ qui es sexies aut septies. Et non dico septica tantū sed etiā septuagesiesse ptics: que iterātia pcedit ex inaduertētia/ex indeuotione ac mētis distractione: qz dū alia cogitāt in vno vbo linguā tādiu figūt donec cogitatiōes ptrāsibūt. et hi poti⁹ irritāt deū ꝙ orāt. Nam dicit Seneca. Perturbat mētē auditoris qd sepe dicit. scz vna τ eadē voce: imo qdāmodo de⁹ in hoc blasphemat dum p hoc videt semel dictū nō audire vel intelligere/nisi sepi⁹ ei resumat: cū tū dicat. Scit enī pater vester celestis qb⁹ indigetis. Matth. vj. Videat qlibet tā clericus ꝙ laicus vt i oratione stet vel sedeat quiet⁹: aut flectat deuot⁹: man⁹ leuādo pect⁹ tundēdo: suspirando: et sursum inspiciendo. Isti eñ sunt modi orandi in scripturis sctis approbati. Nam dicit in ps. Stātes erāt pedes nr̄i. et Marci. xj. Cū stabitis ad orādū dimittite τc. Sic martha stetit τ ait ad xp̄z. Dñe non est tibi cure. τc. Luce. x.

Grāmatice ignorantia repellit aliquē a canonicatu.

Seneca

quō orat

Sic leprosus genu flexit ꝛ ipetrauit curationē Mar.j. Jdropicus stans ante xp̄m obtinuit sanitatē. Luc.xiiij. De sedēdo. Mat.xxvj. dicit᷑. vbi xp̄s dixit ap̄lis. Sedete hic. ꝛ sequit᷑. ꝛ orate ne intretis in tēptationē. Jdem Mar.xiiij. De quiete dicit᷑. Matthe.vj. Cū oraueris itra in cubiculū tuū: ꝛ clauso ostio ora. Cubiculū aūt est loc⁹ quietis ꝛ locus pacis. De flexura dicit᷑ de leproso. pcidēs adorauit Luce.v. qd vtiꝗ flectere ē necessarium. sicut Paul⁹ de se dicit. Flecto genua mea ad deū pro vobis. Ephe.iij. Et idē de scō stephano qui positis genib⁹ orabat. Act.vij. De eleuatiōe manuū hr̄. Exo.xvij vbi moyses eleuat; manib⁹ orauit Et Dauid. Eleuatio manuū mearum sacrificiū vespertinū. ps̄.cxl. De tūsione pectoris hr̄. Luc.xviij vbi publican⁹ pcutiēs pect⁹ orabat. De suspiratione. Johā.xj. vbi xp̄s infremuit spū ꝛ turbauit seipsum volēs lazarū suscitare. De sursum īspiciēdo dr̄. Johā.xj. vbi xp̄s suspiciēs in celū dixit. Pater gratias tibi ago q̄m exaudisti me.

De excōmunicatione.

Si quis eccl'iam nō audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Math.xviij. ꝛ.xxxiij. q.j. oib⁹. Nā vt ait doctor subtilis in.iiij.sen. dis.xix.q.j. ar.v. Jn eccl'a est duplex for᷑. vnū secretissimū: in q̄ idē est accusator ꝛ re⁹: ꝛ ad istud ptinent claues ecclesie. Aliud est for᷑ publicū: in q̄ hz eccl'ia auctoritatē corrigendi publica debita. Et talis auctoritas cognoscēdi in cā ꝛ sentētiandi publice quodāmō potest etiā dici clauis. Prima dicit᷑ clauis ordinis. Scd̄a clauis iurisditiōis. ad quā quidē clauē iurisditionis ptinere videt᷑ dictum nr̄i saluatoris supra

Forū est duplex i eccl'ia.

premissū. si q̄s eccl'iam non audierit sit tibi sicut ethnic⁹. i. excōicatus ꝛ gentilis: ꝛ publican⁹. scilꝫ vt public⁹ pctōr vitet᷑. Per eccl'iam autem intelligit᷑ prelatus ecclesie. vt exponit Beda ꝛ Hylari⁹. cui⁹ scꝫ p̄lati lata est snīa sicut stati ibidem dicit saluator. Amē dico vobis: qd̄cūꝗ ligaueritis sup terram erit ligatū ꝛ in celis. Fm Hylariū talis sentētia iudicio diuio approbat᷑: ꝯformiter autē istam iurisditionē tā xp̄s q̄ ap̄li exercuerunt. Nā dn̄s mulierē dep̄hēsam i adulterio p snīam absoluit dicens. Nemo te ꝯdēnauit mlier. q̄ ait nemo dn̄e. ꝛ ipse subiūxit: nec ego te condēnabo. Joh.viij. Sicut aūt tunc absoluit eā ita potuisset ꝯdēnare eā. De petro quoꝗ legit᷑ ꝙ publice ananiā ꝛ saphirā ad mortē sentētiauit. vt dicit᷑ Act.v. De paulo etiā legit᷑ ꝙ chorinthiū fornicātē publice excōicauit vt dr̄.j. Cor.v Jtē.j. ad Thi.j. Hymeneū ꝛ Alexandrū tradidit sathane ꝑpt̄ blasphemiā. Jdē etiā ꝓhibet cōmunicare notorijs peccatorib⁹. j. Cor. v. ꝛ.ij. Thes.iij. ꝛ.ij. Thi.iiij. facit vitare alexandrū erariū. Jtem ad Tytum.iij. hereticū post alteram monitionē facit vitare. Jdē quoꝗ ad Gal.j. scribēs ait. Si angelus vob; de celo aliud euāgelizauerit preterꝗ qd̄ euāgelizauim⁹ vobis anathema sit. sic ergo anathema tenet ꝯtra angelū et contra hōiem Deniꝗ Joh. Corinthū hereticū publice excōicauit ꝛ vitare precepit. que oīa arguāt hereticorū modernor᷑ versutias. q̄ eccl'ie detrahētes dicūt eā non hr̄e auctoritatem excōicandi: suspendendi: ꝛ indicēdi. ꝛ p ꝯsequēs dogmatizant nō esse curādas eccl'iasticas cēsuras: cū tn̄ dicat Cris.xj.q.iij.c. nemo ꝯtēnat. vbi dicit᷑. Nemo contēnat vincula eccl'ie: non eni hō est qui ligat: sed xp̄s qui hāc ꝑtātem

Crisostomus.

dedit: et dñs fecit hoies esse tanti honoris. ¶ Circa igit psecutionē hui⁹ materie breuiter de trib⁹ pncipalib⁹ est ↄsiderandū. Primo quidem de excõicatione. Scdo de suspensiõe. Tertio ꝛ vltio de interdicto. Est autem excommūicatio a qualibet licita cõmunione ꝛ legitimo actu separatio. xj. q. iij. euidenter. Alibi enim vocat eterne mortis dãnatio. xj. q. iij. nemo epoꝝ. Alibi enī dicit aīe ꝛ corpis detrimētū. ij. q. j. de manifesta. Itē deijcit de ecclia et tradit diabolo. xj. q. iij. audi. Et breuiter excõicatio que dicit alio noīe anathema non est nisi a deo separatio. xxiiij. q. iij. certū est. Et hoc est magna pena. Nā qñ quis excõmunicat statim membrū dei esse desinit et incipit esse membrū diaboli. xj. q. iij. excellentissim⁹. Moxq; vt ab ecclia repellit rapido oꝛe demonū deuoratur. xj. q. iij. absit. Sunt autē due species excõmunicationis. vna q̄ separat a sacramētis ecclie ꝛ a participatiōe fideliū ꝛ ab igressu eccle. Et hec dicit maioꝛ seu anathema Alia est q̄ separat solū a sacramentis. vt ē qđlibet pctīm moꝛtale. Et hec dicit mioꝛ. de vtraq; dicit. iij. q. iiij. engeltrudā. A pma non absoluūt simplices sacerdotes. sed a secūda in casib⁹ tātū ipsis pmissis a iure. Vñ sciendū q; q̄ttuoꝛ sunt genera excõicatoꝝum. vt colligit. xj. q. iij. ad mēsam. Primo quādo quis peccat ꝛ deus recedit ab eo. Scdo qñ quis de cõsilio sacerdotꝭ abstinet ab eucharistia. Tertio qñ quis est excõicatus minoꝛi excõicatione. vt q; cõmunicauit excõicato in locutione: vel cõmisit sacrilegiū: vel est symoniac⁹. Quarto quādo qs est excõicatus excõicatione maioꝛi: ꝛ tūc ꝓpꝛie dicit excõicatus ꝛ etiā vitādus. Fm Joh. de deo qui ita notauit in pꝛedicto canone ad mēsam. ꝛ archi. ibidem post eū. ¶ Circa istā materiā est videndū de q̄ttuoꝛ. Primo q̄ sunt casus in quib⁹ q; ipo facto incidit in sniam excõicationis a iure. Secūdo qs sit effect⁹ excõicationis. Tertio in quib⁹ casib⁹ pticipās excõicatis incidit in eādē sniam excõicationis. Et in qb⁹ pmittit qs participare licite excõmunicato. Quarto de foꝛma ferendi sniam excõicatōis ꝛ īpēdende absolutionis. De pꝛimo sciendū q; qnq̄ginta sūt casus in quib⁹ ipso facto quis sentētiā excõicationis incidit. q̄s bñ enumerat. Jo an. in ca. eos q. de sen excõi. lib. vj. in glo. iij. ꝛ eodem titu. in cle. in. j. glo. Et sciēdū q; pꝛim⁹ est qñ qs incidit heresim dãnatā. vt. iiij. q. iij. c. ij. ꝛ. iij. aut q̄ nouā heresim fingit. de hereticis. ad abolēdā: est sic excõicatus. ꝛ similiter credēs hereticis: vl' eos receptās: aut eis fauens. de here. sicut ait. Scdus cū quis asserit romanā ecclam nō esse caput oīm: nec ei tanq; capiti obediendū. dis. xix. nulli phas. vñ hodie diffinitū habet ꝛ dclaratū p Bõifaciū octauum q; subesse romano põtifici oī hūane creature est de necessitate salutis. vt pz in sua extrauagāti q̄ incipit: vnā sanctā. Terti⁹ casus qñ rectoꝛes ciuitatꝭ faciūt exactiones indebitas ī clericos ꝛ admoniti nō desistūt. vt de imunitate ecclesiaꝝ nō min⁹. Quart⁹ casus est cū qs non elect⁹ a duab⁹ partibus cardinaliū gerit se ꝓ papa. de elec. licet. Quint⁹ cū quis magr scolariū tractat cum aliq̄ ciue bononie de conductione hospitij irreq̄sitis inq̄linis: nisi tēpus fuerit elapsū. vt de locato ꝛ ↄducto. ex rescpto. Sext⁹ cū monachi/canonici regulares/archidiaconi/ꝑpositi/plebani/cātoꝛes/ꝛ alij clerici psonat⁹ habētes aut etiā q̄cūq; pbri audiūt leges vel phisicā: ne clerici vel monachi ꝛc. c. nō magnope. ꝛ. c. super.

Marginal notes (left): Excõicatio qd est. — Excõicatio est duplex. — Excõicatoꝛum q̄ttuoꝛ genera.

Marginal note (right): Excõicatio q̄s bus casibus fert ipo fctō.

specula. Secus si hñt tantū eccle-
siam parrochialē & nō sunt pbri:ne
clerici vel monachi &c. statutū.li.
vj. Septim⁹ cū quis pticipat cum
excōicato in crimine. ppt qđ ex-
cōicatur dādo ei ɔsiliū auxiliū vel
fauorem. de sen. excō. si cōcubine.
Octau⁹ statuētes statuta ɔtra li-
bertatē eccl'ie. tā ɔsules ꝙ eorum
scriptores. de sen. exc. nouerint. &
ca. graue. Non⁹ qui vtunt ordina
tionib⁹ a scismaticis factꝫ. de scis-
maticis. c. j. Decim⁹. quicūqꝫ loqt
secrete vel mittit scpturas vel nū-
cium alicui cardinali qñ sunt reclu
si occasione electionis pape. vt de
electiōe. vbi piculū. lib. vj. Et idē
de dñis rectorib⁹ et officialib⁹ ci-
uitatis qui ūnimēte ipsa electione:
nō seruauerint ipsam ɔstitutionē.
Undecim⁹ de his q̄ grauāt aliqs
qui cū p vno rogabant eligere no
luerūt. de electiōe. sciant cūcti. li.
vj. Duodecim⁹ de rectorib⁹ ad re-
gimē vrbis romane electꝫ. & de fau
torib⁹ qui fecerūt ɔtra ɔstitutionē
super hoc factam. vt de electione
fundamēta. li. vj. Tredecimus de
his q̄ vocant ad dirigēdas monia
les in electiōib⁹: nisi abstineant ab
his p que possit ī eis discordia ori-
ri vel nutriri. vt de electione. indē-
nitatib⁹. lib. vj. Decimusquart⁹ de
his q̄ pcurāt ɔseruatores dari: et
intromittūt se de his q̄ nō licēt. de
offi. dele. c. hac ɔstitutione. lib. vj.
Decimusqntus de his q̄ absolutio
nem de aliq̄ excōmunicatione vel
reuocatione ei⁹ aut etiā suspensio-
nis vel interdicti extorquēt p vim
aut p metū. Nā hec absolutio non
valet et incurrit noua excōmuni-
catio. vt de his que vi metuve cā
fiūt. c. vnico. lib. vj. Decimussext⁹
qui fingit fraudulēter aliquē casū
per quē aliqs iudex vadat ad ali-
quā mulierē p testimonio. vt de
iudicijs. mulieres. li. vj. Decimus-
septimus de his q̄ prelatos vel ca-
pitula vel alias psonas ecclesiasti
cas cōpellunt ad submittendū lai
cis vel alienādū bona imobilia ec-
clesiarū. Et similiter laici q̄ vsurpāt
sibi hmōi illicite: nisi admoniti de-
stiterint. de re eccle. nō alie. c. hoc
cōsultissimo. lib. vj. Decimusocta-
uus. quicūqꝫ in psonis eccl'iasticꝫ
vl' ecclesijs p se vel p aliū suo noie
vel alieno p psonis vel reb⁹ quas
nō causa negociationis deferūt vl'
deferri faciūt seu transmittūt exi-
gūt aliqđ pedagiū. de cēsib⁹. ꝙꝫ.
lib. vj. Decimusnon⁹ de his q̄ ipe-
diūt iudiciū delegati vl' cuiuscūqꝫ
iudicis eccl'iastici. de immunitate
eccl'iaꝝ. qm̄. lib. vj. Uicesimus de
his qui iubēt subditis suis ne per-
sonis eccl'iasticis vendāt aliquod
bladū: vel similia. de imuni. eccle.
c. fi. lib. vj. Uicesimusprim⁹ de re-
ligiosis. qui habitū sue religionis
dimittunt: vel qui accedūt ad stu-
dium sine licētia sui prelati vel cō-
uent⁹: vel qui corā talib⁹ legit sciē
ter qui dimiserūt habitū: ne cleri-
ci vel monachi &c. vt piculosa. lib.
vj. Et sicut recitat Jo. an. in nouel
la sup regula. li. vj. referēs Guill'.
de lata petri disputasse de mona-
cho qui bene defert habitum mo-
nachalem sed opertū habitu cleri
cali ꝙ sit apostata. Qđ hodie vi-
detur approbatum. de vita et ho-
ne. cle. quoniā. in principio. in cle.
in ver. a religiosis. q̄ oīa vera sunt.
fm Jo. and. qñ monachus iustam
causam transformationis non alle
gat. Uicesimussecūd⁹ qui heretī-
cos seu fautores credentes rece-
ptatores vel defensores eorū sciē-
ter tradiderint ecclesiastice sepul-
ture. de hereticis. quicūqꝫ. lib. vj.
Nec tales debent absolui: nisi pri⁹
talem sepultum proprijs manibus
extumulēt. Itē de illis laicis qui
publice vel puatim de fide catho-
lica disputant. vt dicitur ibidem.
Dicit tñ Jo. an. ꝙ in istis casibus

est canon ferēde et non late senten
tie:et hoc est tenendū. Vicesimus
tertius. q̄cū\q; rector secularis vel
quicun\q; officialis eius cognosce
ret de crimine heresis: aut capti-
uos liberaret:vel diocesanoꝝ iqui
sitorum officium impediret. de he
reti. lib. vj. ca. vt inquisitionis. Vi
cesimusquart⁹. qui ꝑ assissinos vel
assassinos aliquē xpianum interfe

Assassini q̄ dicunt.

cerit. Dicunt aūt assissini vel assas
sini quidā infideles qui ex quibus-
dā falsis opinionib⁹ quib⁹ fuerūt
enutriti facile mittebātur ad occi
dendū quēcun\q; xpianum:non cu
rātes nisi ob hoc ipi occidēdi cēnt
d̄ homi. ꝓ hūani. li. vj. Vicesimus-
quint⁹ de clericꝫ q̄ manifestis vsu
rarijs ad fenus exercēdū domos
locāt:vel alijs titulis ꝯcedunt. de
vsur. vsurarum. li. vj. Vicesimusse
xtus. de his q̄ ꝯcedūt represalias
ꝯtra personas ecclīasticas:specia-
liter siue gnāliter. vt de iniurijs et
dan. da. et si pignorationes. li. vj.

Repsalie q̄ dicunt.

Dicunt aūt represalie quādo vn⁹
oriūdus de vna terra spoliatur ab
alio de alia terra oriūdo. ita videli
cet si debitū non soluit ei/tunc da
tur ptās ipsi spoliato ꝙ satisfaciat
sibi cōtra quēlibet de terra illa vn-
de est debitor vel spoliator. Vicesi
musseptim⁹ si dn̄s vel rector tēpo-
ralis nō fecerit ea obseruare q̄ sta
tuunt contra insecutores cardina
lium seu alicui⁹ de familia eorum
vel pape. de penis. c. felicis. li. vj.
Vicesimusoctau⁹. quicū\q; dat li-
centiā occidēdi seu accipiēdi vel
al's in ꝑsonis vel bonis suis vl' suo-
rū grauandi eos q̄ ꝯtra reges/ba-
rones/nobiles/vel quoscū\q; tulit
excōicationis/suspēsiōis/vel iter-
dicti snias:siue istos quoꝝ occasio
ne sunt ꝓlate:vel eos q̄ eos obser-
uāt:aut eos q̄ talit' excōicatis cōt
care volūt nisi sniam ipsam re inte
graliter reuocēt:⁊ si qua sunt abla
ta restituant siue pro illis satisfaci
ant. Et similiter qui dicta licentia
vsi fuerint:vel etiā sine licētia suo
motu hoc fecerit/excōicationem
incurrūt. In qua si ꝑmanserint ꝑ
duos mēses non nisi ꝑ papā absol-
uuntur. de sen. cō. quicū\q;. lib. vj.
Vicesimusnon⁹ quādo quis ab ex
cōicatione fuit absolut⁹ in mortis
articulo:vel alio ipedimēto si ces-
sante articulo vel alio impedimen
to non presentet se quātotius pote
rit illi a quo absolui debuerat rein
cidit ipo facto i eandem sniam. de
sen. excō. eos. li. vj. Tricesimus q̄n
aliqui absoluunt a sede apostolica
vel a legatis:et iniungitur eis ꝙ se
representent ordinarijs vel alijs su
scepturi pniam et pacis iniuriam
seu eis quib⁹ obligati sūt satisfaci-
ant. si hoc non faciāt cū ꝑmo pote
rint reincidūt in eandē sentētiam
vt in dicto. c. eos qui. li. vj. Trigesi
musprim⁹ de illis q̄ i cymiterijs se
peliunt corpora tpe interdicti: vel
vsurarios manifestos sciēter sepe-
liūt. a qua excōicatōe nō debēt ab
solui nisi pri⁹ ad arbitriū dyocesa-
ni satisfecerit/q̄b⁹ premissa fuit in
iuria irrogata. de sepul. eos. i cle.
Trigesimus scd̄s de religiosis q̄ de
cimas ecclīe debitas sibi approp-
ant vel vsurpāt. siue q̄ non ꝑmittūt
solui ecclesijs decimas q̄b⁹ tenent
iuxta tenorē clemētine. de deci. re
ligiosi. Trigesimustertí⁹ de mona
chis siue canonicis regularib⁹ qui
non hn̄t administratiōes/⁊ confe-
runt se ad curias ꝑncipū sine licen
tia prelatorū:vt dānū inferāt ali-
quod prelatis suis aut monasterio
vt de statu mona. ne in agro. i cle-
mē. Tricesimusquartus de mona-
chis qui intra septa monasterij ar-
ma tenent ⁊c̄. vt in dicto. c. ne in a-
gro. Trigesimusquint⁹ de his q̄ im
pediunt visitatores monialiū vel
canonicorū nisi moniti destiterint
vt de statu monachorum. accedē-
tes. in clemen. Trigesimussext⁹ de

quibusdã mulierib⁹ q̃ dicũtur beguine. Itẽ z religiosi q̃ eas i tali statu fouẽt. de religiosis domib⁹. cũ de quibusdã. in cle. Tricesimusseptim⁹ de illis q̃ scienter cõtrahũt matrimoniũ in gradu ↄsanguinitatis vel affinitatis ꝓhibitis: vel cũ monialib⁹: vel ↄ̃ hentes q̃ sunt religiosi vel moniales: siue etiã clerici in sacris. vt de ↄsang. z affi. eos. i cle. Tricesimusoctau⁹ de inq̃sitorib⁹ hereticoꝝ qui p̄textu inq̃sitiõis officij q̃buslis modis illicitis pecuniã extorquẽt: vel etiã bona ecclesiarũ ob delictũ clericoꝝ applicãt fisco. de hereticis. volentes. in cle. Tricesimusnon⁹. ptãs: capitanei: rectores: cõsules z iudices: ↄsiliarij z aliꝗ officiales qui statuta scribũt. faciũt z dictãt p que q̃s ↄpellit soluere vsuras vel solutas nõ repetere z q̃ ẽm ea iudicãt: et qui habent sup hoc ptãtẽ: nisi statuta ipa deleuerit sunt excõicati. vt de vsuris. ex graui. i cle. Quadragesim⁹ de religiosis mendicantib⁹ qui domos ad habitandũ de nouo recipiunt: vl' receptas mutãt seu alienant. de exces. p̄la. c. vno. li. vj. et de penis. c. cupiẽtes. in cle. Quadragesimusp̄rimus de religiosis q̃ sc; dicunt aliqua ẽba q̃bus retrahũt audiẽtes a solutiõe decimaꝝ. vt in dicto. c. cupientes. Quadragesimussecundus q̃ ↄfitentib⁹ sibi non faciũt ↄscientiam de decimis soluẽdis q̃ suspensi sũt a p̄dicationis officio donec si ↄmode possunt faciũt eis ↄscientiã. Et si interim p̄dicent excõicati sunt. vt habetur ibidem. Quadragesimusterti⁹ de religiosis quibuscũq; qui nõ ẽuãt interdictũ q̃d seruat mr̃ ecclia. de de sen. excõi. c. j. in cle. Quadragesimusq̃rt⁹ de fratrib⁹ minorib⁹ q̃ tp̄e iterdicti recipiũt ad officia diuina f̃res: vel sorores de tertio ordine q̃ ↄtinẽtes dicunt. de sen. excõ. cũ ex eo. Quadragesimusq̃nt⁹ opponẽs seu impugnãs l̃ras pape nouiter electi etiã ante coronationem suam excõicat⁹ est p extrauagantẽ. xj. Bñdicti q̃ incipit. q; nõnulli. Quadragesimussext⁹ verberans clericũ dyabolo instigãte puta ex ira aut aĩo vindicãdi vel vlcisci sẽdi se i eo: ipso facto est excõicatus. xvij. q. iiij. si quis suadẽte dyabolo. z de sen. excõ. cũ illorum. Et notanter dicit̃ instigante dyabolo z ex ira. sec⁹ si iocose aliq̃s clericũ in ludo honesto offenderet nõ aĩo iracũdo nec ex malo proposito nõ incidit excõicationẽ. de sen. excõ. cũ volũtate. Dicit̃ etiã aĩo vlciscẽdi se in eo: q; secus si de mãdato superiorũ q̃s capiat clericũ i corrigibilẽ vt ad iudiciũ cũ ptrahat. Talis eni nullã sententiã incurrit. vt de sen. exc. vt fame. Nã tales possunt etiã ab' ecclia extrahi etiã violenter. vt dicit glo. ibidem. Super hec dicta p̃nt excusari magr̃i: prelati: cõsanguinei et alij in iure exp̃sſi. quib⁹ p̄mittit̃ correctio clericorum. q̃ si etiã aĩo iracũdo clericũ verberãt z de correctiõe actu non cogitãt excusant̃ ẽm Hostiẽ. Nõ eni possũt dici ex ira corrigere clericos cũ dol⁹ nõ assit. z p ↄ̃ñs nec violẽtia. sufficit eni q͛ correctionẽ habeãt i habitu. Quadragesimusseptim⁹ de istis laicis q̃ collectas tallias z onera iponũt eccliasticis ↄsonis: ab ipsis suoꝝ ꝓuentuũ vel bonorũ dimidiã decimã seu vicesimã extorquentes. de immu. ec. clerici. li. vj. Quadragesimusoctau⁹ de prelatis z de illis personis qui hmõi laicis elemosynas vel collectas quascũq; persoluũt: vt habet̃ ibidẽ. Hodie vero solũ locũ h; in exigentib⁹ laicis qui soli incidunt in excõmunicationẽ: non tamẽ h; locum in soluentib⁹ vel recipientibus a sponte soluẽtibus. vt de immuni. eccle. q̃m i cle. Quadragesimusnonus. percutiẽs aliquẽ qui

nouiter est religionē ingressus licȝ nondū sit ꝓfessus incidit in excõicationē. de sen. excõ. religiosa. lib. vj. Quinqgesim⁹ de illo qui lȝ non mādauit ꝑcutere clericū: aliqs tamē noīe suo puta familiaris ei⁹ vl' cōsanguine⁹ percussit clericū. ꝛ ille ratū habuit postea excõicationem incurrit ipso facto. de sen. ex. cū quis. lib. vj. Alios casus quere supra ī ca. de sacramēto penitētie. Et qꝛ dictū est in. xlvj. casu ꝙ non oīs percutiēs clericū incidit in canonem late sententie. Jdeo vidēdū est breuiter ꝙ q̄ttuordecim sūt casus in quib⁹ ꝑcutiens clericū non incidit in excõicationē. Pꝛio quādo qs ignoꝛabat an clericus esset. puta quia comā nutriebat. de sen. excõ. si vero. Secūdo si nō defert habitum vel tonsurā nec aliquid de clericatu ostēdit si tertio admonitus non se coꝛrigat. de sen. excõ. c. contingit. ꝛ. c. in audientia. Tertio in clerico qui contēpto habitu fert arma. et tertio monit⁹ nō coꝛrigitur. vt in pꝛedicto ca. in audiētia. Et etiā si non monitus sit et se immisceat tyrānidi. de sen. exc. cū nō ab hoīe. Quarto in clerico exercēte negocia secularia. vt in ca. sacerdotibus. ne clerici vel monachi. ꝛ pꝛius requiritur monitio. vt in. c. in audientia. de vita et honestate clericoꝛum. ca. fi. Quinto in clerico cōiugato si nō fert habitū clericalē. de cle. coniugato. lib. vj. Sexto in clericis buffonibus macellarijs goliardis: qui si per annū exercuerint artē suam: vel si minori tēpoꝛe admoniti nō destiterint. de vi. ꝛ hone. cleri. lib. vj. c. fi. Septim⁹ in illis qui nō ex ira sed ioco cōse se percutiunt. vt de sen. excõ. ca. j. debet tñ attēdi qualitas ioci et rō fallēdi. de pſump. c. j. Octauus ī magistro qui tñ hoc facit leuiter cā discipline. de sen. excõ. cū volūtate. c. fi. Nonus est in eo qui vim vi ex incontinēti repellit tempoꝛe. de sen. excõ. si ꝟo. Decim⁹ quando quis cū vxoꝛe inuenit clericum turpiter agere vel cū matre vel soꝛoꝛe vel filia. vt in dicto ca. si vero. et ca. nec ille. Undecimus si fiat de plato aut mādato ipsi⁹ causa coꝛrectiōis. vt in dicto ca. cū voluntate. ꝛ cap. ex tenoꝛe. Et si non fiat causa coꝛrectiōis tā verberās ꝙ̄ pꝛecipiens incurrūt excõicationem. de sen. excom. vniuersitatis. Et si causa subest potest clericū capere ꝛ incarcerare etiā per laicū. de sen. excõi. si laicus. lib. vj. Sed percussio nō debet fieri per laicū. alioquin ambo incurrunt excõicationem. vt in dicto ca. vniuersitatis nisi clericus esset adeo: id est intātum incoꝛrigibilis ꝙ aliter capi ꝛ coꝛrigi non potest. de sen. excõ. vt facit. Duodecimus in turbāte diuina officia quem pbr̄ vel alius ad quem spectat potest eijcere de ecclesia. de sentē. excõ. veniens. Similiter cum quis ratiōe officij qd̄ in ecclesia obtinet ꝑcutit clericū: aut etiam cum senioꝛ causa deuotionis hoc facit: aut domin⁹ et pater siue ꝓpinquus familiarit' coꝛrigit. Hec omnia intellige cū sint in minoꝛib⁹ oꝛdinibus cōstituti. vt in dicto ca. cum voluntate. Tredecimus si clericus sit deposit⁹ siue degradatus. vt de iudicijs. cū nō ab hoīe. ꝛ de penis. degradatio. in fine. lib. vj. Et hoc intellige si talis clericus deposit⁹ est incoꝛrigibilis et noluit viuere sub regula clericali. vt notatur in. c. cū contingit pꝛimo. de sentē. excõ. ꝛ nouellatoꝛ super regula delictū. lib. vj. ꝛ Johā. and. xvij. q. iiij. si quis deinceps. et xxiij. q. v. excõicatoꝛū. Al's autem si est coꝛrigibilis non licet eū percutere. lȝ esset excõicatus. vt in iuribus pꝛedictis. Et ratio: quia adhuc licet excõicat⁹ sit dūmodo sit coꝛrigibilis ꝛ nondū degradatus.

Excõicationē in qbus casibus qs nō incurrit.

retinet priuilegiũ canonis.si quis suadēte. qđ est ↄcessum in fauorē ordinis ꝛ non psonaꝝ.vt i dicto.c. ↄtingit. Uerũtamen Inno.v.credit ꝙ verberās hereticũ clericum non incidit canonē.ꝛ hoc ipē notauit.de sen.exc.si ꝓ.qđ tamē intelligendũ est de heretico deposito ꝑ sententiā. Qđ etiā sentiũt Goffredus/Uincē.ꝛ Bern. Dicit tamen Archi.xvij.q.iiij.si quis deinceps. ꝙ laicus iudex pōt expellere percutere capere ꝛ occidere clericũ si oīno est incorrigibilis:ꝛ aliter corrigi non pōt.recepta tñ licētia ab eccl'ia:al's non licet.xvij.q.j.si qs. xxiij.q.v.vbi de ligurib⁹.c.circũcelliones. Quartusdecim⁹ qñ clericus transfert se ad actũ prorsus ordini cōtrariũ.vtputa erat in minoribus:ꝛ factus est miles vel bigamus.lxxxiiij.distin.quisqs ꝛc.

De effectu excommunicationis.

Excõicationis effectus sũt mlti.

De secũdo .s. de effectu excõicatōis sciēdũ est ꝙ excõicat⁹ maiori excõicatione nō pōt eligere neqꝫ eligi:neqꝫ bñficium eccl'iasticũ acqrere:nec de beneficijs suis aliqđ percipere. vt de appellationib⁹.pastoralis.in fi. Et hoc qñ est in mora petēde absolutionis.de cōcessione pbendarũ. qꝛ diuersitatē. Itē nemo debꝫ sibi pticipare loquēdo/orādo/salutando/bibendo/comedēdo.xj.q.iij.sicut apl'i. Itē non pōt ↄstitui procurator neqꝫ ꝓcuratorē ↄstituere ad agēdũ nec ferre aliquā sniam. Itē si ipetrat aliud rescriptũ preterꝙ sup articulo excõicatiōis nō valet.de rescrip.ipso iure.libro.vj. Itē si ↄfert aliqđ sacr'm cũ solēnitate:aut se ingerat diuinis: irregularis est.vt de cle.ex.ministrante. c.apl'ice. Nec pōt per eũ dispensare nisi per papā.ď sen.ꝛ re iudi.cũ eterni.lib.vj. Itē excõicat⁹ est suspensus tā ex officio ꝙ̄ ex bñficio vt in glo.vl.c.cũ bone.de eta.ꝛ qli. xj.q.iij.rursus.vbi dicit Archi.ꝙ etiā sol⁹ lapsus anni absqꝫ snia canonis a bñficijs sufficit. et vlteri⁹ nō audiať sup bñficijs:ꝛ ita videť loqͥ istud.c. rursus.ſm Inno. qui hoc notat in dicto.c.cũ bone. Omnib⁹ eni bñficijs tam habitis ante excõicationē ꝙ̄ postea acquisitis debet spoliari per sniam. Si p annum in excõicatione vel iterdicto ꝑmanserit ꝛ post talē sententiā latam post annũ sup amissione bñficiorũ nō audiať vlteri⁹ sup eis. vt dicit ca.rursus. Que autē dicuntur in excõicatione eadē intellige in suspēsione.ar.predicti ca. cum bone.vbi sic notauit Inno. Et etiā intellige de illo q excõicať ꝑ contumacia.ꝛ q citat⁹ sup crimine nō cōparuit. Talis eni habeť ꝓ ↄuicto vel ꝓ ↄfesso. Et priuať beneficijs post annũ. et vt heretic⁹ ↄdēnatur.vt de hereticis.cũ ↄtumacia.li.vj. Itē effect⁹ excõicatiōis est ꝙ licet sit iniusta ex ordine vel cā:tñ ligat.xj.q.iij.ca.j.de officio legati.cũ ↄtingat.de sen.exc.cum per tuas.ꝛ ca.secrete.vbi de hoc. Sꝫ diceres.nōne iudiciũ eccl'e dꝫ se ↄformare iudicio dei.xj.q̄st.iij. tũc ꝓa.ij.q.j.de⁹ omipotēs.de sen. exc.a nobis.sed de⁹ nullũ ligat iniuste.de peni.dist.iiij.si ex bone. ḡ eccl'ia nullũ dꝫ ligare iniuste. Itē deficiēte cā propter quā aliqđ dꝫ fieri iuste deficit ꝛ effectus.lxj.di. his omnib⁹.de bigamis.debitum. de appel.cũ cessante. Sed cā excõicationis dꝫ esse pctm mortale. xj.q.iij.nemo epōrum.hoc aũt cessat in excõicatione iniusta.ḡ nō dꝫ ligare. Dicendũ est ad hoc ꝙ licet nullus dꝫ excõicari iiuste.tñ si excõiceť tenet excõmunicatio apud eccl'iam militantē:lꝫ nō apud deũ Et hoc fit iō vt eccl'iastica cēsura

Excõicatus suspēsus ē a bñficio ꝛ officio

Excõicatio iiusta an ligat.

eo plꝰ timeaṫ. Et vt hō crescat per obediētie meritū iiuste sniē pareš Vñ dicit glo. xj. q. iij. nihil. ꝙ licet iniusta snīa sit timenda ꝛ tenenda q̄tum ad militantis ecclesie iusticiā: nec mirꝫ ꝙ apud deū nō tenet q̄ non falliṫ: sed apd eccl'iam tenet que falliṫ ꝛ q̄ fallit. de sen. excom. a nobis. Nō est tñ itētio eccl'ie aliquē iniuste excōicare: imo punit acriter iniuste excōicantes. vt ptꝫ xj. q. iij. illud. ꝛ de sen. ex. c. j. cū medicinalis. lib. vj. Qñ ergo diciṫ ꝙ excōicatio est eterne mortis dānatio/ intellige si ɔtēnitur: al'snō. Et ita solus contēptus inducit dānationē. xxiiij. q. iij. notandū. ꝛ habetur in glo. nemo epoꝝ. x. q. iij.

Eccl'ia militās fallit et fallitur.

De participatiōe cū excōmunicatis.

Consequēter de tertio scꝫ de participatione cū excōicatis est sciendū ꝙ q̄dā ꝑticipatio est illicita. s. cū qs ꝑticipat excōicato in crimie ꝑpt' qd excōicatus est. s. dādo ei ɔsilium/ auxiliū/ vel fauorē: ꝛ talis icurrit candē sniam. de sen. excō. si ɔcubine. ꝛ. c. nuper. ¶ Scdo qñ participat in crimie mortali: sed nō in illo ꝑpt' qd excōicatus est: ꝛ talis mortaliter peccat: sed non incurrit eandem sniam excōicatōis. ¶ Tertio qñ ꝑticipat ei in diuinis. s. recipiēdo cū ad diuina officia: vel ad sacramēta vel ad sepulturā. Etlꝫ talis nō fit irregularis p̄ma vice. tñ ꝓpinquus est irregularitati. Et si celebrauerit i tali pctō erit irregularꝭ. de sen. ex. is q. li. vj. ¶ Quarto qñ quis participat nō in crimie sed in loquēdo/ orando/ vl' bibēdo secū. Et de tali participante dicit Thomas ꝓbabiliter posse dici ꝙ nō peccat mortal'r: nisi ex cōtēptu vel ɔtra ꝓhibitionē supioris. Vñ regulare est ꝙ participās ꝑtinaciter excōicatis peccat mortaliter: ꝛ pōt excōicari maioꝛi excōicatione. Nō sic aūt est de participante quadā leuitate in verbo vel in cibo aut potu ꝛc. cū valde graue esset ꝙ quis ꝑ vno leui ṽbo incideret excōicationē vl' mortale pctm̄. Per hoc pōt solui illd dubiū qd cōiter inter dētes multoꝝ voluiṫ. vtrum scꝫ participās excōicato vt iam dictū est peccat mortaliter ꝛ an sententiā incurrit? Hosti. videṫ tenere ꝙ tūc peccat mortal'r qñ hoc facit ꝑtinaciter in ɔtēptū ꝛ ɔtra prohibitionē supioꝛis spāliter vl' gñaliter factā. nā in hoc casu est excōicādus participans alij ꝑm ipsum. vt de cleri. excō. mini. si celebret. in fi. et de senten. ex. statuimꝰ. in fi. et eo. ti. ɔstitutionē. li. vj. Ex q̄bus infertur hoc salubre documētū et salutare ɔsiliū: ꝙ ex quo ante āmonitionē factā participās excōicari nō potest. vt dt Archi. vbi supra restat ꝙ venialiter peccat. Ex quo aūt post āmōitionē factā ꝛ ſp̄retā excōicari pōt: planū est ꝙ tūc peccat mortal'r. nā etiā excōicationis snia non est ferenda nisi ꝑ mortali pctō. Sic ergo ꝑm Arch. ꝑtinacia est causa ꝑ qua sola ferṫ hec snia. Sic itelligit Hosti. c. sacris. qd vi metus ve cau. fi. ¶ Et ex his ptꝫ ꝙ si qs excōicatus est ꝑ ɔtumacia vel alio crimine vel vt satisfaciat: et in ꝓcessu nō est ꝓhibitio gñalis vel spālis participantibꝰ fctā/ participans cū tali in locutiōe comestione ꝛc. nō peccat mortaliter sed venialiter. Rō: qꝛ nō facit ɔ ꝓhibitionē supioris: cum adhuc nō sit ꝓhibitū. Ideo dicendū est ꝑm Archi. vbi supra. si qs cōicat excōicato ɔtra ꝓhibitionē canonū peccat venialiter: nisi forte nimis frequēter vel in cōtēptū canonū: qꝛ tunc esset mortale. Sic pōt intelligi. xj. q. iij. excellentissimꝰ. ꝛ. xxv. dist. c. al's. Sed contra ꝓhibitionē hoīs

Excōicat' celebrās effiṫ irregularis.

Excōicato ꝑticipās an peccat mortal'r ꝛ an icurrit sniaꝫ.

mortaliter peccat. vnde cõsueuit dici ꝙ mitiꝰ agit cũ lege ꝙ cũ ministro leg'. ff. de arbi. l. celsus. Ita notauit Host. in. c. ꝙ in dubijs. de sen. excõ. Et hoc teneas. Nec aduertas illũ monachũ Raymũdũ cũ lata cappa ⁊ stricta cõsciẽtia: ꝗ in summa sua dicit ꝙ si aliqs cõicat excõicato in casu non cõcesso sciẽter/si nouit ius vel si est clericꝰ semp peccat mortaliter. quẽ secutus est Inno. quartꝰ. vt ipse notauit de dolo. ⁊ cõtu. ꝑitatis. in glo. vlt. iuxta fi. et in. c. sacris. qꝺ metꝰ cau. applicãdo textualia ꝑut potuit ꝓ sua opinione faciẽda. Contra q̃ʒ est hodie tota schola iurista rum ⁊ theologoꝝ: q̃ sequẽtes btm̃ Tho. in. iiij. sniaꝝ. dicũt ꝓ conclusione ꝙ q̃uis qs sciẽter excõicato cõicet nõ peccat mortalr/nisi i tribus casibꝰ: scʒ qñ cõicat in crimine: vel i cõtẽptũ superioris/aut in cõtẽptũ clauiũ: vel si cõicat i diuinis. quod teneas ꝭm Archi. Ubicũq; ꝗ inuenias in iure ꝙ cõicare excõicato est pctm̃ mortale/intellige cũ hoc ex studio fit et in cõtẽptum. ita intelligit. c. excellentissimus. xj. q. iij. vt Hugo ibidẽ notauit. Silr i diuinis cõicare est mortale vt dicit Hugo. xj. q. iij. rogo. Silr in crimine est mortale. vt de sen. excõ. nuper. ¶ Preterea sciẽdum ꝙ non dico: cõicare excõicato licet ego ⁊ ipe sumꝰ in eadẽ domo: ego ꝓ meis negocijs/excõicatus aũt ꝓ suis. Sed si ego ⁊ excõicatus iremꝰ ad papã vel ad alium dñm vt ꝓ eodẽ rogaremꝰ/ bene inciderem excõicatiõem ⁊c. Item si ego ⁊ excõicatꝰ habemꝰ vnã camẽ ram cõem/bene licʒ mihi cũ excõicato esse i eadẽ camera/et iacere/ et comedere: sed nõ in eadẽ mensa vel i eodẽ lecto: q: hoc nõ põt esse sine volũtaria cõiõne ꝭm Archid. q̃ ita notauit. xj. q. iij. apl'i. Sed dicit sctũs iohẽs euãgelista. Exiui balneũ ꝑpter Cheritũ excõicatũ. xxiiij. q. j. oĩs qui. Dicẽdũ ꝙ illud fuit ex supabũdãtia iusticie: et cũ hoc q: aliud est dimittere delitias ꝑpt pñtiã excõicati: qꝺ est bonũ. sicut fecit btũs Iohẽs. aliud ius suũ dimittere qꝺ non est bonũ. ꝭm Inno. q̃ ita notauit de sent. excõ. nuper. ¶ Preterea sciẽdũ ꝙ si excõicatꝰ intrat eccl'iam oẽs exibit eccl'iam ꝭm glo. xj. q. iij. sicut apl'i. Sacerdos tñ si icepit missam nõ exibit: q: nõ relinquat officiũ inexpletũ. vij. q. j. nihil. Hugo aũt notauit in. ca. cũ excõicato ibidẽ. xj. q. iij. ꝙ sacerdos remanebit cum duobꝰ. Host. ꝟo i sũma de sen. excõ. c. fi. dicit ꝙ si excõicatꝰ eijci nõ põt de eccl'ia: et pꝛbyter nõdũ incepit canonẽ vestes exuat ⁊ recedat Si ꝟo incepit pficiat missam: ⁊ ab ipo excõicato oclos auertat: et tutius est vt stati sũpta cõione sacri vadat ad sacristiã et ibi missam cõpleat. de pse. dist. ij. relatũ. Cõcordat Host. et Goff. Dicit tñ Inno. de sen. excõ. nuper. ꝙ si i eccl'ia eẽt excõicatꝰ: nõ tñ cã orãdi/ sʒ ꝓ alio suo negocio: non videt ipse Inno. q̃re i eadẽ eccl'ia orare nõ possem: cũ nõ pticipo sibi i orõne ex q̃ orat licet alij ꝯtradicãt. Dicit etiã si excõicatus esset extra eccl'iam ⁊ audiat missam: stati sacerdos dʒ cessare/⁊ alij orãtes recedere: nisi forte incepisset canonẽ misse vt dictũ est: et ꝺ ne relinq̃t offm̃ inexpletũ. ¶ Sciat etiã excõicatꝰ ꝙ nõ lʒ sibi igredi eccl'iam aliqua hora. Et ad hoc facit. xxv. di. c. j. post pꝛici piũ. xxiiij. q. iij. clericꝰ. ⁊. j. q. j. non licet. Nisi cã audiẽdi ꝟbũ dei. de sentẽ. excõ. rñsio. de cõse. di. j. ep̃s. xxxv. q. iiij. de his. ꝭm Host. q̃ ita notauit de clerico excõ. illꝺ. vñ dicit Egidiꝰ cardinalis ꝙ si excõicatus sicut ꝑuata persona vult dicere horas canonicas debet hoc facere extra eccl'iam et non intra ex

Excõicato cõicãs sciẽter non peccat mortalr nisi in tribꝰ casibꝰ

Excõicatꝰ si intrat ecclesiã sacerdos quid faciet.

Excõicato non licet interesse alicui horaꝝ.

Excōicat⁹ qñ est vitādus.

causa supradicta: qꝛ separatus est ab ingressu eccl'ie. ¶ Sed circa premissa est sciendum qꝫ qꝛ multi ex leuitate ꝛ ex causis vel signis le uib⁹ vitāt alios tāq̄ excōicatos: ideo expedit scire qñ qs est vitād⁹ Pro quo sciēdū ſm Hoſt. de sen. excō. cū non ab hoīe. a cōione illi⁹ q pro sacrilega manuū iniectione in clericū seu edictū in canonē excōicatiōis incidit: licet denūciat⁹ non sit / debes abstinere dū modo in iudicio sit: vel hoc scias scꝫ qꝛ vi disti qñ clericū pcussit / et publica sup hoc laborat infamia donec se purgauerit. p quo allegat. c. cum desideras. de senten. excō. Et hoc vult etiā glo. j. predicti. c. cū nō ab hoīe. que dicit qꝫ q̄cito scio vnum excōicatū debeo ipm statim vitare: q̄uis non sit denūciat⁹ / nisi sol⁹ hoc sciā. Et hoc est ꝯtra Johā. fa uētinū ſm Hoſt. et glo: supradicti c. q dicūt qꝫ excōicat⁹ non est vitādus q̄usqꝫ denūciatus sit: qđ oīno falsum est. Denūciatio aūt non fit nisi ꝑpter ignorātes. argu. de iudi cijs. ita quorūdā. Et eū q cert⁹ est certiorari nō opꝫ. de regulis iur. eū qui. li. vj. De⁹ eū ligat i hac sniā et non homo. xj. q. iij. nemo. Unde et secū trahit executionē nec amplius ligat per denūciatiōem. de appella. pastoralis. Debet ḡ vnusquisqꝫ vitare excōicatū et si denūciatus nō sit: dūmodo sciat hoc taliter qꝫ ipsum cōuincere possit: vel etiā si famosum sit vt dictū est: secus vbi occultū est. Et hoc est verꝫ de excōicato in specie. i. noīatim: non in gnē. Et etiā vbi tibi cōstat tāq̄ homini. vel si sit infamat⁹ de hoc publice. Sec⁹ si tibi cōstaret tāq̄ deo / puta i cōfessione: qꝛ tūc nec i publico nec i priuato ipm vitare debes. Item si audis hoc ab alijs non sis facilis ad credēdum: nisi prelatus hoc tibi nunciet: tūc oīno credendum est. xj. q. iij. cure.

Scire tñ debes qꝫ aliqs ꝑpter famam publicā vitaꝛ tāq̄ excōicatus / licet excōicat⁹ non sit. ſm Ho stié. in. c. cū desideras. de senté. excō. vt etiā dicit glo. Qꝛ si fama est aliquē esse excōicatum vitād⁹ est. Et ita fama facit ꝑbationem. Et ista oīa intellige quo ad publicā vitationem. Nam si qs sol⁹ nouit aliquē excōmunicatū / et hoc ꝑbare non pōt de facili: ipe solus vitabit. alioquin si nec aliquē ꝑbare poterit: nec ipe eū vitabit publice sꝫ tātum occulte / et vbi poterit facere sine scādalo. Unde tene ꝑ regula ſm Ray. qꝫ si manifestū est esse aliquē excōicatum / alij tenētur exire de eccl'ia vel ꝑcurare qꝫ exeat. Si ꝟo non est manifestū / tunc illi q sciunt exibūt caute ꝛ secrete: ita tamen qꝫ non sequaꝛ manifestatio illi⁹ si cōmode possunt: al's si timetur manifestatio eius non exibūt. vj. q. ij. si tm̄ eps. Occulte nāqꝫ excōicatus debet occulte moneri vt exeat. Cōcordat Goffredus. Hodie per statutū cōstātieñ. bene pro uisum est qꝫ null⁹ aliquē vitare debet vel pro excōicato habere / nisi denūciat⁹ sit ꝛ declarat⁹. Et hoc intellige quātum ad publicā vitationem. Al's si tibi cōstat aliquem incidisse canonem late sñie debes eū vitare / non expectādo aliquam denūciatiōem per iura superi⁹ dicta. Ego tñ modo quō dictū est. s. idem dicendū est si fama publica est: vel audio a fidedignis aliquē excōicatum ſm Ray. teneor eū vitare. Et vt melius ista recolligas ponuntur quinqꝫ regule de hoc. ¶ Quaꝝ prima talis est. Excōicato pticipās in crimine incurrit eandem sententiam excōicationis. vt de senté. excom. c. si cōcubine. et. ca. nuper. Quod intellige sic. si dat consilium / auxilium vel fauorem sine quibus ille non fecisset. ¶ Scđa regula. Participās ex

Excōicat⁹ non est vitandus nisi sit denūciatus.

Excōicato pticipans qñ incurrit sñiam excōicationis.

cõicato non in crimine/in cõtẽptũ tñ clauiũ incurrit mortale pctm.

¶ Tertia regula. Participãs ex cõicato in diuinis: scʒ admittẽdo eũ ad diuina/vel eccl'iastica sacra vel ad sepulturã/peccat mortal'r. Et licet prima vice non sit irregularis. vt de sen. excõ. is qui. lib. vj. tamen ingressus eccl'ie est ei interdict⁹. Unde ingerẽs se scdo ad diuina fit irregularis. de sent. excõ. is qui. li. vj. Et si sic decedit nõ debet in cymiterio sepeliri: vt dr ibidem. imo vt i vltimo casu sepeliẽs excõicatũ i casu nõ cõcesso excõicat⁹ est. vt de sepul. eos qui. in cle.

¶ Quarta regula. Participans excõicato in contẽptum superiorꝝ peccat mortaliter. xj. q. iij. nemo.

¶ Quinta regula. Participans excõicato bibẽdo/comedendo/loquẽdo semel tãtũ vel ex casu necessario non tñ in contẽptum/peccat venialiter: sʒ ptʒ qꝛ veniale fit mortale dum placet: et frequẽtia delicti facit cõtẽptũ: vt dicit Aug. de fide xpiana. Tũc eñ dr qs excõtẽptu facere qñ volũtas ei⁹ ordinat ad obuiãdũ legi. ¶ Sciẽdum tñ circa premissa ꝙ i oib⁹ casib⁹ preterq̃ in pmo/talis participãs põt absolui a ꝓprio sacerdote. Sed in pmo casu qñ cõicat i crimine non põt absolui ab alio nisi ab illo qui excõicauit principalem. Tñ si ille cõicãs cõmode non põt accedere illũ excõicatorẽ põt absolui a proprio sacerdote. vt dr in. ca. nuper. de sen. excõ. In articulo tñ mortꝭ potest ab oĩni excõicatione maiori per simplicẽ sacerdotẽ absolui: seruata tñ forma de qua habes. s. circa sacramentum penitentie.

Excõicato ptĩcipãtes in quĩqꝫ casib⁹ excusanf. ¶ Preterea sciẽdum ꝙ quĩqꝫ pso ne excusanf a pctõ participatiõis cũ excõicato. Pꝛio. si qs causa vtilitatis pticipat: vt si loquif de his q̃ sunt de salute excõicati: vel ad salutẽ ꝓpriã si aliũ nõ hʒ: vt loquatur ꝑ debitꝭ q̃ tenef sibi excõicat⁹.

¶ Scdo excusaf vxoꝛ participãs viro excõicato vel ecõuerso: tamẽ q̃tũ ad redditionẽ debiti nõ excusaf: qꝛ nõ tenef viro excõicato reddere debitũ. ille tñ excõicat⁹ tenef vxori petenti reddere. xj. q. iij. qm multos. i gl. sup vb. vxores. z. c. si.

¶ Tertio excusanf serui/ancille/filij/rustici seruiẽtes/et oẽs familiares q non dederũt cãm dño propter quã excõicaf. Et intellige de seruis q ante excõicationẽ dñi seruire ceperũt. Et de filijs non emãcipatꝭ. i. non diuisis a pre qui sunt adhuc in paterna ptãte. Rusticos itellige colonos agroꝝ suoꝝ dñoꝝ et alios: q tñ in his laborib⁹ ad q̃s de iure tenenf pñt pticipare dño. Pres tñ non excusanf pticipãtes cũ filijs excõicatis: nec dñi cũ seruis s̃m Ray. q tenẽtur suos corrigere miores. Tñ dicit Host. q dñi seruis mercenarijs q̃s suo magno incõmodo vitare non possunt/pñt cõicare. silr socij hñtes aliq̃d i cõi.

¶ Quarto excusantur illi q ignoranter communicant excõicatis.

¶ Quito excusanf illi q in necessitate eis cõicant: vt si qs cõicans iret p terrã excõicatoꝝ ⁊ non hret alibi emere victualia: põt i tali necessitate ab excõicatis emere ⁊ cũ illis etiã comedere. ¶ Ultio sciẽdum ꝙ sepe epi vel eoꝝ officiales ꝯmittũt plebanis absoluere aliq̃s excõicatos: iõ de modo ⁊ forã absoluẽdi taliũ est vidẽdum. Ubi est notãdũ ꝙ i absolutiõe a maiori excõicatiõe q̃ttuor sunt s̃uãda. Pri seruãdũ vt excõicat⁹ pri⁹ iuret stare mãdatis eccl'ie: lʒ hoc nõ sit de substãtia absolutiõis. Scdʒ si qs p manifesta offẽsa excõicaf/nõ absoluaf nisi pri⁹ satisfaciat. si aũt est occulta sufficit iuratoria cautio. Tertiũ est vt absoluaf per eũ qui tulit sniam: cũ psalmis et orõib⁹ circa hoc cõsuetis. Primo premittẽdo. Quattuor tuor fũt tione. excõica tione a maiori

Deus misereat nr̄i. vsq͡ʒ ad finem. vel ꝑm aliq̄s. Miserere mei deus. deinde. Kyri eleyson. Pater nr̄. Saluū fac seruū tuū dn̄e sperātē i te. Mitte ei auxiliū de sctō: et de syon tuere eū. Esto ei turris forti‑tudinis a facie inimici. Dn̄e exau di orationē meā. Oremꝰ. Presta quesumꝰ oipotēs deꝰ huic famulo tuo dignum pnie fructū vt eccl'ie tue a cuiꝰ itate deuiauerat pec‑cādo: admissoꝝ reddat innoxiꝰ ve niā consequēdo: p xp̄m dn̄m nr̄m. Tunc sequit forma absolutionis.

Forma absolutionis a maiori excōicatione.

De oipotētis dei gr̄a ⁊ mia confi‑sus: auctoritate dn̄i nostri iesu xp̄i et btōꝝ aploꝝ petri ⁊ pauli: necnō auctoritate ordinaria mihi in hac pte concessa: a sn̄ia excōicationis quam incidisti ppter iniectionem manuū in clericū ordinatū: ego te absoluo ⁊ restituo te i sinū matris eccl'ie et pticipationē sacramētoꝝ et cōionem fideliū. In noie. p. ⁊. f. et. s. s. amen. Et idē modꝰ seruādꝰ est circa mortuū excōicatū absol‑uēdo: nisi addēdo psiculos ⁊ psal‑mos q̄ fiunt circa cōmēdationem mortuoꝝ addēdo collectā. Incli‑na dn̄e aurē tuā. cū illa. Da quesu mus dn̄e aie famuli tui refrigerij sedē: quietis beatitudinē/ veri lu‑minis claritatē: p xp̄m dn̄m nr̄m. ¶ Quartū est vt precipiat illi sic absoluto: si erat absolutus a sentē‑tia canonis vt nūq͡ʒ ꝯtra illū cano nem excedat: sʒ vt non percutiat clericum aliquem vel consimile.

¶ De suspēsionis sn̄ia.

Suspensio qd est

Circa suspēsionis sen‑tētiā est sciēdum q͡ʒ su spensio est prohibitio qua q̄s astrigit absti‑nere ab aliquo certo actu legitio. ⁊ est multiplex. Nam tot sunt singulares suspēsiones q̄t sunt actꝰ legitimi vn̄ pōt q̄s suspē‑di a bn̄ficio ⁊ officio ⁊ iurisditiōe: ab ingressu ecclesie. ⁊c. Pro quo sciēdū q͡ʒ Ioh. an. in cle. cupiētes. de penis. in glo. magna enumerat xxv. suspensionis spēs. Est aūt sus‑pēsio a cōmunióe fratrū simplex xviij. di. si q̄s aūt. Alia determina ta p duos menses. ea. dist. c. fi. Est aūt suspensio a cōione eucharistie donec peniteat. de elec. osius. de his que fiūt a maiori pte capituli. c. j. in fi. Itē ad oblatiōes altaris. xvij. q. iiij. miror. Itē a pceptione sacroꝝ. xj. q. iij. sicut apl'i. et. c. seq. de cle. excō. mi. c. fi. Itē a cōsecra tione epoꝝ simpl'r. de trāslatione. c. ij. et determiate ad annū. de ele. puida. li. vj. Itē a collatione ordi num oim̄ ⁊ simpl'r. de tpibꝰ ordina tionū. c. vel nō est. ⁊. c. dilectꝰ. ⁊ cū determiatiōe anni. eo. ti. eos q̄. li. vj. et ad trienīū. de symonia. c. pe. Quoq͡ʒ certoꝝ ordinū tm̄. d tēp. or. c. l'ras. quoq͡ʒ clericalis tonsure tm̄. eo. ti. nullꝰ. li. vj. Itē ab eoꝝ execu tiōe quoq͡ʒ simpl'r. eo. tit. nullꝰ. li. vj. quoq͡ʒ certi ordis tm̄ simpl'r. eo. tit. l'ras. vel ad tps. eo. ti. c. vel nō est. de symonia. c. penul. quoq͡ʒ a pōtifi‑calibꝰ tm̄. de trāsla. c. ij. quoq͡ʒ ab of ficio sacerdotali. de officio deleg. sane. ij. et eo. ti. c. ij. lib. vj. quoq͡ʒ non a toto sacerdotali officio/ sʒ solum a celebratiōe missaꝝ. quoq͡ʒ tm̄ per duos mēses. de clerico pcusso. pre terea. quoq͡ʒ p annū. l. v. di. nullꝰ. de cōse. dist. ij. relatū. quoq͡ʒ p duos an nos. de clerico pcusso. presentiū. Itē est suspēsio ab ingressu eccl'ie. Quoq͡ʒ simpliciť. xvj. q. iij. nullꝰ. et. c. si q̄s deinceps. de pe. ⁊ re. oēs. de offi. dele. c. ij. lib. vj. quoq͡ʒ deter‑minate ad mensem. de sen. excō. sa cro. quoq͡ʒ q̄usq͡ʒ satisfecerit. de cēsi bus. exigit. li. vj. quoq͡ʒ suspēdit q̄s ab ingressu eccl'ie ⁊ diuinis p men sem. de sen. excō. c. j. li. vj. Et quid sportet suspēsio ab ingressu eccl'ie habet de sen. exc. is cui. li. vj. Itē est suspēsio ab officio. quoq͡ʒ simpl'r

Suspensiones q̄t sunt.

de vsu.q2 i oib⁹.in fine cle.de reb⁹ eccle.non alie.c.j.qñqꝫ per annũ. de offi.deleg.c.vlti.§.vt aũt.li.vj. de re iudi.cum eterni.eo.lib.qñqꝫ per triẽnium.de clã.despõ.c.fi.in cle.ad fi. Item est suspẽsio a voce capituli donec qs ordinet.§.ea. ꝯsti.de eta.et qli.ordi.vt hi qui.ij. respon. Item a bñficio simplr.de elect.nihil est. Et determinate puta ad sex menses et annũ.in cle.de vita ꝛ hone.cle.c.ij.ad triennium. de reb⁹ eccle.non alie.c.ij.li.vj.de elec.cũ in cunctis.eo.ti.c.j.ꝛ.c.cupiẽtes.§.ceteꝝ.li.vj.Ad tps incertum scꝫ ꝙdiu tacuerit.de elec.generali.li.vj.determinate etiã quo ad partẽ distributionũ.vt ĩ predicta decre.vt hi q.ij.rñ. Suspenditur etiã qs a bñficio obtinẽdo per sex menses et p annũ.vt ĩ predicta decre.ij.de vi.et ho.cleri.qñqꝫ per annũ et biennium.de sta.mo.ne in agro.§.si qs. Suspenditur etiã qs a beneficio obtinẽdo per septẽ mẽses ꝛ per annum.vt in predicta decre.ij. Item est suspẽsio ab officio et bñficio simpliciter.de testi.tam litteris.ĩ fi.de secũ.nup.c.j.de priui.tuaꝝ.qñqꝫ determinate ad tps satisfactionis vel restitutionis.de elec.quia sinie.de cẽsi.exigit.li.vj. Et qñqꝫ hec suspẽsio dr ab ordine et dignitate.de scisma.c.j.in fine. Et quãdo sumitur alternatiue: vt puta aut ab officio suspẽdat/aut a beneficio.de vi.et hone.cle.a crapula.Item suspẽditur quis ab administratione simpliciter.vt de solu.c.ij.et cũ determinatione triennij.de reb⁹ eccle.non alie.c.ij. Interdum suspẽdit ab officio administrationis ꝛ a bñficio vsqꝫ ad satisfactionem.in cle.de deci.ca.j. Item suspenditur qs a priuilegio clericali: qñqꝫ in persona: qñqꝫ ĩ rebus.de vi.et ho.cle.c.vlti.et ĩ cle.eo.ti.c.j.Item suspẽditur qs a collatione beneficioꝝ simpliciter.de pbẽ.graue.ne sede vacã.c.vno.li.vj. Etiam cũ determinatiõe anni vel biẽnij.in cle.de statu mona.ne in agro.§.si qs. Item suspenditur quis a confirmatione epoꝝ simpliciter.de transla.ca.ij.qñqꝫ per annum.de elec.ꝓuida.li.vj.et qñqꝫ a confirmatione inferioꝝ.de elec. nihil est. Item suspẽditur prelat⁹ regularis a pceptione ꝓfessionis. de regulis iur.non solũ.in fi.li.vj. Item suspẽdit officiũ legati minoris pñte legato maiore de latere. de offi.leg.volẽtes. Item suspẽditur stat⁹ canonicoꝝ alemanie.de elec.indennitatib⁹.§.penul.lib.vj. et ĩ cle.de statu regu.attẽdẽtes.§. illos quoqꝫ. Item suspendit quis ab officio aduocatiõis et notarie. de hereti.si aduersus. Item a collatione magisterij.in cle.de magi. cum sit. Item ab officio predicandi.vt in cle.cupientes.de penis.

De suspẽsiõis materia regule decem.

Ut aũt facili⁹ ista materia capiat notãde sunt regule subscpte. Prima regula. Suspẽsus ab officio ꝛ iurisditione siue ab hoĩe siue a canone: nec excõmunicat nec beneficia cõfert. de cõcess.preben.q2 diuersitatem. Ex quo eñ talis caret iurisditione/excõmunicare nõ potest.de exces.prelato.tanta.

Scda regula. Suspẽsus ab ingressu ecclesie tãtũ/talis excõmunicat ꝛ absoluit. Ratio: q2 adhuc retinet iurisditiõem.vt in.c.sacro. de sen.excõ.ꝛ.c.ex iniũcto.ꝛ.c.ab excõicato.de rescꝑ.vbi ad talem suspẽsum qui incidit suspẽsionem ab ingressu ecclesie: q2 excõmunicatus contra nullum casum.c.sacro.fieret remissio ꝑ absolutione.

Tertia regula. Suspẽsus a beneficio potest bene eligere.vt in.c. cum in cunctis.de electione.

Quarta regula. Suspẽsus ab officio si talis est suspẽsus quo ad se ꝛ quo ad alios: nec eligit nec eligitur.vt in.c.cũ dilect⁹.de cõsue.

et de elec. cũ nunc. Et hoc est verũ
quando eligit rõne priuati officij.
Si aũt eligit rõne publici officij/
potest eligere dũmodo sit occult⁹.
facit de re iudi. approbandum.
¶ Quita regula. Suspẽsus quo
ad se tãtũ: vt ille qui est suspensus
ppter participatiõem excõmuni=
cati: talis eligit / sed non eligitur.
de cleri. excom. mini. si celebret.
¶ Sexta. Suspensus ab ingressu
ecclesie in ea celebrãs irregularis
est. de sentẽ. excõ. is cui. lib. vj.
¶ Septima. Suspẽsus ab officio
tam a celebratione misse q̃z a colla
tione sacramẽtorum et a quolibet
actu sacerdotali: puta a baptizan=
do solẽniter intelligitur suspẽsus:
et contra faciens fit irregularis.
¶ Octaua regula. Sacerdos su=
spẽsus sacerdotalib⁹ officijs mini
strãs in inferiori ordine non est ir=
regularis. Quando vero est suspen
sus a collatione sacrox cõferẽs ali
qd sacrm̃ solẽniter fit irregularis.
¶ Nona regula. Licet suspensus
non pdit iura spũalia nec possessio
nem beneficij: tñ fruct⁹ bñficij sui
pdit. ẽm Inno. de appel. pastora=
lis. Et h si est suspensus ab officio
et ex graui causa: puta ppt scãda
lũ ppli vel infamiã solã. ẽm Host.
de q̊ plene per Ioh. and. c. cupien
tes. de penis. i glo. magna. ad finẽ.
¶ Decia regula. Suspensus a ca
none ppter pticipationẽ excõica=
ti põt eligere ⁊ alia facere q̃ sũt iu
risditiõis. Sz si ab hoie vel a iure
vel al's ex alia causa/ tũc non põt:
ẽm Ioh. an. in glo. magna. vbi. s̃.

¶ De forma ferende ex communicationis.

Excõi=
cationis
snia est
cũ matu

REstat nunc videre de
quarto. s. de forma fe=
rende excõicationis.
Pro quo sciẽdũ q̧ ad
ferẽdũ sniam excõica
tionis non debet festinare iudex/
sed mature pcedere: nec pro quo=
libet delicto debet eã ferre. iuxta
illud poeticũ. Si quotiẽs peccãt
homies sua fulmina mittat Iupi=
ter. exiguo tẽpore nullus erit. De
bet igit premitti triplex monitio:
vel vna pro trib⁹. al's iniusta est ex
cõicatio: et iudex est suspẽsus per
mẽsem: q̃ si ingerat i officio suo scz
in diuinis agẽs sicut prius irregu
laris efficit et p solũ papã absoluẽ
dus. Et idẽ est de snia suspẽsionis
et interdicti. de sentẽ. ex. cũ medi=
cinalis li. vj. hec tñ pena non tãgit
epos: cũ de eis non loquat expsse.

ritate fe=
renda.
Versus.

¶ Preterea est sciẽdũ q̧ snia ex=
cõicationis ferẽda est ex trib⁹ cau
sis. Pria est cõtumacia qñ q̃s fue
rit admonit⁹ vel citat⁹ per iudicẽ
tribus vicib⁹ siue edictis: vel vno
pro trib⁹: et ipe fuit inobediẽs vel
cõtumax. Scda causa. qñ pro ali=
quo certo dãno vel offensa aliq̃s
nõ vult satisfacere: tũc eñ põt lici
te excõicari. Et ratio est ẽm Tho.
in. iiij. sniax. dist. xviij. q2 talis pec
cat in pximũ/ cui facit iniuriam:
et ideo merito est excõicãd⁹. Ter=
tia cã qñ psona ignorat sic excõi=
catur i gñali: vt q̃cũq3 furtũ fece=
rit restituat: vel q̃ scit ⁊ nõ reuelat.
de sentẽ. ex. a nobis. Nemo aũt dz
excõicari p pctõ alteri⁹. xxiiij. q.
iij. si ab his. lz bene põt interdici.

Excõi=
cationis
snia ex
tribus
causis
fertur.

¶ Sũt aũt quinq3 casus in quib⁹
sententia excõmunicationis nulla
est ipo iure. Primus est. si ille qui
tulit eã non habuerit potestatem
ferẽdo sniam: vt q2 non erat ei⁹ iu=
dex: vel q2 erat excõmunicatus.
¶ Scds. q2 est lata post appella=
tionẽ legitimã. in quo casu etiã vt
notat Archi. xj. q. iij. cure. dicẽdo
q̧ licet sit ordinario credẽdum de
nũciãti aliquẽ excõicatũ: tñ si scis
p certo denunciatũ ante excõica
tiõem appellasse: secure illi potes
cõicare. vt de appel. ad nostram.
ẽm Goffre. qui ita notauit i predi

Excõi=
cationis
snia in q̃=
bus casi=
bus est
nll'a ipo
iure.

cto.c.dilect⁹. Istud vltimū dictū itellige vt notaꝛ de sentē.ex.solet. li.vj.§.vlt. Concordat ad hoc glo. ātiqua Ber. de appel.pastoralis. dicēs ꝙ si q̄s excōicat⁹ post appel lationem ꝓbabilē:lꝫ excōicat⁹ sit/ nō tñ est ꝓ excōicato habēd⁹ qn li ceat ei cōicare in oib⁹ sacris. Hoc idē sentit glo.fi.in.c.dilect⁹.ibidē dicēs ꝙ licet ꝓ snia sit p̄sumēdū in dubio:magis tñ stādū est appel latiōi q̄ denūciatiōi excōicatiōis

Tertius casus est qn̄ snia conti net intollerabilē errorē.vt de sent. excō.per tuas.vt si excōicaꝛ quis ideo qꝛ non furatur:vel qꝛ non du cit epō aliquā meretricē. et sic de alijs ꝓut exēplificat glo.ibidem.

Quartus casus.qn̄ aliquis ex comunicat maiori excōicatione il los q̄ excōicato participāt:non in crimine sed in locutione. Nam ta lis snia non tenet/nisi p̄missa tri na monitione vel vna ꝓ trib⁹.et cū hoc nisi noiatim exprimanꝛ parti cipātes.de sentē.ex.statuim⁹.ꝛ.c. constitutionem.ꝛ.c.statutū.li.vj.

Quītus casus. quādo p̄lat⁹ interdicit suis subditꝭ ne exponāt suis superiorib⁹ ab inq̄sitorib⁹ sta tutum eccl̄iaꝝ fuarū sub pena ex cōicatiōis:nā talis excōicatio nul la est. vt de offi.or.qꝛ plerisqꝫ.li.vj.

Vltimo sciēdū ꝙ ꝑm Emericū in sūma sua regulariter eps̄ ꝛ qui libet inferior parrochialis p̄sby ter potest absoluere a snia excōica tionis etiā maioris lata a iure vbi sibi superior absolutionē nō reser uat. Nec obstat dictū Joh.and.in c.si eps̄.de pe.et re.li.vj.vbi ipe di cit ꝙ absoluere excōicatos a ma iori excōicatiōe nō cōpetit simpli ci sacerdoti/sꝫ epō. vt de sentē.ex. nuper. Sꝫ tu dic audacter ꝙ veꝛ est ꝙ nō cōpetit hoc simplici sacer doti simpliciter. Et etiā vbi ꝓhibe tur spāliter.secus aūt vbi non ꝓhi betur. Sic etiam dicimus de epō ꝙ non cōpetit sibi absoluere a snia excōicatiōis maioris vbi scꝫ papa spāliter reseruauit. in ceteris non ꝓhibetur. Siꝉr dꝛ de epō ꝛ simpli ci sacerdote:istud tñ indigeret me liori declaratione per papā ꝓpter simplices. Scias etiam ꝙ absens potest absolui ab excōicatiōe per ꝓcuratorem: ꝑm Guil. nazonem tñ solēnis recōciliatio in introdu ctione i eccl̄iam nō pōt fieri eo ab sente. Et ita intelligiꝛ dictum Jn no.qui ꝓlixe in hoc scripsit.de sen ten.excō.cum desideras.

Excōicatus absens pōt absolui per ꝓcuratorem

De eccl̄iastico interdi cto q̄liter sit obseruādū.

Finem opusculo impo nere cupientes:de ec cl̄iastico iterdicto ali qua subijciamus. Cir ca qđ sciēdū ꝙ interdi ctum ꝑm Jnno. non est nisi ꝓhibi tio hoim habitātiū in loco a sacra mētis ibi accipiēdis ꝛ a sepultura. et ne clerici celebrēt diuina vel mi nistrent sacramēta. Et est duplex: quoddā gn̄ale: quoddā spāle/siue particulare. Generaliter interdi citur regnū/siue ꝓuincia:siue etiā ciuitas vel castrum. Particulare vero interdictū est qn̄ de multꝭ ec clesijs vna/due vel tres interdicū tur.vt habeꝛ de vb.sig.cū in ptib⁹ Sic etiā spāle dꝛ qn̄ oēs eccl̄ie ci uitatis vel ꝓuincie interdicūtur: vt fit per executores grāꝝ. Vnde gn̄ale dꝛ ideo quātum ad illum lo cum vbi null⁹ excipiꝛ. Vnde ꝑm dn̄m Aluarum:licet persona inter dicatur vt scꝫ q̄diu i tali loco mo ratur:vel ad quēcūqꝫ peruenerit: q̄diu ibi fuerit seruēꝛ interdictū in hoc:licet ꝓpter psonā spāle cen seaꝛ interdictū.tñ quo ad obserua tionē gn̄aliter itelligiꝛ interdictū: ꝓlatū.vñ oia q̄ seruātur tpe inter dicti gn̄alis etiā tūc obseruabun tur. Spāle aūt est i quo alique ec

Interdictū qđ ē.

Interdictum est duplex.

clesie excipiũtur. et vbi solũ terra eoꝝ que interdicit̃ specificat̃. Potest tñ poni interdictũ ex rõnabili causa ꝓpter culpã dñi loci alicuiꝰ siue capituli siue cõicatis: non tñ põt poni p ordinariũ vel per delegatũ pro pecuniario debito vel cu usuis pecunie q̃titate/nisi de auctoritate sedis ap̃lice spãli ꝛ expssa p extrauagãtẽ Bonifacij octaui: q̃ incipit ꝓuide attẽdẽn. et hoc intellige de iterdicto gñali: qꝫ speciale bene põt poni ꝓpter debitũ pecuniaꝝ: vt qꝫ plebanꝰ non soluit aliquã collectã sedi ap̃lice vel epo põt interdici tãtũ illa eccl'ia illius plebani: nõ aũt alia i illa ciuitate.

Interdictum an põt poni propter debitũ pecuniarium.

Ita notauit Joh. an. i nouella de sen. exc. li. vj. Et differt interdictũ ab excõicatiõe vel suspẽsiõe: qꝫ excõicat̃ vel suspẽdit̃ psona: sꝫ interdicit̃ locꝰ/vel regnũ/vel ꝓuincia/castrum/eccl'ia/villa/ciuitas/cõitas/clerꝰ vel ppl'us. Põt etiã hoc interdictũ poni p epm. de casu epi põt capl'm interdicere: videlꝫ quã do ꝓcedit ex mero officio. al's aũt sine casu capituli põt interdicere sup notorijs delictꝫ. hoc idẽ põt facere electꝰ cõfirmatꝰ lꝫ nõdũ cõsecratꝰ: qꝫ hoc est iurisdictiõis et nõ ordis. vacãte ꝓ sede põt hoc etiã facere capl'm. De oĩbꝰ istis sunt iura q̃ omitto causa breuitatis. Forma aũt iterdicti est hec. Nos propter talẽ cãm. s. occasiõis sacerdotis in ciuitate facte ipam ciuitatẽ supponimꝰ interdicto eccl'iastico.

Interdictũ et excõicatio qualiter differũt.

Interdicti forma.

¶ His premissis ponũtur alique regule de obseruatione interdicti Pria regl'a est. Interdicto clero spãliter nõ ꝓpter hoc ppl's intelligit̃ interdictꝰ nec econuerso. vñ in tali casu laici pñt audire diuina. vt de sentẽ. excõ. si sentẽtia. lib. vj. Cum ꝓ alicuiꝰ ciuitatis vel terre ppl's est interdictꝰ singulares persone intelligũtur esse interdicte.

De interdicti obseruatione ponũtur quinquagita regule.

¶ Scd'a regl'a. Licet gñale interdictum clerici tenet̃ obseruare: tñ eoꝝ psone non sunt interdicte. Et ideo alibi existẽtes pñt celebrare.

¶ Tertia regula. Interdicta terra ꝓpter delictũ dñi/subditi ipsiꝰ alibi pñt audire diuina nisi culpabiles existãt: vel nisi ipi fuerint interdicti ꝓpter dñm in eis puniendum. de sen. excõ. si ciuitas. lib. vj.

¶ Quarta regl'a. Ciuitate vel castro interdicto: vel villa: suburbia illoꝝ ꝛ cõtinẽtia edificia intelligũtur interdicta. vt dicto. ca. si ciuitas. Suburbia aũt ẽm Johãnem de deo intelligũtur loca extra ciuitatem: vt ipsa edificia que sunt extra vltimã portã ciuitatis: siue sit porta clausa siue aperta: quod alio noĩe dicimꝰ ingressum vel introitum ciuitatis pricipalem vel finalem. de quibꝰ edificijs vocant̃ oẽs hoies ad cautiõem ciuitatis: et soluũt cõmunes pensiones census vel tributa/vel quascũq₃ exactiones cum ciuibus ciuitatis.

Suburbia que dicũtur.

¶ Quinta regula. Interdicta ecclesia nec in ipsa nec in eiꝰ capella põt celebrari: nec in eiꝰ cymiterio contiguo poterit sepeliri. vt dicitur in dicto. c. si ciuitas. lib. vj.

¶ Sexta regula. Interdicta ciuitate ꝓ pctõ ciuiũ: q̃cũq₃ ciues nõ sunt ppriꝭ noibꝰ expressi: tñ quocũq₃ vadũt interdicti sunt: nec debent admitti ad diuina: qꝫ interdictus in vna ecclesia interdictꝰ est in alia. iiij. q. v. quisq₃. Si aũt propter peccatum pricipũ: tũc ppl's nõ est interdictꝰ nisi i eadẽ ciuitate: ẽm Joh. de deo. Sil'r etiam in tertia regula superiꝰ dictum est.

¶ Septima regula. Tempore interdicti gñalis: puta cũ locus est interdictus: vt ciuitas/castrũ/villa singulis diebus in monasterijs et alijs eccl'ijs pñt celebrari misse submissa voce/ianuis clausis: excõicatis ꝛ interdictis exclusis: cãpanis etiã non pulsatis. Tempore

etiã predicto canonici debēt conuenire ad ecclīa3. al's dimittūt distributiões qtidianas q̄ interessen tibus tantū dantur si nō esset interdictū. Possunt etiā tūc solū in festiuitatib⁹ natalis: resurrectionis domini: pēthecostes: assumptiõis beate virgīs pulsatis cãpanis: ianuis aptis: alta voce diuina cantari: excõicatis exclusis: sed interdictꝫ admissis: ita tamē q̄ illi ꝓpter quos latum est interdictū altare non appropinquēt. Quod sic intelligit̄ ꝑm nouellatorē.i.c. alma. de sen. excõ.li.vj. q̄ reliqui nō culpabiles possūt orare ad altare: ꝛ oblatiōem sup altare offerre: ꝛ sīlia facere. Hodie etiā p extrauagantē Martini pape qnti moderni extēditur ista indulgentia ad festa corporis xp̄i. ita q̄ tpe interdicti gnālis lꝫ etiam celebrare: etiā alta voce ꝛ pulsatis cãpanis vsq3 ad octauas: nullum tñ premissoꝝ pōt fieri qñ ecclīa speciali̊r est interdicta.

¶ Octaua regula. Tēpore generalis interdicti in solēnitatib⁹ qttuor.s. natalis/ pasche/ penthecostes/ ꝛ assūptionis marie licitū est cãtare vesp̃as ꝑmas ꝛ secūdas: sꝫ non ꝯpletoriū. al's incurreret irregularitatē p errorē opinioni fulcitū eo q̄ doctores in hoc discordāt. Ex quo non in contēptū clauium facit esse dispensabile p legatū. vt in clemētina dicit̄. de cle. exc. mini. clerici. hec Jo. an. in nouella. in c. alma. de sen. excõ. li. vj. Sabbato vero magno. s. resurrectiõis dñi non pñt in casu vespere ꝑme cantari. Ratio: q2 terminant̄ cum complenda misse: ꝛ ita quodãmō sunt pars misse. Sed in festo corporis xp̄i tam ꝑme q̄3 secūde vespe cum oībus horis/ missis/ ꝛ completorio vsq3 ad octauā inclusiue possūt celebrari preter tñ completoriū ipso die octaue: qđ videt̄ ad diē sequētem pertinere. Nullū tñ predictorum pōt fieri tpe specialis interdicti.

¶ Nona regula. In festiuitatibus quattuor p̄dictis nō possūt sani pcipere corpus xp̄i: nec etiam hoīes mortui sepeliri. ꝑm Jo. an. i nouella. in dicto. c. alma. Et notãtur hec de sepul. eos qui. in cle. in glo. que hoc dicit. Et idem Host. in. c. ꝛ plãtare. de ꝑuilegijs. super ꝟ. defunctorū. Q̄uis Jo. cal. tenet cõtrariū. cui⁹ dictū non preualet tanq̄ singlare.

¶ Decima regl'a. Tēpore gñalis interdicti possunt ista sacramēta cõferri: baptismus paruuloꝝ ꝛ adultorū: penitētia tã sanis q̄3 ifirmis. viaticū seu corp⁹ xp̄i pro infirmis tñ. cõfirmatio in frõte: ꝛ cõsecratio crismatis feria qnta magna p ep̄m vt notantur in glo. magna. sup ꝟ. sacramētis. i dicto. c. alma. Interdicti tpe q̄ sacra cõferri pos sint.

¶ Undecima regl'a. Licet quidā antiqui vt Petr⁹ de sampzana ꝛ alij opinabant̄ tpe generalis interdicti i ecclesijs modo supradicto nō posse celebrari diuina: nisi a ꝓprijs clericis ecclesiarū scꝫ vt nō nisi in ecclesijs parrochiatib⁹ plebani cum vicarijs deberēt celebrare diuina submissa voce: et ianuis clausis. Et q̄ clerici extranei nō possūt ibi celebrare: nec eis interesse. tñ ꝑm Jo. an. in nouella. c. alma. possūt extranei clerici hec oīa facere. q2 nimis durū est q̄ beneficiatus vni⁹ ecclīe in alia tunc celebrare nō possit: ꝛ in his ꝑm ipsum nimis emūdit: vl' elicit sãguinem. immo ꝑm Jo. cal. qđ plus est possunt clerici diuersarū ecclīarū ꝑm consuetudinē quā habent conuenire in festiuitatib⁹ vel diebus certis anniuersario tpe interdicti seruata forma decretal'. alma. s. vt submissa voce celebrent: ꝛ sine pulsu: ꝛ ianuis clausis. Hec Joh. cal. in tractatu de interdicto. q. lxxxv.

¶ Duodecima regula. Qñ ecclesia spālīter est interdicta: tūc in eadē i his diebus. s. q̄ttuor festiuita-

tib⁹ et alijs durāte interdicto non poterit celebrari etiam bassa voce et ianuis clausis: sed extra eā in loco alio etiam posset alta voce celebrari sub tēto:io vl̄ in alia ecclīa. si est ibi nō interdicta. ſm Jo. an. in nouella dicti capl̄i. alma. ❡ Tredecima regl̄a. Interdicto ppl̄o vl̄ vniuersitate ⁊ nō loco nec ecclesia: poterunt clerici ianuis apertis et pulsatis campanis singulis dieb⁹ alta voce celebrare: interdictis tñ et excōicatis expulsis: cū hoc non sit phibitū: sed interdicto loco nō pōt ibi celebrari: nisi mō supra expresso. ergo illa que ibi dicta sunt intelligēda sunt de locali interdicto. qñ loc⁹ est gñaliter interdict⁹. ❡ Quartadecia regl̄a. Existens culpabilis: vt puta ↄsiliari⁹ vel pcurator vel capitane⁹ cui⁹ cōsilio vel auxilio latū est interdictū. licꝫ ab eo cautio recipiatʳ de satisfactione: ⁊ ei penitētia iniūgatʳ: non tamen ppt̄ hoc relaxabitʳ īterdictū nisi pncipalis satisfecerit: quo satisfaciente tolletur interdictum. per glo. d. c. alma. sup ver. relaxatio. ❡ Quintadecima regl̄a. Et si in periculo mortis aliqs interdictus accipiat penitētiā tempore interdicti: et iuret stare mādatis ecclesie: nō tñ admittitʳ ad ecclīasticā sepulturam: cum hoc sit cōtrarium iuri. de peniten. et re. quod in te. ſm Johannē de deo. ❡ Sedecia regula. Tempore interdicti nō debent audire cōfessionem illi quoꝝ culpa vel dolo latū est interdictū: vel qui prebuerūt consilium auxilium vel fauorē nisi prius satisfecerint vel de satisfaciendo dederint idoneā cautionē: vel si hoc nō possunt saltem iurabunt ꝙ cum poterint satisfaciant: ⁊ ad satisfactionē faciendam preter illos qui tenentʳ dabunt cōsilium/ auxiliū vel fauorē: ⁊ laborabūt p posse non tñ erit relaxatio interdicti. vt in dicto. c. alma. ❡ Decimaseptima regula. Tēpore interdicti nō debēt decedētes tam clerici ꝙ̄ laici extrema vnctione inungi. de pe. et re. qđ in te. ❡ Decimaoctaua regula. Tēpore interdicti possunt mt̄imonia per interdictos cōtrahi: tamē sine solēnitate: quia etiā ab excōmunicatis ↄtracta tenent. vt de eo qui duxit in matrimoniū. significasti. Ita notat Johā. an. in dicto. c. alma. i glo. super ver. sacramēta. Johānes tamē de lignano dicit ꝙ in festo assumptōis marie potest matrimoniū solēniter bn̄dici. ❡ Decimanona regula. Licet ſm quosdā tēpore interdicti poterit vna campana pulsari pro ↄuocandis canonicis ad horas canonicas vt dicit domin⁹ Aluarus: meli⁹ tamen et securius est si non pulsetʳ: ne populus relaxationē credēs interdicti ↄueniat ad diuina. vt dicit Johānes calda. ❡ Vicesima regl̄a. Tēpore interdicti potest cāpana pulsari p dicēda oratione p pace. scꝫ aue maria: siue de mane siue de sero. ſm Johā. calda. ❡ Vicesimapma regula. Tēpore īterdicti clerici possunt ad vlteriores ordines pmoueri: sed nō specialiter interdicti. Laici vero interdicti nō possunt promoueri. ❡ Vicesimasecūda regula. Tempore interdicti: licet laici sepeliri non possunt in cymiterio. etiā qui non dederūt causam interdicto/ possunt tamē clerici sepeliri: sed sine pulsu campanarum et sine omni solēnitate. de peni. ⁊ remis. qđ in te. Potest tamen submissa voce pro clericis decedētibus dici requiē et vigilie: et orare ianuis clausis put notauit bartholome⁹ de pis. in summa sua de interdicto. §. iij. Idem dicendū est de laicis q̄ non dederunt causam interdicto: vel si dederūt sufficienter emēdauerunt et penituerunt. Nā pro talib⁹ pōt orari in secreto.

et eorũ mortuaria sunt recipiẽda: licet non sepeliantur in cymiterio: quia tales sunt in statu saluandorũ: ſm dñm Aluarum. Dicit tamen Joh̃a.an. in clemẽtina .j. de sepul. q̃ hoc intelligendũ est de mortuarijs. que ipse moriẽs reliquit loco interdicto/ vel etiã de illis q̃ postea data sunt cum fuerit sepulti in cymiterio post relaxatum interdictum. De funeralib⁹ vero que dantur cum funere sepulto defuncto tempore interdicti nõ putat clericos licite recipere posse: q2 videntur participare delicto. Idẽ dicit Stephanus. Et addit Joh̃a. an. in nouella .i. fine glose magne. q̃ si recipiunt non tenent soluere quartam. vt i cle. dudũ. de sepul. ibidẽ. Pro quo allegat Oldradũ inducentẽ legem. ff. pro socio. cũ dudũ. vbi socius omniũ bonorum non cogitur conferre ea que ex causis p̃hibitis acq̃siuit. ¶ Uicesimatertia regula. Sepulti extra cymiterium in quibus apparuerũt signa cõtritionis tẽpore interdicti. relaxato interdicto sepeliũtur in cymiterijs. si autẽ fuerint sepulti in cymiterio nõ sunt relaxato iterdicto extumulandi ſm dominũ aluarũ. ¶ Uicesimaquarta reg̃la. Quãdo terra aliqua singulariter est interdicta in penã et si ex eis multi non deliquerint vl̃ forsitan vniuersitas vel magna pars/ vel forte deliquit dñs. et in hoc tũc puniũtur parrochiani/ nõ possunt in aliena ecclesia etiã nõ interdicta alibi eligere sepulturã: nisi forte etiã ex p̃uilegio. vt de p̃ui. vt p̃uilegia. Si v̾o est iterdicta p̃p̃t delictũ clericorũ tñ vel p̃p̃t hoc vt violata fuerit/ tũc parrochiani p̃nt in alia nõ interdicta eligere sepulturã: ⁊ audire diuina. Hec Inno. ¶ Uicesimaquinta reg̃la. Si alicui p̃sone cõcessũ est vt tp̃e iterdicti possit celebrare/ aut audire diuina voce submissa: tũc ei⁹ familiares ad audiẽdũ cũ illo ⁊ celebrandũ sibi admittunt. in absentia tñ dñi tales familiares hoc facere non possunt ſm Joh̃a. an. in nouella. de priuile. l3. lib. vj. Non sic aũt de familiarib⁹ alicui⁹ collegij: q2 nisi priuilegiati fuerint non admittant. Tali enim cõcessione gaudere nõ potest q̃ dedit cãm interdicto: vel cui⁹ p̃silio/ culpa/ fraude/ dolo latũ est interdictũ. vt de priuile. licet. li. vj. Familiares aũt intellige nõ solũ perpetuos: sed etiã mercẽnarios ſm Archi. Illi etiã qui successerunt alijs q̃ non fuerũt tẽpe dati p̃uilegij: sed ex cã necessaria sunt assumpti cẽsent familiares ſm Egidiũ de cremona: sed nõ illi q̃ voluñtate nuda sunt assumpti. ¶ Uicesimasexta regula. Tẽpe interdicti p̃nt epi q̃cũq3 ierint corã se facere celebrare diuina: sed tñ submissa voce ⁊ ostio clauso. vt de p̃uilegijs. li. vj. in vltima glosa. nec possũt p alios dyocesanos in eorũ dyocesi p̃hiberi ſm Joh̃a. an. in nouella ibidem ¶ Uicesimaseptima regula. Religiosi exẽpti in capellis suis quas habẽt in locis nõ exemptis tẽpore interdicti nõ possunt facere nec p se celebrare diuina. vt de priuilegijs. auctoritate. li. vj. Hodie aũt religiosi violantes interdictũ positum per sedem apostolicã vel ordinarium loci: vel generalẽ cessationem diuinorũ factam per prouinciale concilium sunt excõmunicati ipso facto: non obstantib⁹ priuilegijs et exẽptiõibus quibuscũq3. per clementinã primã. de senten. excõ. ¶ Uicesimaoctaua regula. Tempore interdicti non licet secularibus extra ecclesiã auscultare seu audire diuina que fiũt in ecclesia. nec licet fenestras vel foramia facere ad videndũ in figura h̃mõi diuina ⁊ corpus xp̃i. vt colligitur de pe. ⁊ re. q̃d in te. de sentẽ. excõ.

c.j. in cle. ¶ Uicesimanona regula. Clericus nō solū celebrans sed etiā agēs aliquod in suo officio publice tempore interdicti violat interdictum. Unde non solū cātans missam vt sacerdos: sed etiam afferens calicē vt dyaconus/ violat interdictum. Similiter celebrando principaliter vesperas vel matutinum. xj. q. iij. si quis episcop⁹. Idē Guilhelmus in speculo. ti. ij. §. iuxta propositionis. versi. quid si Si quis tamen interest diuinis etiam cantās cū alijs: non tamen agens in suo officio non credit Hosti. talem irregularitatē icurrere vel suspensionem: nisi faceret ex contemptu. Clericus tamē in minoribus agēs in suo officio irregularis est ſm ipsum. de priuile. tanta. et. c. fi. p Inno. ¶ Tricesima regula. Tēpore iterdicti pōt mēsa benedici: similiter aq̄ cū sale sub silentio: non tñ sacerdos populū debet asspergere publice. si tñ aspergat / nō est irregularis: q: aspersio nō est alicui ordini annexa: non obstante dicto Inno. ⁊ Guilhelmi in speculo: q: loquunt ſm antiqua tēpora. Hodie aūt ex quo pmittitur missa sub silentio: quod maius est. ergo ⁊ benedictio aque qđ min⁹ est. ¶ Tricesimaprima regula. Tēpore interdicti clerici bini et bini expressa voce horas dicentes ambulando vel sedēdo i ecclia / vel iuxta eccliam / vel alibi vbi ab astantibus laicis audiūt credūtur violare interdictū. ſm Johan. caldarini. Ex quo sequit q̄ tunc clericus volēs dicere horas debet a se remouere familiam laicalē: potest tñ cū alio clerico dicere horas in secreto: vbi a nemine audirent. ¶ Tricesimasc̄da regula. Tpe interdicti pñt tā clerici q̄ laici publice orare priuatas orōnes in ecclia: nisi ipsis specialiter esset prohibit⁹ ingressus ecclesie ſm monaldū. Meli⁹ tñ faciunt clerici abstinētes ab oratione cōi cū laicis ꝓpter suspitionē. Illi tñ qui sunt propter culpā interdicti vel excōicati non possunt in ecclesia orare: imo nec eccliam intrare. ſm Arch. xj. q. iij. si quis. Si tamē excōicatus est in ecclesia / sed non orat: nō videt Inno. q̄re nō possum eo presente orare / cū non communico sibi in oratiōe. Ita recitat Archi. xj. q. iij. sicut. q̄ ego in eadē domo pro meo negocio: et ille pro suo non sibi cōico. Sed si i eodem negocio: vt puta ambo imus ad regē ad petendū pro aliquo: tunc dicor cōicare. Dicit insuper ibidē q̄ possum cū excōicato in eadem camera comedere: sed nō in eadē mensa. similiter dormire sed non in eodē lecto. ¶ Tricesimatertia regula. Licet tēpore iterdicti laici pulsantes funeri / vel ꝓ alia causa non fiunt irregulares: non tñ habeant oratione. Tñ ex quo violāt ꝓ hoc interdictū grauiter sunt puniendi ſm Inno. ⁊ Hosti. Cleric⁹ tñ pulsans tpe diuinoꝝ irregular͛ ē. Secus si ibi nō celebrant de facto diuia. ¶ Tercesimaq̄rta regula. Tēpore iterdicti pñt plati excōicare ⁊ absoluere: cū hoc sit iurisditiōis s; nō cū solēnitate. i. sine stola psalmis et orōnibus: nec pñt excōicatū i eccliam itroducere: q: hoc est ordinis: vñ hoc faciēs est irregularis ſm Inno. ⁊ Hosti. ⁊ Guilhel. nec etiā possūt mulieres post ptū introducere in eccliam ſm Berñ. quod intellige cū psalmis ⁊ orōnibus: pñt tñ introducere tñ pmissa confessione nihil dicēdo: nec stola vtendo. ¶ Tricesimaq̄nta regula. Tempore interdicti spālis qñ ecclesia est specialiter iterdicta / pōt in ea baptizari ⁊ crismari: hoc si tñ hoc fieret extra propter suspitionē crismatis. ¶ Tricesimasexta regula. Sacerdos celebrans submissa voce et ianuis clausis tem-

pore interdicti pōt hr̄e secū vnum scholarē ad hoc deputatū administrandū sibi. ſm Innocentiū. de sen. excō. nup. de quo etiā per Archid. xj. q. iij. sicut apl'i. Caueat sacerdos tñ ne vocet aliquos lr̄atos laicos de sua parrochia sibi ad ministrandū. hodie istū: cras illū rc. qz hoc esset in fraudē iterdicti. vñ solū magistrū sole vel cāpanatorē qui sibi ꝯsueuit ministrare ꝑ tunc tantū habeat: ꝛ hoc siue sit cleric⁹ siue minister. ꝛ ipso recedente pōt aliū substituere: dū tñ sit de loco non interdicto. ſm Johan. cal. Si tñ laic⁹ ministrat sacerdoti q̄ non fuit ante hoc su⁹ minister: licet nō sit irregularis tñ grauiter peccat. potest tñ sine dispēsatione ꝓmoueri penitētia pacta. Ubi tñ sunt plures sacerdotes meli⁹ fieret si vnus alteri mīstraret exclusis clericis: vel campanatorib⁹ si cōmode fieri potest. Ista est intentio Johannis calda. in suo tractatu de iterdicto

Sacerdos non pōt tēpe iterdicti offm̄ pro baptismo i sabbato sancto cū solēnitate facere.

¶ Tricesimaseptima regula. Tēpore iterdicti nō potest sacerdos officium pro baptismo in sabbato sancto facere cum solēnitate. Crisma tamē in die cene potest cōfici: nec etiam fiat benedictio candelarum in purificatione: aut etiam palmarum in dominica palmarū ſm Johānem calda. nec cōsecratio ecclesiarum: altariū ꝛ calicum: nec etiā viaticorū. ¶ Tricesimaoctaua regula. Licet tempore interdicti potest dari viaticū: id est corpus xp̄i sanis dānatis ad mortem: non tamen intrantib⁹ mare vel pugnantibus in bello: aut obsessis in ciuitate: nec etiam pregnantibus mulieribus partui vicinis. cū ſm Johannē caldarini. ꝛ Johan. and. nō pñt in hoc casu dici decedētes q̄bus solum hoc permittitur a iure. Si tamē pregnāti mulieri iminet graue periculū: vt quia per fetum in vtero fatigata laborat graui infirmitate. de qua verisimiliter timetur potest ꝓcurari sacramēto: dum tamē in fraudē hoc non fiat. Hoc videt̄ velle Johānes calda. dum dicit nisi periculū immineat.

Uerbū dei tēpe iterdicti pōt oīb⁹ idifferenter tā interdictꝫ q̄ nō interdictꝫ ꝑdicari.

¶ Tricesimanona regula. Tpe interdicti potest verbū dei omnibus indifferēter tam interdictis q̄ nō interdictis q̄ etiā excōmunicatis predicari. de senten. exc. respōdeo. Indulgētie aūt que dantur omnibus audiētibus predicationē: excōicatis et interdictis ꝓpter quorum culpam latū est interdictum non sunt dande cum eaꝝ capaces nō sunt donec absoluant̄ ſm dñm aluarum: et vt etiam ꝑ hoc cōpungantur. Et pōt etiā dari exhortatio: sed tempore exhortationis debent exire interdicti et excōmunicati culpabiles: qui nō sunt capaces confessionis generalis qui ibi fit ꝛ etiā cū exhortatio fit nō debemus cū excōicatis orare. pōt etiā pulsari cāpana pro hortādo seu vocando ppl'o ad sermonē: tutius tamē est dimittere pulsum: ꝛ dicere populo certā horam puta p̄mā vl' tertiā q̄ cōueniēt.

Corpus xp̄i pōt ad infirmū ꝑ sacerdotē tpe interdicti portari cum cāpana ꝛ lumine ꝑcedētibus.

¶ Quadragesima regula. Tēpore interdicti potest corp⁹ xp̄i portari ad infirmum per sacerdotē cū campana ꝛ lumine precedētib⁹. potest etiā dari in presentia astantiū. vt dicit Johā. calda. Indulgētie tamen q̄ concesse sunt sequētibus et comitantib⁹ corpus xp̄i nō sunt dande excōicatis et interdictis culpabilibus: sed alijs oībus q̄ non dederūt causam interdicto ſm aluarū. et Jo. cald. q. xxvij. ¶ Quadragesimaprima regl'a. Lz tpe intdicti clerici nō sepeliāt aliquē ꝓprijs manib⁹: tñ si permittāt solū intercedere ꝛ sepelire in cymiterio incurrūt penam. clem. eos q̄. de sepul. s. excōicationē ipso facto. Et si sunt exēpti etiā adhuc est suspēsus ab ingressu ecclesie. vt de priuil'. epoꝝ. lib. vj.

¶ Quadragesimasecūdare gl'a. In
terdicto loco q̃diu q̃s ibi morabi
tur ipso recedēte relaxabiť: et non
est necessaria alia relaxatio. vt de
vsu.c.j.i glo.q̃diu.li.vj. ¶ Qua-
dragesimatertia regl'a. In ĩt'dicta
terra alicuiꝰ dñi: itelligiť de terra
que est sua quo ad dñiũ iurisditio-
nis: ⁊ quã tenet in feudum vel em-
phiteosim. ⁊ quã hꝫ noie dotꝫ vxo-
ris sue et illa quã hꝫ in vsũfructũ.
Sed pignorata nõ intelligiť: si di-
citur interdico terrã tuã. Secꝰ si
diciť terrã istam quã tenes in pi-
gnore. vt si habet terras ĩ diuersis
ꝓuīcijs ꝑ parte ⁊ ꝑ indiuiso. oēs
ille ꝑtes subiacēt interdicto.s.et si
terrã istã vendidit vel ꝑdidit non
ꝓpter hoc tolliť interdictã: sed si
nouã acquirit illa non intelligiť in
terdicta. Hec Iohã.caldarini.q.
xxviij. ¶ Quadragesimaq̃rta re-
gula. Si clericꝰ tpe interdicti in-
terest diuinis ex q̃dã simplicitate/
nõ est irregularis: sed si facit cõtē-
nēdo vel prestando auctoritatē vť
faciēdo corã se celebrare est irre-
gularis. ꝭm Ioh. caldari. q.xxix.
¶ Quadragesimaq̇nta rl'a. In-
terdicto collegio seu vniuersitate:
postea factꝰ aliq̃s de vniuersitate
intt'dictꝰ censeť. ꝭm Iohan.calda.
q.xxix. ¶ Quagragesimasexta
regula. Clericus non seruãs inter
dictũ. vtputa celebrãs in loco ĩter
dicto sciēter vbicũq; irregularꝫ ef
ficiť. et est suspēsus. de cleri.excõ-
municato ministrãte. postulãte.§.
vlt. de sentē.excõ.is qui.lib.vj. Et
hoc teneas ꝭm arch.xj.q.iij.si q̃s.
etiã si nulla snĩa suꝑ hoc sit lata. vt
de cleri.ex.minis.apl'ice. et de po-
stu.prela.c.ij. Qui eni celebrat in
loco interdicto nõ a canone: ſꝫ a la
tore intelligiť esse suspēsus. vñ cũ
sit irregularis nõ potest dispēsari
cũ eo. vt dicit ibidē Archi. Talis
etiam non põt eligere nec eligi. vt
de consuetudine.cũ dilectꝰ.§.quia
nobis. ⁊ in dicto.c.is qui. Nec po-
stulare. de postu.c.j. Nec beneficia
cõferre. de cõces.pbē. q꞉ diuersita
tē. ⁊ de exces.prela.q꞉ tãta. ĩmo re
mouēdus est a suo beneficio. de cle
ri.excom.minis.postulasti.§.vlti.
¶ Quadragesimaseptima regl'a.
Celebrãs sciēter in aliq̃ eccl'ia q̃ nõ
ꝓprie diciť interdicta: sed potius
violata seu polluta semine aut san
guine: nõ incurrit irregularitatē.
de senten.excõ.is qui.lib.vj. vñ ta
lis grauiter peccat. vt ibidē diciť.
Idē Guillelmꝰ in speculo.tit.ij.§.
iuxta ꝓpositiōis.ꝟ.illud quoq;.et
Bern.de puile.tuarũ.in glo. Idē
dicit Guillelmꝰ. Si epõ ꝓpť prõ-
norum discordiã clauserit eccl'iaꝫ
celebrans in ea non fit irregularis:
secus si diciť. ĩterdico talē eccle-
siam: q꞉ tũc fit irregularꝫ. ¶ Qua
dragesimaoctaua regl'a. Celebrãs
in ecclesia non interdicta p̃sentibꝰ
ꝑsonis interdictis vel excõicatis.
licet grauiter peccat celebrãdo co
ram eis: non tamē fit irregularis:
q꞉ hoc nõ habeť in iure. Sed tñ ta
lis ꝭm Archi.xj.q.iij. sicut aposto-
li.censeri debet sicut ille q̇ cõmuni
cat excõmunicato in oratione: qui
tantũ minori excõmunicatione est
excõmunicatus. et de isto constat
quia nõ est irregularis. vt de cle.
excõmunicato ministrante. si cele-
bret. Nam hec interp̃tatio siue ex-
tensio de irregularitate: non est fa
cta vsq; ad excõmunicatos siue ce
lebrãtes corã excõmunicatis: im-
mo ecõtra statutũ est q̃ nõ sunt ir-
regulares. Et cum ista irregulari-
tas non fit nisi per cõstitutionē ec-
clesie et de celebrantibus corã ex-
cõmunicatis non sit statutũ q̃ sint
irregulares: non debent haberi ꝓ
irregularibꝰ. ꝭm Inno. qui ita no-
tauit de exces.prela.c.si. Si tamē
talis ingerat se secũdo officio suo:
sicut prius erit irregularis. vt di-
cit glo.ij. de sen.excõ.is qui.li.vj.

¶ Quadragesimanona regl'a. Si publice excõicat⁹ vl' interdict⁹ ꝓpt culpã itrat eccl'iam oēs debēt exire si ꝯmode non põt expelli. xxiiij. q.i. oēs qui. ⁊ .xi. q.iij. sicut in glo. si ergo. Sacerdos tñ ꝓpterea non dimittat missam iexpletã si iã incepit canonem debet cõmunionē cũ sequentib⁹ orõnib⁹ in sacristia sumere. Si autē occult⁹ sit ille q̃ scit eũ: sol⁹ caute exire debet: ita tamē ꝙ crimen non ꝓdat. Facit ad hoc vi. q.ij. si tantum. ⁊ q̃d ibi notat' in ꝑma glo. ¶ Quinq̃gesima regl'a. Quilibet quãtũcũq; exẽptus celebrãs sciēter siue ĩ loco iterdicto: siue corã ꝑsonis interdictis ab ordinarijs delegatis vel a iure. silr' recipiēs interdictos publice ad diuina officia siue sacramēta siue sepulturã est interdict⁹ ab ingressu eccl'ie vltra al'as penas in iure positas. vt de ꝓuilegijs. ca. epoꝝum. lib. vi. Et si se ingerat officio suo sicut prius fit irregularis. vt de senten. excom. is q̃. lib. vi. Et nõ intellige ꝙ isti sic delinquētes in oĩbus predictis casib⁹ tñ puniant' pena interdicti ab ingressu eccl'ie: sed ꝙ vltra penas alias ista eis infligit'. vnde lꝫ celebrãs in loco iterdicto vt supra dictũ est in casu non ꝯcesso fit irregular'. de sen. ex. is q̃. lib. vi. tñ vltra illã penã irregl'aritat' ꝓhibet' sibi ingressus eccl'ie. q̃d nõ fit alijs irregl'arib⁹. Silr' celebrãs corã excõicato vel interdicto publice: lꝫ non fit irregularis prima vice: tñ incidit excõicationē minorem. vt de cleri. excõ. ministrante. si celebret. Unde posset penitētia peracta post hoc ministrare in ecclesia: si nõ est pena illius capituli que tñ obstat eis: q2 tales non pñt ministrare in eccl'ia quãtũcũq; peniteãt: cũ nihilomin⁹ est eis ingressus eccl'ie iterdict⁹: donec de trãsgressione hmõi ad arbitriũ cuius sniam ꝯtēpserit satisfaciãt ꝯpetent'. Licet autē ista procedant quo ad exemptos: vt dicũt quidã. tñ quo ad illã partē scꝫ de admissione diuinoꝝ Johãnes monachi Archidiacon⁹. ⁊ Johãnes andree in nouella dicũt non exemptos nõ ligari ista pena. vñ ipsi volũt ꝙ nõ exēptus admittēs interdictũ ad diuina officia nõ incurrat hãc penã. s. vt nõ arceat' ab ingressu eccl'ie. licet peccet grauiter. vt dictũ ē. q̃d ꝓbat Johã. an. ĩ nouella dicti ca. epoꝝũ. ꝯcludēs post multa ꝙ ex q̃ nõ põt exēptis suffragari ignoscãt sibi sciētes ꝙ oculus ipsoꝝ nequã nõ erit: cũ etiã habeant maiora remedia ꝓ minore sup absolutiõib⁹ et dispēsationib⁹ ipsis ab ap'lica sede concessa: ⁊ cõpromissiones que facile suis maioribus circa talia fieri solent. Hec ille.

¶ De irregularitate.

Ad habendã aliquã noticiã de irregl'aritate notãde sunt aliq̃ regule pri⁹ ꝓmissa breui descptione irregl'aritat'. Sciēdũ igit' est ꝙ irregl'aritas est nota. i. infamia vel ipedimētũ canonicum ex vicio seu defectu ꝓueniēs qua q̃s ꝓhibet' ad eccl'iasticos ordies ꝓmoueri: ⁊ in eisdē ministrare. Ita diffinit vvilhelm⁹ durãdi in speculo. titu. de dispēsationib⁹. §. iuxta de ꝓpositiõis. Dicit' aũt canonicũ ipedimentũ: q2 ortũ habet a iure canonico. licet icepe rit a veteri testamēto quo ad aliq̃ q2 dictũ est Dauid. Nõ edificabis mihi templum: q2 vir sanguinis es i. Paral'. xxviij. c. ⁊ in cano. xlix. dis. hinc etenĩ. vbi habet' ꝙ in leuitico etiã multi a sacerdotio repellebant' ꝓpter defect⁹ naturales: sicut propter scabiem et gibbositatem ⁊c. Et dicit' irregularitas ab in quod est sine: ⁊ regula. quasi cõtra regulã eccl'ie nat⁹. siue ꝓpter

Irregularitas qd est.

Irregularitas ortũ vñ habuit.

Irregularitas vñ dr.

factũ vel defectũ extra ecclesiam positus. Sumitur aũt tripliciter. Primo pro defectib⁹ qui sunt in homie sine peccato: puta quiest bigamus vel maritus/ viduc: vł illegitimus/ ꝛ huiusmodi. vt de renũcia. nisi cũ pridem §. pſone. ❡ Secũdo dicit irregularitas persone: vbi generaliter prohibetur quilibet ordinari vel celebrare in ordine iam suscepto sine dispensatione domini pape: ne patiatur defectũ ꝛc. de quib⁹ infra patebit. ❡ Tertio dicũtur irregulares omnes illi qui non possunt remanere in susceptis ordinibus: nec ad maiores pmoueri: etiã post actã penitẽtiam sine dispensatione domini pape et aliorum prelatorũ. de quo dantur regule. ❡ Prima regula. Ois furiosus/ ebriosus/ illiterat⁹/ ĩpudicus/ pcussor/ litigiosus/ neophit⁹/ ꝛ gñaliter quilibet in mẽbris natu ralibus defectuosus irreglar̃ est ad sacros ordines suscipiẽdos ptꝫ hoc in decre. late icipiẽdo a. xxvi. dist. vsq xlix. p totũ. vbi ista singulatim pbant. ❡ Scda regula. Accusãs vel deferẽs aliquẽ de crimine corã iudice pro quo pena capitis debetur vel trũcatio mẽbri irreglaris est. v. q. vi. delatori. et. vi. q. i i summa. de accusa. accusasti. ❡ Tertia regula. Percutiẽs aliquẽ siue in pꝓpria persona siue per aliũ eius mãdato: si sequatur inde homicidiũ vel mẽbri mutilatio si hoc facit absq ineuitabili necessitate irregularis est. ꝺ homicidio. presbyteri. ꝛ. c. petrus. l. di. miror. ❡ Quarta rła. Percutiẽs absq mortis periculo vel sanguinis effusione vel trũcatiõe: hñs ad hoc potestatẽ nõ est irregularis. vt de rapto. i archiepatu. ꝛ. xxiij. q. viij. sepe. ❡ Quita regła. Iudex actor vel pcurator/ notarius/ siue dictator vel pmulgator si i mẽbris secuta est mutilatio irregularis est. l. dist. si qs. ne cleri. vel mona. sententiã. de homici. postulastis. l. di. c. ſ Et gñalr purgatiões vulgarẽ q̃ fit in torneamẽtis vel alio mõ: et quecunq vindicte sanguis auctoritatẽ/ bñdictionẽ/ seu patientiã sui exhibẽtes/ irreglares sunt. de exces. pla. ex lris. ❡ Sexta regła. Licet cleric⁹ non debeat interesse vindicte sanguinis: si tñ ex sola curiositate vel leuitate interfuerit vbi latro suspẽdit vel vbi qs in duello occidit: lꝫ peccet grauiter: nõ tñ fit irregularis. si nec auxiliũ vel ꝯsiliũ vel auctoritatẽ ꝓstiterit. ꝭꝫ Guil. in spe. ti. de dispẽ. §. iuxta ꝓpositionis. ❡ Septia regula. Iudex vel officialis seu aduocat⁹ q̃ tractauerunt cãm criminis dãtes operã vt sanguis effunderetur: lꝫ nec mors nec sanguis effusio fuerit subsecuta irreglares sunt. põt tñ in talib⁹ p epm dispẽsari ꝭm Guil. Silr cũ illo q̃ non ex officio suo sed ex odio dedit operam ꝛ fecit qꝺ potuit vt occideret: nõ tñ occidit vel mutilat: indiget enĩ talis dispẽsatione ꝭm Guil. ❡ Octaua regła. Exercẽs artẽ cyrurgie si ꝓpter iperitiã et negligentiã ei⁹ fit mors subsecuta ab incisiõe adustione vel potiõe quã dedit infirmo irregularis est. vt de homici. tua. §. i. Si tñ perit⁹ existẽs flebotomat sanguinẽ vel secat adhibẽs oẽm diligentiã nõ est irregularis: etiã si mors fuerit subsecuta: qꝛ poti⁹ ꝓsumit casu ꝛ culpa patientis euenisse. xxiij. q. v. de occidẽdis. Secꝰ si p eius negligentiã ꝭm Guil. ❡ Nona regula. Licet laic⁹ exercẽs artẽ cyrurgie nõ fiat irregularis: si nõ ꝓpter ei⁹ icuriã multi obierunt: cleric⁹ tñ si sub ei⁹ cura aliq̃ etiã ꝓter eius culpã obierũt/ irregularis est. ꝭm Inno. q̃ hec notauit in. c. tua. de homici. ne cleri. vel mo. snĩam. ❡ Decima regula. Extrahẽs sagittã vel telũ vel gladiũ infixũ corpore alicui⁹:

Irregularitas sumit tripliciter.

De irregularitate materia. ij. ponũt rle.

Irregularis an est clericus si interest duello vel vindicte sanguis.

Cyrurgicus anẽ irreglaris si propter iperitiã ei⁹ mors sub sequitur

si ppter hoc vulneratus citius moritur/irregularis est. de homic. tua.

Undecima regula. Custodiens infirmū et dās ei bibere imperite: vel aliqd aliud cōtra cōsiliū medicoꝝ faciēs/ ppter qd mors sit subsecuta/irregularis fit ppter imperitiā et negligētiā dissolutā. Si tñ qs facit bona fide circa egrotū nō dꝫ esse facilis ad faciēdā cōsciam scrupulosam: q̄uis i aliquo sit erratū. si ibi non sit lata culpa cū negligētia dissoluta q̄ ppe dolū est: et hmōi scrupulū de facili depone re dꝫ ad cōsiliū sapiētis. Si tñ tanta culpa fuerit vel negligētia dissoluta: et certū est q mors fuit inde subsecuta/irregularitas cōtrahitur. Si vo nō sit certū/tūc distiguēdū est. aut eñ dubitaṫ pbabiliter ßm iudicium medicoꝝ: et tūc abstinēdū est ab officio. si aūt non dubitaṫ/tūc deposita erronea cōsciētia poterit adminiistrare ⁊ etiā pmoueri. al's non: ßm Ray. l. dist. hi q arborē. et. c. sepe. Et ßm quosdam sol⁹ papa cū talib⁹ dispensat.

Irregularis est consulēs aliqd vñ mors sequatur. Duodecia rła. Consulēs aliqd vñ sequiṫ homicidiū/irregularis est: vt si suasit tactū baliste: machine lapidis. vel q qs iret ad capiēdū castrū qd capi nō pōt sine hoīs morte. vñ si sequiṫ mors ex illo cōsilio irregularis est ßm Guil. Idē si facit vel cōsulit furtiue vel pditionaliter capi castrū: si mors inde sequitur/irregularis est: q2 debuit verisilr p̄sumere hoc euenire posse. In talib⁹ eñ puniṫ qui remotā cām homicidio dedit sicut q proximā. vt notaṫ de homi. pbris.

Irregularis aneſt mandās aliquem verberare si verberatus moritur. Tredecia regula. Mādās aliquē v̄berari: si v̄berās occidit verberatū/irregularis est q mādauit nisi exp̄ssisset ne occidereṫ. de homici. significasti hodie. de homic. is q mādauit. lib. vj. in fi. vlti. glo. Sec⁹ tñ de illo q cōsulit aliquē capi vt puta malefactorē: q2 tūc non fit consulēs irregularis/etiā si capiēs occidit illū: q2 hoc nō ɔsulit. ar. de homi. c. fi. Absit ei vt ea que ppter bonū facim⁹/si p2eter volūtatē nr̄am qcq̄d mali acciderit nobis debeat imputari. xxiij. q. v. de occidēdis. semp tñ fit irregularis dās directe ɔsiliū i mortē alteri⁹. vt ne cleri. vel monac. sniam. Nec interest siue is cui datū est cōsiliū statim fecerit homicidiū vel etiā diu post: nisi pri⁹ cōsiliū reuocauerit ⁊ cōtrariū suaserit. vt de homi. petrus. imo nisi firmiter ⁊ pbabiliter credat q post reuocationē cōsilij nō reuoceṫ is cui datū est cōsiliū a pposito occidendi: necesse est vt denunciet illi de cui⁹ morte tractatū est q caueat sibi. In eo aūt q mādauit per se fieri homicidiū videṫ sufficere si ɔsiliū mādat tm. de reg. iur. ois res. vel si sciente eo cui mādatū est/iuit eū occidēdo. vt. xxij. q. j. omne qd. vel parētelā vel amicitiam cum eo cōtrahat: licet ei hoc non significauerit: quia qui est certus / certiorari non debet. de elect. inter vniuersas.

Quartadecia regła. Cōsulēs alicui vt occidat aliquē: si ipse cui ɔsultū est occidere occidaṫ ab illo occidēdo ßm opinionē mitiorē nō iudicaṫ ille ɔsulēs irregularꝫ. Nō q2 fines ɔsilij excessit/ex quo egressus est ad occidēdū: nec sibi bñ cauit nisi excitaret eū ad occidendū aliū forte i tali casu vbi piculū esse posset: tūc eēt irregularꝫ: etiā si is cui ɔsului occidaṫ. ßm guil. vbi. s. ßm rigorē tñ iurꝫ hodie talis cōsulēs irregularis est p Ioh. an. in nouella. de homi. is q mādauit. li. vj.

Quintadecima regula. Si qs suadet alicui q p patria: vel pro proximo suo: vel p iure suo: vel pro iure ecclie sue piculo se exponat/ nō ob hoc fit irregularis: etiam si ibi moriaṫ. xxiij. q. iij. pro mēbris. et. c. sequēti. Si tñ sciret vel crede

k.

ret eū ibi moriturum: tūc videtur ꝙ fiat irregularꝫ ſm Guil. Si aūt consulat ꝙ indubitata morte se exponat ꝓ honore xp̄i vel fide vel statu eccl'ie non fit irregularis: etiā si mors inde sequaꝶ. xxj. q. j. sunt qui dam. xj. q. iij. nō solū. Hac rōne excusanꝶ inqſitores heretice prauitatis: sciētes ꝙ stati postq̄ aliquē ꝓnūciauerint hereticum esse ille morti tradeꝶ. hoc etiam al's multipliciter ꝓcurādo. Ad hoc etiā accedit. xxiij. q. viij. legi. ⁊. q. v. si audierꝫ. Illi tn̄ clerici q̄ portauerūt ligna causa indulgētiaꝝ ad hereticos cōburēdos / irregulares sunt: nec cū eis dispensaꝶ nisi p papam.

Irregularis est q̄ portat ligna ad cōburendos hereticos.

❡ Sedecima regula. Dās operā rei licite: vt puta edificando ecclesiam vel domū / adhibita oīm diligētia quam potuit hr̄e: si occidat aliquē casualiter nō efficiꝶ irregularis. Si tn̄ dat operam rei illicite: nec adhibuit oēm diligentiam quā debuit fit irregularꝫ. vt de homici. lator. ⁊. c. ex litteris. ⁊. c. si dignum. ⁊. c. pbr̄m. ⁊. c. cōtinebatur. et. c. ad audiētiā. Hinc est ꝙ medico operāti ſm regl'as artis sue nō imputaꝶ ei si qs sub eo moriꝶ: sed si negligētiā cōmisit cōsuliꝶ sibi vt nō promoueaꝶ ad ordines. de quali. or. ad aures. Sed qd de illo medico q̄ vertit infirmū ad aliud latus vt citi⁹ moriaꝶ. R̄ndeo ꝙ irregularis est tam ipse q̄ fecit q̄ ipse qui cōsuluit si ex hoc mors fuerit subsecuta: qꝛ forte via anhelitus precludiꝶ: vel apostema rūpiꝶ ex violētia mot⁹: vl' suffocaꝶ. Si aūt non citi⁹ moriꝶ / ex hac causa nō fit irregl'aris / ſꝫ penitere dꝫ de facto.

Irregl'aris an efficiꝶ medicus si adhibet diligentiam.

❡ Decimaseptīa regula. Nō solū est irregularis qs si ex ei⁹ pcussiōe est mortu⁹ aliqs: sed etiā si ex hac pcussione infirmitatē cōtraxit vñ mortu⁹ est. vt de homi. pbr̄m. et. c. ad audiētiam. et. lj. dist. studeat.

❡ Decīaoctaua regl'a. Defendēs se ī casu euitabili ⁊ occidēs aliquē irregularis est. l. dist. si qs viduā. et talis ad supiora nō ascēdat: ⁊ in susceptis nō facile dispēsaꝶ. Sed si necessitas fuit ineuitabilis daꝶ ꝯsiliū ei vt nō ministret. l. di. de his clericis. nō tn̄ ꝓpter hoc deponiꝶ: immo i suo ord'ine adīnistrās toleraꝶ de iure cōi absq3 dispēsatiōe ſm Lau. l. dist. qꝛ tua. Sic loquiꝶ de homi. c. ij. ꝓut ꝓsequꝶ ibi Host. Et qdā dicūt epm̄ posse in tali casu dispensare: lꝫ hoc non possit ſm Joh. de deo q̄ dicit solū papā hoc posse. Hodie dr̄ simpliciter irregularitatē nullā incurrere ille q̄ psonā suā defendēdo ī casu ineuitabili occidit. de homi. si furios⁹. ī cle.

Irregl'aris an efficiꝶ occidēs in casu euitabili.

❡ Decimanona regl'a. Infās furiosus cōmittēs homicidiū nō est irregularis. vt ī cle. si furiosus. de homici. Idem est de dormiente si aliquem occidat: qui tamen nō habuit propositum occidendi eum.

❡ Uicesima regula. Potens hoīnē liberare a morte ⁊ nō faciēs irregularis est: qꝛ q̄ pōt defendere et non defendit / occidit. de homi. sicut dignum. qđ intellige ſm glo. c. iiij. de sen. exco. de illo ad quē ex potestate / ex officio vel dignitate ptinet realiter defēdere: et nō simpliciter de q̄cūq3. Ubi dicit ibidē glo. ꝙ si ego nō habeo aliquā potestatem video ꝙ aliqs vult verberare clericū sine auxilio meo aut cōsilio: nō credo ꝙ sum excōicat⁹ si non prohibeo illū: licet al's forte peccē: qꝛ non defendo cū possem.

Irregl'aris an efficiꝶ quī potuit a morte defendere aliquem et nō defendit.

❡ Uicesimaprīma regula. Retrahēs a proposito liberādi hoīem a morte / irregularꝫ est: qꝛ q̄dāmodo indirecte homicidiū ꝯmisit. l. di. si qs viduā. et de pe. di. j. periculose.

❡ Uicesimascđa regula. Percutiēs aīo occidēdi latronē: si ex aliquoꝝ vulnerib⁹ latro obijt / irregularis est. vt colligiꝶ de homi. significasti. r̄n̄. j. Idē etiā si non pcussit

sed aliqd operis impēdit in mortē
ei⁹:puta q₃ latronem detinuit:vel
cōtra eum clamauit.al's aūt si cla
masset ɔtra eū non in mortē ei⁹ sed
ꝙ caperet̄ vel detinuit eū:vel se le
uem extēdit/irregularis nō est de
morte ei⁹. vel etiā fit in neglectu:
al's si malicia ei⁹ ꝑpetret̄ homi=
cidiū.et idē si negligētia ei⁹ cōmit
tat̄.l.dis.hi qui. Et ideo si clamat
cōtra latronē siue eū capiat:si al's
q̄cūqȝ modo potuit intelligere ex
clamore suo vel alio actu homici=
diū sequit̄/irregular̄ est:nisi forte
faciat ꝓpter periculū corpor̄ sui:
vt si videt ꝙ aliquis eum occidere
vult:tūc em̄ pōt bn̄ inuocare ⁊ cla
mare ꝑ auxilio:q₃ nō intēdit ī alio
rum mortē sed ī suā liberationem.
Sec⁹ si hoc faciat propter pericu
lum rerū suar̄:si fuge p̄sidio eua
dere potest. de homi.suscepimus.

¶ Vicesimatertia regła. Cleric⁹
ligās cū socio latronē/si postea ti=
mēs ne occidat̄ a latrōe:ipse poti⁹
occidit eū/irreglar̄ ē. d̄ ho.vbi.§.

¶ Vicesimaquarta regła. Si cle
ricus nō valēs aliter recupare res
suas tenet furē:nec cū reb⁹ fugiat
donec eū exhibeat iudici:vel eius
auxiliū iuocet ad res suas recupe
rādas/nō est irregular̄:l₃ postea
fur a iudice puniat̄.dū intētio ei⁹
nō sit corrupta intēdēdo ad furis
Irregła risan efficitur clericus tradens latronē iudici seculari.
mortē vel mutilationē.⁊c̄. Idē di
cēdū est si cleric⁹ credit vel tradit
seculari ꝑtāti latronē petēs ꝙ eū
puniat citra sanguinis effusiōem:
vel petēs rem subtractā sibi resti=
tui si ꝑtās in latronē aīaduertat.i.
puniat eum morte:non ꝓpter hoc
cleric⁹ erit irreglaris. vt de homi.
delatoris.lib.vj.nec etiā nocet illi
si ad cōuicēdū latronē tradidit in=
tersignia. Et idē si simplr̄ deponit
q̄relā de iniuriātib⁹ sibi ⁊ eccl'ie sue
q̄uis tales vix absqȝ sanguīs effu=
sione valeāt coartari. de homi.tua
nos.§.vl.⁊.c.postulasti.xxiij.q.iiij
maximian⁹.⁊.q.v.c.v.⁊.c.vnum.
et.c.pena. Et hec oīa vera sunt q̄n
nō intēdit ad mortē:nec hoc ī aīo
gerit : sed ꝓtestat̄ publice ꝙ citra
sanguinis effusionem castiget̄ : nō
est ḡ irregularis curialiter agens
ɔtra furē:nō criminaliter ad mortē
vel sanguinē:l₃ eū iudex cā ꝓbabi
li suspēdet ab officio suo.vt de ho
mi.postulasti. Ex quo vlteri⁹ pt₃
ꝙ null⁹ notā irregularitatis incur
rit q̄ ꝑ extortores siue exactores
alicui⁹ curie curauit aliquē capi
ꝓpter delictū tale : ꝓpter qd̄ nec
mori nec mutilari posset. l₃ iudex
inueniēs eū alia ɔ̄misisse ꝓpterea
suspēdit eū:si tn̄ nec ille crediderit
nec cogitauit illd̄ cōtingere posse.

¶ Vicesimaquinta regula. Si iu Irregła
dex officialis insequit̄ furē fugiē: ris effici
tem/et q̄rit a me vtrū viderim illū tur dn̄o
⁊ ego sciēs ꝙ fur ille ad mortē q̄ri strās fu=
tur/instruo eū:si ꝑ meā respōsionē rem:quē
fur inuent⁹ est ⁊ occisus/sum irre= inuentū
gularis. Sec⁹ si nec sciui/nec suspi scit mor=
cat⁹ sum ꝙ ad mortē vel penā san= te plectē
guinis querit̄. Vñ cōsulit̄ in casu dum.
hoc cū aliqs scit aliquē ad mortē
fugere/nisi ꝑ alterā de duab⁹ vijs
non debet dicere / ꝑ hāc nō fugit:
q₃ sic ꝑderet eū ꝑ alterā fugientē.
sed aut taceat aut querētē curiali
ter euadat:dicendo.nunquid ego
custos illius sum.vel alio modo.

¶ Vicesimasexta regula. Si cleri= Irregła
cus q̄ egit ad res suas recuperan= ritas ex
das ex postfacto ratū h₃ ꝙ suspen solo ho=
sus latro est:et hoc sibi placet.si ta micidio
lis nullū cōsensum habuit ī mortē nō ɔ̄hit̄
illi⁹: nec q̄cq̄ cooperat⁹ est/nō est nisi cul=
irregularis s̄m Guil.et hoc si gau pa vel vo
det ꝙ maleficiū est punitū nō aūt lūtas ꝓ=
psona:cū s̄m ip̄m irregularitas ex cedat vel
homicidio solo nō ɔ̄hit̄ nisi culpa scādalū
vel volūtas p̄cedat vel scādalū se= sequat̄.
quat̄. vt notat̄.l.di.hi qui.⁊ de ho
mici.ex lrīs.⁊.c.verū tn̄. Modie ve
ro iure cautū est ꝙ si qs absqȝ mā=
dato meo manus iniecit ī clericū

k ij

meo noie violentas. si hoc ratū habeo excōicatiōis canonē incurro. et hoc ꝓpter ratihabitionē que retrotrahit et mādato cōparat. Si aūt hoc meo noie nō eēt factū: licꝫ ratū haberē peccarē: sꝫ nō incurrerem excōicationē. vt dꝫ expsse i. c. cū qs. de sen. excō. li. vj. Ut hoc intelligas pono tibi casum. Aliquis amic⁹ vel seruitor tu⁹ sciēs aliquē clericū tibi fecisse iniuriā verbalē vel realē pcussit: quē tu postea receptādo mag; amicū habuisti vel gauis⁹ es. et hoc factū cōmēdasti vel laudasti: tu es excōicat⁹ ꝓpter ratihabitionē ac si mādasses. Sꝫ vn⁹ extnē⁹ pcussit clericū: et tu audiēs gratū habes ꝛ gratularis de hoc: lꝫ non es excōicat⁹ tn̄ peccas ad min⁹ venialiter: fm Jo. an. i nouella supradicti capli. cū qs. li. vj.

¶ Uicesimaseptia regula. Si qs mādat capi vnū clericū de trib⁹ simul incedētib⁹ et alios duos non grauari: sed mādatari⁹ excedit fines mandati alios duos capiēdo iste mādās non erit excōicat⁹: fm Joh. de deo. li. iij. suaꝝ qōnum. q. xiij. Et rō est: qꝛ captio ꝯ volūtatem ei⁹ est facta. Petr⁹ tn̄ de sampzana al's sāsone putat ꝙ de dāno tenet qd̄ illi passi sunt. de iniurijs. c. fi. xxiij. q. viij. ꝑꝑea. Ex hoc infert p site de irregularitate ꝙ irregularitas rōne homicidij nō ꝯhit sola volūtate nisi homo actu occidat. de homic. sicut dignū. §. j. vbi de hoc i glo. ex corde. xv. q. j. si qs nō irat⁹. Sꝫ nec fit qs irregularis ꝓpt solū homicidiū nisi culpa vel volūtas pcedat vel al's sequat scādalū. vt notat. l. di. hi q priotis. de homici. ex lris. de clerico egroto. et tua. Ex hoc dicto soluit questio qua q̄rit an cleric⁹ q volebat interficere hoiem sꝫ nō potuit: qꝛ inuenit eū iā mortuū: q volēs nihilominus satisfacere ire sue amputauit caput mortui: Dicēdū ꝙ lꝫ voluntas occidēdi fuit tn̄ nō est irregularis fm Archi. xv. q. j. si qs. Rō: qꝛ ad hoc ꝙ homicidiū cōmittat req̄rit ꝙ hō aiat⁹ occidat. de homi. sicut dignū. xxxij. q. ij. moyses. vbi abort⁹ fet⁹ inaiati nō iputat ad homicidiū sicut etiā notant Aluar⁹. Inno. Bernar. de homic. si aliqs.

Irregularis an sit qui volebat interficere hominē / et iuenit iā mortuū: sꝫ tn̄ amputat caput.

¶ Uicesimaoctaua regla. Si qs in rixa mortu⁹ est: nescit tn̄ qs illū interfecit. lꝫ fm quosdā. s. Johēm oēs irregulares sunt q ad ꝓmotionē ad ordines ꝓpter icertitudinē. vt. xxiij. q. vlti. c. fi. tn̄ ꝓbabili⁹ est ꝙ i tali casu q̄libet sue cōsciētie est relinquēd⁹ fm Guillel. in speculo. et Host. i sūma de homi. §. q pena.

¶ Uicesimanona regula. Si amici mei occidūt aliquem mihi iniuriātem me inuito ꝛ cōtra meā ꝓhibitionē: mihi nō nocet. vt de homici. petrus. iij. q. iij. qui a presulat⁹. Idem est si me ignorāte. de symonia. nobis. et. ca. de regularibus. Sed si turbata consciētia sit: puta qꝛ non expsse cōsensi nec cōtradixi imputabitur. ar. de symonia. matheus. Immo etiā dicūt quidam ꝙ sciēs cōtractū de morte habitū nō reuelaui non sum irregularis: qꝛ homicidium non cōmisi facto / mādato / consilio vel defensione. l. disti. si qs viduā. et de homici. petrus. Alij dicunt contra. si credidi ꝙ non obstāte mea ꝓhibitiōe mei intuitu interficeretur: et hoc est tenendū. Nam i tali casu tenebar reuelare illi cōtra quē cōtractū est.

¶ Tricesima regula. Si aliqs vadit ad interficiēdū aliquē: et tu ei sciēter cōsentias: nō tn̄ eū incitas ad homicidiū perpetrādū: nec cū eo sup hoc aliqua vba habuisti: vl si habuisti sēp ex aio hoc ei dissuasisti: sed cū nollet tibi acquiescere timēs de ipo eū associas eo proposito: vel si forte eum quis inquireret defendas: et tūc homicidium perpetrat / vere irregular; est. fm

Hostiensem. ad quod facit de ho=
mici.sicut dignum.§.illi qui.
¶ Tricesimaprima regula. Cleric⁹
ministrãs arma pugnãtibus/si ali
qs interficit irreglaris est.ar.xxiij.
q.j.nisi bella.ca.si.noie aũt armoꝝ
itelligũt fustes/lapides/ligna ⁊c.

Armorũ appella= tiõe que cõprehẽ duntur.

¶ Tricesimasc̃da regula. Judex
ecc̃liastic⁹ põt hortare brachiũ se=
culare ꝯ violãtes et hereticos vel
paganos: nõ vt occidat vel muti=
let/sꝫ vt de terris fideliũ expellãt:
nec etiã est irreglaris si aliqui hic=
inde sunt occisi.xxiij.q.v.de occi=
dendis. et.xxiij.q.iij.maximian⁹.
imo ẽm Inno.de homi.petitio.li=
cet aliqs i bello iusto aliqs pcusse=
rit: si tñ inde null⁹ est mortu⁹/non
fit ex hoc irreglaris. Idẽ si qs ac=
cedit ad bellũ iustũ cã pacificãdi
vel ex alia iusta cã: lꝫ ex ei⁹ p̃ntia
aliqd robur accrescit suis: vel tior
incutiat aduersarijs nõ est sibi im=
putãdũ: dũmodo dol⁹ et etiã lata
negligentia absit oĩno ẽm Guil.
¶ Tricesimatertia regl'a. Cleric⁹
q̃ interest iusto vel iniusto bello in
armis vel sine armis/si aliqui sunt
hicinde interfecti irreglaris est. lꝫ
ip̃e n̄ occidat. lj.di.si qs.xxiij.q.iij.
porro.xxiij.q.vlt.q̃cũqꝫ.j.q.j.c.si.
¶ Tricesimaquarta regula. Cle=
ricus defendens se vel suos/lꝫ tũc
ex defendẽtib⁹ aliqs interfect⁹ est
ex aliqua pte non est irregularis:
vt illi q̃ non interfecerũt nec inter
fectores q̃ adiuuabãt sunt irregu
lares: licet voluntatem occidendi
habuissent: qꝛ lex ꝓmotiõis factũ
requirit.xv.q.j.si quis nõ iratus.
¶ Triceesimaquita regl'a. Cleric⁹
in bello iusto qd non ad occidẽdũ
sed ad defendẽdũ gerit ministrãs
sagittã balistario suo ad sui defen
sionẽ: si ille balistari⁹ aliquẽ inter=
fecerit sꝫ ille cleric⁹ non intẽdebat
ꝙ ip̃e aliquẽ interficeret: sꝫ ꝙ illos
detinuisset ⁊ sua defẽdisset aut re
cuperasset/nõ est irregularis ẽm
Guil'. Idẽ dicit de illo qui i bello
iusto p̃posit⁹ fuit exercitui ⁊ sũ=
ptus facit ⁊ cũcta disponit: si for=
te eũ cõtigat lanceas vel sagittas
emere ⁊ ministrare et ad exercitũ
vel ad custodiã castri mittere. vel
si hortat ad currendũ post hostes
vt eis p̃da hoĩm vel aĩaliũ aufe=
ratur. ⁊ tũc forte aliqs interficere
tur: dũmodo solũ intẽdit ad recu=
perationẽ p̃de nõ ad vindictam:
talis em̃ causa remota non nocet.

Irregl'aris an sit qui emit lanceas vel sagit tas ad exerci= tum.

¶ Tricesimasexta rl'a. Qui mu=
lieri facit ne cõcipe/vel gñare/vel
post conceptũ parere põt: et q̃ p̃e
gnantẽ mulierẽ pcutit/ita ꝙ facit
abortiuũ si fet⁹ iam fuit viuificat⁹
irregularis est. sꝫ si nõdũ fuit viui=
ficatus/solũ mortaliter peccat. de
homi.si aliqs.ij.q.v.cõsuluit. Uel
si ꝓbabiliter dubitat vel credit an
sit mortu⁹ vel viu⁹ fet⁹ ex illa per=
cussione. vel vtrũ cõcept⁹ fuit aĩa=
tus vel nõ: in tali dubio dꝫ a ꝓmo
tione ⁊ a ministerio abstinere: nec
piculo se ꝑmittere. Si ꝓ leuẽ vel
temerariam hꝫ opinionẽ deponat
eam si põt: et sic poterit ꝓmoueri
et administrare: al's nõ. ar. de sen.
ex.inq̃sitio. ⁊ de symo. per tuas.ij.

Irregl'aris an sit q̃ procu= rat ne mulier generet.

¶ Tricesimaseptima regula. Li=
cet cleric⁹ aliquẽ occidẽs ꝓ defen
sione rerũ suaꝝ irregularis est. de
homi. suscepim⁹. vbi dr̃. Post tu=
nicã relinquẽdũ est palliũ: ⁊ meli⁹
est rex iacturã pati q̃ꝫ ꝓ seruãdis
vilib⁹ reb⁹ a ctrãsitorijs acriter in
alios exardescere. Cleric⁹ tñ per=
sonã ꝓpriã defendẽdo necessitate
ineuitabili repellẽs vi vi cũ mode
ramine inculpate tutele pcutiens
aliquẽ si inde mors sequit nõ ipu=
tat ei. vt notat de homi. significa=
sti.ij. et.iij. ⁊.c. interfecisti. Uñ dicit
Archi.xxiij.q.iij.c.j.ꝙ cleric⁹ etiã
interficere põt vt non interficiat.
ar. de fur.c.iij. dum tñ hoc faciat
ꝓ psona ꝓpria. Hodie exp̃sse in cle.
si furiosus. de homi. et dico psonã

Frãciscum de zabarel. i. c. vestra. et. c. q̃sitũ. de coha. cleri. q̄ suspensus a canone celebrãs, tũc solũ incurrit irregularitatem qñ p modũ sñie fit a canone suspẽsus. vt in. d. c. cũ eterni. li. vj. Sic aũt nõ est i fornicatore notorio et symoniaco: q2 nõ p modũ sñie s3 enũciatiue dicũtur a canone q̄ sint suspensi: vt pt3 in. ca. q̃sitũ. de cohabi. cleri. ꝫ celebrãdo nõ fiũt irregulares. de sent. excõ. li. vj. Tene ꝫ ſm Frãcis. q̄ si in canone dr penã imponẽte q̄ talis sit suspẽsus ab officio. vel dicit̃ Suspendum⁹ talẽ ab officio si hoc fecerit. tũc tal'r suspẽsus celebrãs fit irreglaris. vt in. d. c. cũ eterni. Sed si dr i canone penã approbãte vel enũciãte seu recitãte aliquẽ esse suspensum: sicut dr de fornicatore notorio in. c. q̃sitũ. vbi tñ recitat notoriũ fornicatorẽ esse suspensum: talis celebrãdo non fit irregularis. Pro isto dicto est famosissimus ille doctor Guido de baysio: archidyacon⁹ nũcupat⁹. xxxij. di. ad hec ꝓ. vbi ipse notat in fi. glo. q̃ incipit. istd intelligit: q̄ notori⁹ fornicator nõ est principal'r suspẽsus a canone: s3 a deo. qd pt3 ex eo q2 ꝗcito penitet licite celebrat. de cohabi. cler. c. vlt. licet in odiũ criminis p canones aliqd sit additũ quo ad vitationẽ eoꝝ: vt sc3 nõ audiãtur ab eis diuina. vt in. ca. vr̃a. et in. c. tua. de cohabi. cleri. xxxij. di. nulla. ⁊. c. preter hec. et hoc ſm Jmo. Licet aũt Host. notauit ꝯ́triũ i speculo. ti. ij. §. iuxta ꝑpõnis. et. §. nunc de epoꝝ. ꝓ. xxvj. et hanc viã tãꝗ mitiorẽ puto cõplectẽdã. ¶ Quadragesimasecũda regl'a. Suspẽsus a canone nõ ꝑpter crimen s3 ꝑpt̃ aliquẽ defectũ: vtputa illegitie nati ⁊ corpe vitiati non incurrũt nouã irregl'aritatẽ: si ante obtẽtã dispẽsationem celebrẽt ſm Guil. in speculo. tit. ij. §. iuxta ꝑpõnis. ꝓ. porro. et idẽ notat̃ per Archi. lvj. di. apl'ica. in principio. et hoc seruat curia: q2 qñ dispẽsat cũ talib⁹ simpl'r dispẽsat sup defectu nll'a facta mẽtiõe de irregl'aritate: q2 nullã incurrũt. lvj. di. apl'ica. et. ca. cenomanensem. de filijs pbroꝝ. venẽs. Jdeo dicit intelligẽdũ esse speculatorẽ de illis q̃ ꝑpter infamiã suspẽsi sunt a canone sicut fũt illi quoꝝ crimina sũt notoria. et qui etiã post peractã pniam celebrare ꝑpt̃ scãdalũ et infamiã ꝓhibent̃. vt in. c. fi. de cohabi. cle. et mu. et de homi. ex l'ris. c. fi. et tñ ante dispẽsationem celebrãdo nouam irregl'aritatẽ nõ incurrũt: q2 hoc nõ inuenitur iure cautum ſm Guil. in speculo vbi. s. et Archid. lvj. di. apl'ica. ⁊c̃. ¶ Quadragesimatertia regl'a. Suspẽs⁹ a ꝓfessionib⁹ audiẽdis celebrãs ante recõciliationẽ nõ efficit̃ irregl'aris ſm Guil. q2 hoc non inuenit̃ iure cautũ. xj. q. iij. §. euidẽt̃. De hac suspẽsione hr̃. xxvj. q. j. et. v. q. vj. p totũ. ¶ Quadragesimaq̃rta rl'a. Recipiẽs bñficiũ i irregl'aritate: ipetrata absolutiõe sup irregl'aritate nõ ĩdiget alia dispẽsatiõe sup bñficio obtẽto. ſm Ray. et Guil. i spe. Caueat tñ q̃libet ne i pctõ mortali vel suspẽsiõe bñficiũ recipiat. vñ securi⁹ est vt talis ꝯfiteat̃ ãte receptionẽ ne collatio sit viciosa ſm Guil. in. c. si celebret. de cle. ex. mini. L3 hoc sit pduꝝ est tñ veꝝ ꝑpter rõnẽ ibi positã: q2. s. eligi nõ põt in pctõ mortali ad illa a q̃ꝝ pceptiõe a sanctis prĩb⁹ ẽ ꝓuat⁹. Uerũtñ abbas ibi moderat̃ hoc dicẽs q̄ si cui exĩstẽti i occulto collatũ sit: s3 ipẽ recipit illud post peractã pniam potit retinere. allegat. de tẽp. ord. q̃sitũ. de sen. exc. c. vlt. Sed ꝑpter petm̃ enorme: vtputa ꝑpter homicidiũ ipo iure pdat bñficiũ. vt notat̃ per Archi. l. di. studeat. que incipit: in glosa hic dispensat. vbi dicit glo. q2 de iure d3 eo carere. qd exponit

Homicidium an ipso iure iducit p̄uationē bñficij.

archidyacon⁹ p̄ pniaȝ nō ipso iure. Nā homicidiū nō iducit ipso iure p̄uationē bñficij. s̄ȝ Bernardū cō postellanū:q̄ ita notauit de electio ne.q̄ sicut i glo.§.si ꝓo.ff.alia au tē.Et idē sentit Inno. dicēs q̄ in homicidiis irregłarib⁹ cadere pōt ius cuiuslibet dignitat꜡:q: etiā iu ste hñt eā/si cū eis fuerit dispensa tū.Et etiā sine dispēsatiōe iuste te nēt p̄dicti dignitates suas q̄usq̄ renūciēt vel deponāt.s̄m Inno.q̄ ita notauit de excessib⁹ p̄latoꝝ.cū i p̄ncipio.Cōtra tñ istud dictū fa ciūt mlta iura.vt d̄ clerico pugnā te in duello.ca.henric⁹.i fine.Itē lv.di.si euāgelista.ff.i loco.cū di spēsatio req̄raẗ vt homicida bñfi ciū recipiat.videẗ sec⁹ de iure cōi. Itē cū homicida mīstrare nō pōt: etiā post pniam sine dispēsatōe.de tēpo.ordi.q̄ suspens⁹ ē a bñficio qd daẗ ꝓpẗ officiū.ꝛ sic etiā accedit. lxxxj.dis.eos.ꝛ notaẗ de cōsue.cū dilect⁹.i glo.suspēsus eni. Tu dic breuiẗ.q̄ hic nulla est ꝯ̄rietas. Nā Bernar.ꝛ Inno. itelligūt q̄ homi cida iuste tenet et recipit bñficiū q̄usq̄ deponiẗ p̄ pniam. Iura autē in ꝯ̄triū iducta dicūt q̄ dȝ carere ꝛ p̄uari bñficio de iure:q: de iur꜡ ri goꝛe ē inhabilis ad illd̄ Nō tñ hoc negat:q̄n hoc fiat p̄ pniam:ꝛ sic idē sētiūt.¶ Quadragesimaq̄nta re gula. Post excōicat⁹ vł suspēs⁹ sim pliciẗ ab ordib⁹ suis:admīstrās in ordie accolitat⁹ efficiẗ irregłaris. s̄m Guil. Sec⁹ si tñ a missaꝝ cele bratōe fuerit suspēs⁹. ¶ Quadra gesimasexta regła. Cleric⁹ i mioꝛi b⁹ ꝯ̄stitut⁹ excōicat⁹ mīstrās sacer doti ad altare portando aquā/ lu mē ꝛ alia silia nō est irregłaris s̄m Guil. Itē putat de pbr̄o dyacono et subdyacono. Nō:q: ista nulli or dini sūt annexa/cū et p̄ laicos lra tos expediūẗ. ¶ Quadragesima septia regła. Ep̄s suspēsus a pōtifi calib⁹ celebrādo i eis nō fit irregu laris:q: pōtificalia nō sunt de sub stantia s̄m Guil. ¶ Quadragesi maoctaua regła. Suspēsus ab in gressu ecclie si i ea celebrat irregu laris ē:ꝛ si i tali suspēsione decedit nō sepeliẗ in cymiterio . vt de sen. excō.is cui.lib.vj. Nota t tñ nouel lator i nouella q̄ pōt in ecclia au dire diuia sine metu irregłaritat꜡: sed nō sine pctō.lȝ Hugo et Ray mūdus aliud notauerūt quoꝝ opi nio refutaẗ p̄ modernos. ¶ Qua dragesimanona regła. Excōicat⁹ vel suspēsus baptisans solēniter in suppellicio ꝛ stola publice irregła ris efficiẗ s̄m Guil. Sec⁹ si aliter scȝ simplr̄ baptizat:et maxie in ne cessitate. ¶ Quinq̄gesima regła. Quicūq̄ nō p̄t ꝓmoueri ad ordi nes sine dispēsatiōe nec etiā ad ho noꝛes.ꝛ quicūq̄ est illegibilis irre głaris est. s̄m Guil. Idē intellige de oīb⁹ casib⁹ q̄ impediūt ꝓmouē dos/vel deyciūt iā ꝓmotos/vel q̄ penā depositionis mereñ. Uñ re gulare est q̄ q̄cūq̄ post pactā pe nitentiā non hñt ordinis executio nē irregłares sūt/sicut homicide. l.di.§.j.erga.de symonia.tāta. Itē excōicat⁹ interdict⁹ suspēsus i cō temptū clauiū se faciēs ordinari. de sentē.excō.cū illoꝛū. Itē si etiā p̄sumit celebrare.xj.q.iij.si q̄s.de vi.et hone.cle.vt clericoꝛū.§.si q̄s igiẗ. Itē violās interdictū.de ex ces.p̄la.tāta. Itē falsari⁹ lraꝝ pa pe.de crimie falsi.ad falsarioꝝ.§.j. Talis tñ s̄ȝ Inno.si occult⁹ ē post absolutionē ꝛ pniam pōt ordiari: q: nullo iure caueẗ q̄ sit infamis ipso iure. Itē hereticus.de purga tione.c.inter sollicitudines/vł ex hibentes hereticis sacramēta.de hereti.excōmu.§.si vero. Itē sodo mita.de exces.p̄la.clerici. Itē pbr̄ denudās ꝯ̄fessionē.de pe.ꝛ remis. oēs.c.fi. Itē incoꝛrigibilis in con tumacia p̄seuerās.de dolo et ꝯ̄tu. veritatis.§.fi. Itē notoꝛiū crimen

Irregłares regulariter q̄ sunt.

Frãciscum de zabarel.i.c.vestra. et.c.q̃situ̅.de coha.cleri.q̄ suspensus a canone celebrãs/tu̅c solu̅ incurrit irregularitatem q̃n p modu̅ snie fit a canone suspẽsus. vt in.d. c.cu̅ eterni.li.vj. Sic au̅t nõ est i fornicatore notorio et symoniaco: q̄z nõ p modu̅ snie s3 enu̅ciatiue dicu̅tur a canone q̄ sint suspensi: vt pt3 in.ca.q̃situ̅.de cohabi.cleri. g̃ celebrãdo nõ fiu̅t irregulares. de sent. excõ.li.vj. Tene g̃ fm Frãcis.q̄ si in canone dr̄ penã imponẽte q̄ talis sit suspẽsus ab officio.vel dicit Suspendat⁹ talẽ ab officio si hoc fecerit.tu̅c talr̄ suspẽsus celebrãs sit irreglaris. vt in.d.c.cu̅ eterni. Sed si dr̄ i canone penã approbãte vel enu̅ciãte seu recitãte aliquẽ esse suspensum:sicut dr̄ de fornicatore notorio in.c.q̃situ̅.vbi t̃n recitat notoriu̅ fornicatorẽ esse suspensum:talis celebrãdo non fit irregularis. Pro isto dicto est famosissimus ille doctor Guido de baysio: archidyacon⁹ nu̅cupat⁹.xxxij.di. ad hec ꝓ. vbi ipse notat in fi.glo. q̄ incipit.isto intelligit: q̄ notori⁹ fornicator nõ est principalr̄ suspẽsus a canone:s3 a deo.qd̄ pt3 ex eo q̄z q̄cito penitet licite celebrat.de cohabi.cler.c.vlt.licet in odiu̅ criminis p canones aliq̄d sit additu̅ quo ad vitationẽ eoꝝ: vt sc3 nõ audiãtur ab eis diuina.vt in.ca.vr̃a. et in.c.tua.de cohabi.cleri.xxxij. di.nulla.⁊.c.preter hec.et hoc fm Jmo. Licet au̅t Host.notauit ꝯtriu̅ i speculo.ti.ij.§.iuxta ꝓpõnis. et.§.nunc de epoꝝ.ꝟ.xxvj.et hanc viã tã̄q̄ mitiorẽ puto cõplectẽdã

¶ Quadragesimasecu̅da regl'a. Suspẽsus a canone nõ ꝓpter crimen s3 ꝓpt aliquẽ defectu̅: vtputa illegitie nati ⁊ corpe vitiati non incurru̅t nouã irreglaritatẽ:si ante obtẽtã dispẽsationem celebrẽt fm Guil. in speculo.tit.ij.§.iuxta ꝓpõnis.ꝟ.porro.et idẽ notat per Archi.lvj.di.ap̃lica.in principio. et hoc seruat curia: q̄z q̃n dispẽsat cu̅ talib⁹ simplr̄ dispẽsat sup defectu nll'a facta mẽtiõe de irregl'aritate: q̄z nullã incurru̅t.lvj.di.ap̃lica.et.ca.cenomanensem. de filijs pbroꝝ.veniẽs. Ideo dicit intelligẽdu̅ esse speculatorẽ de illis q̄ ꝓpter infamiã suspẽsi sunt a canone sicut su̅t illi quoꝝ crimina su̅t notoria.et qui etiã post peractã pniam celebrare ꝓpt scãdalu̅ et infamiã ꝓhibent.vt in.c.fi.de cohabi.cle. et mu.et de homi.ex l'ris.c.fi.et t̃n ante dispẽsationem celebrãdo nouam irreglaritatẽ nõ incurru̅t: q̄z hoc nõ inuenitur iure cautum fm Guil.in speculo vbi.s̃.et Archid. lvj.di.ap̃lica.⁊c̃.

¶ Quadragesimatertia regl'a. Suspẽs⁹ a ꝓfessionib⁹ audiẽdis celebrãs ante recõciliationẽ nõ efficit irreglaris fm Guil. q̄z hoc non inuenit iure cautu̅.xj.q.iij.§.euidẽt. De hac suspẽsione hr̄.xxvj.q.j.et.v.q.vj.p totu̅.

¶ Quadragesimaq̄rta rl'a. Recipiẽs bñficiu̅ i irregl'aritate:ipetrata absolutiõe sup irregl'aritate nõ īdiget alia dispẽsatiõe sup bñficio obtẽto.fm Ray.et Guil.i spe. Caueat t̃n q̄libet ne i pctõ mortali vel suspẽsiõe bñficiu̅ recipiat.vñ securi⁹ est vt talis ꝯfiteat̃ ãte receptionẽ ne collatio sit viciosa fm Guil. in.c.si celebret.de cle.ex.mini. Et hoc sit pduꝝ est t̃n veꝝ ꝓpter rõnẽ ibi positã: q̄z.s.eligi nõ põt in pctõ mortali ad illa a q̄z pceptiõe a sanctis ꝓhib⁹ ẽ puat⁹. Uerũt̃n abbas ibi moderat̃ hoc dicẽs q̄ si cui existẽti i occulto collatu̅ sit: s3 ipse recipit illud post peractã pniam potit retinere.allegat.de tẽp.ord.q̃situ̅. de sen.exc.c.vlt. Sed ꝓpter pctm̃ enorme: vtputa ꝓpter homicidiu̅ ipso iure pdat bñficiu̅.vt notat̃ per Archi.l.di.studeat.que incipit:in glosa hic dispensat. vbi dicit glo. q̄z de iure d3 eo carere.qd̄ exponit

archidyacon⁹ p̄ pniã nõ ipso iure. Nã homicidiũ nõ īducit ipso iure p̄uationē bñficij. s̄z Bernardū cõpostellanũ: q̄ ita notauit de electione. ꝙ sicut ī glo. §. si ꝑo. ꝟ. alia autē. Et idē sentit Inno. dicēs ꝙ in homicidis irreg̃larib⁹ cadere põt ius cuiuslibet dignitat̃: q̃ etiã iuste hn̄t eã / si cũ eis fuerit dispensatũ. Et etiã sine dispēsatiõe iuste tenēt predicti dignitates suas q̄usq̃ renuciēt vel deponãt. s̄m Inno. q̄ ita notauit de excessib⁹ p̄latoꝝ. cũ ī p̄ncipio. Cõtra tñ istud dictũ faciũt infra iura. vt ð clerico pugnãte in duello. ca. henric⁹. ī fine. Itē lv. di. si euãgelista. ꝟ. i loco. cũ dispēsatio reqraẽ vt homicida bñficiũ recipiat. videẽ sec⁹ de iure cõi. Itē cũ homicida mistrare nõ põt: etiã post pniam sine dispēsatõe. de tēpo. ordi. q̄ suspens⁹ ē a bñficio qð daẽ ꝓpẽ officiũ. ꝛ sic etiã accedit. lxxxj. dis. eos. ꝛ notaẽ de cõsue. cũ dilect⁹. ī glo. suspēsus eni. Tu dic breuiẽ. ꝙ hic nulla est ꝯrietas. Nã Bernar. ꝛ Inno. itelligũt ꝙ homicida iuste tenet et recipit bñficiũ q̄usq̃ deponiẽ p̄ pniam. Iura autē in ꝯriũ inducta dicũt ꝙ dz carere ꝛ p̄uari bñficio de iure: q̃ de iur̃ rigore ē inhabilis ad illð. Nõ tñ hoc negat: qn̄ hoc fiat p̄ pniam: ꝛ sic idē sētiũt. ¶ Quadragesimaqn̄ta regula. Pbr̄ excõicat⁹ vl̃ suspēs⁹ sim pliciẽ ab ordib⁹ suis: admistrãs in ordie accolitat⁹ efficiẽ irreg̃laris. s̄m Guil. Sec⁹ si tm̃ a missaꝝ celebratõe fuerit suspēs⁹. ¶ Quadragesimasexta regl̃a. Cleric⁹ ī minori b⁹ ꝯstitut⁹ excõicat⁹ mistrãs sacerdoti ad altare portando aquã / lumē ꝛ alia silr̃a nõ est irreg̃laris s̄m Guil. Itē putat de pbr̄o dyacono et subdyacono. Rõ: q̃ ista nulli ordini sũt annexa / cũ et p̄ laicos l̃ratos expediũẽ. ¶ Quadragesima septia regl̃a. E p̄s suspēsus a põtificalib⁹ celebrãdo ī eis nõ fit irregularis: q̃ põtificalia nõ sunt de substantia s̄m Guil. ¶ Quadragesimaoctaua regl̃a. Suspēsus ab ingressu eccl̃ie si ī ea celebrat irregularis ē: ꝛ si ī tali suspēsione decedit nõ sepeliẽ in cymiterio. vt de sen. excõ. is cui. lib. vj. Nota tñ nouellator ī nouella ꝙ põt in eccl̃ia audire diuia sine metu irreg̃laritat̃: sed nõ sine pctõ. lz Hugo et Raymũdus aliud notauerũt quoꝝ opinio refutaẽ p̄ modernos. ¶ Quadragesimanona regl̃a. Excõicat⁹ vel suspēsus baptisans solēniter in suppellicio ꝛ stola publice irreg̃laris efficiẽ s̄m Guil. Sec⁹ si aliter scz simplr̃ baptizat: et maxie in necessitate. ¶ Quinq̃gesima regl̃a. Quicũq̃ nõ p̄t ꝓmoueri ad ordines sine dispēsatiõe nec etiã ad honores. ꝛ quicũq̃ est illegibilis irreg̃laris est. s̄m Guil. Idē intellige de oib⁹ casib⁹ q̄ impediũt ꝓmouēdos / vel deyciũt iã ꝓmotos / vel q̄ penã depositionis mereñ. Vñ regulare est ꝙ q̄cũq̃ post pactã penitentiã non hn̄t ordinis executionē irreg̃lares sũt / sicut homicide. l. di. §. j. erga. de symonia. tãta. Itē excõicat⁹ interdict⁹ suspēsus ī cõtemptũ clauiũ se faciēs ordinari. de sentē. excõ. cũ illorũ. Itē si etiã p̄sumit celebrare. xj. q. iij. si q̄s. de vi. et hone. cle. vt clericorũ. §. si q̄s igiẽ. Itē violãs interdictũ. de exces. p̄la. tãta. Itē falsari⁹ l̃rarũ pape. de crimie falsi. ad falsarioꝝ. §. j. Talis tñ s̄z Inno. si occult⁹ ē post absolutionē ꝛ pniam põt ordiari: q̃ nullo iure caueẽ ꝙ sit infamis ipso iure. Itē hereticus. de purgatione. c. inter sollicitudines / vl̃ exhibentes hereticis sacramēta. de hereti. excõmu. §. si vero. Itē sodomita. de exces. p̄la. clerici. Itē pbr̄ denudãs ꝯfessionē. de pe. ꝛ remis. oes. c. fi. Itē incorrigibilis in contumacia p̄seuerãs. de dolo et ꝯtu. veritatis. §. fi. Itē notoriũ crimen

Homicidium an ipso iure īducit ꝓ uationē bñficij.

Irreg̃lares regulariter q̄ sunt.

de iure vł facto. de tēpo. ordi. c. fi.
Item vtens officio assassinoꝝ vel
defendēs/ receptās/ occultās eos
licet mors non sequaꝛ inde. de ho-
mici. p hūani. li. vj. Itē apostata.
de apostat; . ca. fi. Itē scismatic⁹.
de scisma. ca. j. Itē intrusus volū-
tarie p ptātem secularē. vij. q. j. fa
ct⁹. de elec. si qs. Itē oīne crimen
qd ipso facto iducit ifamiā ciuilē.
ij. q. vij. §. porro. Itē ifamia descē-
dēs ex delicto p sniam declarato:
qꝛ pena pōt demi culpa pmanēte.
ij. q. iij. §. hic colligiꝛ. Infamis eni
est irreglaris/ siue infamia sit iur;
siue facti. vt de accusatiōib⁹. oipo
tens. de testib⁹. testionū. ¶ Qui
quagesimapma regła. Excōicat⁹
maiori excōicatiōe siue ab hoie si-
ue a iure sciēter: durāte excōicati-
one: celebrās semp fit irregularis:
ꝛ est depoñed⁹. de cle. excō. minis.
latrones. Sec⁹ si ignorāter. vt eo.
titu. ca. apłice. Si aūt dubitaret
pbabiliter de snia excōicationis:
presertim qñ ꝯsci⁹ est de culpa sua
ppter quā iuste potuit excōicari/
nesciens tñ exponit se discrimini et
celebrat. cū sit excōicat⁹/ irregła-
ris ē: ꝛ idiget dispēsatiōe pape ꝭm
Guił. vt in dicto. c. apłice. Crassa
aūt ignorātia in talib⁹ iudicatur.
vt si citat⁹ pemptorie nec iuit nec
misit ad terminū. ꝛ sic celebrat lic;
nihil de excōicatione sciat. Circa
pmissa sciendū ꝙ suspensus a iudi
ce siue ad certā diē siue ppetue si-
ue qvsq; peniteat semp si celebrat
est irregularis: qꝛ talis nō deberet
celebrare: nisi prius snialiter absol-
uatur sicut snia suspēdiꝛ. In vltio
tñ casu quidā ꝯtradicūt. vt. ij. q. v.
pbris. vbi diciꝛ ꝙ tał ad arbitriū
suspendētis facere ds. ꝛ si ante ab-
solutionem celebrat irregular; est.
et idē de re iudica. dilect⁹. de ex-
cess. pła. apłice. Suspēsi ꝓo a deo
vt sunt oēs pctōres celebrātes in
peccatis nō fiūt irreglares. l; pec

cent: nisi celebrarēt in crimialib⁹.
vt i homicidio: in symōia: ꝛ silib⁹.
et quib⁹ etiā acta penitētia execu
tio interdiciꝛ. vt supra dictum est.
Suspensi aūt ab officio a canone
ppt crimen si celebrāt irreglares
sunt. Et hoc intellige si suspēduntꝛ
a canone penā iponente/ non autē
approbāte. vt in ca. cū eterni. de re
iudi. li. vj. Qꝛ etiā in miori excōi-
catiōe existentes suspēsi sunt a ca-
none nō iponente penā sed appro-
bāte: ꝛ q̄cito penitet pōt celebra-
re. de senten. exc. nup. vñ poti⁹ di-
citur suspensio dei q̄ canonis ꝭm
Guillel. Et nota ꝭm Iohā. and. in
cle. j. de decimis. in glo. sup ꝟ. do-
nec. ꝙ cū aliqs suspēdiꝛ donec sa-
tisfecerit: sufficit iudicis declara-
tio sup satisfactiōe sine alia absolu
tiōe. In excōicatis ꝟo est necessa-
ria absolutio post satisfactionem.
Cōcordat ad hoc glo. Io. an. in. c.
sepe qꝛ. de elec. lib. vj. sup ꝟ. donec
plene. vbi diciꝛ. ꝙ illi q̄ occupant
bona eccłiaꝝ vacantiū: ꝛ ea distra
hūt: tādiu sunt a bñficijs ꝛ officijs
suspēsi donec ea plene restituerit.
ipsis aūt restituētib⁹ ipo iure sine
alia snia restituti erūt. vt notauit
Iohā. an. lxxxj. dis. si qui. Preterea
sciēdū est ꝙ ꝭm glo. xxvj. di. dein-
de. infamia et irregularitas ꝯcta
ante baptismū tolliꝛ p⁹ baptismū:
et hoc si puenit ex pprio delicto:
qꝛ dona baptismi sūt sine oīni peni
tentia ꝛ satisfactiōe. vt de cōse. di.
iiij. sine. Si eni pctm̄ nō deleꝛ quā
tū ad infamiā: adhuc post baptis-
mum obesset. quod negat Ambro.
xxvj. di. vna. vnde si aliqs occidit
mille hoies ante baptismū: ois in-
famia ꝛ irregularitas tolliꝛ. vt. l. j.
distin. si qs post acceptū. vt patet
de paulo q̄ ante baptismū fuit ho- Irregła
micida et tñ postea fact⁹ est apłs. ritas aū
vt. l. di. §. ecōtra. Huic tñ dicto ad tolliꝛ p
uersanꝛ doctores. nā archidyaco- baptis-
nus in dicto. c. deinde. dicit. ꝙ bñ mum.

infamia ex quo nō descēdit: nisi ex peccato delef in baptismo sicut et peccatū: sed non irregl'aritas q̄ nō fundaf sup pctō. v̄n ita irregularis est q̄ occidit cū peccato: sicut qui occidit sine pctō. vt iudex. ne clerici vel monachi.c.sniam.et bigami ꝛ corpe viciati.ꝛ ita ipse Jnnocēti⁹ notauit de diuortijs. Jpse tamē notauit de homici. pbrm̄. ꝙ homicidiū ante baptismū siue ex officio siue ex volūtate fecerit homicidiū nō est post baptismū irregularis: q: oīs sequela peccati deleta est. Sȝ Goffred⁹ de ꝯuersione infideliū.c.j.notauit ꝙ pctm̄ et sequela pcti bñ delenf in baptismo sed non defect⁹ siue impedimentū Prima via cōiter approbaf. Speculator tamen in titulo de dispensationibus.§.iij.ver. is aūt. videf declinare ꝛc̄.

Cautele circa predicta obseruande.

Prima cautela ē. Ep̄s et q̄libet iudex nō pōt neqȝ dȝ excōicare vniuersitatē vel collegiū. Et hoc iōne inocētes puniāf cū nocentib⁹. vt dz.i.c.romana.dſen.ex.li.vj. Jnēdici tamē pn̄t inocētes cū nocētib⁹.ð spōsa. nō est. Et hoc iō: q: ibi non est tātū pīculū aīe sicut in excōicatiōe q̄ ē eterne mort' dānatio.p quā quis tradif sathane.vt supra dz. Secūda cautela. Caueat iudex ne ferat sniam excōicatiōis nisi p̄missa monitione. si tū hoc fecerit: lȝ sententia sit iusta: sed tū punitur lator pena.c.sacro.de sen.ex.c. suspensione ab igressu eccl'ie infra mēsem. Tertio caueat ne ferat sniam excōicationis: suspēsiōis. vl' iterdicti p futuris delictis. puta si tale qd fecerit.nec p p̄ntibus sub ea forma: si de illis infra talē terminū minime satisfecerit. vt in.c.romana.de sen.

Excōicari non dȝ ꝯmunitas: sȝ bñ iterdicitur.

excō.li.vj. V̄n ſm Jo.an.in nouella sup dicto.c. valde ridiculosū esset si diceret plat⁹: excōico petrū si furtū fecerit. si adulterium cōmiserit. cū tñ ad talia pat⁹ sum vel sus pect⁹. si tñ mora cā vel culpa pcessit bñ pōt excōicari sub illa forma. Exēplū: vt q: de mora cōdēnatus in actiōe psonali nō soluit infra q̄ttuor mēses vt dbuit. postea iudex debet pcipere vt soluat ifra certū tps. al's sit excōicatus. hic eni mora pcessit. Silr de culpa: vt q: negligētes fueſt clerici in diuinis officijs dicendis: poterit iudex dicere. Excōmunico oēs qui non intererunt canonicis horis. hic eñ culpa precessit. Similiter de offensa: vt in cōiugato q̄ tenuit ꝯcubinā se paref ab ea ne excōicetur si vlterius redeat ad ipsam. Al's pter istos casus iudex nō debet ferre sniam excōicatiōis sub certo termio ꝛc̄. v.ā male faceret si statim post condēnationē factā in psonali iudex preciperet infra certū temp⁹ ferē dam sniam excōicatiōis: cū tamē nō precessit mora. Et in hoc sepissime iudices nostri tēporis excedūt modū. Jdeo hec dixi p gn̄ali doctrina. Circa dispensationē p̄dictarꝫ censurarꝫ est sciendū ꝙ lȝ ſm quosdā doctores ep̄s nō pt dispensare sup irregularitate ꝛ alijs defectib⁹ nisi vbi exp̄sse sibi a iure permittif ſm Guillel.nazonē Goffredū. Johā. de deo. ꝛ Jnnocē. Al's ſm istos ep̄s dispensans in casib⁹ sibi a canone expresse non pmissis: videtur īpugnare canones vl' eos tollere. Tu tñ dicas ꝙ vbicūqȝ expresse a canonib⁹ potestas dispensandi non p̄hibetur episcopis: ep̄i possunt dispensare. Et hoc dictū per doctores cōmunius approbatur. Jta dicūt Johānes/Laurē. Hugo. Tā. Bern. ꝛ Guil.i spe.ti. de dispēsa.§.nūc de ep̄oꝝ. et ille famosissim⁹ doctor dn̄s Archi.i.dis.

Ep̄i possunt dispēsare vbi exp̄sse a canonib⁹ non p̄hibēf.

de pmissis. vbi late psequitur istā materiā: iprobādo opinionē Hostiē q etiā dicit dnm suū Hosti. dixisse q in his in quib9 pctm mortale est fm legē diuinā. sicut in furto/rapina. vt. xiiij. q. v. penale. dispensare nō potest. nec etiā papa: vt quidā dicūt. nisi pniam agāt et restitutio fiat. de vsu. cū tu. et. xiiij. q. v. si qd. et. c. multi. et ea. q. vj. si res. In his vero in quib9 pctm mortale est fm ius positiuū. vt vbi est epis vel inferioribus pape iterdicta dispensatio/null9 dispensat nisi sol9 papa vel is cui spāliter cōmiserit. Si vero nō est interdicta ptās dispēsandi/tunc pōt. Hec Arch. Pro ista snia faciūt multa iura. vt de hereti. excōicamus. §. sane. de sentē. excō. nup. et. c. a nobis. et. c. cū illoꝝ. et de spon. cū apud. xvj. q. j. sunt nonnulli. ff. ex qb9 cau. maiores. l. nec. nō. §. j. nā et apl's dicit. Oia mihi licēt. xj. q. j. aliō. Et ex his ptz q̄ lata sit potestas epoꝝ: qꝛ oia pñt: nisi expresse phibeatur. ¶ Sunt aūt multi casus in iure expssi in quib9 eis pcedit auctoritas dispēsandi. quos licite scpsit Guil. in spe. iuris. de qbus hic supsedere censuit scribēs sedulitas: sciēs qꝛ epi nō egēt vt qs eos doceat: sed ipi alioꝝ sūt doctores. j. q. vij. puenientib9. presertī cū pñtis opusculi principalis intētio fuerit simplicib9 simplicia tradere rudimēta: nō pfectis subtilia. vt cū aplo lac potū daret nō esca puulis. ppt qd etiā stil9 eiusdem nō indoctis aut psuasibilib9 hūane sapiētie vbis: sed in doctrina spūs excurrit. eo q iuxta Isidorum de sum. bo. li. iij. Horret sacra scriptura spumeū sapiētie ambitū. Ignoscāt igitur doctores sup stili et materie ruditate: q̄ non ipsis sed simplicibus dirigit. Grati sint simplices quoꝝ profectui psens opusculū destinatur. Sed et ipsi reuerendissimi patres et dñi archiepi: epi: ceteriq̄ plati/doctores/ et magistri si qua bene scpti in pñti tractatu inueniāt approbare dignēt gratiose. q̄ vo dubiosa/vndosa/aut perplexa declarēt: delucidēt/et interpretentur. Insuper q̄ min9 bene posita fuerint corrigāt et emendēt occupatōi poti9 q̄ ignorātie ascribētes. Testis eni deus est et angeli eius me grauib9 et arduis/nō solū diuersis: verūetiam sibijnuicē aduersis p tūc occupatū fuisse negocijs. et nisi pia duxisset manū sedulitas: nisi diuine gratie miseratio aīm lacessitū cōfortasset: nequaq̄ naufragiosa ībecillis animi tūba proprijs conatib9 sub anhelo pectore salutarem euecta fuisset ad portū. Hortor postremo vt quisqs ista legeris: mei pctōris recorderis. exorans dnm vt nō pro tam idustrioso labore q̄ pie mentis deuotione et bone voluntatis affectu: quo cūctis christi fidelibus proficere conabar mercedē perpetuā omnib9 fidelit' i vinea sua laborantib9 promissam largiri dignetur tempore opportuno.

Suscipe completi laudes o christe laboris.
Quas cordis leti vox subdita reddit amoris.
Sit merces operis oratio sancta legentis.
Que iūgat superis nos toto robore mentis.

¶ Impressus Parisius In Sole aureo Uici diui Jacobi Per Magistrum Bertholdum Rembolt Anno dñi Millesimo qngentesimo Decimosexto/ die vo. xvij. mensis Decembris.

Cōfessionale seu libellus poptim⁹ beati Thome de aquino de modo confitendi et de puritate conscientie: cuilibet confessori et cōfiteri volenti perutilis et necessarius.

QUoniā fundamētū ⁊ ianua virtutū oīsqꝫ grē ac spūalis cōsolatiōis pncipiū ɔscie puritas ac cordis mūdicia ad quā principaliter ⁊ precipue ꝑ puram/ verā/ ac integrā et pfectā confessionē peccatoꝝ acceditur. Nos qui vocati sum⁹ ad statū gratie ad acqrēdas ꝟtutes ac vitanda vitia de sufficienti ɔfessione ac mō ɔfitendi vt decet viros ad statum perfectionis electos cū summa diligentia ⁊ sollicitudine continua pctōꝝ videam⁹: ⁊ pncipaliter de mortalib⁹ p̄e ceterꝭ est vidēdū.

Confessio debet esse pura. Cap.j.

ESt igitur pmo videndum q confessio deb3 esse pura: quia peccata debent simplr dici absqꝫ duplicitate ⁊ excusatione sicut hō credit ea manifesta esse corā deo: nec debēt ꝟba dici palliātia aut cooperātia vl' minuentia pctm̄ sicut faciunt multi magnas philaterias et hystorias longas dicētes anteqꝫ pctm̄ explicēt/ vt sic ꝑ illas ostēdāt se min⁹ culpabiles de pctō: qd qdē pctm̄ in fine illoꝝ ꝟboꝝ supfluoꝝ includūt. Uitanda sunt igit̄ supflua ⁊ excusatoria ꝟba: sed pure dic pctā tua et simpliciter te excusa. Sic̄r non debet dici qd cadat in īfamiā alicuius: aut q possit p̄bere ɔfessori occasionē turbatiōis contra aliquē: aut materiam ɔtēnendi. Unde si expediret noīare peccata alterius ɔfitendo p̄pria: tūc taliter explicent̄ q nullo mō ɔfessor possit intelligere personā cū qua peccasti: nec possit venire in noticiam cōplicis in peccato: sicut si dedisti petro occasionē peccandi cū peccauit non debes noīare sed sufficit dicere. Ego fui cā ɔmittendi tale peccatū cuidā persone.

Uera. Capi.ij.

COnfessio debet esse vera ita q nulla falsitas dicat̄ scienter nec aliquod dubiū affirmet̄: sed certa vt certa ⁊ dubia vt dubia sunt dicēda. Et idō qū confiteris nō dicas. Dico culpam meā si feci tale qd: aut si dedi materiā turbatiōis tali: aut fecissem tale pctm̄ si potuissem. Sz dic simpliciter. Feci sic ⁊ sic. et appetiui sic et sic. Habui voluntatē deliberatā faciendi tale peccatū: ⁊ nō dimisi nisi qꝛ non potui: vl' qꝛ nesciui vel qꝛ timui verecundiā aut penā tēporalē. Sunt tn̄ qdā qui nesciētes aut verecundātes aut non curantes specificare pctā: aperte mētiūtur in confessiōe quā faciūt dicēdo quedā gn̄alia ad quādā cautelam quib⁹ ɔp̄hendāt pctā oīa que fecerunt. dicūt eni. Dico culpam meam de qnqꝫ sensibus male custoditis: sc3 visu/ auditu ⁊c. Et tn̄ si interrogarent̄ de qlibet per se inuenirent̄ nō offendisse in alteroꝑmissoꝝ maxime postqꝫ confessi fuerint. Et sic dicitur etiā de septem vitijs capitalib⁹ cum tamen non offenderunt in oīb⁹ sicut sonant ꝟba eoꝝ. Talis ergo mod⁹ maxime ab his qui sepe ɔfitentur

est vitandus. Sed dicant vera et necessaria ⁊ dimittant falsa ⁊ superflua. Similiter ante cōfessionē diligenter seipsos examinēt: ⁊ dicāt primo oīa vitiosa ⁊ grauia q̄ certo se nouerit fecisse. Ita q̄ sub humilitatis noticia aut causa q̄cūq; nullatenus mētiantur. Sȝ postea possunt dicere generalia ⁊ leuia q̄ non possunt generaliter explicari sicut sunt cogitatiōes ociose / v̄ba ociosa / negligentia / ⁊ pigricia circa ordiem / amissio tēporis / detractio cordis / dicēdo horas: vl' orando: ingratitudo beneficiorū dei superflua cura de corpore / ⁊ de reb⁹ tēporalibus: turbatiōes leues contra proximū: iudiciū leue alieni cordis / despectio proximi quo ad personam aut vitam siue mores. Non contēti de omnib⁹ q̄ de⁹ fecit aut fieri permittit. et his silia que licȝ cum sint ineuitabilia ab aīa infirma nō possunt nūero declarari: sȝ potius expedit ea q̄tidie delere cū lachrymis aut p ip̄am infirmitatē anime recognoscere ⁊ in humilitate debita permanere.

Integra. Cap. iij.

Confessio debȝ esse integra: vt oīa peccata que habes in mēoria que oblit⁹ fueras confiteri ⁊ mō recordaris integre confitearis. Nec dicas ptem vni confessori et partē alteri: quia nullo modo debes diuidere. Hoc faciunt illi qui timēt despici a confessore vel reputari minus boni: plus timētes hūanam verecūdiam q̄ diuinā offensam: et pl⁹ amātes laudē extrinsecā q̄ intrinsecā partē mētis et ɔsciē puritatē. Simil'r si oblitus es qñ confiteris aliqua peccata ⁊ postea de seq̄nti vel alia recordaris si potes debes recurrere ad eundē ɔfessorē vt cōfitearis si potes habere copiā aut aliū: alioquin sufficit tibi bona voluntas: qd̄ si nō ex obliuione sed ex malicia ac verecūdia oblit⁹ es vel obliuisci voluisti cōfiteri aliqd̄ peccatum teneris recurrere ad primū confessorem: ⁊ si vis recurrere ad alium teneris cōfiteri oīa peccata prius cōmissa et illud qd̄ pri⁹ oblitus fueras et oīa que postea cōmisisti a prima cōfessione facta: ⁊ teneris confiteri de mēdacio aut simulatione quā cōmisisti q: dedisti intelligere cōfessori tuo q̄ pmo integre confessus fuisti.

Locus. Cap. iiij.

Item confessio dȝ esse plena quia debet cōtinere circūstantias aggrauantes peccata q̄ sunt loca in quibus: q: grauius est peccare in ecclesia aut loco sacro q̄ in domo. Et grauius est cogitare aliquod inhonestū qñ dicis missam vel officium vel horas q̄ qñ scribis. et grauius est respicere vel tangere aīo impudico corp⁹ homis sub pannis q̄ manū vel pedē: q: magis libidinosa delectatio est ibi. et sic facias differentiam inter locum et locum.

Tempus. Capi. v.

Temp⁹ in quo peccas quia grauius est cauere a missa vel ociari in die dominico vel in festo solēni q̄ in alio die simplici. Et grauius est quodcūq; peccatum in magna solēnitate q̄ in alio tempore. Et grauius est nō vacare orationi vel esse dissolutū in lingua vel relaxatum in gula quando homo debet cōmunicare in die qua homo cōmunicat q̄ in alio tempore.

Coram quo. Cap. vj.

Grauius est dicere et facere aliquid corā eo qui potest ex hoc sumere occasionē peccādi q̄ illud dicere vel facere occulte. Et grauius est simulare se esse patientē in habēdo irā in corde q̄ ostendere se esse turbatum sicut est: nō dando tamen alicui per hoc turbationem vel mali exempli occasionē: vt dicit Greg. Et ideo non sufficit dicere: fui iratus de v̄bo mihi dicto: sed oꝫ dicere et addere. Et simulaui me esse patientē in v̄bis ꝛ signis exterioribus vt reputarer humilis: vbi erā supb⁹: itaq̧ in illa simulatōe addidi mendaciū ad iram quā occultaui. Adhuc grauius est tāgere mulierē osculando q̄ ipsam in eodem loco tāgere cum pede: q: iste mod⁹ tangendi est magis inpudic⁹. Unde nō sufficit dicere. tetigi mulierem impudice sed opꝫ dicere locū corporis quē tetigisti. s. manum vel pectus supra pannos vel ad nudū et dicas modum. s. cum ore/manu vel cum pede: ꝛ sic de alijs.

Mora que contrahitur. Capi. vij.

Quoniam ibi mai⁹ est peccatū vbi maior mora cōtrahit̄ siue sit delectatio corpalis siue mentalis siue ira siue odium cū. s. teneas ꝑ mensem aut annū. Et diligēter est mora examinanda in peccato cogitatōis: q: videndū est si ipsa moratio succūbat sensualiter cōsentiēdo in op⁹ volūtate deliberata si posset: ꝛ tunc nō est minor culpa q̄ si pctm̄ ope pficisset: q: sic volūtas ꝓ facto reputatur. Si aūt succūbat rō ꝯsentiēdo in delectatione sensualitatis tātū ita q̧ non vult in opus ꝓcedere sꝫ vult tm̄ iteri⁹ in delectatiōe voluptatꝫ ꝑsistere, tūc lꝫ ibi nō sit plen⁹ consensus tn̄ ibi est peccatū mortale sicut dicit augustinus: sed est magis graue q̄ primū vbi est consensus in delectatiōe ꝛ in op⁹. Si vero neutrū consentit sed ibi facit moram inuite: q: si nesciuit vel nō pōt repellere tunc dicat occasionē datā: quis hec sententia satis dura locū habeat in peccatis criminalibus: potest etiam notificari in homicidio ꝛ in alijs multis peccatis. Quicq̄d sit expedit cōscientie munde facere p̄dictā examinationem in quibuscūq̧ cogitationibus vitiose multū protractis.

Quotiens. Cap. viij.

Nam graui⁹ est facere quodcūq̧ peccatū cū corde aut cum aliquo sensu corporis bis q̄ semel. Et iō si potes recordari specifice vices cogitationum malarū aut motus libidinosos in carne/et volūtatē faciendi aliquod peccatū: aut quotiēs iterasti respicere in faciem alicuius propter delectationē visus: aut q̄tiens turbasti aliquē/aut murmurasti ꝛ sic de alijs. Sꝫ si non es memor de numero dic bona fide ꝑm q̧ iudicas te totiēs iterasse peccata. Et attēde q̧ cogitatiōes leues et leuia verba nō sūt nūero explicāda nisi essent occasiōes alicui⁹ grauis pctī vel vicij: aut essent de se in aliquo genere septem vitiorum capitalium. Si tamen ꝓpter aliquam cogitationē leuem haberes nimis longam distractionē mētis in oratione vel in psalmodia: credo q̧ bonū esset explicare si esses memor propter magnū dispendiū quod facit. Si etiam propter aliquod verbum solatiosum vel leue aliquem turbares aut oriretur aliqua mala suspitio aut aliquod malum tunc debet specificari propter malum ipsius effectus: sic q̧

minus

talia ocioſa et leuia non ſunt perfi=
cienda quādo ꝓpterea incurritur
aliquod graue vitiū vel delictum
aut datur alicui materia peccan=
di. Sufficit ergo dicere ſimul oēs
diſtractiōes mētis habitas in ora
tione ⁊ in officio ꝓpter cogitatio=
nes leues ſic dicendo. Dico meam
culpā nimia diſtractione ⁊ mētis
vagatione quā habui in oratione
audiendo miſſam ⁊ dicēdo horas
ꝓpter cogitatiōes inutiles ⁊ ocio
ſas in quibꝰ cor meū nimis occu=
paui ſic ꝙ diuinis non fui itentꝰ vt
debui ⁊ potui. Cogitatōes aūt vi=
tioſe ꝓcurate ⁊ cū delectatiōe re=
cepte omnes ſunt explicāde quan
tum homo pōt ꝗtū ad qualitatē
moram ⁊ vices vt ſupra dictū eſt.
Cogitationes vero ꝗtūcunqꝫ ma
le ⁊ vitioſe ſi non ſunt ſtudioſe ꝓcu
rate: nec cū delectatione recepte:
nec cū mora ſeruate in corde: nec
dediſti occaſionē veniendi ꝓpter
cibi ⁊ potus intēperantiā: aut pro
pter occaſionē aliam ſed ſubito ve
nerunt ⁊ diſplicentiā habuiſti aut
ſaltē placentiā nō habuiſti in illis
et ſtatim qn̄ ſenſiſti vt potuiſti re=
puliſti aut expellere ꝓcuraſti oc=
cupando te in lectione aut in me=
ditatione ſctā: tales dico non ſunt
confitende: qꝛ non ſolū in iſtis ho=
mo non offendit ſed multū meret̄
tāꝗ pugil pugnator ⁊ victor. Un=
de Hieronymus. Ille predicatur
beatus ꝗ ſtatim vt cepit cogitare
cogitationē interficit ⁊ allidit ad
peccata. ¶ Sed hodie quidā ta=
les cogitatiōes confitētur potius
ad laudem ⁊ vanā gloriam: vt con
feſſor reputet ipſos ſpūales cū ta=
men talia eſſent occultanda etiam
in confeſſiōe tacenda: qꝛ ſolum cō=
fitens debet ſe extendere ſimplici=
ter eē peccatorē. Un̄ tales ſūt the
ſauri dei latrones quaſi vane glie
appetitores. Et ideo pena latro=
num ſunt puniendi. Nā de talibꝰ
cogitationibꝰ quibus ſic reſiſtitur
dicit apoſtolus ꝙ facit deus cum
tētatione prouentū qꝺ dicit: qꝛ ho
mo talibus reſiſtēdo meretur. Et
ideo intelligo ꝙ digni ſunt ſuſpen=
dio qui ſub ſpecie charitatis aut
petēdi conſilij aut alterꝰ cauſe co
lorate ꝗ ſoli deo ſunt aperta mani
feſtāt ⁊ apiūt malicioſe ⁊ ſubdole.

Motꝰ vane glīe. Ca. ix.

Quia grauꝰ eſt habere
vanā gloriā dei gratia
ſpirituali a deo rece=
pta ꝗ de hoīs opere
manuali. vnde confite
ri habes de vana glīa ſpūali aut
corporali. Et grauꝰ eſt dolere de
bono ſpirituali alterꝰ ꝗ de bono
corporali ipſiꝰ. Et primꝰ dolor eſt
de inuidia ſupne gratie ꝗ eſt pec=
catum in ſpm̄ ſanctū qꝺ eſt irremiſ
ſibile. Secūdus dolor ex ſimplici
procedit inuidia: ⁊ ideo nō ſufficit
dicere dolui de bono alterꝰ pro=
pter inuidiam: ſed debes dicere et
ſpecificare de ꝗ bono ſpirituali vel
tēporali. Et eadē ratione grauius
eſt gaudere de ſpūali dāno ꝓximi
ſicut de pctō qꝺ fecit aut de ipſiꝰ
infamia: aut quia amiſit grām dei
quā habebat ꝗ gaudere de tēpo=
rali dāno hoīs. Cauendū tamen
eſt qualiter confitearis p̄dictū pec
catum vane glorie de grā ſpiritua
li ne forte incurras maiorem vanā
gloriam confitendo primum defe
ctum. Nam dando intelligere cō=
feſſori ꝙ habuiſti vanam gloriā: qꝛ
fuiſti viſus orare: vel in miſſa plo=
rare: vl̄ laudatus ꝙ bene p̄dicaue
ras. Ex hoc potes incurrere vanā
gloriam ſiue peccatū vane glorie
ꝙ confeſſor ex hoc te reputet ſpiri
tualem. Debes igitur explicare cō
feſſori tuo gratiā tibi a deo datam
in oratione et lachrimis et hmōi.
Potes tamen dicere ſic. Dū dice=
rem / vel audirē miſſam / vel predi=

carem feci aliquē actū ꝑpter quē
cogitaui ꝙ ꝑsone alioue me viden
tes crederēt me hr̄e aliquā grām
spālem ibidē. et qꝛ in ip̄a cogitatio
ne habui cōplacētiā et consensum
nec volui/ideo me accuso. Uel sic
Appetiui ꝙ aliqui sic crederēt me
habere cū nō haberē: et hoc credē
dum feci aliq̄s actus simulatiōis.
Idem intelligas de alijs peccatꝭ.
Silr̄ caute cōfitearis vanā gl̄iam
quā habuisti ī exercēdo aliquos
actus virtuosos. Sufficit tibi non
explicando dicere. Feci aliquem
actū ꝑpter quē non appetiui totā
laudē dei sꝫ poti⁹ hoim: qꝛ nō solū
volui ab illo reputari cui feci vel
dixi quoddā vocabulū/sed appe-
tiui vt alijs publicaret. Et nota ꝙ
cogitationes de vana gl̄ia nō sunt
cōfitēde nisi qn̄ tibi est cōplacētia
et consensus ꝛ delectatio morosa.
Si aūt statim qn̄ veniūt cogitatio
nes eas non debere venire/et ex h̄
statim displicet tibi ꝙ veniant: ac
per hoc statim recurris ad deum
vt eas expellat/aut saltē te cōsenti
re non sinat: sis certus ꝙ in eis non
peccas/sed poti⁹ per eas coronam
acq̄ris. Dic ḡ stati in corde tuo qn̄
sentis eas. Deus ī adiutoriū meū
intēde. vel Dn̄e vim patior respon
de ꝓ me. Et caue ne ꝑpter hmōi
tēpestuosas cogitatiōes dimittas
aliqd̄ bonū incipere: vel inceptum
cōfirmare et ꝑficere. Ex quo prīci
pale motiuum est bonū: scꝫ hodie
multi faciūt credētes spūi diffidē
tie q̄ facit eos credere ꝙ perdunt
q̄cq̄d agūt ī bonis artib⁹ suis cogi
tationes vanitatis cōtrahūt. Rn̄-
deas ḡ tali spūi. Nec propter te fa
cio nec volo facere istud vocabulū
nec ꝑpter te dimittā. Unde q̄ātū-
cūqꝫ habeas in istis cogitatioīb⁹
aliqn̄ cōplacētiam ꝛ cōsensum do
leas ꝛ pure confitearis: nec ꝑpter
hoc cesses a bono ꝑpter deū prin-
cipaliter incepto: sed pugna virili-
ter constāter orādo deū vt custo-
diat tuū opus. Si aūt esses natu-
raliter passionatus ꝛ stimulat⁹ de
vana gl̄ia: sicut sunt q̄dā qui nihil
boni faciunt aut dicunt sine ipsa.
Tūc sic cōsulo tibi vt non delecte-
ris loquēdo multū de deo aut de
vita spūali docendo alios sub spe-
cie charitatis: qꝛ ꝓ certo sub hoc
zelo charitatꝭ latet dulce venenū.
Sed puto esse securi⁹ et magis ex
pediēs hūiliare se ꝛ silere a bonis:
ne forte curādo infirmerꝭ: qꝛ mēs
tua adhuc eget custodia: et frenū
est necessariū lingue tue donec pe
stis in corde fluctuare non cessat:
alioq̄n saluando aut sanādo alios
tuā destruis sanitatem. Experto
crede: nam docere ꝛ curare ali⁹ est
cib⁹ perfectoꝝ. Si vero necessitas
ineuitabilis et magna est rōnabi-
lis contingētia loquēdi occurrat:
tn̄ loquēdum est taliter ꝙ ita te si-
cut alios videaris arguere. Et qꝛ
tibi etiā non dederit spūs vane glo
rie cupiēs ꝙ per hūc modū loquē
di reputaberis hūilis ꝛ discretus.
Si etiā occurrit tibi loqui cū ta-
cebis: vel qn̄ de locutione te hūili-
ter excusabis: nescio tibi aliud re-
mediū nisi cōfessionem purā et la-
chrymas exhibere circa hāc male
dictā pestilētiā: et tn̄ valde timen-
dum ne timore despectiōis huma
ne totiēs hoc vitiū confiteri negli
gas quotiēs ab ip̄o te noueris su-
perari: nec vt min⁹ verecūderꝭ mu
tes sepi⁹ cōfessorē: imo vt plus cō-
fūdarꝭ studeas eidē sepi⁹ et clari⁹
solito cōfiteri. Sic em̄ virtute hūi
lis ꝯfessiōis spūs ille citi⁹ expellet̄
¶ Et si etiā tue cōfessioni se inge-
rat vt de humili ꝛ pura cōfessione
appetas cōmēdari: certe si te cēse-
ris vulneratū non timeas ī fine cō
fessionis detegere vulnus. Est em̄
sciēdū ꝙ graui⁹ est esse inobedien-
tem vel irreuerētē patri vel matri
ꝓprie/q̄ illi cui non sic tenet̄ obe-

dientiam vel reuerētiā exhibere. et grauiꝰ est turbare vnū sanctum hoīem aut deridere ipm̄ q̄ vnum hoīem vitiosum. Et grauius ꝓuocare vnā personā religiosam ad aliquod pctm̄ qđ est ꝯtra ꝓfessionē eius q̄ vnā ꝑsonā secularē ducere ad idē pctm̄. Et grauiꝰ est inspicere impudice vnā iuuenē et religiosam mulierem q̄ secularē. Scđm beatū Greg. Non licet intueri qđ non liceat cōcupisci. Et ideo dico esse grauiꝰ illud viciose respicere qđ est grauius cōcupiscere. Hoc idem intelligo de tactu ꝛ quocūq̄ verbo/aut tactu impudico: de cōditione ꝑsone cū qua peccasti sufficit exēplū iam dictū. Non ḡ sis cōtentus dicere: non bene custodiui visum. aut dicere: cōuerti pluries aspectū in faciē cuiusdā ꝑsone cū cōplacētia ꝛ imaginatione impudica. sed dic qualitatē et cōditionem persone. Et si de visu expedit sic dicere/multo magis de v̄bo impudico dante ꝓuocationē ad peccatum: et de tactu aut cōmotione carnis libidinosa habita ex allocutione vel appropinquatione ad corpus alicuius.

¶ Intētio habita i peccatis. Capi. x.

GRauiꝰ est facere qđcūq̄ pctm̄ cū intētione ꝓuocādi aliquem ad sīle/aut ad aliqđ peccatū: q̄ ad satisfaciendum sibiipsi tm̄: vt si noueris defectū alicuiꝰ vt facias ipm̄ despici aut minꝰ reputari ꝓpter inuidiam tuā vel aliā maliciā. aut si fecisti aliquē actū cū oculis aut cū manibꝰ versus aliquā personā vt ꝓuocares esse ad malum: et sic de alijs pctis factis studiose tm̄ i dānum faciētis: sed etiā in ꝓximi detrimētū. Que quidē pctā non sufficit cōfiteri nisi explicentur intentiones maliciose: q̄ recte assimilātur demonibꝰ aīaꝝ dānationē insidijs suis ꝓcurātibꝰ: pro quaꝝ salute xp̄s sanguinem suū effudit: et sunt inimici xp̄i q2 studēt aīas perdere. Item descensus de peccato in pctm̄ est diligenter perscrutandus. Non enī est ita graue vnum peccatum simplex sicut illud cuiꝰ occasione plura alia peccata sunt cōmissa. Vñ si studiose fecisti aliquē defectū tali modo q aliꝰ fuit culpatꝰ de hoc/et nō excusasti innocētem sed pmisisti eū iniuste pati. vel si ꝑ defensione vniꝰ mendacij ꝓtulisti verba iniuriosa: aut incurristi plura alia mendacia. aut ꝑ excusatiōe vniꝰ mēdacij vel peccati ꝯmisisti periurium: et ob hoc fuit suspicio de alio. vel facta iniuste punitio sup aliquē. aut ortū est odiū/aut aliqua turbatio inter aliquos. Oīa hec ꝛ cōsimilia que ex peccato primo sunt consecuta debent cum primo peccato principalius explicari.

¶ Aduertenda est occasio peccati. Ca. xj.

SImiliter de circūstantijs pctōꝝ non solū circunstātias predictas vel sīles/sed etiā occasiones ꝛ causas pctōꝝ ꝓpter quas incurristi ipsa peccata valet: quia neglexisti ea vitare sicut potuisti ꝛ sciuisti. Hmōi autē cause sunt taliter dicēde q te cum ipsis accuses ꝛ nō excuses. Sicut qdā faciūt imponētes culpā diabolo. Sicut eua q̄ dixit. Serpēs decepit me. Dicūt enī. Tm̄ ipē me tētauit de tali pctō q oportuit me cōsentire/nec potui me defendere vllo modo. Sed ista non est cōfessio nec expssio cause pctī: imo est excusatio et accusatio diaboli vel illius qui forte non est culpabilis. Non enī oīe pctm̄ fit semꝑ ex sug

gestiõe diaboli: nec oĩs tẽtatio est a demone. Sed ꝭm beatum Iacobum. Unusquisq3 tẽtatur a cõcupiscentia sua abstractus et illectus. Multi ĝ mentiuntur dicẽtes. Demon me seduxit ad tale pctm̃ qđ si bi cõsensi: q2 sola sua cõcupiscẽtia tẽtat⁹ cecidi. Et ideo debet dicere. Cũ sentirẽ me stimulari ad tale peccatũ perpetrandũ/fui negligẽs euitãdo occasiones me incitãtes ad hoc: sc3 locũ/tp̃s ꝛ personã: et fui negligẽs ĩ adiuuãdo me cũ ieiunio ꝛ oratione ꝛ aliis necessariis sicut cibi et potus. Ul̃ ꝓpter negligentiã et maculã meã cõmisi ip̃m pctm̃ poti⁹ eligẽs seruire superbie et carni mee hoc suggerenti q̃ spũi sancto inspirãti mihi q̃ illud non facerem. Reliqui ꝟo imponũt culpam ꝓximo. sicut fecit Adam q̃ dixit deo. Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno/ et comedi. Dicũt eñ quidã: p̃sona illexit me rogãdo blandiẽdo ꝛ aliqua dona dãdo q̃ null⁹ de mũdo potuisset se defendere: sic q̃ oportuit me finaliter cõuenire. Alij dicũt. Quidã dixit mihi tãtum malum de quodã q̃ fecit murmurare de illo ꝛ illũ despicere. Sed est vitiosa cõfessio. dic ĝ sic de p̃mo. Cũ viderem exp̃sse q̃ locutio ꝛ cõuersatio cũ quadã p̃sona esset mihi inutilis et perniciosa/et sentirẽ effectũ cordis mei ad ip̃am personam/aut ipsi⁹ ad me non esse purũ nec ꝭm deum s3 poti⁹ ꝭm carnem et ĩ aspectu et ĩ p̃ntia eiusdẽ haberem nimiã cõplacẽtiã sensualem: et ex hoc semꝑ haberẽ imaginationes impudicas de illa cũ libidinosis motib⁹ carnis: ita q̃ ꝓpter hec debebã fugere eã: nihilomin⁹ fui secut⁹ voluptatẽ carnis/intãtum. q̃ ad talẽ actũ deueni cũ ea vñ me ad ipsam illaqueaui. De scđo dic sic. Audiens dici mala de aliqua persona facili⁹ ea credidi q̃ credidissem bona si audiuissem ꝓpter leuitatem cordis mei ꝛ defectum charitatis. Et qñ debui compati murmuranti et excusare in corde meo oĩa de quo ille murmurabat/ ego statim murmuraui cũ illo cõfirmãdo malũ de quo dicebat: vel addendo ad aliud quod dicebat/ ac per hoc dedi sibi occasionẽ magis murmurãdi. ¶ Et nota q̃ nõ debet quis murmurãtem noiare: nec factum de quo murmurauit: nec personã de qua murmurauit: qñ sc3 talis noiatio esset in excusatione suivel infamiã ꝓximi. Item si te accusas de turbatiõe ꝓximi: aut de turbatiõe habita cõtra aliquẽ ꝓpter defectũ ei⁹/principaliter non debes exprimere illũ defectum ne ꝑ hoc ostẽdas te habuisse rationabiles causas turbationis. et sic videaris minus peccasse aut motus zelo iusticie. Sũt eñ q̃ dicũt ĩ cõfessione. Uidi fieri talẽ defectũ: vel audiui dicere tale verbũ ꝛ de hoc fui valde turbat⁹: q2 erat cõtra honorem dei ꝛ cõtra bonos mores/et in malũ exẽplum alioꝝ. O stulte ypocrita q̃d dicis: nam te simpl'r laudas ꝛ nihil penit⁹ cõfiteris. Taces peccatũ tuũ qđ fecisti videndo alienum defectum quod forte fuit grauius q̃ iste defectus alteri⁹: quia despexisti peccantem cui debebas compati: et mentiris dicendo te fuisse turbatum propter amorem dei et proximi: cum tamen fueris turbatus ꝓpter superbiam tuam: vel quia non habes charitatem ꝓximi que non permittit aliquem contra proximum perturbari. Sic ĝ dicas. Uidẽs vel audiẽs fieri vel dici aliquid qđ iudicaui esse malũ/et forte esse peius q̃ fuit ꝓpter maliciã meã que non permisit me excusare defectũ nec intẽtionem dicẽtis vel faciẽtis sicut poterã ꝛ debebã Nõ fui mot⁹ ad ꝯpatiẽdũ ei vel ad..

orādum p ipso sicut debui ex cha-
ritate: sꝫ magis fui cōmot⁹ ad irā
et cōtra ipm cōtēdēdo ⁊ ludifican
do: ipm appetendo statim punitio
nem ei⁹ vel habere potestatem pu
niēdi eū. Et hoc accidit mihi pro-
pter duriciā cordis mei/ et qꝛ non
recognosco patiētiā dei q̄ suppor-
tauit me in grauiorib⁹ pctīs absq̄
punitione. et sic de alijs. ¶ Sūt
alij q̄ se clari⁹ laudāt in cōfessione
dicētes. Per grām dei satis bene
me custodiui a tali tempore vel ci-
tra a tali vel tali peccato. Nam be
ne cōtinuaui officium/missas/pre
dicatiōēs ⁊ oratiōēs meas. faciāt
q̄ volūt male: qꝛ intēdo bene face-
re facta mea: ⁊ me custodire a pec
catis meli⁹ q̄ maior pars meoꝝ vi
cinoꝝ: et pri⁹ me permitterē occi-
di q̄ facere tale pctm̄. et i me non
sentio aliū defectū/nisi qꝛ ego sum
ingrat⁹ de bñficijs dei: nec sum suf
ficiēs ad regratiādum deo q̄ me li
berauit ab his pctīs q̄ faciūt mul-
ti alij. O deus: isti sunt silēs phari
seo q̄ ascēdit i tēplū vt oraret: cui⁹
oratio fuit tota sui exaltatio super
alios. Sic ⁊ isti q̄ debēt se simplici
ter accusare i cōfessione sup alios
laudāt se narrādo bona q̄ faciūt.
De supbia aūt ⁊ presumptiōe que
latet interius nihil dicūt. ¶ Sūt
alij q̄ cōfitēdo sua peccata totam
culpā imponūt deo. sic eīn dicūt.
Deus dedit mihi naturā ita puer
sam ⁊ prōptam ad tale pctm̄ q̄ nō
possum mihi cauere. Isti dicunt
cū Adam q̄ dixit. Mulier quā de
disti ⁊c̄. q. d. si nō dedisses mihi nō
peccassem. Sed isti aperte mētiū
tur. Nam ſm beatū Greg. diabo-
lus non pōt vincere nisi volentem:
cū tñ de ipso dicat q̄ non est ptās
sup terrā que illi⁹ potestati valeat
cōparari. Ergo multo min⁹ pōt qs
violētari a cōcupiscētia naturali.
¶ Sūt alij q̄ dicūt. Fui decept⁹
a tali tentatione: qꝛ de⁹ noluit me
adiuuare: cū tamen sepe ieiunarē
et orarē et ad ipm reuerterer. Sꝫ
isti accusant pigritiā suā et negli-
gētiā suā: qui noluerūt vitare oc-
casionē peccādi et pseuerare i ora
tione. Asserāt eīn deū impiū ⁊ mē
dacem: q̄ tñ dicit i psal. Clamabit
ad me et ego exaudiā eū. et alibi.
Uenite ad me oēs qui laboratis.
⁊ alibi. Petite ⁊ accipietꝫ. et aplūs
dicit. Fidelis de⁹ qui nō patietur
vos tētari vltra illud qđ potestis:
sed faciet cū tētatione pventum.
Sic iam q̄ derelinquuntur a deo:
qꝛ insipide ⁊ sine fide orāt: nec vo-
lunt purgare q̄ seipsos: nec perse-
uerare patienter postulātes auxi-
liū dei sicut decet: sed volūt habe
re gratiā statim sine labore: petēn-
tes etiā illā a deo non hūiliter sed
presūptuose tanq̄ digni/ac si esset
obligat⁹ de⁹ eis dare. Orāt ipi cū
securitate quadā vt exaudiantur
statim vt ipi volūt ⁊ non sicut ipse
vult: sicq̄ putātes ipm ducere ad
auxiliādū pot⁹ pvocāt ad dereli
quendū: qꝛ supbe ⁊ presumptuose
accedunt ad ipm. Causa q̄ lapsus
eoꝝ est supbia ⁊ negligētia quā de
berent simpliciter accusare.

¶ Occasiōēs que dātur alijs in peccādo. Ca. xij.

Tunc etiā in pfessione
explicande sunt occa-
siōēs date alijs ad pec
cādum: qꝛ oīm pctōꝝ
homo est pticeps qb⁹
occasionē prebuit maliciose. Un-
de confiteri debes si maliciose vel
ignoranter dedisti alicui occasio-
nem peccādi: nec noiare debes di-
recte vel indirecte psonā cui dedi
sti cām / sꝫ sola occasio est dicēda.
Pctm̄ ṗo qđ factū est ab alio oc-
casione tui/pōt dici explicite quā
do est natū pfessori/nō ille q̄ fecit.
Aliodn dic solā qualitatē delicti/
sic dicēdo. Fecisti fieri quoddam

peccatum mortale vel graue propter talia verba que dixi: aut propter tale malum exemplum quod dedi. Item si habui sti turbationem cum socio in itinere vel in aliquo opere. aut propter socium dixisti male officium: quia male proferebat. non debes dicere: socius meus me turbauit in tali. aut dixi male officium meum propter defectum socij mei: quia sic accusas socium, in cuius noticiam posset confessor venire. Dic ergo: habui turbationem cum aliquo propter meam superbiam: quia ipsi dixi verba iniuriosa / et ipsum prouocaui ad dicendum mihi. et si est illius culpa dic: habui turbationem cum quodam propter impatientiam meam: quia nolui supportare eum in charitate propter aliqua verba ab eo dicta. vel dixi male officium cum aliquo in tali hora et dicente mihi conscientia vt redicerem / propter pigritiam meam ego non redixi.

De pollutione. Ca.xiij.

Si habuisti pollutionem carnis vigilando / dic causam expresse: si dormiendo / dic causam quam dedisse te crederes. Cause possunt esse cibus et potus / intemperantia diei precedentis / aut alio modo. aut si dicendo ipsum propterea non dabis intelligere confessori numerum dierum preteritorum cogitationes inhoneste habite ante dormitionem: quas explicare debes modeste / potissime quando somnia ipsa precogitasti. Nec sunt recitanda somnia vitiosa inhonesta nisi antea cogitasses ea / aut post somnum cum delectatione et mora et motu carnis cogitasses. et hec sunt dicenda tanquam cogitata magis quam somniata. Si vero somniasti habere aliquem actum impudicum cum persona ad quam habes sensualem affectum / aut quam conspexisti oculo impudico / hoc debes exprimere et causam illius somnij: quia homo plus in talibus delectatur: et multi post somnum gaudent se talia somniasse. Ubi vero non fuerit aliqua de predictis causis vel similibus nihil de somnio est dicendum: quia nulla culpa est ibi: et tunc sufficit dolere in corde. Et ad quietandum conscientiam potes dicere: habui somnium inhonestum: cuius si dedissem causam quam nescio / tunc dico meam culpam.

De causis pollutionis. Capi.xiiij.

Secundum sanctos patres triplex est causa pollutionis nocturne. Prima prouenit ex voracitate gule et superabundantia cibi et potus: que est diligenter examinanda ab illis qui vocati sunt ad spirituale exercitium. Nam quandoque accidit aliquos relaxari in gula nimis aliquo tempore: et quando abstinent polluuntur in somnijs. Credunt quod hoc non accidat ex culpa immoderationis sed potius ex debilitate vel necessitate nature. Sed errant quia debent cauere et iudicare ne venerit ex nimietate saturitatis preterite. Quod enim per voracitatem et ingluuiem congregatum fuerat in medullis necesse est vt aliquando per pruritum vel per insensibilitatem corporis ieiunio afflicti egerit / ita quod non solum abstinendum est a delicatis cibis / verumetiam a vilibus et cum equali continentia temperandum: immo panis et aque satietas est timenda vt possit in nobis acquisita puritas permanere. Isti ergo qui nondum equalis continentie et moderantie gratiam sunt adepti non nimis perfectam pollutionem considerant / que ipsis etiam hominibus abstinentibus sic accidit.

Secunda causa quando per incuriam aut immundiciam mentis elabitur. Nam spiritualibus exercitijs vacua et disciplinis interioribus non intenta sensus corporis per vanas et immundas cogitationes euagatur. Ex quibus merito

culpe eliciuntur humores: et ideo volentibus obuiare necesse est priuare: et hanc causam eradicare valet mentis torporem excutere: et sensus refrenare ne mens ad vana et noxia discurrat: et illis assuefacta excessibus ad immundissima incitamenta luxurie somnias perturbatur. Predicta quam negligentia acquirendi mundiciam et euitandi immundiciam in confessione puriter explicetur. ¶ Tertia causa potest esse illudentis inimici inuidia: nam sua inuidia sepissime pollutio procurare. dum enim videt sanctum virum qui per frequentem peccatorum confessionem perpetuam mundicie puritatem acquirere, conatur eius conscientiam perturbare, maxime diebus illis quibus considerant diuino aspectui complacere fluxus illius omissione polluere vt sic a sancta comione retrahatur: a quibusdam vero contigere dicitur ex debilitate nature que non est ita fortis et valida sicut antiquitus dicitur extitisse. Hanc causam potest quis in seipso aduertere quando in illo turpi moderamine victus frequentius solito polluitur absque turpi somnii interuentu. Sicut ego quosdam cognoui hac peste certis temporibus ter et quater in ebdomada sordidari / Quis non minus predicte illusioni possit ascribi.

¶ Qualiter post pollutionem licet vel non licet accedere ad diuina. Ca. xv.

SEcundum sanctorum et patrum sententiam vigilanti circumspectione cauendum est ad comionem salutaris conuiuij accedere tempore quo sentimus nos somnij illusione pollutos. Sed si hostis inuidus taliter menti nostre illuserit vt nobis celestis remedij subtrahat medicinam dummodo nullus reprehensibilis interueniat pruritus aut oblectionis assensus si fluxus iste fuerit naturali necessitate profusus / aut impugnatione hostis antiqui procuratus: et absque sensus voluntate deductus debemus ad gratiam salutaris cibi nihilominus accedere confidenter. Or si creditur euenisse occasione viciosa de illa, debet se humiliter subtrahere ab altari: ne in nobis verificetur sententia Apostoli. Qui manducat et bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit non dijudicans corpus domini. i. non faciens differentiam inter perceptionem cibi celestis et carnalis nec iudicans ipsum corpus domini esse tale quod non nisi pura mente et carne liceat manducare. Et ideo subinfert Apostolus. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles et dormiunt multi. quasi diceret. Multi ex hac presumptione et manducatione indigna spiritualiter infirmantur et somno mortali dormiunt multi per peccatum: quod ex ipsa indigna manducatione et assumptione incurrunt. Probet autem. i. examinet se ipsum homo antequam sacramentum percipiat et diligenter se videat vtrum sit mundus vel immundus: vtrum deuotus vel indeuotus: vtrum reuerens vel irreuerens: vtrum timens vel presumens accedat. Etiam si certus sit vel certum se putet quod non viciose sit pollutus / vel aliquo tali peccato infectus. Non enim debet volens istum celestem panem sumere esse contentus se non habere peccatum mortale neque precedenti nocte viciosa occasione fuisse pollutum: quia licet hec duo quelibet reddant ipso cibo indignum: alia quamplura sunt quibus se homo debet ab hoc subtrahere reuerenterque explicare non audeo: quia a sanctis et doctoribus ipsa expressa non reperiatque illustratione gratie dei ea simpliciter relinquendo decreui. Id tamen quod pro meipso retineo est verbum illius qui hoc instituit sacramentum quem non credo illud frustra protulisse. Dicit enim. Hec quotienscumque feceritis in meam commemorationem facietis. Ex quo quidem verbo arguo mihiipsi quod quotienscumque id volo agere quod iste instituit et modo predicto reliquit: ne-

quasi sum remorsu conscientie ac preiudicio aie et meo ad istud posse accedere / nisi premeorata ipsi⁹ institueñtis caritate ac ei⁹ passione et morte. In cui⁹ memoriã perpetue recolẽdã illð sacrm̄ debere cõfici et percipi ipse clare asseruit et iniunxit. Considera insuper circa hui⁹ sacri primordia lotionẽ pedũ factã non absq₃ ministerio et sacro ibiq₃ dictũ fuisse a dño. Si non lauero te / non habebis partẽ mecũ. Agnosco per hoc et iudico nõ sine presũptionis et grauis offense periculo aliquẽ velle habere ptẽ secũ ipm̄ sacrm̄ sumẽdo / nõ prehabita alicui⁹ spũalis gr̃e lotiõe: quãquidem lotionẽ nõ solũ per cõpũctiones et lachrymas puto fieri / verũetiã per interiorẽ mentis deuotionem et fidem: in qua ipẽ dñs vocat et inuitat aiam et trahit / et quodãmodo cogit ad ipm̄ cibũ angelicũ et celestem. Unde et ipẽ dicit illis quos lauerat. Iam mũdi estis ꝓpter sermonem quẽ locut⁹ sum vobis. Non dicit ꝓpterea quam loti estis / sed ꝓpter sermonẽ. Hoc aũt est verbũ fidei qð predicamus ſm Apl̃m. Unde i actib⁹ aplõꝝ legit̃ Fide purificãs corda eoꝝ. Hanc aũt deuotionem et fidẽ celebrãtis seu sacramẽtũ sumẽtis credo esse illã qua celebrat et qua facit ipm̄ sacramtũ ꝑcipi cũ affectu. Sicut et ṽba xp̄i sunt illa qb⁹ cõsecratur et trãssubstãtiat̃ panis et vinũ i corpus xp̄i et sanguinẽ: quãquidẽ deuotionẽ voco dei grãm: que preuenit et disponit / subsequit̃ et infundit. Ad hoc ergo sacrm̄ cũ instãtia fructũs et assidue orõnis ꝓcurem⁹ modo pdicto vocari a dño videlʒ prehabita ipsi⁹ mẽoria atq₃ cõpũctiõis et deuotiõis et fidei locutione: ad q̃ preparari nos opʒ ꝑ mẽtꝭ et corpis mũdiciã / et ꝑ ligue ac sensuũ refrenationẽ / et ꝑ nr̃oꝝ possessionum continuã moderationem.

De fluxu libidis. c.xvi.

Preterimittendum q₃ non est qð quibusdam cõtigit interdũ cõsciẽtie dubietas et perturbatio magna. Uñ ipse vigilãtib⁹ absq₃ ulla cõmotiõe carnis et cogitatiõe immũda / humor quidã per mẽbrũ secretũ egredit̃ sine delectatione et quasi insensibiliter: ita vt multi de hoc aliter non ꝑpẽdãt nisi cũ pãnos senserint madefactos. Cui⁹ cãm aliqui ignorãtes turbãtur et errant putantes se esse pollutos. Et ideo sciẽdum est q̃ illi⁹ humoris effusio non est pollutio: qꝛ vt dicũt medici sine libidinosa delectatione et carnis motione nullus põt pollui vigilãdo. Ad ipsi⁹ tñ effusionem humoris videt̃ naturalis conditio cãm exhibere primariã: ſʒ deinde ad qð natura disponit causa viciosa et ineuitabilis pficit et cõsumit. Quibusdam hoc ꝓuenire agnoui ꝓpter solam pñtiam et allocutiõem psone alicuius / in cui⁹ aspectu habuit cõplacẽtiam sensualẽ et vanã: seũ ad quã inordinato amore afficit̃: aut per tactũ impudicũ leuem: aut imaginãdo aliq̃s act⁹ impudicos fortiter et morose. In his enim casibus et alijs silib⁹ multi inueniũtur hr̃e calefactiones et cõmotiões carnis libidinosas: dicũtq₃ humorẽ emittere velint nolit coartati. Sed eas causas et siles q̃ sunt ineuitabiles debet fugere et euitare pro posse: maxie q̃ sentit de se hoc passionatum / seu ad hoc naturaliter inclinatum: siue ex vicio mẽtis / siue ex debilitate nature. Et q̃ occasiões hmõi non euitauerit iuxta posse / relinquẽdo amicitiã et familiaritatem psonaꝝ ad quas inordinate afficit̃. fugiẽdo etiã allocutiones et aspectũ psoaꝝ / lʒ nõ credã ipm̄ ꝑ dictã effusiõem peccare morta=

liter nisi forte aliter cōcupisceret/ aut ipudice tāgeret psonā q̄ est cā isti⁹ defect⁹: tñ credo eū grauiter peccare ꝛ magno pctī mortalis periculo. Et ideo cōsilium do tibi ꝙ absq̧ dilatione morosa ipe sibi violentiā faciat i hac pte fugiēdo psonas hmōi/atq̧ cū eis oportunitatem loci ꝛ tēpor̄ euitet. Hic itaq̧ predict⁹ flux⁹ qui a quibusdā vocatur libido si pōt euitari ipsi⁹ occasio ꝛ studiose nō euitat/est oīno cōfitēd⁹ cū suis occasionib⁹ et negligētia habita circa ipsas. Si ꝓo cōtigat ex causa q̄ vitari non pōt: sicut qñ audiūtur ꝟba inpudica a casu: vel loquit̄ cū psona: vel sedet iuxta eā: de cui⁹ p̄ñtia habet cōplacētiā vanā/et ab ea separari non valet: in his ꝛ sīlib⁹ credo sufficere ꝙ tā de occasiōe habita ꝛ ipotētia vitādi ꝗ̄ de fluxu illi⁹ libidinis dolor est simpliciter habēd⁹ Quia tñ dubitare i talib⁹ que spectāt ad cōsciētie puritatē est quoq̧ valde proficuū poteris hoc cōfiteri ꝓpter quietudinem mētis ꝛ pacem ꝗ̄uis expedire non credam.

Cōplacētia habita i memoria peccati. Ca. xvij.

Sciendum est qñ cogitas de iniurijs ꝛ precceptis/et i illa memoria turbaris intra te cum aliqua mora: et petis vidictā fieri aut factā esse: aut doles ꝙ nō fuit facta p te aut p aliū: aut imaginaris aliq̄d facere/aut aliquē motū tenere aīo vindicatiuo. hec oīa sunt confitenda ꝛ alia q̄cūq̧ sīlia si sentis in mēte tua rōne isti⁹ iniurie appetitū vindicte. Si aūt rememorādo mala preterita q̄ fecisti non haberes dolorem/ sed poti⁹ delectatiōem i eis: et propter hāc delectatiōnē facis morā ibidē/non credo expedire ꝙ specifices ipa pctā memorata si al's integre confessus es. Et si habuisti aliquā delectatiōnē in mēte/sufficit tibi dicere. Mihi venerunt ad memoriā quedā vindicte vel iniurie quas feci vel q̄dā pctā grauia q̄ cōmisi ꝯ de, q̄b⁹ non solū nō habui dolorē in tali cogitatione/sed et de ipis cū multa cōplacētia cogitaui. Et si tibi aliud occurrit in carne vel in mente ꝓpter dictā cōplacētiam qđ tibi videt̄ aggrauare pctm̄/ipm̄ etiā debes confiteri. Ibi gr̄a. Si de pctō luxurie per te facto habuisti memoriā/ꝛ de hoc habuisti motū carnis ꝛ ꝑenitudinem: q2 ipm̄ pctm̄ non fecisti pluries vel cū plurib⁹: tūc ei sic debes dicere. Et imaginatiōnē quā habui de quodā pctō luxurie/habui motū carnis ꝛ cōplacētiā in mēte et appetiui illud fecisse multotiēs et cū multis psonis. Et si non opz te indicare cōfessori te iam fecisse illđ pctm̄/nisi forte al's indicasses eidem/et nisi ꝓ maiori humilitate et merito velis ipm̄ ei sīlr̄ explicare. Si aūt recordaris te habuisse opportunitatē faciēdi aliqđ pctm̄ qđ non fecisti et i ipa recordatiōe non gaudes te euasisse illud pctm̄ nec regratiaris deo q2 custodiuit te ab ipō: ꝛ abstulit opportunitatē et volūtatem faciendi: ipa oīa ista sunt pleni⁹ referēda. videt̄ eñ hec magna ingratitudo ꝛ pctī ꝯmissio volūtaria. Sed si i predicta recordatiōe pctōꝝ et maxime carnaliū nō posses vitare cōplacētiā et motus carnis dum velles eā studiose recolere ꝛ esset causa teipm̄ excusandi ad cōpūctionem ꝛ dolorem. Cōsulo tibi ꝙ non ea spāliter recolas: nec etiā alia pctā que non potes sine cōplacentia recolere: sicut est vindicta facta p te vel per aliū de inimico tuo: aut dānū vel mors si quē occidisti. Debes g̃ oīa pctā tua si vis cōfiteri gn̄aliter sub duobus: scz supbia ꝛ delectatione car

nis cõfiteri dicẽdo. Si corde me ditando ꝛ ore ꝓferendo dico meã culpã de supbia quã habui cõtra deũ et proximũ irascẽdo/inuidẽdo/alios ꝓuocãdo/mũdi gloriam appetẽdo/ ꝓximos iudicãdo/dei creaturas contẽnẽdo/incipiu bonum reputãdo et alios vilificãdo/ de dei operib⁹ ac iudicijs et eius permissiõib⁹ murmurãdo/bonas eius inspirationes ꝛ oĩa ei⁹ beneficia negligẽdo/ĩpet⁹ vitiosos sectãdo/blasphemãdo/et nomen dei in vanũ ꝓferẽdo/et linguã meã contra veritatẽ per mẽdacia ꝛ simulatiões/per duplicitates ꝛ adulationes/ꝑiuramẽta ꝛ multa alia verba viciosa laxãdo/ociose ꝛ accidiose viuẽdo/de me nimis cõfidẽdo/ et de fide dubitando/et de oculis dei operib⁹ rõnem presumptuose q̃rendo / plusq̃ op; sapere de deo et de ꝓximo/et de hoc seculo scire cupiẽdo/ grãm dei non humiliter affectãdo/dona dei occultãdo/temerarie ꝓphetisando/non ĩ veritate sed in ypocrisi ꝛ falsitate corã deo ꝛ hoĩb⁹ambulando. et multa alia ꝑ supbiã mẽtaliter ꝛ corporaliter exercẽdo. Postq̃ confessus es dic in aĩo tuo:maxime qñ te vides morti proximum. O aĩa mea egressus tu⁹ appropinquat/et prope est terminus tue supbie/et ꝓpe est finis delectationis hui⁹ mũdi ꝛ miserie carnis tue:quas delectationib⁹ corporalib⁹ pertulisti plus ipas amãdo q̃ deũ/plus cõplacẽdo q̃ tibi / plus laborãdo pro ipsa q̃ pro te/plus obediẽs ei⁹ cõcupiscẽtijs q̃ diuinis inspirationibus et cõsilijs:sc; dum cõtẽplisti satisfacere sibi in delectationib⁹ gule et luxurie multis et diuersis modis/opere ꝛ volũtate:atq; satiare eius visum/auditũ/tactũ et odoratũ quãtum et qualiter potuisti. Cõsensisti amore ipsi⁹ carnis amittere maximã partẽ tui tẽporis superflue dormiẽdo et occupãdo in nimia cura ꝛ sollicitudine rerũ tẽporaliũ et corporaliũ:te exercẽdo plus ꝓpter auariciã et delectationem q̃ ꝓpter necessitatẽ. Cõsensisti ei⁹ pigricie quã habuisti semp ad operãdũ bonũ / et ei⁹ sollicitudini quã habuit ad peragẽdũ malum qđ potuit in his fuit vita mea in his expẽdi tp̃s meũ. Ubi ergo o vanitas mea et supbia mea quo pertexistis delectatiões mee carnis:qđ mihi attulistis/qđ mihi reliquistis ꝓ subiectione ꝛ obedientia qua vobis tot annis deseruiui: ꝓ vobis cõputaui vitam eternã/ amisi deũ / acq̃siui infernũ/perdidi gaudia infinita ꝛ lucrat⁹ sum lamẽta eterna:priuat⁹ sum societate sctõꝝ angeloꝝ et merui fieri soci⁹ ciuiũ infernoꝝ. Considera ergo o aĩa mea qualẽ te fecit de⁹: q2 ad imaginẽ et similitudinẽ suã: et modo sic es denigrata pctĩs: nec aliquã virtutem in te agnoscis. Cõsidera in te imaginẽ tẽtatoris tui: qui te depinxit colore supbie/gule/luxurie/auaricie/vane glorie / inuidie et accidie/et ingratitudinis/et negligẽtie odij/et vindicte tibi suasit cõtẽptũ dei ꝛ apposuit: amorẽ seculi:te induxit cõtra ꝓximum ad murmurãdũ/iudicãdũ/decipiendum/cõtẽnẽdum/detrahendum/ et alios defect⁹ põderãdũ / et tua vicia grauia nõ vidẽdum. Non video igit̃ o aĩa mea nisi vt ꝓuocere ad gemitũ / fletũ/plãctũ/tristiciã et lamẽtũ/et clames hũiliter ꝛ feruẽter ad dñm Dñe ne ĩ furore tuo arg. ꝛc. Miserere mei deus. ꝛc.

Qualiter cogitationes inhoneste sunt cõfitẽde. Ca.xviij.

Plerisq; dubitãt si cogitatiões inhoneste sint exteri⁹ explicãde: credo q̄ hoc facere sit pu

ritatis et perfectionis et magni meriti/sed non credo esse necessitatis semp/nisi qñ ex nimia mora facta in cogitatiõe illa homo sentiret se inclinari ad faciẽdũ et pficiẽdum cogitatum si haberet et opportunitatem quã vellet. aut si polluerẽ ex illa vehementi cogitatione morosa. aut si inordinate afficererẽ ad aliquã personã et ipa multũ molestaretur in cogitatione habẽdo mot⁹ carnis et imaginãdo hre aliquos actus impudicos cũ ipa persona. Hũc ei affectũ inordinatũ debes exprimere cũ cogitationib⁹ et motibus carnis pcedẽtib⁹ ex ipso affectu: dicẽdo sic. Habui affectũ sensualẽ et inordinatũ ad quãdã mulierẽ/vel quẽdã iuuenẽ talis cõditionis. et hũc affectũ cõcepi ex cõplacẽtia habita in aspectu et collocutiõe ac pñtia corporali ipsi⁹. de ipa vel de ipo habui totvicib⁹/aut multotiẽs imaginationes turpes respiciẽdo eũ oculis corporis vel mẽtis vel faciẽ vel aliã partẽ corporis ei⁹. Et imaginãdo cũ ipa psona hre amplex⁹ et oscula vel talem actũ impudicũ: et in his feci moră per magnũ spaciũ habendo ibi motus carnis libidinosos. Et spãliter accidit mihi i oratione existẽdo aut missam dicẽdo: et semp fui negligens laborare p posse ad expellẽdũ talia per potẽtiã ppter nimiã delectatiõem quã habebã ibidem: nec curaui quãtum potui refrenare oculos ab aspectu illi⁹ psone qñ habui pñtiam ei⁹. Quicũqz igirẽ tales et tali modo cogitationes et affectiões exprimeret vitiosas ab eis cito liberarerẽ dũmodo cum tali cõfessione cõmutaret oratiõnẽ et custodiã sensuũ: qz demon nõ potest sustinere humilitatem pure confessionis cũ sit superbus et immũd⁹/et oĩs humilitatis et mũdicie inimic⁹. Et ideo nõ est melior via et facilior ad euadendũ tentatiões supbie et luxurie qz oẽs cogitationes viciosas cũ illis circũstãtijs cõcurrẽtib⁹ in carne vel in mẽte sepe et clare detegere confessori: et totiẽs exprimere quotiẽs renouantur.

De motib⁹ carnis. c. xix.

Sciẽdum est qz motus in carne q non puenit ex cogitatiõe impudica absqz volũtate et sine causa scz visus vel auditus: siue aliqua causa extrinseca inhonesta/sine dubio puenit ex nimia repletiõe prius facta in cibo et potu. Quidã tamen putãt qz pueniat ex nimia vigilia: qd potest esse maxime quãdo cõstat eis qz non puenit ex aliqua causa predicta. Et ideo oportet hoiem esse parcum in dieta quo ad qualitatem et qtitatem quãdo de talib⁹ molestatur cõtra volũtatem et displicẽtiam suã. Nam inter corpus oritur causa: qz fm Hieronymũ vẽter et genitalia pxia sunt. et hoc intelligo quãdo non a causa exteriori. Et tunc oportet cauere ipm ab aspectibus et pollutione/et ab approximatione personarũ in quarum presentia sentit se sensualiter delectari. Alioquin ille qui viderẽ motus naturalis fieret viciosus. Et qzuis sit securum confiteri tales mot⁹ precedẽtes sine causa viciosa quorũ intẽperãtia viderẽ causa dum tamen per ipsos non turbetur amor et desiderium puritatis in corde corpalis castitas non maculatur. Si vero procedũt a causa viciosa confitẽde sunt cause/locus/et tẽpus/et mora cõtracta in eis/et vices motuũ sicut supra de circũstãtijs peccatorũ dictum est. Non eñ sufficit generaliter dicere culpam de motib⁹: sed debes dicere sic. Dũ essem in ecclesia vel in oratiõe; vel dũ audirẽ missam vel

p̄dicationē cogitaui talē actū turpem. aut habui memoriā alicuius psone in cui⁹ aspectu iā habui vanā ꝯplacentiā aut inordiatū amorem: aut aspexi in ecclia talē personam cū ꝯplacentia ipudica cuius cā habui motus carnis ipudicos totiēs ꝛ per tantā morā. Et si dixi isti illi psone tibi gratiose aliq̄ v̄ba ꝓ luxuria fecisti aliqd seruitium malitiose. vt. s. haberes ꝯplacētiā libidinosam ꝛ mot⁹ carnales p maiorē morā totū confitere debes. maxie si verba non dixisses aut seruitium non fecisses sic prolixe nisi de isti⁹ presentia delectatiōem habuisses.

De periculo familiaritatis duarum. Cap. xx.

Quoniā multi videt̄ negligere vt agnoscāt affectiōes suas vitiosas et p ꝯseqn̄s nō curant cōfiteri cū tñ diligent sint pscrutāde ꝛ cū suis vicijs oriētibus ex ipsis exprimende: iō pter mittere nō intendo ꝙ multi nimis afficiūtur ad seipsos qdā ad aliqs psonas qdā ad honores. qdā ad diuitias tēporales. Et qꝛ hec sunt sicut mur⁹ inter deum ꝛ aiam: ideo null⁹ hoīm hūs aliqd de predictis pōt in via dei ꝓficere nec habere purā orationē. Et maxime qñ est carnalis affectio ad personā. ꝛ de hac intēdo modo loq. Nā talis affectio multos spirituales sub amicitie spūalis a statu orationis ipedit ꝛ impediuit. hec ē inquietudo mētis pestifera orationē mētis et oris inficiēs ꝛ dispergēs ꝛ affect⁹ contrarios orationi mēte generat ꝛ exercet. ¶ Nā sicut oratio pura mentē purificat illumiat letificat cōfortat etiā impugnat. sic carnalis affectio ꝛ immunda mente inficit ꝛ obscurrat cōtristat debilitat ꝛ desiccat ꝛ corpus eiusdē maledictiōis implicat. Et quoniā de spiritualib⁹ loquor ꝓpter quas ista scribo nouerit ipi ꝙ lꝫ carnal' affectio sit oib⁹ piculosa ꝛ dānosa eis tñ pniciosa est mag; maxie qñ conuersat̄ cū psona q̄ spūalis videtur. Nā q̄uis hoꝝ pncipiū videat̄ eē purū frequēs: tñ familiaritas domesticū est piculosum delectabile detrimentū ꝛ malū occultū bonū colore depictū q̄ quidē familiaritas q̄to plus crescit tanto plus in firmat̄ pncipale motiuū ꝛ vtriusq̄ puritas maculat̄. Non tñ de hoc statim ppendūt: qꝛ sagittari⁹ a pncipio nō mittit sagittas venenatas sed solū aliq̄lr̄ vulnerātes ꝛ amorem augmentātes. Attñ p̄o in breui deueniūt vt iā nō velut angelos sicut incepant se inuicē alloquant̄ ꝛ videāt sed tāq̄ carne vestitos se mutuo intuant̄ ꝛ sentiāt mētes q̄busdā ꝯmendatiōib⁹ ac v̄bis blanditorijs ꝛ adulatorijs q̄ vident̄ ex prima deuotiōe ꝓcedere. Exinde vnus incipit alteri⁹ appetere presentiā corporalē: qꝛ forma vl' species corpoꝝ in vtriusq̄ mēte cōcepta incitat eos ad volendū pñtiā corporalē: qꝛ insit eis psentia mētalis. Sicq̄ spūalis deuotio paulatim cōuertit̄ in corporalē ꝛ carnalem. Et sic ipsorum mētes que solebant in oratione cum deo absq̄ intermedio loqui nunc inter se et deum alter alterius ponit corporalem effigiem quem velant et obtenebrant ponentes sub ipsis faciem dei cum facie creature. ꝛ nō minus horrendum est cum hi proprium errorem percipere ꝛ emendare debent vt in temporis poti⁹ nutrimentum erroris totum illud iudicant ex maxima charitate ꝓcedere cuius merito puto et sibi inuicem mentes referūt ꝙ in oratione vnus alteri presentatur magis ei delectabile ac si ꝓ se inuicē orare cogantur grā ꝛ virtute diui

na ac p hoc consolationē simpliciter sensualē quā hñt in illa repñtatione de se inuicē facta in orone pdicta estimāt ⁊ affirmāt ac asserūt esse spūalē grām et diuinā. Quales aūt illusiones recipiāt a sagittario supradicto spūaliter mulieres q̄ cito fidem adhibēt illusioni mētali esset horribile ⁊ quasi impossibile declarare. Sentiūt nāq3 in occasione pfata ⁊ repñtatione mentali calorē quendā ignitū a sagittario illo iactatū quē credūt et dicunt esse ignē charitatis a spiritu sancto transmissū volentē coniungere spm vni⁹ spiritu alterius vinculo charitatis cum tñ sit ignis libidinosi amoris: put sequent manifestant ⁊ inde liberāt se tanq̄ spiritualiter vnitos posse securi⁹/ sepius/aut prolix⁹ simul loqui atq3 in hoc tps nō pdere sed lucrari. p inde modos insolitos ⁊ cautelas mirabiles adinueniūt quib⁹ pcurant simul colloqui ⁊ frequēter allegantes vnus alteri causas vtilitate vel necessitate depictas cū tñ in vitate nihil aliud in cā nisi ou⁹ cui rō oīs iam succūbit. ¶ Sic itaq3 carnali ɔcupiscētia seu ɔplacētia excecati tps q̄ oli ɔsueuerāt ī orone expendere ac spūalr occupare nūc in hmōi familiaribus ⁊ colloquijs pdūt. Et sic qd dolendū est absolutiōes diuinas p carnib⁹ cōmutantes. Jmō igr nisi mora serotina cogēte aut alia ineuitabili cā nō pñt ab iuicē discedere ⁊ tūc inuite ⁊ tristes discedūt. Hec aūt tristitia est certissimū iudicium q carnis vinculo sunt alligati. Et p hoc visitatiōes ⁊ ɔsolatiōes diuie a carnalib⁹ diabolicis discernunt. Deniq3 q̄uis se mult; exponāt periculis et multa mala incurrāt dū corū obtenebratis cōsciētijs iudicant q̄dam sibi tanq̄ spūalib⁹ esse licita q̄ fieri nequeūt absq3 piculo et pctō: putaui tñ meli⁹ esse nō intrata de hoc calamo exarare / hoc tñ tacere non valco quī aliq̄liter referā. maxie q2 nō lōge a tpibus istis silia ɔtigerunt. Tandē spūales pdicti qñq3 se deduci pmittūt vt se inuicē familiarit tāgāt sub specie charitatis referētes sibijnuicē immēsum cord; amorē qd ipudēter charitatē appellant. S3 ī hac reseratiōe amor; est sūmū piculū: q2 ex hoc fabricātur sagitte q̄ mētes eor; vulnerant mortalr atq3 venenāt. Et qd sup oīa videt mihi horrēdū deo angel hoīb⁹ ⁊ demonib⁹ fuerūt iam aliq̄ spūales nomie spū luxurioso ibute. q̄ ī excusatiōe sue libidis pūpserūt dicere se habuisse in illis actib⁹ ipudic; magna seu timēda d deo. Qd nihil aliud iudico eē nisi quoddā icitamētū: et inductiuū ad silia securi⁹ intrādū ⁊ peiora ppetrandū. Dic mihi q̄ talibus credis ⁊ adhercs si iste sūt vere spūales vt asseris. Quid aliud loq̄ aut facere dberēt nisi q a spū sctō pcedere pt vl pcedit ab alio: aut nihil pcedit noxiū s3 solū qd ē vtile ⁊ honestū. Quid ei ad spm sctm de talib⁹ oscul: aut q̄lē honorē vñ ɔseqr de⁹ ⁊ q̄ vtilitas aut q̄ necessitas tibi ad salutē: vel alteri vt hos tact⁹ facias vel patiar;. Que ɔuētio spūs ad libidinē carnis. q̄ igit tua psumptio vt hāc ɔtumeliā inferas spūisctō .s. attribuendo sibi tuc ipudicitie fetorē quem vix demōes patiūt quēq̄ temeritas tua mlier ypocrita facie dei pjecta vt dicas delectationē carnis libidiosam eē grām ⁊ ɔsolationē diuinā. Recede q̄ fera pessima de finibus meis: q2 demōes nō pñt tuā pñtiā sustiere. Hec itaq3 fres charissimi nō incōgrue huic operi sunt inserta vt sciat vnusquisq3 per hec q venenosa affectio sub calore spiritus acq̄sita summe impedit puritatē confessionis ⁊ cordis mūdiciā vt sic hāc fugiat tāq̄ vitiosam rubi-

ginem q̃ vix pōt aboleri de mēte si alicui fuerit applicata: p̄cipue qꝛ tales p̄sone q̄ diu sunt hac sagitta p̄cusse q̄si nūq̄ pure ⁊ itegre ꝯfitēt eo q᷑ ipm̄ morbū despectabilē i p̄sona sp̄uali verecūdāt totiēs detegere plene ⁊ integre ꝯfessori: qꝛ verent exp̄mere aliq̄s circūstantias tali affectōi annexas: q̄s vl' tacent vel exp̄mūt ip̄fecte/ vtentes v̄bis ꝯpientib⁹ dictū morbū sic vt occupatio mētis sit q̄si ꝯtinua circa p̄sonā dilectā/ ⁊ i orōne/ ⁊ in cūctis actib⁹ suis ⁊ imagiatōes turpes de ipsa vana ꝯcupia cordis ⁊ in mēoria ⁊ aspectu mētali ip̄i⁹/ ⁊ negligētia i euitādo ei⁹ p̄sentiā ⁊ colloq̄ū ⁊ alia q̄ sibiip̄si exp̄unt/ p̄p̄ea sepe mutāt ꝯfessorē aut vellēt mutare si possent. Sicq̄ tristes sūt ⁊ accidiosi freq̄nter tā rōne affectiōis fluctuātꝫ in mēte q̄ i rōne ꝯfessionis ip̄fecte de q̄ ipsimet ꝯtristant. Sz qd̄ pei⁹ est cū ipsi debēt q̄rere medicos sp̄uales cautos ⁊ exp̄tos q̄ scirēt illā egritudinē ⁊ cās eius agnoscere ⁊ ꝯgruū remediū adhibere. non solū nō faciūt sz poti⁹ si semel ad aliquē tlem p̄uenerit extūc ip̄z fugiūt nec reuertūt ad ip̄z Q̄uerūt ꝙ ꝯfessores idiotas ⁊ simplices q̄ nec morbū intelligūt nec cās ei⁹ cognoscūt: ⁊ iō nesciūt adhibere ꝯgruā medelā. Tm̄ de hac materia dixisse sufficiat: vt p̄ hoc animet p̄ viā purā ⁊ imaculatā incedere ⁊ fugere piculosam pestem familiaritatē mulier̄ sp̄ualiū/ q̄ nō meli⁹ q̄ fugiēdo vitat. Satis eni posset qs hac sagitta p̄cuss⁹ se ieiuniis vigiliis ac disciplia affligere ⁊ orare: qꝛ non fugiat p̄sonā ⁊ oēm occasionē despiciat nūq̄ curabit illo morbo: sz magis augebit illud vuln⁹/ p̄p̄t qd̄ seq̄mur auxiliū siue ꝯsiliū bti hieronymi dicētꝫ. Feminā quā vides bn̄ ꝯuersantē mente dilige a corpali freq̄ntia: qꝛ initiū libidis i visitatiōe mlier̄ ē. Et mūdus cū mlierib⁹ nō meli⁹ vicit q̄ fugiēdo qꝛ cū ceterꝫ vitiis ⁊ morbis qs possit resistere: huic tn̄ non pōt nisi p̄ fugā. Et alibi. Si mlier potuit vincere eū q̄ iā erat i padiso nō mirū si vos ipediat q̄ nondū ad padisum p̄uenerūt. Et iter. Sol⁹ cū sola nō sedeas i secreto absq̄ arbitrio ⁊ teste: ⁊ nec sub eodē tecto sol⁹ cū muliere māseris nec in p̄terita castitate ꝯfidas: qꝛ tu nec samsone fortior: nec salomone sapientior. Si forte dicas. iā corp⁹ emortuū est: dico q̄m diabol⁹ viuit cuius flat⁹ p̄rusinas extictas ardere facit. Itē dt. Oēs p̄gies xp̄i ⁊ puellas aut eq̄lr dilige aut eq̄lr ignora. ¶ Itē btūs augustin⁹ dt. Sermo breuis ⁊ rigid⁹ cū mulierib⁹ est habend⁹. Nec tn̄ qꝛ sanctiores sint iō min⁹ cauende: q̄ eni sanctiores fuerint eo magis alliciūt ⁊ sub p̄etextu blandi sermonis inmiscent se vitiis ip̄issime libidinis. Crede mihi exp̄t⁹ sum in xp̄o loquor nō mētior. Cedros libani. i. cōtemplationes altissime homines ⁊ gregū arietes. i. magnos p̄latos ecclesie sub hac specie corruisse reperi de quor̄ casu non magis p̄sumebā q̄ hieronimū et ambro. sic ait Bern. Quotidie ꝯuersarꝫ cū muliere et ꝯtinēs vis putari esto q᷑ sis/ maculā tn̄ suspitiōis portas. Scādalū mihi es tolle materiā ⁊ cāz scādali qꝛ ve hōi illi p̄ quē scādalū venit.

¶ De verbis vitiosis.

Sciendū q᷑ v̄ba vitiosa et grauia distīcte sunt ꝯfitēda. s. f̄m differentias suas ⁊ i circūstantiis ⁊ accusatiōib⁹ eorūdē. De murmuratiōe q̄ fit quando narrat defect⁹ p̄sone absentꝫ sic ꝯfiteri habes: dic vtrū vere vl' false et p̄p̄t quā cām. s. p̄p̄t odiū vl' vindictā: si tu dixisti vel iducere fecisti aliquē ad hoc/ vel despexisti si.

alicui ex hoc nocuisti vł alicui au=
diẽti gͣ iasti odiũ ꝯ illo de q̃ dixisti
vel aliq̃d mali accidit aut velle ac
cidere desiderasti. Nõ ꝫ sufficit di
cere. multotiẽs murmuraui: ⁊ de
multꝫ: nisi ista explices: nõ tñ dicas
defectũ de q̃ murmurasti si ẽ verꝰ
nec nomẽ ꝑsone dicaꝛ: nec q̃litas ꝑ
sone aggrauãtꝫ pctm̃: sic̃ si de p̃re
tuo: de sctõ viro: de p̃lato: ⁊ ꝓpter
quã cãm. Et si defectꝰ est falsꝰ ꝯfi
tere defectũ ⁊ ꝑsonã cui falsũ ipo=
suisti: ⁊ debes reuocare corã illis
q̃bꝰ ꝓpalasti: maxĩe si defectꝰ esset
grauis. Sũt tñ q̃dã q̃ vt minꝰ displi=
cẽt ꝯfessori exp̃mũt ꝑsonã cui fece
rũt iiuriã vel de q̃ murmurauerũt
q̃n ip̃a ꝑsona reputaꝛ mala q̃si ab
oibꝰ vł p̃re oibꝰ odiosa vt ꝑ hoc iu
dicenꝛ minꝰ peccasse. Sꝫ hoc ẽ vi
ciose dictũ: q̃ꝛ debẽt i cordibꝰ suis
reputare ⁊ ꝑ ꝯfessionẽ oñdere seip
sos esse peiores q̃ꝫ illa ꝑsona quã i
sui excusationẽ nomiare p̃sumũt.
Quidã adhuc peius faciũt: q̃ꝛ vt
placeant ꝯfessori ꝑsonã exp̃mũt de
q̃ murmurauerĩt aut offẽderĩt aufe
rẽdo aut ipediẽdo eiꝰ bonũ q̃ꝛ sci=
unt illã ꝑsonã displicibilẽ ꝯfessori
Isti grauiꝰ peccãt se ꝯfitẽdo q̃ꝫ sit
pctm̃ ꝯfessũ: q̃ꝛ ꝯ̄ charitatẽ ꝓximi
dupłr peccãt / q̃ꝛ faciũt ꝯfessorẽ ꝯ
pctõ gaudere qꝺ ꝯfitẽꝛ ⁊ dicũt in=
iuriã quã alii iferũt: ⁊ sic nõ dolẽt
de pctõ qꝺ ꝯfitenꝛ: sꝫ potiꝰ gaudẽt
putãtes ꝑ hoc captare beniuolen=
tiã detractiõe q̃ grauior est ꝯfesso
ri. q̃m detractio est q̃si quoddã ho
micidiũ spũale occłtũ: sicut q̃n ali
q̃s audit aliquem laudari de aliq̃
ṽtute ⁊ sufficiẽtia: conaꝛ auferre
de corde laudãtꝫ: aut cuiuslibꝫ au
dientis illã bonã opinionẽ q̃ ha=
beꝛ de illo: negãdo illud ⁊ potiꝰ de
fectũ istius declarãdo: aut ipocri=
tam appellãdo: q̃ꝛ ꝺt ꝙ q̃cq̃d facit
ꝓ hũana laude facit. Hoc aũt vi=
ciũ ꝯmittiꝛ ꝓpt̃ inuidiã aut vanã
gł̃iam. Nã detractor q̃rit laudari
super alios ⁊ potissime suꝑ illũ cui
detrahit aut timet minꝰ reputari
q̃ꝫ ille qui laudaꝛ: ⁊ ideo oꝛiꝛ graue
pctm̃: q̃ꝛ affectant mortem aut ex=
pulsionẽ: aut tribulationẽ: aut ca=
sum illiꝰ de cuiꝰ laude tristantur
⁊ statim sunt dispositi ad audiẽdũ
hoc de ipso cũ gaudio qꝺ vitiũ nõ=
nullos spũales pulsat q̃ nondũ pa=
raclitũ receperũt. Quidã autem
ore nõ murmurant nec detrahunt
de aliis ne ⁊ ipsi despicientur aut
murmureꝛ: de ipsis appetũt tñ il=
lud ab aliis fieri: et oia talia cũ mo
dis ⁊ causis sunt ꝯfitẽda integre.
De duplicitate qua dicunꝛ mẽda
cia: q̃ est quando lingua ⁊ intẽtio
nõ ꝯcordant q̃ꝛ facit intelligi ⁊ cre
di qꝺ nõ est. Tales q̃nq̃ꝫ sũt dupli=
citates ꝓditorie sicut fuerũt in iu
da q̃n dixit. Aue rabi. Isti in ore
gerunt ⁊ retro pũgere q̃rũt. Nam
post osculũ fecit xp̃m capi. De si=
mulatiõe q̃ est in ṽbis signis ⁊ opi
bus exterioribꝰ cuiꝰ ꝯ̄riũ est in mẽ
te: hoc est propriũ ipocritarũ. Est
aũt simulatio falsitas ṽitate depi
cta vel vitiũ ṽbis ⁊ actibus ṽtuo=
sis opeꝝ. Simłatio i ṽbis est q̃n te
dicis icipiẽtẽ ⁊ vitiosum vt ꝑ hoc
hũilis reputerꝫ ⁊ cũ hoc p̃legis vt
sic nõ credaꝛ nec reputerꝫ q̃ꝛ appe
tis ṽtuosus ⁊ sufficiens reputari:
et ecõtrario turbarꝫ si talis repu=
taris. Est igiꝛ hũilitas in ṽbo / su=
ꝑbia in mẽte. Simulatio i ope est
q̃n fit actꝰ ṽtuosus vt acq̃raꝛ solũ
fama. Simulatio in signo est q̃n p̃=
tendiꝛ honestas in sensibꝰ: sꝫ cor est
plenũ inhõestate: nec trahiꝛ q̃s in
opere: nisi q̃ꝛ caret opportunitate
quã vellet. Sic q̃dã religiosi ꝯ die
q̃nq̃ꝫ videꝛ vt puteꝛ sctĩ ⁊ honesti
sensus suos valde ꝯponũt / ⁊ maxĩe
in officio ⁊ in choro inclinatões ꝓ
fũdas. et siłia faciẽdo: sꝫ de nocte
nulla signa deuotiõis oñdũt dum
nõ sentiũt se videri. Sic q̃dã se ma
cerãt abstiñẽdo vt spũales appa=

reant et iudicetur. Aliqꝫ exteriꝰ ap parẽt patiẽtes subridẽdo q̃ tñ ple ni ira ⁊ tristitia dolẽt de iiuria eis facta: et sic oĩs ipocrita est simula tor duplex ⁊ falsus/⁊ ꝯsequẽs ini micus et ꝓditor ꝟitatis. Et ideo qꝫ huic vitio ml̃ta sunt ãnexa alia cũ diligẽti examinatiõe debẽt in ꝯfessiõe euomere virꝰ suũ. ¶ Mẽ dacia ꝟm suas spẽs sunt ꝯfitenda: qꝫ quedã sũt aliis noxia ⁊ hec gra uiora nõ noxia quedã deliberate ꝑpetrata ⁊ grauiora illis q̃ ꝓferũtur a casu q̃dã sunt iocosa ad gaudiũ ꝓuocãtia q̃ tñ a uirꝫ pfectis sunt arcẽda. Qũ ꝟo dicũt mẽdacia ꝑ quãdã inaduertẽtiã sicut narran tes hystorias: aut mltũ plixe loq̃n tes debẽt confiteri q̃ noscũt falsa. Qui ꝟo in ꝑdicatiõibꝰ narrãt mi racl'a nõ ꝟa: aut hystorias derisas seu fabulas: seu etiã narrãt textũ scpture scte et tradũt indebite vt coaptẽt ꝟba sua male faciũt: ⁊ cõ fiteri debẽt: qꝫ tot varietates sũt in sacra scptura q̃ põt dici: qm̃ men dacio nõ eget deꝰ: adulatoria ꝟo sũt ꝟba blãditoria ad ꝯplacendũ vel vt ꝯmẽdẽt vel beniuolꝰ fiat: vł vt seruitiũ respiciat: sunt ꝯfitenda tanq̃ mẽdacia exprimẽdo itẽtionẽ quã habuerũt in ꝑdictis: ⁊ potissi me q̃ adulanť gestibꝰ corꝑis ⁊ acti bus manuũ ⁊ oculoꝝ: vt ostẽdãt af fectionẽ ⁊ ꝯpassionẽ ad aliquẽ: qꝫ tales oẽs sunt mẽdaces ⁊ falsi.

Eruditio vtilis ad oĩa supradicta. Ca.xxij.

Ut autem scias meliꝰ confiteri studeas saltẽ semel in die examiare quõ tp̃s expendisti et discurre ꝑ singl'as ho ras cogitãdo loca in quibus fuisti cũ quibꝰ ꝑsonis q̃d cogitasti quid dixisti q̃d audiuisti q̃d fecisti: vt cognoscas relatẽs lingue cordis et sensuũ in quibꝰ ⁊ quotiẽs offen disti: aut dedisti aliis materiã of fendendi: et sic ordina in mẽte tua sicut ea fueris memor cõmisisse. Qꝫ melius explicabis oĩa q̃ fue ris memor et illa plurics pertra cta et ordinate repete in mẽte tua nec te pigeat in tali examinatione exercere: qꝫ pax et letitia mentis quã inde ꝯseq̃ris supcedit oẽ mun danũ gaudiũ: q̃d si absq̃ difficlta te magna ⁊ cum magna trãquilli tate animi istũ modũ volueris ob seruare. stude in paucis delinque re vt pauca possis recolere ⁊ ꝯfite ri: cõfessorẽ eligas: cõpassiuũ ꝓba tũ in tẽtatiõibꝰ ⁊ in via seꝯtinẽtie exercentẽ. Cũ sepe ꝯfitearis ⁊ ape rias oẽs defectꝰ clare ⁊ lucide et stimulos q̃bꝰ molestaris. Sit ille charitatiuꝰ et hũilis discretꝰ et in telligẽs sic q̃ possis ad ip̃m ꝯfiden ter recurrere ⁊ sciat tibi remediũ adhibere. aut aliter si cecꝰ ceco ducatũ p̃stet ãbo i foueã cadũt. Ad ista meliꝰ obtinẽda necessaria est tibi sollicitudo vite q̃ est p̃ma ria ad cordis mundiciam: ⁊ tutela ad custodiã. Unde si es religiosus si pacem queris hinc merito egre diens. Uersus.

Cella quasi celum sit tibi qua celi ca cernas.
Hic legas hic oras meditgris ru mina plangas.
Pax est in cella foris autem pluri ma bella.

Si autem es secularis fuge con sortia q̃ntum potes nisi vt pro eui denti vtilitate aut necessitate. Ex pedit etiam vt portes in corde pro positum tibi cauendi pro posse ab oĩni offensa dei ⁊ ꝓximi. et debes te armare cum orõne dicendo. Deꝰ in adiutorium meũ intende ⁊c̃. qꝫ sine auxilio dei impossibile est a quocunq̃ minimo peccato liberari. Et q̃uis deus permittat quã tumcunq̃ ipsum rogaueris in ora tione ne in aliqua peccata incidas

non tñ ppter hoc desistas a bono pposito bñ operãdi qz hoc de⁹ pmittit vt agscas te ifirmũ ptinue diuino auxilio idigere/nihilqz boni p ipz posse pficere q̃tũcũqz cupias z pponas. Propt' qḋ opz sp orare nõ deficere. Ille aũt sp orat q̃ non cessat bñ facere z mala vitare desiderat. Si aũt ab icepto bono destiteris eo q̃ i orone nõ exaudiris tũc est signũ spũal' edificij qḋ ẽ pscie puritas cares pncipio cui annexa est cognitio ppe vtilitatis ad qḋ pscdt' ṽt⁹ hũilitatis/q̃ mẽtẽ i bono pfirmat z facit hoiem ptẽtari de oib⁹ iudicijs z pmissionib⁹ diuinis circa oms creaturas z se. dũ eni in ṽitate ipm agnoscis oib⁹ cõpateris/nullũ odis/nulli iimicaris. Plus gaudes de passionib⁹ z penis corpalib⁹ q̃ de cõsolationibus carnalib⁹:qz tu vides illa meruisse z esse vtilia: hec aũt esse piculosa. Sic g oia pter pctm diligas:nihil pter pctm timeas:nihil te pter deũ afficiat.nihil te nisi culpa pstristet: z qm cognitio z accusatio suijpsi⁹ q̃ acquirit' p mẽtis mũdiciã / solitudinẽ z mentalẽ orõnẽ necesse est vt qsqs ad hanc puritatẽ pueniire affectet: solitudinẽ velut mrẽ z orõnis z mũdicie amplectat'. z ibi i lectiõe z sui cordis scrutatiõe sic q̃tidie exerceat q oi ociositate vitata omiqz hũana ṽecũdia postposita z despecta ad verã ac purã itegrã z plenã pfessionẽ nunc se preparet et disponat.

Modus cognoscendi seipsum. Ca. xxiij.

Postremo q̃ vult ad sui pfectã cognitõez cito et facil'r puenire ac pfecte pacem psciẽtie possidere. Primo cor suum spoliet ab oi amore z affectione sensuali a q̃cũqz psõa z re tpali sic q iter deũ z cor suũ nullũ sit mediũ. Nihil diligat extra deũ neqz pter deũ: z tunc talis affectio non erit mediũ ipedics sed adiuuãs et coaptans. Scdo exuat cor suũ ab amore iordiato ad seipm sic q non sit fur z latro honoris z laudis:appetẽdo aliqd de his q̃ debent' soli deo simplr. nil terrenũ appetat nisi p dei ṽuitio z vtilitate aie sue vl' pximi: z abnegat ppriã volũtatẽ cupiat alienũ velle poti⁹ q̃ suũ pfecte:nec a volũtate dei ac ei⁹ permissiõe:aim⁹ suus discordet. Tertio ad sue pscie stimulũ freq̃nt' exerceat mẽorãdo pdicta delicta:seipm arguẽdo de negligẽtia/pcupiscẽtia z neqtia. De negligẽtia qdẽ se arguat si cor suũ nõ bñ custodiuit:si tps iutil'r expẽdit:si opa sua in finẽ debitũ reduxit. Adhuc si fuit negligẽs i orone i lectiõe z boni opis executione:q̃ vnũ nõ suffícit sine altero. Adhuc si fuit negligens ad agendũ pniam de pmissis ad resistẽdũ tẽtationib⁹ a deo permissis ad pficiendũ in bonis sibi oñsis. De pcupia aũt se rephẽdat cogitãdo si i se viuit aut vixit pcupia z voluptas appetẽdo dulcia/ mollia/ z cibaria sapida/ vestimẽta deliciosa/ z oblectamẽta luxuriosa cũ oia in pmo motu sunt fugienda. Itẽ si viuit in se vel vixit pcupiscẽtia curiositatis: appetẽdo scire occlta dei:aut creaturã videre pulchrã:hre pciosa z silia q̃ oia pcedũt ex auaricia. Itẽ si in se viuit aut vixit pcupia vanitatis:appetẽdo hũanũ fauorẽ:vel honorẽ/laudẽ/z ppriã gl'iam. Hec oia q̃ faciunt hominẽ vanũ sũt fugiẽda quicũqz z maxie religioso q̃ dz ãbulare in ṽitate corã deo z hoib⁹ in cũctis bõis opib⁹ suis z ordiare cor/ ṽba/z opa/in laudẽ dei z edificationẽ pximi z vtilitatẽ sui nihil extra deũ penit⁹ appetẽdo. De neqtia ṽo se arguat:cogitãdo si in se viuit aut vixit iracũdia i ṽbo vl' aio

in exteriori signo: et si aliquē ad ve
recūdiā ꝓuocauit. Hoc aūt viciū
non pōt corrigi nisi p spm̄ ꝑitatis
vt scꝫ hō ꝯsideret qd meruit p pec
catū mortale. Et p hoc bonitatem
dei attēdat patientiā q̄ ipm̄ substi
nuit vsqꝫ nūc. nec adhuc eū dāna-
re vult cū iuste possit ac potuerit
q̄tiēs mortalr̄ delinq̄t. Cū ḡ ꝑitas
ingredit̄ aīam ꝛ ibi pmanet omne
cor ipatiēs ꝛ furiosū efficit̄ hūile
et masuetū ꝛ om̄e cor duꝝ: et ipiū
efficit̄ piū ꝛ cōpassiuū. Hec autē
virt⁹ ingredit̄ solū mō in cor mun-
datū. Itē cogitet si in se viuit aut
vixit neq̄tia iuidie q̄ de bono alte-
ri⁹ ꝯtristat̄ ꝛ de malo iocūdat̄ qđ
vitiū directe ꝯdicit spiritui sctō.
Et ideo ex iuidia orit̄ pctm̄ in spi-
ritū sanctū: qđ dicit̄ inuidētia. Cō
tra hoc sc̄ptum est ī mattheo. An
ocul⁹ tu⁹ neq̄ꝫ est: q̄r ego aūt sum
bon⁹. Et iō hec peccata nō remit-
tunt̄ in hoc sclō nec in futuro. Itē
cogitet si in eo est vel fuit nequitia
accidie q̄ ꝯsurget ex tedio bōi: aut
ociositate nimia: aut ex timore vel
dolore alicui⁹ mali. Et ex hoc oriū
tur pessime suspitōes / maligne co-
gitatōes / blasphemie / diffidētia đ
deo ꝛ finalis desꝑatio. Ad hanc se
pissime deueniūt insolertie dediti
et q̄ se negligūt in bonis exercere
tp̄s suū vtiliter expēdere: nec non
q̄ nimis est ābitiosus appetēdo ex
cessiue honorē talis q̄ appetit su-
pra meritū sue sufficiētie nūq̄ꝫ ha-
bebit qđ appetit: sed qđ pei⁹ est iu-
sto dei iudicio tanto magis trahit̄
quāto magis seipm̄ eleuauerit et
procurauerit p alios trahi sursum
tanto magis depmit̄ et contēnit̄.
Qui ḡ hoc vitiū desiderat vitare
studeat ociū vitare / ac mētis ꝛ cor
poris supare pigritiā / eorūqꝫ occa
siōes p̄scindere q̄ sunt amor q̄etis
et imoderātia vict⁹ ꝓpt̄ has duas
causas pctā pessima sunt ppetra-
ta. Et his occasionaliter venit ira
desuper sodomā ꝛ gomorrā. Id-
circo sancti pr̄es fugiētes de secu-
lo ad desertū: contra illud vicium
accidie q̄ inficit et dissipat om̄e bo
num stāt in armis tēperātie et oc-
cupatiōis ꝛ continētie fomēto ne
ociositatē radicem omnis mali in-
currerēt se pricipaliter muniebāt.

Pctōꝝ origo. ca.xxiiij.

Omniū vitiorū capita-
liū vnū est initiū scꝫ in-
gratitudo. Duplex est
enim radix timor male
humilians ꝛ amor ma
le inflāmās. Triplex fomentū est
ꝯcupia carnis / ꝛ oculoꝝ / ꝛ supbia
vite. Septiforme caput est supbia
inuidia / accidia / ira / auaricia / gu-
la / luxuria. Inter q̄ sūt q̄nqꝫ pctā
spūalia ꝛ duo carnalia. Cum aūt
pctm̄ mortale nō sit aliud q̄ꝫ reces-
sus a deo p ipsi⁹ ꝯtemptū in sevl̄ in
suo p̄cepto. Cōtēpt⁹ aūt dei fit ī su
pbia. Igit̄ necesse est vt oīs pecca
ti mortalis culpa sumat initiū a su
pbia. Quia ꝑo null⁹ ꝯtēnit deū vl̄
suū p̄ceptū nisi quia aliq̄d ab ipso
timet perdere aut vellet acq̄rere.
Ideo opꝫ ꝙ oē pctm̄ actuale tra-
hat originē ab hac duplici radice
aut amoris aut timoris. Ois aūt
timor hꝫ ortū ab amore: q̄r null⁹ ti
met pdere nisi qđ amat: ꝛ iō amor
et timor ab eodē fouent̄. Et quia
amor īordinatus est respectu boni
tpalis: ꝛ illud est interi⁹ extollen-
tia ꝛ exteri⁹ pecunia inferi⁹ lasci-
uia carnis. Ideo tria sunt fomēta
peccatoꝝ ꝛ vitioꝝ actualiū ꝛ radi
calia duo ad q̄ dū aīa inordiate
fert̄ oīa peccata actualia inordi-
natur. Et quia hoc fit ꝺm septifor-
mē modum. ideo sunt septem pec-
cata capitalia ex quibus gn̄atur
diuersitas peccatorum.

Peccatum in spiritum sanctum. Ca.xxv.

Quāuis oē pctm̄ sit extra deū trinū ⁊ vnū appropriaꝛ tñ aliqđ peccatū esse in prēm: aliquod in filiū: et aliqđ in spiritū sanctū. ¶ Pctm̄ aūt in spm̄ sanctū est irremissibile in hoc seculo ⁊ in futuro. Nō qꝛ in hoc seculo nō possit dimitti: sed qꝛ non dimittiꝛ nisi raro aut vix in hoc sclo q̄tū ad culpā ⁊ modicū in futuro q̄tum ad penā. Cuiꝰ aūt pcti sex sunt differentie. Inuidia fraterne grē/ impugnatio ṽitatis agnite/ desperatio/ presūptio/ obstinatio/ finalis impnia. Primū est cōtra charitatē dei: inq̄tū dolet ꝙ dñs deꝰ est bonus: qui etiam bonitate sua dat grām: ⁊ est ꝯtra charitatē ꝓximi. Scdm̄ est ꝯtra ṽitatem fidei q̄ est fundamētū nr̄e salutis. Tertium est ꝯtra grām dei: qꝛ credit se plus peccasse q̄ deꝰ possit ꝑcere. Quartum est ꝯtra iustitiā dei: qꝛ tantū ꝑsumit de mīa dei: ꝙ credit se non debere puniri de peccatꝭ ⁊ ꝓ hoc se relaxat ad peccandū ⁊ penitere nō curat. Quintū est cōtra grām penitētialē q̄ facit resilire a pctis ꝯmissis. Sextū est cōtra grām penitētialē q̄ facit ꝑcauere a ꝯmittēdis ꝑm ꝙ ipsa finalis in pnia diciꝛ ꝓpositū nō penitēdi: sic enī est spēs peccati in spm̄ sanctū ꝑm aūt ꝙ finalis ipenitētia dicit ꝯfirmationē pcti vsqꝫ in finē: sic est sequela oīm mortaliū pctōꝝ q̄ in hac vita nō remittunꝛ. Et si oē pctm̄ initiū sumit a supbia ⁊ finē hꝫ a finali impenitentia in quā q̄ deuenit puniꝛ in gehēna a q̄ finali ipenitētia nullus peccās mortaliter pt̄ liberari nisi iteruenīat grā mediatorꝭ xp̄i.

Pcti descptio. ca.xxvj.

Um oīe pctm̄ dicat recessum voluntatis a primo ꝑncipio inq̄tū ipsa voluntas nata est agi ab ipso et in ipsum et propter ipsum. Jdō oīe pctm̄ est in iordiatis mētis siue volūtatis circa q̄dā nata est ṽtꝰ ⁊ vitiū. Pctm̄ igiꝛ est actualꝛ inordiatio volūtatꝭ. vl' ꝑm August. Pctm̄ actuale est dictū vel factū vel ꝯcupitū cōtra legem dei. Inordinatio aūt ista / aut est tāta ꝙ ordiem extermiat iustitie ⁊ sic dr̄ pctm̄ mortale qđ natū est auferre vitā ab aīa ipam separādo a deo p̄ quē viuificaꝛ aīa iusti. Aut est tā modica ꝙ ordinē iustū non perimit: sed aliquātulū ꝯturbat: et sic dr̄ veniale pctm̄: qꝛ de ipso cito veniā possumꝰ obtinere pro eo ꝙ ipm̄ nō tollit grām nec eo incurrit imicitiā dei. Ordo aūt iustitie est vt bonū etn̄ū ꝑferaꝛ bono tpali: ⁊ bonū honestū ꝑferaꝛ bono vtili et volūtas dei preferaꝛ volūtati ꝓprie: ⁊ iudiciū rōnis ꝑsit sensualitati hūane. Et qꝛ lex vl' ꝑcipit hoc ⁊ vetat oppositū. Et iō qñ eterno tēporale honesto vtile ꝑferꝛ sensualitas rōni ⁊ volūtas ꝓpria ꝑferꝛ dei voluntati cōmittiꝛ pctm̄ mortale: de q̄ dixit Ambro. ꝙ est ꝑuaricatio legis dei ⁊ celestiū inobediētia mandatorū. Hoc aūt cōmittiꝛ vel qñ fit obmittiꝛ ꝙ lex ꝑcepit siue fit ꝙ lex vetat. Ex q̄ oriꝛ duplex genus pcti: scꝫ omissum ⁊ cōmissum. Quādo ṽo bonū tpale plus debito modo diligiꝛ: sꝫ non ꝑferꝛ eterno: et honesto nō ꝑferꝛ vtile. et voluntas naturalis plꝰ debito amaꝛ sic tñ ꝙ nō ꝑferꝛ diuine ⁊ ratio cōcupiscit non tñ preferꝛ iudicio recte rōnis: tunc est pctm̄ solū veniale: qꝛ lꝫ hoc fit preter legē diuinā non tñ directe est ꝯtra eā. Sensualis aūt appetitꝰ nō preferꝛ nec rōni nisi qñ ratio ei cōsentit: iō pctm̄ mortale nō ꝯmittiꝛ sine ꝯsensu. Si aūt sensualitas inordiate moueaꝛ cū ista iordiatio ad malū declinet et adhuc rō nō cōsentiat aliqđ peccatū est qꝛ alio mō ledit ordinē iu-

stitie: ꝛ q꞉ in statu innocētie nō mo
ueat sensualitas nisi ſm motū ra:
tiōis. Ideo stante hac nō poterat
ibi esse veniale peccatū. Nūc aūt
q꞉ rōni repugnat sensualitas veli:
mus nolim⁹: ideo necesse habem⁹
ꝯmittere veniale peccatū aliqḋ ꝑ
ṗmos mot⁹. Et lꝫ ꝑticulariter, ac
sigillatim pn̄t deuitari oīa tn̄ il:
la pn̄t caueri: q꞉ pctā sunt ista ꝛ pe
ne pcti origialis vel actual. Et iō
merito dicunt veniale q꞉ hoc ipso
sunt digna verū: q꞉ rō his ꝯsentire
non cōpellitur. Si post sensum de:
lectiōis ꝯsentiatur / in opus tūc est
plen⁹ ꝯsensus: ac ꝑ hoc est pcti cō:
summatio q̄ ꝑuenit vsqꝫ ad supre:
mam portionē rōnis ex q̄ pendet
plenitudo ꝯsensus: q꞉ ꝓo non solū
consensus in opus verūetiā in de:
lectationē. Cōsensus est in quo in:
ferior pars sequit sensualē. Ideo
si in delectationē sensualem rō sen:
sualitati cōsentit ꝛ succūbat ꝓpt:
ea fit subuersio iustitie ꝓpt qḋ cō:
mittit pctm̄ mortale ꝗuis minus
graue: q꞉ non solū iputat inferiori
parti ratiōis sed etiā suꝑiori q̄ de:
buit cōpescere ꝛ cohibere inferio:
rem ne consentiat.

Confessio siue humilia:tio suijpsius. Ca.xxvij.

Ecce descṗsi cor mūdū ꝛ ꝯsciētiā purā vir ego immūdus ꝛ maculat⁹ multum me offendere sciens ꝛ meipm̄ nesciē tes alienos. alienos defect⁹ diju: dicans ꝛ meos nō inspiciēs vicia in me occasiōes viciorꝫ vobis ape: riens et ipsa vitia in me corrigere negligens festucā in oculo alieno ꝓspiciēs ꝛ in meo trabē nō consi: derans. aliene vite dux esse presu: mēs ꝛ moderamia vite ꝓprie nō te nens oīm mores discutiēs ꝛ meos deserēs erga meipsum secus ꝑma: nens et circa alios occultat⁹ exi: stēs fraterna tn̄ charitate coacto q꞉ oīm fratꝝ aīas sincere ā plector eo maxime q̄ eas sentio ꝑfectā cor dis affectare mūdiciā. Mundūqꝫ cor sollicite ac studiose ꝑquirere q̄ ipm̄ attigere valeat; vt supra scri: ptum est vr̄a charitatiua dilectio humilr̄ ꝛ benigne suscipiat vbiqꝫ sicut in speculo: exemplo ꝓxissimo viā et ianuā in qua agredit anima in atriū dom⁹ dn̄i qḋ est conscien: tie puritas diligētissime speculet firmiter attendētes ꝙ ad dictum atriū nullus vnqꝫ in hac vita ꝑue: nit nisi modo predicto seipm̄ agno scere studeat scꝫ noticiā sibi datā a dn̄o: suamqꝫ conscientiā mundā et imaculatā seruare per cōfessio: nem purā / veram / ꝛ integrā suꝑi⁹ memoratā ꝓponat. Ipse nāqꝫ mo: dus cōfitendi suꝑ hūilitate ꝑfecte fundatur procedens ex filiali a: more qui non patit in corde habi: tare peccatū nec circūstātias pcti quib⁹ putet deū offensum dūmo: do statim euomat ꝑ cōfessionē ſm sui possibilitatē ꝛ noticiā habitā de offensa. Et hmōi sollicitudo ser uandi cor mundū ꝛ ꝯscientiā mun dam cū signū congruū et euidens ꝙ quis inter dei electos fili⁹ repu tetur. Unde talis aīa secure pōt dicere. Domine dilexi decorē do: mus tue. i. mundiciā aīe mee ꝛ lo: cum habitationis glorie tue. i. pu: ritatem conscientie. Et rō: q꞉ vo: luntate prestitisti decori puritatis mee virtutem. ꝛ iniustitia appare: bo purus et mundus in conspectu tuo ꝛ satiabor cū. i. apparuerit glo ria tua. Ad quam nos perducat ipse deus qui viuit et regnat.

Finis.

¶ Tabula libelli cõfessionalis Bti Thome de aquino.

¶ Explicit Confessionale Beati Thome de aqno Impressum Parisius Per magistrũ Bertholdũ Rembolt / Anno dñi Millesimo quingentesimo. xvj. die vero. xvij. Decembris.